Corneliu
Ștefanache

Ziua uitării

Editura Eminescu

Corneliu
Ștefanache

Ziua uitării

roman

MĂCAR ACUM DE M-AȘ ÎNDOI de ceva, oricît de neînsemnat ar fi, dacă m-aș putea întreba cine îmi dă dreptul să vorbească în numele lor! Evident, cuvintele acestea n-avuseseră nici o legătură cu ceea ce dorise bărbatul acela scund și rotofei, pieptănat cu grijă, în așa fel, ca să nu i se vadă începutul de chelie. Își pusese servieta lîngă mine, pe pat, rămăsese în picioare, numai noul nostru director se așezase pe scaun. Nimeni nu vă cere asta, îmi spusese el, dumneavoastră scrieți acolo adevărul. Adică adevărul meu. Sigur, confirmase apoi, zîmbind către noul director. Acesta dăduse din cap, fusese de acord cu procurorul, sau ceva asemănător cu o astfel de funcție, reprezentată de insul acela mic și rotofei. Îmi aduceam acum aminte întreaga scenă, frazele mele prin care spuneam că mă consideram vinovat, gestul lui Dobrin, cînd le-a întins foile acoperite cu scrisul lui lăbărțat, apoi zilele de așteptare și, în sfîrșit, ziarul care îmi căzuse întîmplător în mînă. Era acolo un amplu articol despre întîmplarea noastră, se vorbea despre eroismul oamenilor, cum salvaseră ei mașinile de la inundație, cu prețul vieții, numele meu și al lui Dobrin figurau printre cei elogiați, tipărite cu alt caracter de literă, ca să sară în ochi. I-l citisem și lui Dobrin și așteptasem un cuvînt, măcar unul singur, dar el tăcuse și atunci. Oricum, eu îmi cîștigasem oarecare liniște — dacă starea aceea se putea numi astfel — și, din lașitate și neștiință, din amîndouă motivele, mergînd mînă în mînă, sau poate pur și simplu pentru

că existam, că scăpasem cu viață. N-ar fi trebuit să-mi pierd cumpătul tocmai acum. A murit însă și Dobrin, și moartea lui a răsturnat totul, a adus iar peste mine zilele de la început.

Nu era mai mult de opt, pentru că la șapte și un sfert ne-am așezat amîndoi la masă, am mîncat brînză de vaci și am băut ceai. Mai înainte, în timp ce mă bărbieream, amintindu-mi frazele din declarație, pentru prima dată n-am mai fost în stare să răspund celui din oglindă. Ca de obicei, mă întrebase iar : pe urmă ce va fi, ce vei face ? Vechea mea deprindere, asemănătoare unui act reflex, întotdeauna ca un început de neliniște, n-a mai intrat în funcțiune. M-am privit doar, atît, m-am uitat la mine ca la un necunoscut, în ochii aceia de astăzi dimineață nu era nici bucurie, nici tristețe, nici măcar plictiseală, și am continuat pînă la sfîrșit, fără nici un gînd, să-mi port degetele pe obraz, să-l palpez atent cu vîrfurile lor, bucată cu bucată, în urma aparatului electric de ras, ca să nu rămînă cumva vreun fir de păr. Apoi m-am aplecat peste chiuvetă și-am început să mă spăl pe dinți. Cît este ceasul ? Al meu iar a stat, l-am auzit pe Dobrin. Șapte, i-am răspuns cu gura plină de spumă.

De zece zile, diminețile se repetau neschimbate, ca și prînzurile, ca și serile. Nici o surpriză, nici un musafir, în afară de soția lui care venea o dată la două zile, mereu foarte grăbită și întotdeauna vorbind puțin și în silă. M-am șters îndelung cu prosopul, m-am pieptănat și m-am așezat la masă. Nu prea aveam poftă, dar am început totuși să mestec și i-am spus lui Dobrin : nu vii ? A rămas nemișcat cîteva minute, fără să-mi răspundă, apoi a coborît din pat și, șchiopătînd, s-a apropiat de masă. Am mîncat în tăcere, pînă ce sora mi-a adus hainele și mi le-a pus pe pat. Certificatul este la semnat, la domnul profesor, a zis ea. Dobrin nici n-a ridicat nasul din farfurie. Mai tîrziu l-am auzit : brînza este acră și scîrțîie ca guma, stagiarule.

N-aveam ce-i mai răspunde, de cînd împărțeam cu el rezerva aceea rar rostise și alte cuvinte. La fiecare masă aceleași fraze, aceleași gesturi, într-un fel de monolog șovăitor, așa cum vorbesc oamenii prea bătrîni, ca imediat să se întindă pe pat, cufundat în ciudata lui tăcere. În ultima vreme băgasem de seamă că mă ignora, el nu

vorbea cu mine, ci cu propria-i ființă, ca și cum ar fi vrut să se convingă și astfel că încă mai trăia. Este o presupunere, așa cum tot presupunere este și faptul că el presimțise ceea ce avea să i se întîmple. Nu arăta prea rău, dar eu, care îl cunoșteam, nu mai găseam trufia în ochii lui, privirea aceea aproape batjocoritoare, de om căruia nu-i păsa de nimic, ce știe să înfrunte pe oricine, cu vorbele sale aspre, bolovănoase, ci resemnarea unui ins învins definitiv.

Nici ceaiul nu-i mai breaz, stagiarule! N-ai băut niciodată ceai făcut de nevastă-mea, pune în el ceva de-l face nemaipomenit de gustos, nu ca zoaia asta. Începuse să mă enerveze, și i-am spus: mai așteaptă cîteva zile, ai să-ți bei ceaiul acasă.

M-a privit mirat și s-a ridicat de la masă. Știam că după ce va rămîne singur va zăcea tot așa, întins pe spate, numai cu pantalonii de pijama pe el, cercetînd cu ochii tavanul. Pleci? m-a întrebat la un moment dat, cu o umbră de tristețe în glas. După cum vezi, i-am zis furios, fiindcă își scosese picioarele de sub cearșaf, i se vedeau tălpile mari, lemnoase, și asta îmi făcea greață. Am înghițit în silă restul de ceai și am început să mă îmbrac. Mare căldură, stagiarule! Exact aceleași cuvinte, îmi venea să-i strig că se țîcnise sau o făcea pe țîcnitul, dar am reușit să mă stăpînesc. Nu mai avea nici un rost să ne certăm tocmai acum.

Cînd am intrat în cabinetul profesorului, îl uitasem pe Dobrin. N-aveam altă dorință decît să mă văd cît mai repede plecat. Profesorul mi-a făcut semn să iau loc și mi-a zis: pentru acomodare ți-am dat trei zile de concediu. Ai nevoie de mai mult? Nu, la gîndul cum am să le umplu, mi se părea chiar prea mult. Am dat să mă ridic de pe scaun, dar el mi-a spus să mai aștept. Părea că ar fi vrut să mai adauge ceva, a ridicat însă din umeri și a împins hîrtia spre mine. Asta era tot, mă vindecasem, ce mai așteptam? Ascultă, drăguță, a început pe neașteptate profesorul, dumneata..., și n-a mai avut timp să-mi spună ce trebuia să ascult, sau ce era cu mine. Sora care îmi adusese hainele a intrat ca o vijelie peste noi. Am fost atît de zăpăcit, încît în primul moment nici nu mi-am dat seama despre ce era vorba, mă mira doar autoritatea sorei față de profesor, faptul că, la vorbele ei, el sărise de pe scaun ca împins de un

resort. Mi-am aprins o țigară cu bricheta profesorului, o adevărată bijuterie în formă de scoică, o strîngeai între degete și flacăra țîșnea lungă și albastră, am cercetat-o cîteva minute, apoi mi-am fumat liniștit țigara, cu gîndul să-l aștept. Nu-i mulțumisem și nu se cuvenea să plec astfel. Nu știu cît a trecut pînă ce s-a întors. Avea într-o mînă ochelarii și în cealaltă țigara neaprinsă. S-a așezat nu la birou, ci pe scaunul din fața mea și mi-a întins pachetul cu Snagov. I-am observat cutele adînci de pe frunte, unde se adunase sudoare, și tremurul mîinilor, în clipa în care mi-a dat foc. Dobrin al dumitale, mi-a spus el, s-a supărat pe noi definitiv. Cine ar fi crezut ? Dobrin ! Bine, dar ce-a putut să facă ? A murit, drăguță, așa cum auzi, l-a lăsat inima...

...Un minut sau poate mai multe, nu-mi dau seama, am repetat prosteşte cuvintele profesorului, privind fix cum transpirația i se revarsă din cutele de pe frunte. Îmi amintesc apoi că tremuram, că el s-a aplecat să-mi culeagă țigara de pe covor și mi-a dat să înghit niște pastile cenușii care miroseau a urină de șoarece. Ceva mai tîrziu m-am ridicat și-am ieșit, clătinîndu-mă, fără să-i mulțumesc.

Pe hol era o tăcere suspectă. Toate ușile erau închise, în afară de ușa de la rezerva noastră. M-am apropiat, sprijinindu-mă de pereți. Nu mai tremuram, dar eram golit de orice voință. Cînd nu m-am mai putut mișca, m-am lipit cu tot umărul de marginea ușii și, peste spatele cuiva îmbrăcat în halat alb, care păşea încet, de la stînga la dreapta, am văzut mîna lui Dobrin, mîna lui mare și păroasă, cu un fir subțire de sînge prelingîndu-se de la încheietura cotului. Atunci am înțeles tăcerea lui, zilele acelea de absență și, curios, nu simțeam nimic, nici măcar nu regretam. Pe urmă am închis ochii și-am auzit pe cineva strigînd : pardon, faceți loc ! O mînă m-a împins cîțiva pași înapoi, știam ce se întîmplă, auzisem cum deschiseseră și cealaltă parte a ușii, și mi-am cuprins tîmplele în palme, m-am răsucit cu fața la perete, simțindu-i pe frunte apăsarea binefăcătoare și rece.

Poate clipa ar fi trecut ca și altele, nu mi-aș fi pierdut cumpătul dacă n-aș fi auzit din nou glasul acela, acum mai aproape, cu vorbele gîfîite de efort : mă, dar greu mai e și ăsta ! Atunci m-am pierdut, pur și simplu n-am mai știut ce-i cu mine, și am început să urlu

M-au băgat cu forța în rezervă, au închis ușile, și cineva a spus : ce, domnule, faci circ în spital ? Nu-l vedeam din cauza lacrimilor, și m-am șters la ochi. Era un medic tînăr și foarte pedant, îl cunoscusem chiar din primele zile, și acum stăteam în fața lui neputincios. Ce s-a întîmplat ? Nu-mi dau seama, vă rog să mă scuzați, dar omul care a murit mi-a fost prieten. Nu mi-a răspuns, a plecat, trîntind ușa. Cînd a intrat sora, stăteam pe marginea patului meu și mă gîndeam că n-ar fi trebuit să-i cer scuze medicului aceluia, mai degrabă el ar fi trebuit să se scuze pentru cuvintele aruncate la întîmplare. Femeia a strîns lucrurile lui Dobrin, suspinînd caraghios, scotea un fel de schelălăit subțire, care mă scotea din minți. Am rugat-o să înceteze și să cheme un taxi, iar ea mi-a spus : mergeți și așteptați-l la poartă, sînt acolo niște bănci.

Afară era prea mult soare și, în primul moment, am închis ochii. Apoi m-am obișnuit cu lumina puternică, așa cum mă obișnuisem din nou și cu fumatul. Simțeam că de undeva, de departe, vor veni și alte obișnuințe, ca niște praguri peste care va trebui să trec. Dar acum nu mă puteam gîndi la ele, nu mă gîndeam la nimic. Mergeam încet spre poartă, cu tîmplele umflate de căldură și, la fiecare pas, nu știu de ce, strîngeam din dinți. M-am așezat pe o bancă și am băgat de seamă că hainele erau boțite și pachetul trebuia ținut bine sub braț ca să nu-mi pierd lucrurile. Aveam acolo, învelite în ziar, pijamaua, periuța, pasta de dinți și un aparat electric de ras. Deși știam că nu le cumpărasem niciodată, nu mă mai întrebam de unde le aveam.

N-am așteptat mult, m-am urcat în mașină și am spus adresa. Șoferul m-a privit bănuitor și am crezut de cuviință să-i spun că nu sînt beat. A zîmbit și m-a întrebat : ați stat mult în spital ? Nu ! i-am răspuns, și m-a lăsat în pace. De la prima stradă am simțit cum creștea în mine încordarea, ca un început de plăcere, tot ce luneca în geamul mașinii, fiecare copac, sau om, ori casă, fiecare imagine parcă se scurgea în adîncul meu, odată cu sîngele. Cînd am sunat la apartamentul vecinilor, mă dureau ochii de atîta culoare și lumină.

În deschizătura ușii s-a ivit mai întîi capul femeii, strîns într-o basma înflorată cu galben și, încet, cu un fel de sfială, trupul ei mărunțel. O clipă m-a privit ulu-

ită, apoi din gura ei mare, cu buze crețe, cuvintele au țîșnit unite, ca într-un strigăt : doamne, dumnezeule, ați venit ! Se fîstîcise, își tot mototolea șorțul între mîinile umede, înroșite de frecatul rufelor, și am fost gata să i le ridic la gură și să i le sărut. Dar s-a răsucit repede și, după cîteva clipe, mi-a adus cheile și niște vederi.

La mine aerul era stătut, avea un iz greu, de mobilă veche și neaerisită, ca în magazinele de consignație, și am rugat-o să deschidă fereastra. Doamne, ce-o să se mai bucure pensionarul meu ! L-am trimis la piață, a ținut să-mi precizeze, dar vine îndată. Am vrut s-o întreb cine era pensionarul, dar mi-am amintit că nu era altcineva decît soțul ei, un om foarte simplu și foarte cumsecade, cu care jucam uneori șah. Vom face o partidă de șah, i-am zis eu. De cînd vă așteaptă ! a zis ea.

Apoi a plecat repede și s-a întors cu o ceașcă mare de cafea. Era gata pregătită pentru el, dar îi fac eu alta. I-am mulțumit și m-am așezat pe pat. Poate aveți nevoie de ceva, nu vă jenați, a mai zis bătrîna. Nu, nu mai aveam nevoie de nimic, nu doream decît să rămîn singur și nu știu ce i-am spus, cîtă silă sau absență arătau fața și ochii mei, fiindcă, după puțin timp, femeia s-a retras, a plecat pășind încet, pe vîrfuri, ca și cum eu aș fi adormit brusc și nu trebuia să mă trezească. Femeia asta stearpă, așa cum spunea pensionarul, bucuria și durerea vieții lui, tocmai pentru că fusese stearpă, se purta cu mine ca o mamă. În urma ei mi-a părut rău că n-o oprisem să-i spun că îmi amintea de mama. Am închis ușa și am început să mă dezbrac.

Mă simțeam cleios de transpirație și murdar, mai ales murdar. Mi-am scos cămașa, ferindu-mi mîna stîngă, și, în timp ce mă aplecam să-mi desfac șireturile pantofilor, ochii mi s-au oprit pe cadranul pendulei. Acele încremeniseră la două și unsprezece minute. Noaptea sau ziua ? m-am întrebat prostește. N-am reușit să-mi amintesc și, numai în chiloți, m-am apropiat de oglindă : lunganul din fața mea arăta destul de bine, zilele de spital nu reușiseră să-i înlăture bronzul pielii sau să-i modifice în vreun fel trupul solid și bine făcut. Doar cearcănele din jurul ochilor, ochii mirați stupid și nasul puțin ascuțit, sau plasturele încolăcind mîna stîngă, de la cot în jos, aminteau de unde venise. Și mai ales sen-

zaţia de murdărie, deşi nu eram murdar, şi mirosul acela dulceag de iod şi vată, intrat în nări, în gură, în suflet. Trebuia să fumez.

Am băut cafeaua aproape răcită şi am fumat o ţigară. Mă simţeam înviorat, cînd am intrat în baie şi am dat drumul la apă. Întins cît sînt de lung, priveam cum jetul îmi cădea pe picioare, cum apa se ridica încet, cum creştea pe mine ca o mîngîiere binefăcătoare, îmi aşezasem mai bine braţul stîng, în aşa fel ca să nu se ude, şi, tot uitîndu-mă la trupul meu, m-am trezit rostindu-i numele. Acum i-l spuneam cu un fel ciudat de indiferenţă, nu-i mai gîndeam fiinţa cu sîngele şi carnea mea, ca în primele zile : trebuia să trăiesc ! Dar, mai pe urmă, pentru cîteva clipe, mi-am zis, cu senzaţia că vorbeam în somn, că mă trezisem deodată spunînd nişte vorbe fără rost : n-ai decît să te ridici, să te agăţi de fereastră, să-i încaleci pervazul şi să te laşi în gol... simplu, nu, foarte simplu, dar apoi, apoi ce ?... ceea ce se ştie, adică nimic, nimic din clipele acelea cînd te dezlipeşti de lumină, de apă, de aer, din această unică şi ultimă experienţă a fiecăruia. Mă întorceam mereu, realizam tot, pînă la imaginea apelor care năvăleau mîloase, tîrînd cu ele tot ce înghiţeau, pînă şi gîndul meu. Atunci îmi spuneam că în fond nu se întîmplase nimic, că apele acelea n-aveau nici o legătură cu noi. Rămînea doar căutarea drumului — care ? — bîjbîind în întunericul gol, răspunsuri fără întrebări şi întrebări fără răspunsuri : de ce tac oamenii ? de ce tace lumea ? de ce sînt singur ? cuvinte, chipuri, glasuri, şi apoi linişte, şi gura ei închisă de gura mea, şi trupul pe care abia acum îl descopeream, dincolo de frumuseţea lui, şi greutatea sînilor între palmele mele, neştiuţi decît în frumuseţea lor, aşa cum arătau, ca nişte păsări mici, albe, gata să-şi ia zborul, şi inima mea bătînd mereu, şi a ei, ca un ecou, înginînd-mă în braţele ce îmi strîngeau umerii, şi riul, cu ţipetele păsărilor lui fulgerate din zbor peste oglinda apei... Era adevărat, nu mai era nimic decf glasul ei, sau poate altul, care repeta întruna : trebuie să trăieşti, numai viaţa este dreaptă şi nevinovată, să existi prin orice, oricum ! Ştiu, îmi ziceam, ştiu, exact ca în toate celelalte zile, ca toţi oamenii, scularea după ceas, bărbieritul, spălatul, căutarea unei cămăşi curate, şi bună dimineaţa, tovarăşi, şi tramvaiul, şi cizmele de cauciuc, şi speranţa,

și cum stăm cu planul și așa mai departe. Dar nimic din repetarea acestor vorbe stupide nu era în stare să-mi întoarcă privirea de la mine, cel care fugea ca un dement peste cîmpul mocirlos, cu hainele grele de apă și lut, cel care îi striga numele cu glas de fiară pînă ce gura i se umplea cu lutul acela galben și puturos. Atunci, întins acolo, între cer și pămînt, cu mîinile și picioarele desfăcute, părea o pasăre uriașă, prăbușită din înalt, una sperioasă și lașă. Nici el nu fusese în stare de mai mult.

Poate acum o pierdeam cu adevărat, cu ochii deschiși, cu toate simțurile ; ieșeam ca dintr-un vis groaznic, învins și rușinat. Pentru că nu mă gîndisem la moartea ei, ci la a mea, mă văzusem lîngă zidul blocului, gol, zdrobit de propria-mi greutate, și lumea adunată în jur... faceți loc !... o, ce tînăr e, maică !... și mă cuprinsese mila. Am luat un pumn de apă și mi-am stropit fața. Apoi am început să mă spăl cu o singură mînă, mi-am frecat îndelung capul, gîtul, umerii. Cred că arătam ca un campion de înot după o cursă formidabilă, cînd m-am sprijinit la marginea căzii și m-am ridicat să mă șterg. Mă simțeam blînd și obosit, eram ca un copil. M-am întins în pat și soarele mi-a căzut pe picioare. Undeva, prin apropiere, copiii cîntau : rotundă e coroana, rotundă e și luna... Știusem și eu odată jocul acesta, cu toate cuvintele lui, acum însă nu-mi aminteam decît atît. Le-am repetat pînă ce glasurile copiilor au fost acoperite de larma străzii. După zgomotele care ajungeau pînă la mine, bănuiam ora aceea cînd mulțimea se revărsa pe străzi. Pentru unii era sfîrșitul zilei de lucru, pentru alții începutul. Pentru mine ce era ?... Pierdusem noțiunea timpului și nu era răspuns, nici unul. Știam doar că dincolo de fereastră se scurgea, sub arșiță, o zi ca toate zilele de vară, și eu aveam să cobor în stradă, în mulțimea aceea vie, vie ca și mine, să fiu ca ei, prin nimic deosebit. Ce putea fi altceva, mă întreb acum, decît credința, îndărătnica mea credință, cu orbirile ei de bucurie și cu renunțările sale lașe, la fel ca ale tuturor, care m-a făcut să-mi închipui totdeauna că rămîn neatins, chiar în momentul cînd am simțit că nu mi-a mai rămas nimic.

M-am ridicat repede și am scos din dulap costumul meu cel bun, o cămașă nouă și cravata albă, cu buline

mari, albastre, cumpărată cu Irina. În timp ce mă îmbrăcam, mi s-a făcut foame. Aveam o poftă grozavă să intru într-un restaurant și să mănînc friptură de pasăre cu multe ciuperci, așa cum le pregătea mama, o dată pe an, la ziua mea, cînd rupea din economiile ei și ne închipuiam amîndoi că eram fericiți.

FRIPTURA DE PASĂRE CU CIUperci era mîncarea mea preferată, poate fiindcă mi se asociase în minte cu zilele acelea în care mama ofta satisfăcută, zicînd : ai mai împlinit un an, Matei ! Acum n-o mai pot suferi, numai cît îi pronunț numele, mă și apucă greața. Atunci însă am ieșit în stradă cu gîndul la asta și am mers cîteva stații de autobuz pe jos, străduindu-mă să nu ies din umbra plopilor ce mărgineau strada. Totul începea să reintre în obișnuit, eram calm și hotărît, hotărît așa, în general, pentru că nu aveam un scop anume, dar simțeam deja acea destindere, acea ușurință sau nepăsare ce mă făcea să mă bucur de orice nimic.

Strada era însuflețită, animația creștea pe măsură ce mă apropiam de centrul orașului și, sus, deasupra mea, frunzele plopilor sfîrîiau continuu, ca și cum ar fi plouat pe ele cu nisip. Niciodată n-am văzut așa șirul de plopi din cartierul meu, nu mi-am dat seama astfel de existența lor, asociindu-i cu trecutul, cu vîrsta lor și a mea. Dobrin avea niște vorbe, spunea că albești, nu știi să vezi, pur și simplu nu ești în stare, deși îți întîlnești în fiecare dimineață chica în oglindă și deodată încremenești, în sfîrșit te-ai văzut, mîna cu bricul ți-a rămas suspendată în aer și nu mai ești în stare decît să rîzi și să te miri : uite, domnule, repede te-ai mai dat cu bătrînețea ! Dar nu era asta, sau poate era într-un anumit fel. Cîndva pe aici fuseseră mii de plopi, o adevărată pădure, copacul săracului creștea repede, fără mofturi, se revărsa peste acoperișuri peticite, întunecate ferestre strîmbe, stîlpi găuriți de cari, garduri putrede, străzile zoioase. Parcă mereu cădea înserare, pînă și fețele oamenilor, hainele lor aveau culoarea sfîrșitului de ziuă mohorît.

N-am putut suferi niciodată întunericul acela și mai ales scamele, florilor lor parșive, prefăcute într-un fel de vată scîrboasă, care ți se încurcau în păr, ți se lipeau de piele, de suflet. Se spune că vechile case sînt pline de amintiri, asemenea oamenilor bătrîni, și este de ajuns să intri în ele ca să te copleșească nostalgia. Pe mine nu mă chema nimeni înapoi, n-aveam amintiri, n-aveam bătrîni, nu era cine să mă strige. Cînd mi-am dat mai bine seama de ceea ce era în jurul meu, buldozere grele măturaseră totul. Nu mai existau nici casele și nici pădurea de plopi, sufocîndu-le, cîinii aceia înfometați furișîndu-se printre picioarele bețivanilor, înjurăturile lor mai scîrboase decît apa verde a Bahluiului, scursă undeva prin apropiere, malurile lui cu bălării înalte, strivite noaptea sub îmbrățișări fugare, nu mai existau de mult. În imaginația mea dispăruseră pînă și mîinile mamei, aspre, bătucite, acoperindu-mi ochii, urechile, și vocea ei stinsă : nu-i bine să vezi, nu-i bine să auzi !... credința ei naivă că ar fi putut să mă păzească. Crescusem înalt, chiar prea înalt, după dorința ei, ca să nu seamăn cu tata nici la înălțime, fusesem sîrguincios, chiar prea sîrguincios, și cînd am avut în mînă diploma, hîrtia aceea prin care se arăta că obținusem șefia de promoție, nici măcar nu m-am gîndit că nu aveam cui s-o arăt.

Eram mulțumit ca acum, așteptînd autobuzul, nimic nu se mai găsea în mine din ușoara neliniște, din acea vagă surescitare — amestec de așteptare și frică — cu care ieșisem din casă.

În fața hotelului Unirea m-am întîlnit cu el. A întins brațele și capul spre mine. Ca și altă dată, a vrut să mă îmbrățișeze și să mă sărute, dar m-am ferit, m-am îndepărtat repede. În ultimii zece ani dacă ne întîlnisem, cu totul întîmplător, de trei sau patru ori. El, tatăl meu, și eu, fiul lui, trăiam în același oraș, și totuși nu ne vedeam cu anii. Nu s-a mai mișcat, de astă dată a rămas pe locul lui, la distanță de un pas, și a început să-și caute nervos țigările prin buzunare : ce mai faci, omule ? Dar tu ? Nu mi-a răspuns, și-a aprins țigara și și-a strecurat mîna pe după brațul meu. Ne întîlnim atît de rar, încît nu putem sta aici, în soarele ăsta — a zis el. Așa-i, este mare fierbințeală ! am zis eu, cu un fel de milă. Apoi m-am lăsat condus pînă în restaurant, ne-am așezat amîndoi la o masă. Restaurantul era pustiu la ora aceea,

doi chelneri moţăiau într-un colţ, şi el le-a făcut semn. Bere, aşa-i ? Am dat din cap că da şi, după ce am băut primul pahar, mi-a spus pe neaşteptate : ştiu tot, şi ţin să te felicit. Ce ştii ?... A tăcut o clipă, şi-a aprins altă ţigară. Povestea cu şantierul vostru, a zis. Din păcate nu-i poveste şi ai putea să-ţi lepezi tonul acesta cînd vorbeşti cu mine. Parcă am fi la şedinţe, ţin să te felicit şi aşa şi pe dincolo. Nu-mi mai era milă, nu mai găseam nici un motiv, deşi aş fi dorit să mă fi putut agăţa de ceva şi să-i vorbesc altfel. Îmi dădeam seama că el era emoţionat, nu se aşteptase să mă întîlnească. L-am întrebat : de cînd nu ne-am mai văzut ? Eşti în stare să-ţi aminteşti ? A tăcut, şi eu aş fi vrut să vorbească, stăteam la pîndă, cuvintele acelea, ca nişte lame de cuţit, aşa cum mi le închipuisem pentru o astfel de împrejurare, erau pregătite. Pe urmă mi-am dat seama că toată iritarea mea nu se datora decît faptului că el arăta nemaipomenit de neglijent, aş spune chiar murdar. Haina avea cîteva pete unsuroase, acoperite de praf, un rever era boţit, îi lipsea cravata, într-un cuvînt, nu mai era el.

Privindu-i degetele care mîngîiau paharul aburit, unghiile netăiate, acoperind sub ele dungi late de murdărie, mi-am adus aminte cum într-o seară, tot acolo, m-am putut mîndri cu el faţă de băieţi. Aveam diplomele în buzunare, repartizările în producţie, a doua zi plecam la armată, eram gălăgioşi şi veseli, şi tocmai în clipa aceea, cînd am dat cu ochii de el, rîdeam cu lacrimi. Ne despărţeau cîteva mese, în faţa lui se afla doamna, o femeie înaltă şi blondă, ar fi putut să-i fie fiică, îmi spuneam, în timp ce-i descopeream defectele, ochii bulbucaţi, gîtul lung, cu început de guşă, dar mai presus de toate, vulgaritatea pe care şi-o trăda prin cele mai mici gesturi. Cum arăta el atunci, cînd ea a întins mîna spre obrazul lui, ca şi cum ar fi vrut să i-l mîngîie ! Se păstrase nemaipomenit de bine. Scund, cu mîinile mici, dar viguroase şi expresive, purta un inel cu piatră pe degetul mic şi un ac enorm la cravată, podoabe compromiţătoare pentru alţi bărbaţi. Lui însă nu-i stătea chiar rău. Ochii drepţi, cenuşii şi reci, bărbia lată, aproape dură, se armonizau perfect cu hainele şi cămaşa, cu gesturile, cu felul de a sta pe scaun, puţin lăsat pe spate, un om căruia toate îi mergeau din plin. Doar chelia lucie ca în palmă şi grăsimea de sub bărbie, trăgîndu-i

ușor obrajii în jos, puteau dovedi că trecuse totuși ceva timp peste el. La un moment dat, m-a văzut, și s-a sculat zîmbind, i-a spus ceva soției, s-a strecurat printre mese cu aerul unui antrenor de fotbal, sau ceva asemănător, și a venit la mine. M-am lăsat sărutat și îmbrățișat ca niciodată, de cînd el plecase din casa noastră, eram chiar mîndru cînd le-am spus : băieți, tatăl meu ! Aveam ce le arăta, — ce știau ei ! — puteau să vadă în carne și oase un domn, un inginer mecanic cu mai multe invenții, un om plecat de jos, care nu s-a dat în lături să treacă nici peste el însuși ca să ajungă. Dar atuncea eram amețit, devenisem dintr-o dată euforic, îi strîngeam umărul în palmă, spunîndu-i : da, tată, sau foarte bine, tată. Îmi aminteam că, după ce s-a întors la masa lui, băieții au făcut cîteva glume groase, mai ales despre nevastă-sa, și asta m-a supărat. Ce ai, mă ? gata, scuză-ne, a strigat Nelu, cu picioarele desfăcute și brațele atîrnînd. Am terminat, n-am știut că ai o mamă a-ntîia !

Acum lîngă mine se află parcă un alt om, aproape bătrîn, obosit nu de o muncă anume, făcută mai înainte, oboseala lui nu se mai putea alunga nici cu somnul, nici cu medicamentele, era ceva ce creștea parcă din ființa lui.

Nu știa nimic. Citise ca și mine articolul din ziar, ba și ceva în plus. Tot din ziar aflase și despre cei trei înecați, și i-am zis : să lăsăm asta, n-are nici o legătură cu noi. Poate ai altceva să-mi spui. Aici, cutele i-au brăzdat mai adînc fruntea, obrazul părea că i se golise, scurs în bărbie, și a început să-mi spună că el mi-a simțit întotdeauna lipsa, dar n-a avut voință să refacă apropierea noastră, și anii s-au tot scurs. Oare deveniserăm chiar străini ?... Îl ascultam, gîndindu-mă că n-ar fi exclus ca, la vîrsta lui, să-i semăn perfect, pînă și în aerul părăsit din privire, de om care trăiește să trăiască. Mă înșelam, el nu era decît neliniștit sau derutat, aștepta un copil. Deci voi avea un frate sau o soră, închipuiește-ți, plesnesc de fericire, domnule ! Nu fi nesuferit, a zis atunci, ridicînd mîna ca și cum ar fi vrut să dea cu pumnul în masă. Cu tine nici măcar nesuferit nu pot să fiu. Înțelegi ? Ce ne leagă, ce ne mai poate lega ? Ridicasem vocea și el mi-a spus să vorbesc mai încet, începuseră să se ocupe mesele.

Am tăcut. A tăcut și el, privindu-și paharul cu bere, Pe urmă, ca un început de scîncet, m-a întrebat : Ma-

tei, nu s-ar mai putea ?... Nu, mai ales acum cînd aştepţi pe celălalt. Dar el n-are nici o vină, evident... Cum naiba de ţi-ai adus aminte tocmai acum de mine ? Cred că te-ai ramolit, dealtfel aş vrea să ştii că arăţi destul de prost. S-a făcut stacojiu ca un rac şi mîinile îi tremurau. Apoi am vorbit numai eu, aveam timp să-mi aleg cuvintele, el nu mă privea şi părea că nici nu mă ascultă.

I-am amintit despre mama, de nopţile ei chinuite, care fuseseră şi ale mele, nopţi de oameni singuratici. Mama fusese o sfîntă, i-a refuzat pînă şi banii pe care el încercase la început să mi-i trimită, şi l-am întrebat dacă atunci, măcar în primii ani, n-o întîlnise niciodată în tramvai, în cuşca aceea strîmtă perforînd biletele călătorilor. Apoi i-am vorbit despre unii ca el, pentru că nu fusese singurul pe atunci, despre cei trimişi la şcoli şi întorşi de acolo cu descoperirea, aşa, dintr-o dată, că nevestele nu le mai corespund, invocînd tot felul de motive, dar mai ales originea socială. El nici măcar un astfel de argument nu avea. Ce vrei de la mine ? m-a oprit pe neaşteptate, cu ce drept mă judeci ? Aş fi putut-o face mai demult, dar mi-a fost silă. Silă, auzi ? Ascultă, omule, dacă eu nu m-aş fi putut realiza, dacă ar fi făcut şi ea ca tine, şi acum ai fu avut în faţă un vagabond, domnule inginer, care te-ar fi luat de guler şi ţi-ar fi spus că pentru ratarea lui numai tu eşti vinovat ? Tu nu eşti vagabond, nu eşti ratat, a strigat el. Asta ştiu şi eu, i-am zis, s-ar fi putut însă ca toate să arate altfel. A început să tuşească, era unul din obişnuitele lui trucuri, se prefăcea că tuşeşte ca să cîştige timp, asta îmi aducea aminte de seara, ultima, cînd venise la noi speriat, bănuind că mama îl va reclama. Altele ca ea făcuseră astfel, îşi recîştigaseră bărbaţii şi continuaseră să convieţuiască mai departe, mimînd chiar dragoste atunci cînd apăreau în public. Ea refuzase totul, pînă şi cuvintele, niciodată n-o auzisem vorbindu-l de rău. Poate nu-i chiar aşa, a spus el apoi, să nu dramatizăm, şi a început să-şi înşire frazele, cu un calm care mă scotea din minţi. Îl ascultam numai, atît, şi doream să termine şi să plec. Îmi pierise pofta de mîncare, mi-am umplut un pahar de bere, l-am băut, şi el vorbea acum cu un fel de teamă, de parcă i-ar fi fost frică să nu mă scape, era singura lui ocazie, momentul cînd mi se putea

destăinui. Ceva mai tîrziu simţeam că nu-l mai pot întrerupe, vorbea întruna, se învîrtea în cerc, revenind mereu la aceleaşi lucruri, la aceleaşi cuvinte, şi prin toate trecea o undă cînd de disperare, cînd de egoism. Se gîndise la el, dar care om nu se gîndeşte la el ? Doar are o singură viaţă ! Căsătoria lui fusese un accident, pe timpul cînd mai era încă maistru a fost scos din producţie şi trimis la ţară pentru cîteva săptămîni.

Acolo, într-un sat, unde toate casele aveau acoperişuri de stuf, pe care berzele îşi făceau cuiburile lor uriaşe şi tocau din ciocuri noaptea de te speriau, într-o încăpere cu lut pe jos, pe un pat aşezat pe patru ţăruşi, înfipţi în pămînt, — era primăvară, îşi amintea el —, deci pe patul acela din casa mamei, îi răsturnase fiinţa ei pentru toată viaţa. O fată de ţăran, cu cîteva clase primare, osoasă şi uscată, cu pielea aspră de vînturi, care se culcase poate şi cu alţii înaintea lui, i se dăduse fără să scoată o vorbă. Ceea ce îl uimise de la început fusese supunerea ei, apoi mirarea ca un început de spaimă : doamne, ce-am făcut ! Îi plăcuse tocmai mirarea şi spaima aceea, faptul că imediat ea s-a ridicat şi şi-a făcut cruce, a continuat el, cu glasul scăzut. Nu, nu-şi amintea dacă într-adevăr fusese fată, toată supunerea ei arăta mai degrabă că nu, apoi şederea lui acolo s-a prelungit cu lunile, nopţile s-au repetat, şi ea venea singură, pînă cînd, cu aceeaşi mirare sau teamă, i-a spus că nu mai poate pleca. Venise toamna, prin septembrie sau octombrie, avea pe masă o sticlă de vin roşu, vinul acela nu-i ieşea din cap, îşi amintea pînă şi forma sticlei, asemănătoare cu cele din farmacii, cu gîtul strîmt, cînd şi-a dat seama că nu mai avea nici o scăpare, în sat nu poţi ascunde nimic, dar mai ales pîntecul unei fete uscate ca o scîndură. Taică-său scrisese la regiune, el a aflat ceva mai tîrziu, şi de aceea a rupt definitiv legăturile cu familia ei, chiar în ziua cînd a plecat din sat. Este curios că ea i s-a supus şi în privinţa asta, n-a mai vrut să ştie de ai săi. Cel care a venit atunci de la regiune să clarifice problema s-a arătat neînduplecat : ori, ori ! El n-a fost în stare să renunţe la carieră, nu la asta de inginer, pe atunci nici nu se gîndea, era prea îndepărtată, aşa că în geamantanul lui aproape gol au încăput şi cele cîteva lucruri ale ei : o cămaşă de

noapte, un fular şi o pereche de chiloţi. Restul, purta pe ea. Astfel a dus-o la oraş, fără nuntă, fără petrecere.

Am fost gata, ascultîndu-l, să-i întind o mînă de ajutor. Ea mă minţise, niciodată nu-mi vorbise de bunici, pentru mine ei muriseră unul în timpul războiului, altul în anul secetei şi, la un moment dat, m-am uitat în jur, suspectîndu-mă de falsă memorie. Eram uluit, poate el asta aşteptase, pregătise totul de mult, presimţise că mă va întîlni într-o clipă de slăbiciune, şi am să-i cad în braţe. Poate ar fi trebuit să nu tac, sau să nu ascult, îmi spuneam cînd el obosise, cînd îşi învîrtea ţigara între degete şi aştepta. Ce aş fi putut să-i spun ? nu găseam cuvintele, şi cînd el a început iar, cînd i-am auzit vocea ca pe ceva străin, nu mai credeam nimic din toată povestea. Pînă atunci mă mişcasem şi eu printre ei, parcă pipăisem lutul de pe jos şi încercasem cu mîna patul acela din casa mamei, învelită cu stuf, auzisem tocatul berzelor şi simţisem aproape fizic răcoarea serilor de octombrie. L-am întrerupt, spunîndu-i calm : ce mă interesează pe mine ! La asta nu se aşteptase. N-a fost în stare de nici un gest, nici n-a clipit, s-a uitat la mine cu ochii încremeniţi, cu nişte ochi care nu voiau să vadă, ci să pătrundă, şi care se izbeau neputincioşi de fiinţa mea. Erau goi, nu trădau nimic, nici măcar neputinţa lor, sau alt sentiment, pentru el sau pentru mine. Apoi a început să zîmbească şi, după ce chelnerul ne-a umplut din nou paharele, mi-a spus sec : ca între bărbaţi, acum putem discuta orice. Nu-i aşa ? Dumnezeule, cum m-a întrebat, cu ce voce, cum a reuşit să se schimbe dintr-o dată, şi să mă bată pe mînă rîzînd : nu-i aşa ? ca între bărbaţi !... Cum ai putut să faci una ca asta ? L-am întrebat imediat. Păi ţi-am povestit, a zis el. Tocmai asta, de ce mi-ai povestit, de ce ai ţinut cu orice preţ să mă minţi şi acum ? Ţi-am spus adevărul, pe cuvînt de onoare ! şi apoi s-a uitat la ceas. Am cam întîrziat puţin. Poţi să pleci, i-am zis. Chiar te rog, altfel mă voi duce la altă masă. De ce ? Mai rămîi ? a întrebat, cu un fel de uşurare. Du-te, plătesc eu ! Te rog, pleacă, te implor.

S-a ridicat încet şi mi-a întins mîna peste masă. Era prea multă lume acum ca să-l mai pot refuza, aceeaşi laşitate, nu prea departe de a lui, funcţiona şi în mine, să salvez aparenţele, să nu întoarcă lumea privirea la noi.

Îmi dădeam seama, dar sentimentul acesta de jenă față de ceea ce s-ar spune cei ce te văd era mai puternic, ca o obișnuință sau o necesitate, așa cum mănînci sau dormi. În urma lui, am chemat chelnerul și i-am spus să mi aducă mîncarea. După prima înghițitură i-am făcut semn chelnerului și l-am rugat să mi-o ia din față imediat și să-mi facă plata. Îmi pierise foamea. Am golit paharul de bere, era rece și mi-a făcut bine. Apoi am început să mă liniștesc, tot ceea ce simțisem în dimineața aceea a revenit mai puternic, ca un amestec ciudat de durere și mîndrie, ca și cum m-aș fi despărțit de propriul meu corp și l-aș fi admirat pentru suferința lui, pentru că era în stare să sufere. Acum îmi dau seama, nu era decît căutarea mea agitată, dorința de a uita cu orice preț, oricum. În clipele cît am mai întîrziat la masă, după plată, m-am întrebat dacă el, omul pe care nu-l puteam numi tată, și totuși era, nu avea dreptatea, adevărul lui, evident numai al lui, așa cum eu îl avem pe al meu.

În holul hotelului, am luat Scînteia și Sportul, le-am făcut sul și le-am băgat sub braț, apoi am intrat la bar să-mi cumpăr țigări. Era plin de tineri, de mișcare, de fum, de muzică, de rîs. M-am retras repede, renunțînd la țigări, cuprins de un puternic sentiment de culpă, ca și cum mie mi-ar fi fost interzis să intru acolo. În stradă, încet-încet, mi-am zis că m-aș putea împăca și așa, că m-aș obișnui cu toate, că m-aș supune. Și atunci am început să-l caut cu privirea, încredințat că el nu putuse ajunge prea departe, că aștepta pe undeva, prin apropiere, ieșirea mea. În clipele acelea l-aș fi acceptat așa cum era, încercam să-i dau dreptate, mă apropiam cu o înțelegere nouă de ceea ce le fusese viața sau accidentul vieții lor. Mă agățam de cîte ceva, un cuvînt, un gest, venite de departe, din timpul cînd ei se aflau încă împreună, îmi aminteam cum el niciodată nu ridicase asupra mamei nici măcar glasul, iar după ce s-au despărțit a continuat o vreme să-i trimită scrisori cu vorbe drăguțe. Mama mă punea să i le citesc, deși știa carte, întotdeauna apela la mine, ca și cum i-ar fi fost teamă să atingă hîrtia pe care umblaseră mîinile lui. Fusese o femeie puternică, voluntară, și cu toate că ținta și expresia ei vădeau veșnic oboseală și durere, nimic nu o putea scoate din credințele sale atît de simple și de naive. Avea mîndria aceea a femeilor de la țară pe care

cu greu și-o putea stăpîni, mai ales cînd era vorba despre bărbatul ei. Mă asculta atentă, în timp ce eu citeam, se așeza ca o umbră lîngă mine, cu mîinile în poală, nemișcată, cu picioarele ușor desfăcute, așa cum stau țărăncile, pentru că ea rămăsese pînă și în gesturi ceea ce fusese acolo, în satul ei. În fața femeii acesteia, cu părul negru, încă de un negru lucios și pieptănat simplu, aproape întins pe curbura capului, cu cîteva fire albe la tîmple, așa cum murise, argumentele mele cădeau unul după altul. Mai ales ochii, mari, adînciți în orbite, înconjurați de cearcăne viorii, estompate pe pielea feței, prea uscată și colbuită, privirea aceea rece, neiertătoare, chiar în clipele de odihnă, de relaxare, cînd feminitatea reapărea în ea, nu-mi puteau îngădui să-l iert. Și totuși încercam, cu toate că bănuiam mistificarea faptelor în ceea ce povestise el. Continuam să-l caut, dar de jur împrejur, în mica piață, nu se aflau decît oameni necunoscuți, cu mersul moleșit de căldură.

APROAPE DE PRÎNZ, AM URCAT scările de marmură străjuite de doi buldogi enormi de fontă, amintindu-mi că ultima dată venisem aici cu Dobrin, și el spusese : de ce nu scot javrele astea ? zău, n-au nici un ház ! — și m-am trezit vorbind cu el, l-am întrebat de ce se supărase pe cîini, pe mine, pe toată lumea. Nu știu de ce, mă gîndeam să găsesc în hol o mare agitație, un podium ridicat la mijloc și oameni întinzînd peste el pînză roșie și flori de hîrtie, secretare trîntind ușile, chemînd mereu pe cîte cineva la telefon, porunci scurte, așa cum văzusem și auzisem o dată, pe cînd eram student, în holul institutului, la moartea unui profesor. Aici era liniște, plafonul apăsa aurit, susținut la colțuri de un fel de cariatide — risipa unui boier sau a unui negustor — era calm, doar după ușile înalte cu mînere grele de alamă și plăcuțe din plastic, care indicau cine se afla dincolo de ele, se auzeau țîrîitul unui telefon și țăcănitul unor mașini de scris. Nimic nu se schimbase, nimeni nu se agita, nu trîntea uși, nu dădea porunci.

Am intrat la director și aceeași secretară înaltă ca o prăjină și urîtă m-a întîmpinat deosebit de amabilă. Mi s-a părut machiată mai tare ca de obicei, arăta ca

o dansatoare de circ cînd s-a ridicat în picioare și a venit repede în întîmpinarea mea, cu mîinile întinse, ca și cum ar fi vrut să mă îmbrățișeze. Vai, tovarășe inginer, a zis ea, am fost și noi înștiințați, acum două ore ni s-a telefonat, doamne, ce nenorocire! Și, așezîndu-se apoi pe unul dintre scaunele din fața biroului, a început să plîngă. Plîngea zgomotos, fără lacrimi, fără convingere, tot la fel cum zîmbea, cum bătea la mașină, sau făcea numere de telefon, cu aerul caracteristic acestor femei-secretare, plînsul ei era profesional, amintea de vechile bocitoare, așa cum văzusem eu una în copilărie și mama îmi explicase că meseria acelei femei era plînsul. Apoi a trecut la birou, și-a șters ochii cu grijă, privindu-se într-o oglindă scoasă din sertar, și-a reparat repede fardul, începînd s-o compătimească pe soția lui Dobrin. Dacă ar fi avut măcar un copil, a zis ea, dar așa, spuneți și dumneavoastră? Am ridicat din umeri neputincios, n-aveam nici o părere în privința asta, și-am întrebat-o dacă pot intra la director. Trebuia să mai aștept, directorul era ocupat cu niște nemți, cu niște ingineri care ne vînduseră nu știu ce utilaje, și acum veniseră pentru montarea lor. Sînt cam de mult aici, a ținut ea să precizeze, de parcă eu m-aș fi arătat nerăbdător.

Apoi mi-am aprins o țigară și cît am fumat-o a sunat de cîteva ori telefonul și secretara a răspuns cam plictisită. Fumați mult, mi-a spus ea la un moment dat, ridicîndu-se să deschidă fereastra. Avea picioare frumoase, singurul lucru frumos la femeia aceea erau picioarele, și ea știa să le poarte, să le arate, dar acum nu i-am spus asta, așa cum făceam de obicei cînd veneam pe aici. Întorcîndu-se iar la birou, așezîndu-se încet, cu mîinile întinse spre mine, lungi, uscate, cu unghii stacojii, a început, fără să mă privească: aș vrea să vă întreb ceva. Da' nu vă supărați!... Să aud despre ce-i vorba! Îl cunoașteți de mult pe tovarășul Vechiu, pe noul nostru director! Nu l-am văzut decît o singură dată, i-am răspuns imediat. Vezi, cum se înșală omul, puteam să pun mîna în foc, chiar i-am zis nu știu cui, se cunosc de mult, sînt prieteni. Ce te-a făcut să crezi asta? Dacă ați ști, a zis ea zîmbind, dacă ați bănui ce frumos vorbește despre dumneavoastră! Treaba lui, am zis eu. Apoi ea mi-a povestit, cu vocea puțin scăzută, cum a plecat Datcu, cum a ieșit din birou, după ce-a dat în primire,

cum i-a strîns mîna și i-a urat noroc. Știți, nu era trist deloc, ba chiar a și rîs cînd s-a despărțit de mine. Și cîte motive avea bietul om să fie altfel! Păi, spuneți și dumneavoastră, ești dat afară din post, te părăsește soția, iar ție nici nu-ți pasă. Zău, nu-i de admirat? Dar cine poate fi tare ca el? Aici am oprit-o, vestea m-a făcut să tresar, și-am zis: cînd l-a părăsit soția? Cu cîteva zile înainte de inundații. Ce să mai vorbim, tovarășe inginer, o smintită. Ați cunoscut-o cumva?...

N-am mai avut timp să-i răspund, tocmai atunci s-a deschis ușa și au ieșit doi tipi blonzi și foarte tineri, cu mape subțiri sub braț, zîmbind și dînd din cap. Au trecut repede pe lîngă noi, urmați de inginerul șef, apoi a apărut și Vechiu. Fața lui posomorîtă s-a destins brusc într-un zîmbet. Dumneata! Poftim, și iartă-mă dacă a trebuit să aștepți.

I-a făcut loc și secretarei, să strîngă tăvile, sticlele, cestile, iar el s-a dus și a deschis ferestrele. Musafirii fumaseră mult, era un fum să-l tai cu cuțitul. Știa, mi-a spus el după ce a plecat secretara, fumează trabuc, te înec stînd lîngă ei. Nu bei o cafea? I-am mulțumit, refuzîndu-l. Acum îl vedeam mai bine pe noul director.

Vechiul părea un om energic, în ciuda felului său greoi de a se mișca, de a vorbi, spunea că nu-l interesează ierarhiile, el îl înlocuise pe Datcu fiindcă i se ceruse, și tot așa, cînd i se va cere, va pleca din post. Dar cît voi sta aici, am să-mi fac datoria, a ținut el să precizeze. Am fost gata să-i spun că nu mă interesa, asemenea vorbe mai auzisem și la alții, și mai ales în gura lui, nu știu de ce, sunau fals. Gesturile pe care le făcea, înălțînd din cînd în cînd o mînă mică, strînsă pumn, parcă să sublinieze convingerile sale, n-aveau nici un rost, erau niște ticuri sau ceva asemănător, păreau lipite artificial de cuvinte. În definitiv de ce venisem, mi-am zis aprinzîndu-mi țigara, să-i ascult părerile despre viață și oameni, care nici măcar nu sînt ale lui? Omului, a zis el tocmai atunci, îi sînt date multe greutăți, și numai singur nu le poate învinge. L-am întrerupt, întrebîndu-l: ce aveți de gînd să faceți cu mine? Ce întrebare mai este și asta? a zis el, începînd să rîdă. Cum, ce să facem cu dumneata? Te întorci de unde ai plecat. Chiar ieri am fost pe acolo, lucrurile au intrat în normal de cîteva zile. Ești așteptat. Sau vrei să rămîi aici,

în oraș ? Nu, este mai bine poate să plec, i-am spus. Pe urmă a început să vorbească despre Datcu, cu dispreț, la un moment dat chiar s-a înfuriat, pentru că în întreprindere, cum spunea el, găsise un haos cumplit. Datcu fusese înlocuit cu o săptămînă în urmă, o comisie specială, care investigase lucrurile în amănunt, ajunsese la concluzii deosebit de grave. Datcu nu se apărase, și asta îl mira pe Vechiu, noul director îl disprețuia tocmai din această pricină. Parcă se tîmpise, domnule, a zis el, nu spunea decît da, da, sau nu, nu, repeta întruna cuvintele celor din comisie, aproba tot sau nega tot, exact cum ziceau ei. Este clar, Datcu a vrut să scape ușor, și-a pus în spate chiar și greșelile altora, sau unele inventate, numai să termine, să lichideze cît mai grabnic problema. Mare șmecher, îl cunosc eu destul de bine ca să nu mă înșel. Este totuși un bun specialist, am zis. Lasă-mă, inginere, cu specialiștii ăștia ! O fi bun la catedră, aici însă nu s-a priceput decît să încurce lucrurile, dumneata ai auzit de incompetența prin promovare ? Ce să mai vorbim, să fie mulțumit că a scăpat numai cu atît. În timpul cercetării, mă uitam la el cum accepta totul, atitudinea lui ne intriga pe toți pentru că luîndu-și asupra sa și greșelilie altora nu mai puteai ști precis care era într-adevăr vinovăția lui, și i-am strigat să nu sconteze pe faptul că ne-ar putea impresiona prin asta. Știi ce mi-a răspuns ? Cu un calm nemaipomenit, m-a rugat să nu-l umilesc, că oamenii, zicea el, nu trebuie umiliți, în orice situație s-ar găsi. Tot ce s-a întîmplat la voi pe șantier se putea evita, dar Datcu este și nu este vinovat. Însă a fost un prilej să se scoată la iveală neputința lui. De fapt este un om slab, recunoașterea vinovăției nu-i întotdeauna venită din cinste. La el sînt sigur că... De ce sînteți atît de sigur ? l-am întrerupt eu, gata să-l întreb : dar tu cine ești și cine îți dă dreptul să-i judeci pe alții ?... Un om ca mine, a explicat el, care a trăit revoluția, anii aceia de la început, care a văzut atîția oameni ridicîndu-se și prăbușindu-se, mai știe cîte ceva ! În privința lui Datcu, i-am zis eu, cred că vă înșelați. A tăcut, trecîndu-și nervos mîna prin părul său aspru, cărunt. Părea că nu-i place să fie contrazis, fața lui, cu un aer de siguranță, a omului care nu se îndoiește niciodată de convingerile sale, avea acum o ușoară umbră de dispreț. Ce știi dumneata ! a zis el pe urmă. Apoi,

deodată, ca și cum și-ar fi amintit de ceva, fruntea i s-a descrețit și mi-a spus : ce mai face tata ? Am tresărit. Nu știu, i-am răspuns eu, mințind. Noi nu ne întîlnim cu anii. Rău, domnule, foarte rău. Am fost colegi la institut, ne leagă o veche prietenie. Nu mă interesează, i-am zis atunci. Am venit la dumneavoastră să văd ce pot face, nu să-mi vorbiți despre el. Mîinile îmi tremurau, îmi simțeam palmele ude de transpirație, și mi le-am șters de îmbrăcămintea plușată a scaunului. Am stabilit parcă ce vei face, tovarășe inginer !... Tonul lui fusese acum aspru, categoric, nu mai aveam ce să-i răspund. M-am ridicat să plec, dar el mi-a făcut semn să mai rămîn.

Și-a chemat apoi secretara, a semnat niște hîrtii, a dat telefoane și, la un moment dat, am avut impresia că uitase de mine, și m-am înfuriat din nou. Eram gata să mă ridic de pe scaun, cînd el mi-a spus : iartă-mă, dar a trebuit să rezolv niște lucruri în legătură cu înmormîntarea lui Dobrin. L-am întrebat cînd avea să fie înmormîntat. Mîine, mi-a răspuns el, este vară, nu-l poți ține prea mult pe căldura asta. Spune-mi, chiar atît de rău te-ai împăcat cu el, așa cum am auzit ? Atunci am început să-i iau apărarea lui Dobrin, am simțit nevoia să vorbesc, nu atît ca Vechiu să afle ce fel de om fusese Dobrin în ultima vreme, ci eu însumi să-mi clarific lucrurile. Am început cu ziua cînd Datcu și-a trimis mașina după noi, cu dimineața aceea cînd i-am zărit Volga în fața biroului nostru, mirat, fiindcă Datcu nu mai făcuse niciodată asta. Este cam mult să numesc birou, am zis eu, baraca aceea de scîndură, dar asta îi era destinația. Erau acolo două mese, patru scaune și un dulap, toate recondiționate odată cu venirea mea pe șantier, adică fixate în cuie la repezeală și date cu un amestec de vopsea, asemănătoare coajei de portocală. Dobrin bătuse niște cuie în pereți, să avem de ce atîrna hainele și graficele. Asta era tot, ca pe șantier, și la început am fost foarte mîndru de biroul nostru, dar mi-a trecut repede. Este normal, a zis Vechiu, zîmbind. Planul se face pe șantier, nu în birou ! L-am privit mirat, pînă atunci nu-mi vorbise în clișee de astea și eram gata să renunț, dar el mi-a făcut semn cu mîna că asculta, și s-a așezat mai bine, și-a rezemat bărbia în palmă.

Împlinisem zece luni, am zis apoi, de cînd mă întîl-

neam în fiecare dimineaţă cu Dobrin, şeful meu direct, în decorul acela dominat de culoarea portocalei. Întotdeauna venea înaintea mea, îl găseam punîndu-şi hîrtiile în ordine. Îl salutam şi-mi făceam repede de lucru, cu gîndul s-o şterg cît mai repede pe şantier. Încăperea îmi devenise cumplit de nesuferită. Iarna arătase destul de curată, tropăiai de cîteva ori, şi zăpada rămînea la uşă. În primăvară însă, picioarele de mese şi scaune erau cafenii, noroiul se aduna pe podea de luni pînă sîmbătă, se măcina, se prefăcea în praf sub tălpile celor care intrau şi ieşeau ca la moară. Dobrin dăduse dispoziţie ca numai sîmbăta să se facă curat şi, într-un fel, avea dreptate, luni la prînz, cabinetul nostru intra iar în pielea lui, cum zicea el rîzînd.

Nu ştiu de ce am ţinut la aceste amănunte fără nici o valoare, pe Vechiu nu puteau să-l intereseze, n-aveau nici o legătură cu întîmplarea noastră, dar trebuia să recapitulez încet, cu grijă, să nu pierd nimic din ceea ce fusesem atunci. La un moment dat am început să vorbesc despre mine la persoana a treia, ca şi cum m-aş fi văzut intrînd acolo, în baraca noastră, iar eu eram ceva deosebit, aproape străin, de celălalt, care vedea. Asta nu i-a plăcut lui Vechiu, m-a rugat să fiu mai clar. M-am trezit însă iar vorbind, şi nu mai ştiu precis dacă i-am spus toate acestea sau numai am avut intenţia să i le spun.

Ca să fiu sincer, am continuat eu, a fost o vreme cînd nu-l puteam suferi pe Dobrin. Gîfîind ca un astmatic, mătăhălos şi veşnic transpirat, cu ochii mari, dispreţuitori, omul împlinise cincizeci de ani chiar în ziua cînd m-am prezentat pe şantier. Mi-aduc aminte cum mă măsura uneori cu privirea, muşcînd din capătul ţigării. Era un tic, un obicei scîrbos, el mai mult mînca ţigara, decît o fuma. Dimineaţa, cînd îl salutam, cînd ridica spre mine faţa lui aproape rotundă şi inexpresivă, mă apuca sila. Numai ochii parcă erau cu adevărat ai lui, privirea aceea trufaşă, care mă intimida repede. Ascultă, stagiarule, unde o ştergi iar? Niciodată nu mi-a spus pe nume, eu eram stagiarul, doar atît, şi pronunţa cuvîntul ca şi cum ar fi fost vorba de ceva foarte neînsemnat. În ultima vreme întrebările astea fără nici un rost se repetau foarte des. Dar eu nu-i răspundeam nici chiar atunci cînd, de faţă cu oamenii de pe şantier, mă dă-

dea la o parte cu un gest sau cu vreo vorbă. De ce mă ocoleşti ? Continuam să tac, mă prefăceam că lucrez, aşteptînd să-şi aplece ochii peste hîrtii, ca s-o pot şterge. Mai întreba de cîteva ori, apoi se răsucea cu tot cu scaun spre fereastră şi-şi aprindea ţigara. Îl lăsam acolo, nemişcat, stătea aşa minute în şir. În clipele acelea mă încerca un sentiment de milă. Atît, numai milă şi, nu ştiu de ce, mă simţeam legat de fiinţa lui, îi devenisem un fel de complice. Ce mai rămăsese din fostul conducător al unor vestite şantiere din ţară, decît ochii lui răi, pătimaşi ? Uneori nu puteam s-o şterg şi mă uitam la el cum privea pe fereastră în gol, ca un orb, şi nu-mi venea să cred, aşa cum se spunea, că atunci fusese ceva de capul lui. Lucraseră alţii pentru el, îmi ziceam, şi poate ar fi rezistat, s-ar fi menţinut în virtutea meritelor de la început, dar el se trădase, băutura jucase un mare rol, îi grăbise decăderea

Aici Vechiu a ridicat mîna, m-a întrerupt. Poate cinstea lui, a zis el, şi-a dat seama că nu mai era în stare şi a început să renunţe. Cine-i omul acela care poate renunţa astfel ? am zis. Astea sînt închipuiri, iluzii, că am putea fi altfel decît aşa cum sîntem. Ce vrei să spui ? m-a întrebat Vechiu. Că este în noi ceva care nu se schimbă niciodată, am zis. Acum a început el să rîdă, iar eu m-am prefăcut că nu iau în seamă aerul lui de superioritate, de om trecut prin viaţă. Mi-am continuat gîndul : o dată m-a invitat la masă şi am aflat cum ajunsese în oraşul nostru. Uite aşa, fără să mint, povestea el, m-am trezit aici şi am început să miros a debarcare. Ştii ce înseamnă asta ? Cunoscuţii, prietenii te ocolesc, telefonul de acasă amuţeşte, pur şi simplu eşti uitat. Asta n-ar fi nimic, pentru că asta este la urmă, dar, imediat în zilele după ce-ai fost scos din post, simţi în jurul tău, cu un zumzet, tot felul de vorbe, de păreri, care mai de care mai exagerate. Ei nu pot să creadă că n-ai fost dat afară, că în locul tău trebuia să vină altul, mai tînăr, că nu se iese la pensie din funcţia de director. Nu, ei ştiu una şi bună : ori ai fost incapabil, ori imoral. De aceea am venit aici, şi nu pentru mine, eu pot înfrunta orice, dar am vrut s-o scutesc pe nevastă-mea de bîrfa lor. De fapt nu putea să explice precis, începea cu originea socială a soţiei — greu mai trăsese, omule, mai ales în primii ani ! — şi se întorcea tot la ea, vor-

bind altfel, cu oarecare nesiguranță. N-am crezut nimic din toată povestea, și el a simțit, a început să bea, s-a îmbătat repede. Nu mai regreta nimic, fiindcă nu spunea decît : știi, mă, cine sînt eu ? Aici ajungea întotdeauna, rostea cuvintele fără umbră de îndoială, aproape silabisind, și își înfigea un deget în piept : știi, mă, cine sînt ? Știam, mă obișnuisem ca atunci cînd era beat, pentru că de băut bea zilnic, să-mi înșire cîte ordine și medalii avea, prin ce funcții trecuse, ce se scrisese despre el în ziare. Te apuca greața, erai nevoit să te ridici și să-i întorci spatele. În după-amiaza aceea am rămas însă pînă la sfîrșit. Era ziua soției și el cumpărase gladiole, iar eu trandafiri. Se cunoștea că nu știa să umble cu florile, le ducea atît de caraghios, încît mi-a venit să rîd. Acasă, nevastă-sa l-a sărutat pe amîndoi obrajii, așa cum își sărută mamele fiii. M-a sărutat și pe mine și apoi, în timp ce s-a îndepărtat, parcă să mă privească, să vadă cum arăt, m-a întrebat : de ce-ai tresărit ? Cred că n-am greșit sărutîndu-te. Dobrin mi-a vorbit atîta despre dumneata, încît te socotim de-al casei. Vorbea rar, privind undeva peste umărul meu, iar eu, intimidat, i-am spus niște banalități. Apoi am rugat-o să-mi permită să fumez. Mi-a adus o scrumieră, un lucru frumos făcut, un fel de cupă susținută de un șarpe, strîns colac sub ea, ceva din metal. I-am mulțumit și mi-a spus să mă simt ca la mine acasă. Scundă și subțire, cu părul complet alb, neobișnuit pentru vîrsta ei, mai păstra încă urmele unei frumuseți sărăcite de scurgerea timpului. Purta o rochie neagră ce contrasta izbitor cu părul ei alb. Pentru-o vreme am rămas singur, ei se duseseră în bucătărie, și m-am ridicat să-i văd mai bine fotografia, singura podoabă de pe pereții încăperii, o fotografie, enormă, făcută pentru saloane, nu pentru o cameră de bloc, așezată sub sticlă, într-un oval negru. După zîmbet, aproape neschimbat, am recunoscut-o ușor. Fusese o adevărată frumusețe și, acum, cu umerii goi de atunci, cu explozia de lumină din deschizătura adîncă a sînilor, mă privea trufașă. O spuneau ochii, privirea care filtra, printr-un fel de apă cețoasă, naivitate și dorință. Numai zîmbetul strica ceva din frumusețea ei, crispîndu-i parcă chipul. Apoi, au venit amîndoi și ne-am așezat la masă.

Ceva mai tîrziu, Dobrin a început să vorbească. Am băgat de seamă că nu mîncase aproape nimic, în schimb băuse zdravăn. S-a ridicat, a deschis geamul, şi-a umplut din nou paharele. Noi tăceam. Ea cu un zîmbet ciudat, eu cu un început de jenă pentru femeia de lîngă mine. Stătea ţeapănă, o credeam chiar absentă, cînd el şi-a înfipt degetul în pieptul meu şi m-a întrebat : ştii, mă, cine sînt eu ? Am ridicat privirea spre ea. Nici o tresărire, nimic. Şi atunci masa aceea încărcată cu mîncare, farfuriile cu friptură şi sos cafeniu, paharele pe jumătate pline, mîinile lor întinzîndu-se leneşe spre ele, toate mi-au devenit brusc dezgustătoare. O silă mare urca în mine încet şi, cînd eram gata să mă scol, s-a aplecat spre nevastă-sa, i-a luat mîinile şi a început să i le sărute. De ce faci prostii, mamă ?

Femeia plîngea într-un fel cum nu mai văzusem pînă atunci, numai lacrimile o trădau, în rest, faţa îi era neschimbată. Hai, fii cuminte, mamă. Nu spui tu că fiecare îşi merită viaţa ?... Ei, gata, ţi-a trecut. Aşa-i că ţi-a trecut ? Vorbise cam răstit, cu tonul lui dintotdeauna, străduindu-se să fie în acelaşi timp duios şi blînd. Părea că îşi alegea cuvintele, că singura-i dorinţă din clipa aceea era să dea glasului său răguşit ceva mîngîiere. Nu-l credeam în stare de mai mult, şi bănuiam că şi izbucnirile ei, ca un început de revoltă, erau rare şi trecătoare. Împotriva a ce s-ar putea revolta ? m-am întrebat, privind-o mai atent. Scuză-mă, domnule Petrina, în general sînt o fiinţă tare, dar acum nu ştiu ce m-a apucat. Pentru ce să te scuze ? a întrebat Dobrin ? De ce ? şi a început să rîdă. Umplea cu glasul lui încăperea sau parcă îşi umplea glasul cu tot ce era în jurul lui, glas de om nedeprins să se stăpînească în faţa cuiva. Atunci le-am mulţumit, le-am spus că m-am simţit minunat, dar nu mai puteam sta, pentru că mă aştepta o fată. Bineînţeles, am minţit şi, în uluirea mea, acesta-i cuvîntul — fiindcă prea uşor oamenii aceia puteau trece de la o stare la alta, să nu le rămînă nici o urmă din ceea ce fuseseră cu o clipă mai înainte — mă întrebam ce se ascundea sub aparenţele acestui beţivan, ce era dincolo de tăcerea şi plînsul femeii lui. La început n-au vrut să-mi dea drumul, el a mai destupat o sticlă, dar le-am spus din nou pentru ce trebuia să plec. Ei, da, numai vezi cum te porţi. Este blondă sau brunetă ? a

zis el. Lasă omul în pace, dragă, a intervenit femeia. Nu-mi doream altceva decît să mă văd singur, în stradă.

De la etajul trei, am coborît în goană scările, vorbele lor, ultimele, amestecate într-un rîs gros, stupid, mai răsunau încă în mine, cînd am intrat într-o cabină telefonică. Voiam s-o chem pe Malvina. I-am spus : vreau să te văd, atît, am nevoie de tine, pentru cîteva clipe ! M-am bîlbîit îngrozitor, şi ea mi-a răspuns : miroşi a vin şi prin telefon. Nu eram beat, şi mi-am înghiţit un cuvînt cumplit, auzind-o că-mi spune asta. Aş fi dorit să-i explic cum mă cuprinsese o spaimă ciudată, ca ceva străin, venit dinafară, că o mai aveam încă în mine, dar ea mi-a închis telefonul.

Seara era calmă, început de septembrie leneş ca o crizantemă ruginită. Strada urca spre parc, arhiaglomerată. Nu, singurătatea lor nu va fi niciodată a mea, îmi spuneam, gîndindu-mă la soţii Dobrin. Acum ştiam, sau bănuiam numai, că starea aceea cu care mă obişnuisem venea de la ei, de la întîmplarea aceea stupidă. M-am oprit la alt telefon. Era ocupat, şi-am aşteptat mult. Fata care vorbea purta o rochie roşie şi părul ei blond parcă ardea. La un moment dat s-a întors cu faţa la mine şi mi-a făcut semn din ochi, că termină imediat. Cînd rîdea, făcea gropiţe în obraji şi închidea ochii. M-a fulgerat gîndul să o întreb cum o cheamă şi cu cine a vorbit, dar mi-a lipsit curajul sau tupeul pe care îl au alţii în astfel de împrejurări. Într-un cuvînt, m-am purtat ca un neisprăvit. Am făcut repede numărul şi m-am răsucit spre stradă. Cîteva clipe am mai zărit rochia ei roşie şi părul ca o flacără. Îmi părea rău, şi am început să-i repet Malvinei aceeaşi rugăminte. Înţelege, Matei, nu pot, tata are musafiri, şi iar mi-a răsunat în urechi pocnetul sec de pe fir. Tocmai atunci voiam s-o întreb dacă n-am supărat-o.

Am atîrnat telefonul la loc şi spaima a început să crească iar. Cred că totul a venit din seara aceea, ca şi cum liniştea acelui sfîrşit de ziuă i-ar fi adunat în mine pe toţi, cei care trăiau sau care muriseră, cu chipurile lor de serie, aşa cum nu le mai văzusem niciodată, umplîndu-mă de un puternic sentiment de jenă. Totul ar fi putut şi ar putea fi altfel, îmi spuneam revoltat, şi eu însumi în drum spre casă eram parcă un altul. Nu mă gîndisem niciodată la mine sau nu mă gîndisem

astfel, aveam senzaţia că mă opream dintr-o goană, că alergasem toată viaţa mea de pînă atunci şi pierdusem tot. Dar mă înşelam, pur şi simplu trăisem destul de superficial, chiar faptul că, la un moment dat, m-am trezit singur nu m-a determinat să mă respect mai mult. Mă ştiusem perfect şi nu mai eram. Coborînd în fugă scările de la soţii Dobrin, ceva se dereglase în mine. Încetasem să mai fiu fiinţa fără cusur, şeful de promoţie devenise o amintire ca altele şi, deşi simţeam că nu era decît un amănunt, ceva neînsemnat, ştiam că amănuntul acela nu mai putea fi oprit în lunecarea lui, că avea să se rostogolească în mine, să se umfle asemenea unui bulgăr de zăpadă pornit din vîrful muntelui.

Am ajuns tîrziu acasă, obosit şi vinovat, ca şi cum aş fi săvîrşit o faptă nelegiută. Am întors ceasul, l-am pus să mă trezească la ora obişnuită şi am închis ochii. Înainte de-a adormi, am văzut-o deodată pe soţia lui Dobrin. Era îmbrăcată în aceeaşi rochie neagră şi eu o bănuiam că anume se îmbrăcase astfel, ca să realizeze acel contrast izbitor cu părul ei alb. Zîmbea viclean şi-mi spunea : fiecare îşi merită viaţa !... La dracu ! O minciună, doamnă, o gogoriţă care îţi aparţine sau ai citit-o undeva şi mi-o întinzi mie acum. Nu, doamnă, oamenii merită totdeauna mai mult.

Aici m-am oprit şi m-am uitat la Vechiu. Nu încăpea nici o bănuială că omul nu mă mai asculta de mult, dar nu-l puteam învinovăţi. Lui, sau altuia, odată tot ar fi trebuit să povestesc. M-a întrebat plictisit : cînd vrei să pleci ? Poimîine, i-am răspuns, gata să ţip la el. Pentru Vechiu lucru era încheiat, el n-avea nici o legătură cu asta, el venise ca să îndrepte lucrurile. Şi chiar m-a sfătuit, înainte de a-mi întinde mîna, mi-a zis : linişteşte-te, tu eşti complet scos din cauză. Am avut eu grijă. De fapt mă întreb dacă în cazul acesta poţi găsi pe cineva vinovat.

Era inutil să continuu. Aş fi vrut să-i spun că din iarnă nu mai văzusem maşina directorului pe şantier, că atunci fuseseră nişte zile cînd Dobrin m-a învins nu numai pe mine, dar şi pe Datcu. Cine ar fi crezut ? Iarna căzuse brusc peste noi, cu multă zăpadă şi ger. Cîteva zile după începutul lui decembrie, circulaţia a fost aproape suprimată şi lucrul pe şantier a încetat. Se mai lucra doar în interioare, dar asta nu însemna nimic.

Buletinele meteorologice erau deprimante, la televizor, în fiecare seară, apărea o femeie acră, ţuguindu-şi buzele şi precizînd noi avalanşe de zăpadă şi ger. Dobrin turba, îl înjura pe Datcu, care îl lăsase descoperit, cum spunea el, ca să-l compromită. Am să-i arăt eu cine sînt.

Şi a adunat toţi oamenii de pe şantier în magazia enormă, de lîngă biroul nostru. Oamenii au stat în picioare, cu căciulile pe cap şi Dobrin i-a întrebat : cînd am putea reîncepe lucrul ? Au răspuns cîţiva şi ceilalţi au aprobat totul, fără nici cea mai mică reţinere; uimindu-mă cum se puteau supune unui singur om, ambiţiei lui. Afară viscolul nu încetase, izbea cu furie zăpadă în geamuri şi, revoltat, am fost gata să spun : nu vă gîndiţi la voi, proştilor ? Este o nebunie, veţi umple spitalele ! Dar n-am avut curajul, am rămas nemişcat în colţul meu, privindu-i cum plecau grăbiţi. M-am apropiat de Dobrin şi, aproape în şoaptă, l-am întrebat : vă daţi seama ce faceţi ? De ce vă bateţi joc de oameni ? Nu-i treaba ta, stagiarule, eu răspund. Ai înţeles ? Şi de unde ai scos tu asta, că îmi bat joc de oameni ?

Vorbea şovăind, împrăştiind în toate părţile fumul de ţigară şi aerul cald. Ochii însă îi erau la fel de neînduplecaţi, aproape răi. Ştiu că te întrebi ce mai vreau, a adăugat el. Planul s-a îndeplinit, mai putem sta. Oamenii ăştia vor dovedi însă că se poate şi altfel. Ei şi cu mine. Atunci l-am chemat pe Datcu la telefon şi i-am spus tot. Abia la prînz a izbutit să ajungă pe şantier. În scurta lui de blană, cu ochelari de soare, părea un schior în vacanţă. I-a explicat lui Dobrin scopul vizitei sale, vorbind calm, aproape leneş, ca şi cum nici nu l-ar fi interesat. Eram numai noi trei, Dobrin aşezat la masă, cu ţigara în gură, şi Datcu, plimbîndu-se în jurul meu, l-a rugat să nu întreprindă nimic şi să fie mulţumit că viscolul l-a surprins cu planul încheiat. Dumneata poate ar trebui să-ţi schimbi meseria, i-a răspuns Dobrin. Eu sînt prea bătrîn şi obosit ca s-o mai fac. Era prea mult, dar nici acum n-am reuşit să-mi spun gîndul. Nici Datcu n-a răspuns, părea că nu doreşte să mai convingă pe nimeni. S-a retras încet spre uşă, cu spatele, şi în privirea lui a fulgerat un ciudat dispreţ. A mai spus, înainte de a pleca : dispoziţia mea este ca să încetezi lucrul.

În urma lui, Dobrin a ridicat faţa spre mine şi, strivindu-şi ţigara în scrumieră, mi-a spus : de ce nu pleci

după el ? Du-te, stagiarule, ce mai aştepţi ? Am tăcut, am făcut cîţiva paşi spre uşă, apoi m-am întors la loc, rezemîndu-mă de marginea ferestrei. Nu m-a slăbit din ochi nici o clipă şi, cînd a văzut că nu mă mai mişc, s-a ridicat, a venit în faţa mea şi m-a apucat de gulerul paltonului. Dacă ai fi copilul meu, ţi-aş arde cîteva perechi de palme ca să le ai pentru toată viaţa. Pentru ce ? am întrebat, prosteşte. Ştii tu, şi brusc mi-a întors spatele, ieşind.

A urmat apoi o săptămînă infernală. Plecam în zori şi mă întorceam noaptea istovit şi rebegit de frig, şi, pînă să adorm, mă hărţuiam cu chipul lui Dobrin, cu el, care atunci arăta neînduplecat ca un general. Fără să-mi dau seama, mă supusesem şi eu ca toţi ceilalţi de pe şantier, şi neputinţa mea mă chinuia. Dobrin a avut noroc, fiindcă n-a mai nins, au rămas numai gerul, zilele ceţoase, cu soare sărac şi nopţi de sticlă. La sfîrşitul anului, i-a adunat iar pe oameni în magazie. Aduseseră, nu ştiu de unde, sticle de vin. M-am trezit şi eu cu una, am dus-o la gură, am înghiţit de două ori, apoi, neobservat, am ieşit afară. Gerul îmi muşca obrajii şi-mi usca lacrimile.

Dobrin îmi dăduse prima lecţie şi despre asta aş fi dorit să ştie Vechiu. Aş fi vrut să-i povestesc cum fusesem la gară, în zilele acelea, ca să-i opresc pe navetişti, pentru că ei erau majoritatea lucrătorilor de pe şantier, şi cum n-am putut să mă dezlipesc de zidul rece al peronului, i-am privit numai, mulţimea lor — ocupînd dintr-o dată gara — m-a readus brusc la neputinţă. Încercarea mea a fost stupidă, devenise, ca să spun aşa, o chestiune de principiu, îmi ziceam că oamenii trebuiau protejaţi, orice s-ar fi întîmplat. N-am avut atunci curajul, puterea lui Dobrin, pentru că mai era în el destulă putere, şi dorinţă să reînceapă ceea ce fusese în tinereţe : au fost mai tari. Dacă atunci aş fi izbutit, poate n-ar mai fi existat nici zilele care s-au năpustit peste noi să ne piardă.

Nu, pe Vechiu nu-l puteau interesa asemenea lucruri şi, în timp ce mă întorceam acasă, i-am dat dreptate. Eram din nou singur şi nu-mi mai păsa că mă destăinuisem astfel unui om de care nu mă lega nimic.

Acasă, am băut multă apă îndulcită cu zahăr. Mă obișnuisem de mic cu asta. Mama zicea că zahărul liniștește. Acum însă am adormit repede pentru că eram frînt de oboseală. Am visat că făceam baie într-un rîu și apa era foarte limpede, se vedeau peștii lunecînd pe fund, iar deasupra țipau pescărușii. Cei pe care îi visam eu stăteau nemișcați pe un cer albastru, albi, cu aripile larg deschise. Dispăreau și veneau din ceață, cu țipetele lor cumplite.

Cred că aș fi adormit pînă a doua zi dacă nu m-ar fi trezit pensionarul, vecinul meu. Era cinci cînd i-am deschis ușa, cu ochii cîrpiți de somn. M-a îmbrățișat și m-a sărutat pe amîndoi obrajii. Mă așteptau la ei. Bătrînul era proaspăt bărbierit și mirosea a săpun. I-am spus că mă îmbrac repede. M-am dus mai întîi în baie și m-am spălat mult, amintindu-mi că mama întotdeauna, după ce mă săruta careva, îmi freca fața cu săpun. În privința asta era maniacă, vedea peste tot numai boli și microbi.

Vecinii mă așteptau cu masa încărcată. Nu era o oră prea potrivită, dar mi s-a făcut foame. Am mîncat plăcinte cu carne și am băut vin rece și plăcut la gust. Regretau că nu-i înștiințasem chiar din primele zile, mi-ar fi adus la spital cîte ceva. Le-am spus că nu-mi lipsise nimic. Ca întotdeauna, mă copleșeau cu atenția, iar eu mă simțeam puțin rușinat, aveam sentimentul că nu meritam afecțiunea lor. La un moment dat, el a spus : așa-i viața, te încearcă și te învață s-o prețuiești mai mult. Lasă tu filozofia, i-a răspuns bătrîna pe neașteptate, am putea trăi și fără încercări, ar fi mai bine ! El a tăcut. Nu era prea vorbăreț. S-a făcut roșu la față și s-a ridicat să deschidă ușa la terasă. Atunci am zărit, prin deschizătura ușii, lada lui mare, învelită cu tablă, de la care pornea singura neînțelegere a celor doi bătrîni. El fusese lăcătuș sau strungar, adunase tot felul de scule și fiare vechi, cum le numea ea, și le păstra acolo. De multe ori îl văzusem ghemuit pe un scăunel, scoțîndu-și din ladă sculele, una cîte una. Le ungea cu grijă, apoi le așeza la loc, neținînd seamă de supărarea soției lui, care zicea că îi murdărește casa. Odată îmi spusese : știu bine că n-am să le mai folosesc, dar nici nu le pot lăsa așa, să ruginească. Atunci mi-am închipuit că pentru el nu era o îndeletnicire simplă : să facă ceva, să treacă

vremea ; fiecare sculă sau bucată de metal avea poate povestea ei, și bătrînul încerca să-și păstreze astfel nu lucrurile acelea, ci amintirile.

Am spus că nu era vorbăreț, că îi plăcea mai mult să tacă, exact ca acum, cînd mă privea cu ochii lui spălăciți, de parcă și-ar fi văzut propria-i tinerețe. Poate greșesc, dar la asta mă gîndeam cînd a sunat poștașul. Îmi amintesc perfect, bătrîna s-a ridicat, făcîndu-ne semn să ne vedem de treabă, apoi s-a întors cu plicul în mînă. Era un plic lung, dintr-o hîrtie fină, și am recunoscut imediat scrisul. Ce mai vrea oare ? m-am întrebat, strecurîndu-l în buzunarul de la pantaloni. Nu era momentul pentru o asemenea lectură, mă simțeam prea bine la ei. Pe urmă, nu știu de la ce, bătrînul și-a amintit de mama, cum mă însoțise el la sanatoriul acela de pe malul mării, unde ea murise ! Biata femeie ! a zis bătrîna, dacă te-ar vedea acum ! Și tata, spune, l-ai mai văzut ? Am dat din cap că nu, mințeam, simțeam o ciudată plăcere să spun că nu-l mai întîlnisem de mult. Dar mai tîrziu mi-a pierit pofta de mîncare, nu mai puteam bea, nu mă mai simțeam în stare să rostesc un cuvînt. Dragostea lor îmi făcea silă. Silă față de mine. Începusem să mă suport cu greu în fața lor, eram vinovat că nu mai aveam ce le răspunde, nu mai găseam să le spun un cuvînt, nimic care să facă legătura între noi, cînd m-am ridicat și le-am mulțumit. Fuseseră foarte drăguți, dar eu aveam o treabă urgentă în oraș. Bătrînul s-a întristat, fiindcă tocmai atunci adusese cutia cu șah.

M-am dus și m-am întins în pat. Eram din nou obosit. Am început să citesc scrisoarea Malvinei și, la sfîrșit, mi-am dat seama că ea nu-mi spunea nimic nou. Tot ce i se întîmplase după plecarea mea din oraș nu mă mira. Cuvintele ei scrise repezit, aplecate cînd la dreapta, cînd la stînga, parcă le mai citisem undeva, cu mult mai înainte ca faptele să fi avut loc. Aflam doar că ea îmi cumpărase pijamaua și aparatul de ras, că o cîștigase pe soră de partea ei și aceasta o ținuse la curent zilnic. Asta era toată noutatea. Malvina știuse înaintea mea cînd trebuia să ies din spital. Am aruncat scrisoarea și m-am întrebat în felul meu, stupid : cine avusese dreptate, bătrînul sau nevastă-sa, care spunea că am putea trăi mai bine fără încercări ? Apoi gîndurile m-au co-

pleşit din nou. Erau pline de erori şi lacune, acum îmi dau seama că unele m-au dus poate chiar pe căi greşite, nici unul însă, de care m-aş fi agăţat cu disperare, nu-mi înlătura ideea mea fixă, a vinovăţiei. Vina nu se afla acolo, în sfîrşitul acela nenorocit de noapte, începea mult mai dinainte, parcă n-avea început şi sfîrşit, şi asta mă îngrozea. Nu mai gîndeam, vedeam numai, cu ochii, cu toate simţurile.

Sînt lucruri despre care niciodată nu mi-a plăcut să vorbesc, acum însă toate răsăreau în mine. Rememorarea faptelor, aşa cum făceam eu, nu era decît o veche reţetă, a mîntuirii prin spovedanie, prin recunoaştere. dar nici aceasta nu era întreagă. Eu, de fapt, îi acuzam pe ceilalţi.

AUZISEM CÎTE CEVA DESPRE EL, de cîteva ori îl zărisem pe sălile institutului. Acum era directorul meu. El aşezat la biroul enorm, acoperit cu postav verde, cu mapele de piele, grav, îmbrăcat impecabil ca la recepţie, într-un costum de culoare închisă, dintr-o stofă fină, de import bineînţeles, care lucea şi producea un fel de foşnet uşor la fiecare gest, iar eu, de cealaltă parte, în nişte pantaloni cam uzaţi, fără veston, fără cravată, cu mînecile suflecate, aşteptînd să-mi citească hîrtiile. Mă simţeam strivit, îmi venea să-mi dau palme fiindcă venisem astfel îmbrăcat. Tocmai la cine, la Datcu ! El m-a privit la început dispreţuitor, chiar aspru, apoi în ochii lui s-a ivit o umbră de înţelegere sau de compătimire. Asta m-a făcut să mă stăpînesc şi mai greu, şi nu reţin mai nimic din ceea ce mi-a spus. Nu ştiu de ce, atunci mi s-a părut mai scund decît era, impresia asta venea poate din croiala proastă a costumului, sau culoarea închisă a stofei îi reducea trupul, puţin îngroşat, dar încă elastic în mişcările sale leneşe, degajate, de om care nu se pierde în amănunte. În timp ce-mi citea hîrtiile l-am privit mai atent. Avea mîini mici, aproape feminine, şi o faţă dominată de expresia puterii, de o mare virilitate, venită de la gură, sau de la ochi, vii, inteligenţi, cu unda lor de înţelegere superioară. Nu mai ştiu ce mi-a spus, eram prea zăpăcit, dar mi-au rămas aceste cuvinte : bine că ni s-a repartizat

și un șef de promoție, de cînd sînt aici, ești primul caz. Nu mi-am dat seama dacă fusese ironic sau se bucura sincer de venirea mea. Cred că mai tîrziu mi-a dat niște sfaturi, mi-a vorbit despre Dobrin, apoi l-a chemat la telefon și m-a trimis la el, pe șantier. Eram dezamăgit. Mă expediase prea repede, devenise din nou grav. M-am trezit coborînd scările de marmură și mă tot întrebam dacă Datcu mă luase în serios sau pur și simplu își bătuse joc de mine.

Deci așa arăta. Recunosc, îmi făcuse o impresie deosebită, ceea ce prețuisem la el din prima clipă fusese zgîrcenia la vorbă, lipsa entuziasmului aceluia facil de care totdeauna mi-a fost silă. Avea o anumită sobrietate, a omului neînvățat cu compromisul, conștient de propria-i capacitate. Malvina mă minți se sau pur și simplu atîta fusese ea în stare să vadă la fostul asistent al tatălui ei, al prietenul casei lor. Întotdeauna îmi vorbise cam așa : cine ? șobolanul acela care roade cașcavalul pe dedesubt și-i tremură fundul de frică ! Așteptînd tramvaiul, m-am privit în geamul unei vitrine. Eram detestabil, lung, deșirat, nu arătasem niciodată astfel. Părul încă scurt îmi ascuțea parcă nasul și dădea feței o expresie de mirare prostească. Asta era moștenirea de la mama, nu puteam fi vinovat decît pentru neglijența vestimentară.

Totuși Malvina era încă a mea. Nimic nu se întîmplase, existau doar insistențele inutile ale acestui director-conferențiar, cum zicea Malvina, rîzînd, și bănuiala că una ca ea, cam zăpăcită, fără griji, hrănită numai cu bucurii și sigură de statornicia unui ins ca mine, ar fi fost în stare să se plictisească, să tînjească după puțină neliniște și nefericire. Femeile găsesc totdeauna pretexte, mai ales în timpul acesta agitat și trepidant, cum se spune. Malvina era frumoasă și plină de viață, se copilărea în nebuniile ei și tocmai asta îi înnebunea pe mulți. Îi simțeam rotindu-se în jurul ei, mai ales la reuniunile studențești, sau urmărind-o cu privirile lacome, cînd ieșeam pe stradă. Asta îmi făcea o anumită plăcere, mă ridica parcă în ochii tuturor și mă prăbușea în mine însumi, în neliniștea mea. Privisem și eu realitatea în față, sau cel puțin așa îmi închipuiam, știam că existau zeci de posibilități să fiu înlocuit, ea să se în-

drăgostească de un altul mai presus de mine. Nu eram prea naiv, şi lucrul acesta mi-l imaginam din cînd în cînd şi atunci îi spuneam în glumă : măcar să nu-ţi alegi pe cineva care mi-ar face silă să se atingă pînă şi de pantofii mei ! Trebuia s-o împac, veneau lacrimile, jurămintele, îmbrăţişările. Era un joc, ne jucam cu sentimentele, cu vorbele, cu noi înşine. Dar pe deasupra mai exista şi bătrînul, tatăl ei.

Fostul profesor, acum un fel de consilier onorific la institut, mă ura sau mă dispreţuia. Oricum, el îşi imaginase un alt fel de ginere şi Malvina îmi spusese totul. Aici nu mă mintea, căuta doar fel de fel de scuze pentru taică-său, pentru fiinţa aceea austeră pînă la ascetism, cum îşi închipuia ea. Maică-sa murise de mult, Malvina avea patru sau cinci ani, nici nu şi-o mai aducea aminte, iar tatăl ei, rămas văduv, încă destul de tînăr, îşi închinase întreaga viaţă fiicei sale. Poate pentru că semăn cu mama, zicea ea. Uite, nu-i aşa ? parcă am fi două gemene ! Semănau într-adevăr perfect, pînă şi aluniţa mică de pe frunte exista la amîndouă. Erau argumente, dar nu pentru mine. Iar acum se ivise Datcu.

Venise prea tîrziu, dacă avusese de la început gînduri serioase. Malvina nu mai era fecioară, şi faptul acesta îmi dădea oarecare siguranţă. Fusese a mea şi trebuia s-o păstrez. Mi se dăruise în zilele de permisie, după înmormîntarea mamei. În momentul acela de derută, cînd m-am întors de la sanatoriu.

O zi întreagă nu mîncasem nimic, băusem doar apă de prin gări, şi tăcusem alături de vecinul meu, pensionarul, pe care îl puteam considera acum tată. Tatăl meu, cel adevărat, îşi arătase încă o dată firea păcătoasă, lipsind. Dar nu asta mă durea, ei îşi frînseseră de mult punţile care îi legaseră la început, nici măcar nu-i reproşam absenţa unei telegrame, cu toate că fusese anunţat, ca şi mine, ci neputinţa mea de a o aduce la I. să o înmormîntez. Seara, cînd am coborît în gară, eram mai înviorat. Apoi totul s-a petrecut cu atîta grabă, încît nici acum nu-mi pot aminti amănuntele. Ştiu că am mîncat ciorbă de varză şi carne friptă, şi nevasta pensionarului mă mîngîia pe cap, şi spunea plîngînd : de acum avem şi noi un fiu. Atunci, singura dată, am urît-o pe femeia aceasta, de ciudă şi de durere îmi venea să plîng, dar

mi-a fost rușine, mai ales de el, de bătrînul care tăcea înțelegător și mă privea cu ochii lui spălăciți și buni.

Mai tîrziu, i-am telefonat Malvinei, i-am spus să vină imediat, pentru că plecam la cazarmă. De teamă că ar fi putut să întîrzie, am mințit-o, biletul meu de voie expira abia a doua zi, în zori. Am atîrnat telefonul în furcă și m-am uitat la ceas. Mai aveam de așteptat aproape un sfert de oră. Se înnoptase și adia un vînt călduț. Am mers pînă la capătul străzii, am salutat un ofițer, care s-a uitat după mine cam bănuitor, și m-am întors din nou la cabina telefonului. Era acolo o bancă și m-am așezat, descheindu-mi copca de la gît. Picioarele îmi ardeau în cizme, atîrnau grele și cureaua apăsa dureros pe abdomen. Am vrut s-o desfac, dar am renunțat repede. Am rămas nemișcat, urmărind cu privirea lumea de pe stradă. Era veselă, se auzeau rîsete, vorbe, perechile mergeau ținîndu-se de mînă sau îmbrățișate, treceau bunici cu landouri albe, bărbați gravi, femei frumoase, totul ca înainte, nimic, dar absolut nimic schimbat. Doar hainele mele, verzi, decolorate, în care transpiram continuu, mi-i îndepărta, și-mi reproșam că nu le lăsasem acasă, aș fi putut să-mi pun o cămașă și un pantalon, fiindcă era destul de cald... O uitasem pe mama. Ce repede ne înșală memoria sau sentimentele, sau poate tocmai în asta stă puterea noastră. Atunci eram prea încurcat ca să-mi fi mai răspuns la asemenea gînduri, nu doream decît s-o zăresc pe Malvina, să mă ridic și să alerg în întîmpinarea ei.

A venit mai tîrziu decît îmi promisese. Purta un pardesiu alb, subțire și, pe sub el, o rochie strîmtă și foarte decoltată. Era minunată și, cum m-a văzut, a început să rîdă. Caraghiosule, urîtule, zicea ea, strîngîndu-mi-se la piept. Am luat-o la braț și-am adus-o acasă. Pe drum a vorbit numai ea, mi-a povestit despre o mică excursie undeva în munți, organizată de taică-său, la care fusese invitat și un oarecare Datcu, apoi cum obținuse carnetul de conducere și aștepta nerăbdătoare să le vină mașina. Cînd i-am luat pardesiul de pe umeri și i l-am pus în cuier, s-a depărtat cîțiva pași și mi-a spus : lasă-mă să te privesc, fă-mi favoarea asta, pune-ți boneta și salută-mă ! Am făcut ce-mi poruncise și a început să rîdă, apoi, pe neașteptate, m-a întrebat : de ce taci ? Ce-i cu tine ? I-am spus. S-a lăsat încet pe pat

și a început să plîngă. I-am sărutat ochii de mai multe ori, simțind pe limbă gustul sării. Tu nici măcar n-ai cunoscut-o, i-am zis. Ba da, am cunoscut-o, am simțit-o prin tine. Mama noastră, biata de ea!

Pe urmă am tăcut amîndoi, se auzeau niște trenuri intrînd în gară sau plecînd, adierea vîntului umfla perdelele și în apartamentul de sus urla un magnetofon, am stat așa încremeniți în îmbrățișarea noastră, și atunci m-a cuprins, prima dată, teama că aș putea-o pierde. Nu, nu era alt bărbat, erau accidentele, erau bolile de tot felul, și am început s-o sărut lacom și orb. În sfîrșit, cînd senzația aceea adîncă și dureroasă mi-a năpustit mințile, am încetat să mai văd, să mai cuget. Pînă atunci ea a continuat să tacă, să se supună și, deodată, a început să șoptească vorbe fără sens, ca și cum s-ar fi apărat sau ar fi chemat pe cineva în ajutor, ca apoi să rămînă un singur cuvînt, numele meu... N-aș fi crezut niciodată, în ruptul capului n-aș fi bănuit că niște vorbe sau niște gesturi pot avea atîta forță să te smulgă și să te împingă brutal la realitate. Pentru că s-a ridicat și, cu fața întoarsă, începînd să se îmbrace, m-a întrebat: așa-i că ai uitat? Dumnezeule, cum devenise femeie, ce valuri de oroare urcau în mine, privind-o cum se mișca. Aș fi vrut să-i tremure mîinile, să bîjbîie după lucruri, să aibă alt glas, să-i curgă lacrimile! Nimic, absolut nici o schimbare. Descoperirea mă năucise, mă simțeam murdar și inutil. Mă uitam la ea, la hainele mele, mototolite, le priveam pe ale ei, așezate cu grijă pe scaun, și cum tot cu grijă și le lua să se îmbrace, o auzeam vorbind, acum chiar rîdea, și simțeam cum mă îndepărtam de ființa ei. Ar fi trebuit să înțeleg, să nu-mi pierd cumpătul măcar atunci, dar n-am putut să înlătur gîndul că ea mi se dăduse ca o recompensă pentru pierderea mamei. Deși niciodată nu m-am mai întors la clipa aceea, legăturile dintre noi au mers din ce în ce mai greu.

Am condus-o pînă acasă, străzile erau pustii, orașul dormea, nu se auzeau decît bocăniturile cizmelor mele, scrîșnetul țintelor pe piatră, și ea mi-a spus de cîteva ori să calc mai atent că scol lumea din somn. A spus asta rîzînd, apoi m-a întrebat la ce oră plec. I-am spus, și a început să plîngă. Am tras-o spre mine și-am sărutat-o. Apoi a zis: Matei, ce-am făcut? Nu i-am răspuns. Mi-am cufundat fața în părul ei, strîngînd-o în

brațe ca un dement. Tremuram, mă agita o ușoară febră, aveam obrajii fierbinți, și răcoarea părului ei îmi făcea bine. Apoi s-a desprins de mine și mi-a zis : am întîrziat, hai, dă-mi drumul ! A încercat să mă mîngîie, a întins mîna spre fruntea mea, pe urmă s-a răzgîndit. Se grăbea, gîndul îi era în altă parte, nu mai putea să aștepte. Cîteva clipe mai tîrziu, s-a răsucit brusc și a început să fugă. Am rămas acolo, nemișcat, urmărindu-i silueta albă, pînă ce a dispărut printre boschete.

Casa lor avea în față o grădină largă, cu vegetație abundentă și neîngrijită, copacii creșteau sălbăticiți, înghesuiți unul în altul, fiindcă așa-i plăcea profesorului, spunea că asta îl ascundea de ochiul străzii și-i dădea iluzia că trăia într-o adevărată pădure. Acum pădurea asta se ridica în fața mea întunecată, ca un zid, arătîndu-mi cît eram de neputincios.

Nu m-am mai întors acasă. M-am dus direct la cazarmă, am ajuns frînt de oboseală și plin de praf. Din centrul orașului, unde am încercat să găsesc un taxi, și pînă la cazarmă sînt vreo șapte sau opt kilometri. I-am parcurs pe jos și, după miezul nopții, am intrat în camera de gardă. Ofițerul care era de serviciu, un locotenent-major foarte tînăr, m-a întrebat răstit, frecîndu-și ochii înroșiți de nesomn : unde umbli la ora asta, elev ? În primul moment n-am putut să-i răspund, n-am fost în stare, m-am rezemat de perete, și el i-a spus caporalului care îmi deschisese poarta : du-l dincolo să se dezmeticească, nu vezi că-i beat ? Atunci l-am rugat să mă asculte, dar de fapt nu i-am spus decît : îmi permiteți să raportez, vă rog să mă ascultați. Aud ? hai, dă-i drumul ! I-am întins biletul de voie. Unde te-ai plimbat ? m-a întrebat el ironic, cercetîndu-mi hîrtia. La înmormîntarea mamei, i-am răspuns. Pe urmă a împins scaunul spre mine, și m-am așezat. Mi-a dat un pahar cu apă și a tăcut stingherit. Pot să plec ? Da, și s-a ridicat și el, m-a condus pînă aproape de dormitor. La un moment dat, l-am auzit : scuză-mă, tovarășe elev ! și mi-a strîns mîna.

Am intrat întîi la spălător, m-am dezbrăcat acolo, am dat drumul la apă și-am băgat capul sub jetul puternic. Apoi cu hainele în brațe, am împins încet ușa. O siluetă s-a desprins de la fereastră și s-a apropiat de mine. Tu ești, Matei ? Am recunoscut vocea lui Nelu, era de plan-

ton. Nu i-am răspuns. M-am strecurat repede sub pătură și, mai tîrziu, cînd m-a întrebat dacă n-aș vrea să beau coniac, i-am zis : du-te dracului, lasă-mă în pace ! Nu știu de ce aveam sentimentul că mă îmbolnăvisem și, ca în copilărie, știam că somnul mă va vindeca. Am adormit repede, fără gînduri.

CRED CĂ DE NIMENI NU M-AM apropiat atît de repede la început ca de Dobrin. Nu știu ce m-a atras la omul acesta, fiindcă la început pînă și prostul lui obicei de a mă bate pe umăr îmi făcea plăcere. Uneori, își însoțea gestul cu niște vorbe spuse așa, ca în treacăt : voi, ăștia tineri ? niște lichele simpatice ! Nici în asemenea clipe nu eram în stare să descopăr la el vreo umbră de răutate. Spun asta, ca și cum aș fi descoperit-o mai tîrziu sau ca și cum orice greșeală, oricît de mare ar fi ea, ar veni întotdeauna de la răutate !

Cuvintele sînt prea înșelătoare, nu-ți dau nici o siguranță, chiar atunci cînd simți că ți se umple gura cu ele. De aceea nu-l judec, n-am un asemenea drept, și dacă aș avea un asemenea drept, n-aș mai fi eu, nu știu cum să spun, ar trebui să-mi ies din propria-mi ființă și să i-o trăiesc pe a lui. Cred că mai degrabă mă judec pe mine, acum îmi dau bine seama, nu de dragul de a răscoli durerea, ci ca să scap de ea, dacă asta poate să mă ducă undeva.

În zilele acelea, mi se pare că era într-o sîmbătă, mi-a vorbit despre el cu totul într-alt fel de cum aveam să-l aud mai tîrziu. A fost singura dată cînd s-a deschis astfel, terminasem lucrul și ne-am dus într-un bufet puturos, unde mă înneca fumul și mirosul de țuică. Acolo, înghesuiți, în picioare la o masă cu urme de pahare pe ea, am băut cîte un coniac și el m-a bătut din nou pe umăr și mi-a spus : niște lichele simpatice, cred că eu nici asta n-am fost în stare la vîrsta ta ! Dacă aș încerca să reconstitui frazele care au urmat, înșirate cam în glumă, ca și cum n-ar fi fost vorba de viața lui, dacă aș fi în stare, poate aș înțelege mai bine de ce eu însumi am ajuns în acest punct. Acum însă poate nu mai are nici un rost, dar îmi amintesc că l-am întrebat : adică, ce ați fost ? M-a privit atent, avea țigara între buze, și

a început s-o mişte cu limba, ca într-un fel de rumegare incompletă, probabil aştepta să mai adaug ceva şi, pe neaşteptate s-a posomorît. Apoi mi-a spus că îşi strivise tinereţea — acesta a fost cuvîntul — dar că tot ce se strivise atunci se trezea parcă la viaţă, ca şi cum ar exista, pînă la urmă, o clipă desăvîrşită, totală, ca să-l recompenseze. Bineînţeles, el nu era vinovat, sau nu-şi găsea vreo vină, tinereţea lui rămăsese prin tranşee, de unde ar fi putut să nu se mai întoarcă niciodată, apoi în nişte certuri de familie, interminabile, cu mari repercusiuni, zicea el, şi, în sfîrşit, pe şantiere, acolo, la început. A oftat aici, a devenit brusc violent, poate a fost unul dintre puţinele momente cînd l-am văzut violent, pentru că în rest se manifesta oarecum greoi şi lent, aşa cum arăta şi trupul lui.

Nu apucase să-şi termine facultatea, cînd a fost nevoit să-şi părăsească familia. Ei l-au împins, toţi pe rînd, tata, mama, fratele. Sigur, ei îi doreau binele, şi el admitea aceasta, dar nu putea să renunţe la viitoarea soţie. Toate au venit peste el nu din tranşee, cel puţin aşa judeca, ci de aici, de la căsătoria lui. Am vrut să-l întreb cine fusese soţia sa, dar m-am oprit la timp, el a avut o clipă de ezitare, a fost gata să renunţe, fiindcă, în definitiv, cine eram eu ca să cunosc asemenea amănunte ? Apoi şi-a revenit, la început cu o oarecare nesiguranţă. Chiar în primele luni după război, cînd lucrurile erau foarte tulburi, tatăl şi fratele să deveniseră activi public pentru noul regim care se anunţa. Primul fusese scos din fabrică, unde lucrase ca muncitor, şi trimis la sate, activist, iar ultimul abandonase cariera de profesor şi devenise ziarist. Pentru ei amîndoi şi chiar pentru mamă, sau poate mai mult pentru ea, viitoarea soţie a lui Dobrin era o fiinţă necunoscută şi duşmănoasă, ceva din altă rasă, venită acum, la sfîrşitul huzurului ei, să le înveninеze viaţa. Nu, ei n-ar fi putut nici în ruptul capului s-o accepte, ea trăise în puf şi dantele, făcuse o şcoală la maici, se îmbrăcase la cele mai bune case de modă, era din principiu o fiinţă rea şi o stricată, cum zicea bătrîna. El, fratele meu, spunea Dobrin, ar fi putut să-şi dea seama, să înţeleagă. De asta i-am adus aminte mult mai tîrziu, cînd ajunsese scriitor, avea cărţi, i le citisem pe toate şi-i spusesem că sînt proaste şi mincinoase. Dar nu despre cărţile lui este vorba, acum nici n-ar mai

trebui să amintesc despre ele, cînd el nu mai există, fiindcă în definitiv a fost o muncă enormă care l-a ucis, i-a distrus plămînii. O muncă inutilă, înţelegi ? Aşa cum ai lua un bolovan şi l-ai purta toată ziua în braţe... Dar atunci tocmai el, susţinînd-o pe mama, nu putea să înţeleagă că o iubeam, că nu vedeam nici o altă posibilitate decît să fiu împreună cu viitoarea mea soţie. Ziceau că era vorba de avere, dar îţi dai seama ce ajunseseră cei cu avere atunci.

Aici şi-a şters faţa îndelung cu o batistă mare, albă, arătă foarte obosit. Şi-a aprins altă ţigară, şi mi-a făcut semn să ieşim. Am mers cîteva staţii de tramvai pe jos, fără să ne grăbim. Şi el a continuat, mi-a povestit cum şi-a părăsit familia, cum a uitat şi ea de-ai ei, trăind amîndoi într-o mansardă. Ea dădea lecţii de limbi străine, se mai găseau şi atunci destui care îşi continuau viaţa tihnită, iar el o făcea pe hamalul în gară. Aşa au dus-o aproape un an, pînă ce a terminat institutul. A fost anul cel mai frumos din viaţa lor, nimic nu le-a atins dragostea. Pe atunci el avea rezerve serioase în legătură cu tot ce era în ţară, chiar dacă se ridicase în casa unui muncitor, şi încă a unui comunist, nu se simţea pregătit pentru lume, mai ales pentru cea care avea să vină. Nu din cauza soţiei, ea nici nu-şi punea asemenea probleme. Îl intimida însă graba cu care se făceau toate, alungarea unora şi ridicarea altora, fără nici o pregătire prealabilă. Recunoştea totul, chiar şi frica aceea pe care o avea uneori că şi-ar fi putut pierde soţia. Bineînţeles, toate acestea erau mintea lui de atunci şi imaginea lumii era conform ei. Nu putea să-mi explice însă — fiindcă l-am întrebat — în ce constau rezervele lui de atunci, sau inerţia sa, cuvîntul acesta pe care îl pronunţase foarte des, fără nici o justificare.

Chiar şi după ce s-a trezit pe un şantier, undeva, în nordul ţării, nu fusese în stare să fie altceva decît specialistul, inginerul, atîta tot. Căpătase doar o anumită abilitate, scăpa uşor de cei care îi aminteau de ai lui. Apoi a venit moartea bătrînului, chemarea lui urgentă, ziua aceea, ultima, din care el nu-şi mai amintea aproape nimic. O iertare tardivă, inutilă, zicea el, fiindcă tinerelul încă zăpăcit de bubuitul obuzelor şi de foametea adusă de secetă nu mai exista, un alt om îşi făcuse încet locul, celălalt fusese alungat, şi acesta de acum, care venise

la patul muribundului, era un om calm, liniștit, plin de siguranță, iubea ierarhiile, fiindcă el însuși făcea parte din ele, învățase un limbaj clar, precis, simțea o mare nevoie să-și confunde ființa cu lucrurile mari, cu evenimentele. Între timp, pe șantierul lui avuseseră loc niște întîmplări care, la început, i se păruseră ciudate. Cîțiva muncitori fuseseră uciși de niște necunoscuți, tocmai în anul cînd începuse să se vorbească intens despre sabotaje. și moartea lor a declanșat acolo o epurare, încît Dobrin s-a trezit singurul inginer, șef al tuturor lucrărilor, cînd abia împlinise douăzeci și șapte de ani. Apoi a urmat restul, mi-a spus el rîzînd. Îmi aduc aminte că eu aproape n-am vorbit, și cînd ne-am despărțit, aveam sentimentul că omului acestuia i se făcuse mereu cîte o nedreptate și fiecare dintre ele, treptat, treptat, îl împinsese pînă aici, lîngă mine, ca s-o ia de la început. Nici nu-mi trecea prin cap că ar fi existat și posibilitatea ca să-l înfrunt, sau unul dintre noi să părăsească șantierul.

În zilele care au urmat, era de ajuns un singur cuvînt de-al lui, în clipele de răgaz, ca să mă deschid și să-l las să mi se uite în suflet. De fapt, Dobrin nu era primul căruia mă încredințam astfel, și nu va fi nici ultimul, dar în fața lui simțeam o anumită plăcere, cînd îi vorbeam despre micile mele revolte, repulsiile acelea din copilărie, cum mă apuca greața în fața petelor suspecte, și gheara aceea din inimă, de îmi tăia răsuflarea și o înspăimîntam pe mama. Absența tatălui meu, ziceam eu, asta era, de aici cred că veneau toate, plecase cu o altă femeie, lăsase casa pustie. Evident, în naivele mele închipuiri, pe care el le accepta rîzînd — ehei, dacă s-ar putea așa! — închideam ochii, îl aduceam din nou la noi, și totuși rămînea durerea, chiar în acest joc mă obișnuisem cu ea parcă — și, aici, Dobrin dădea din cap a lehamite. Nici acum nu-mi pot da seama de ce mă încredințasem astfel unuia ca el, fiindcă nu arăta prea multă participare, dimpotrivă, asculta de departe, ca un străin.

Și totuși, de fiecare dată, eu încercam să continuu cu o anumită plăcere, îi vorbeam despre nimicurile acelea, cum le numeam pe atunci. Îi descriam pînă și plopii din jurul casei noastre — a, da, șandramaua aceea! — pentru că o știa acum perfect din povestirile mele, cișmeaua din colț, cu femeile adunate la bîrfă cît li se

umpleau găleţile, gogoşăria de peste drum, chiar şi pantalonii mei prea scurţi, mult deasupra genunchilor veşnic zgîriaţi, sau înjurăturile ceferistului, vecinul nostru, cel cu nevastă frumoasă şi mult mai tînără decît el, cunoscută în tot cartierul... Ridica mîna, aici totdeauna mă oprea, puţin plictisit şi bănuitor, şi cred că era convins că subalternul său o cam lua razna. La sfîrşit zicea : ei, lasă, stagiarule, astea sînt prea grele pentru mine, şi nici ţie nu-ţi mai folosesc !

Poate avea dreptate, nici nu putea fi ceva mai ridicol, decît să-ţi aduci aminte de copilărie pe un şantier. Dar atunci trăiam un fel de sentiment de disponibilitate, mă simţeam în stare de bucurii mari şi de iubirea oamenilor, aveam nevoie să mă destăinui poate şi pentru faptul că el îmi întinsese primul mîna. Mă oprea vesel, rîdea, şi asta mă deranja puţin. Pînă la urmă, zice Dobrin, totul se şterge, nu mai rămîne nici o urmă, ceea ce a fost seamănă cu ceea ce este, într-un anumit fel, bineînţeles, aşa ni se întîmplă tuturor, dar nu trebuie să ne batem capul cu asta. Dobrin se gîndea la el, dar în zilele acelea nu îndrăznea să vorbească, poate-i era, într-un anume sens, teamă, îşi închipuia că aş fi rîs şi eu dacă mi-ar fi povestit cum ajunsese la I.

Oricum, acum cînd ne întoarceam din inspecţia aceea zilnică, pe care el o instituise şi pe care şi-o dorea cu un anumit ceremonial, ca şi cum ar fi fost un general la trecerea în revistă a trupei, Dobrin nu-mi mai era decît un şef, şeful meu direct, şi încă unul ce căuta să-mi dovedească asta la tot pasul. Se transformase pe nesimţite, sau totdeauna fusese la fel şi eu mă înşelasem. Chiar din prima dimineaţă, după ziua soţiei lui, îşi arătase altă faţă. Mă întreb şi acum care era Dobrin cel adevărat, şi mi se pare imposibil de răspuns.

Trecuseră aproape două luni, timp suficient ca să-mi doresc plecarea pe un alt şantier. Tocmai la asta mă gîndeam, mergînd în urma lui. Dăduse ordine, ca de obicei descoperise nişte neglijenţe, pe unele le inventase, făcuse puţină panică, — asta îi plăcea, devenea parcă altul, mult mai tînăr —, semnase nişte hîrtii, se mişcase curios de sprinten, ca şi cum ar fi vrut să-mi arate încă o dată că intenţiile oamenilor se armonizau perfect cu gîndurile sale, că mai avea încă destulă forţă să in-

fluențeze sau să supună la nevoie. În ultima vreme îl auzisem de cîteva ori vorbind despre puterea lui de muncă, fuseseră cîteva cuvinte care ar fi avut darul să mă înfurie, dar am tăcut, simțindu-i precis plăcerea să se știe ascultat și că nimeni nu i se opunea. Recunosc, făcea totul cu oarecare artă, în relațiile lui cu oamenii nimic nu era exagerat, știa pînă să și rîdă la timp sau să se întristeze. Cred că nu era nimeni pe șantier care să nu-l iubească, în ochii mei însă coborîse la nivelul micului despot, cum îi ziceam pe atunci, în discuțiile cu Malvina, al omului ce-și făcea o amăgire să ne ordoneze exact după gîndurile lui, neînchipuindu-și că poate mai era cineva care ar fi putut să-l contrazică. Poate greșesc, dar el dorea să-i treacă prin mîini absolut totul, să știe orice mișcare, dacă ar fi fost posibil și gîndurile oamenilor, chiar și cele fără nici o legătură cu munca de pe șantier. Dar nu această dorință, dealtfel justificată pînă la un punct, mă exaspera, ci tocmai supunerea celorlalți, faptul că ei parcă veneau în întîmpinarea lui, ca oile, la cel mai mic semn dădeau buluc să-i îndeplinească dorința. Oricît aș fi vrut, nu eram în stare să-i dau dreptate, poate fiindcă eu însumi nu mă obișnuisem să dau ordine.

La un moment dat s-a oprit și s-a întors spre mine. Iar taci, a zis. De ce ? Despre ce v-ar plăcea să vorbesc ? A început să rîdă și a pornit iar, gîfîind parcă mai tare. Dar atunci m-am hotărît, nu știu de la ce a venit hotărîrea mea, tocmai în clipele acelea. Am grăbit pasul și l-am ajuns, am mers un timp unul lîngă altul, fără să ne privim. Se lăsase gerul, un strat subțire de gheață se formase deasupra micilor bălțoace, de la ploaia din ajun. Acum îmi este clar, i-am zis, aici — unul poruncește și alții se supun, dar n-ar fi nici o nenorocire dacă primul n-ar merge întotdeauna prea departe. Ce vrei să spui ? — m-a întrebat. Ce-ați auzit, exact ce-ați auzit. Ar trebui să înțelegeți că poate mai gîndesc și alții, că nu sînt niște roboți. A început să rîdă : ești copil, stagiarule, planul nu se realizează cu gînduri și tot despicînd firul în patru. Ce naiba, nu poți coborî pe pămînt ? Nu i-am răspuns. Am tăcut amîndoi, călcam peste ochiurile de gheață și simțeam o bizară bucurie

sfărîmîndu-le. Cred că eram gata să-i dau dreptate, să încerc din nou apropierea. Siguranța mea nu era mai rezistentă decît gheața care mi se sfărîma sub tălpi. De fapt, îmi ziceam, viața acestui om rămîne mereu aici, nici acasă nu se duce întreg, cum îmi spusese el odată, și n-aveam motive să nu-l cred. Măcar pentru atît ar fi trebuit să-l mai stimez încă.

În birou, s-a așezat la masă și și-a aprins țigara. Arăta mulțumit, lucrurile mergeau perfect, așa cum le gîndise el. Ceva mai tîrziu, a zis : te-a căutat o femeie la telefon, mi-a lăsat numărul să o suni. Uite, îl ai aici, și a împins spre mine o hîrtie. N-a vrut să-și spună numele, a continuat el, dar tu fii atent, stagiarule, ești tînăr și n-ar fi bine să te trezești cine știe cînd că te duci acasă, dar în realitate să rămîi aici, pe șantier, așa cum pățesc eu uneori. Acum, ce mai pot face ?...

Am tresărit amintindu-mi brusc de nevastă-sa. Nu, nu se poate, mi-am spus, și apoi cine îmi dovedește că el nu minte ? Presupunerile mele nu stăteau în picioare, nu puteam să-i dau dreptate, imaginea acelei femei micuțe și albite înainte de vreme, așa cum o văzusem plîngînd la ziua ei, mă împingea să-l urăsc. După aceste cuvinte, fața lui Dobrin s-a posomorît dintr-o dată. Ar fi trebuit să fiu măcar amabil, convențional, cred că aștepta să-i mulțumesc, sau orice alt cuvînt. Poate în clipa aceea n-ar mai fi rîs, mi-ar fi dat dreptate, dar eu eram prea departe de asemenea intenții. Aș fi putut să bag de seamă că, aproape în fiecare zi, cînd plecam de pe șantier, el zicea : și acum, acasă ! cu un fel de silă, ca și cum ar fi făcut un lucru foarte neplăcut. Mă gîndeam la soția lui și la Malvina, nu știu de ce le apropiam în mintea mea, comparîndu-le mereu.

Afară fulguia și i-am spus : se apropie iarna. N-a răspuns, arăta de parcă nu m-ar fi auzit. Mai tîrziu m-a întrebat : știi ce, n-ai vrea să iei la noi masa astăzi ? Am refuzat repede, i-am spus că eram invitat la un fost coleg de facultate, evident, mințeam că era ziua lui. Atunci la masa de seară, a zis. Nu, nu puteam, am ridicat din umeri, nu i-am mai dat nici o explicație și cred că nici el nu mai avea nevoie. Am făcut numărul de telefon și-am așteptat cîteva minute. În acest timp, Dobrin și-a îmbrăcat scurta, și-a încuiat dulapul, apoi, fără să mă salute, a plecat.

Am rămas singur, eram bucuros că puteam să-i vorbesc în voie. Nu ne mai văzusem de o săptămînă aproape și, nu știu de ce, în ultima vreme absența ei îmi provoca un sentiment de umilință, mă simțeam umilit și neputincios. Malvina lipsea ca de obicei, avea ore la facultate, dar mătușa ei m-a rugat foarte amabilă să nu lipsesc, eram invitat în casa lor. Pentru prima dată ! Ce se întîmpla ? Oare bătrînul profesor cedase ? Eram în al nouălea cer. De emoție, am fumat mai multe țigări, făcîndu-mi tot felul de planuri. Apoi, aproape fără să vreau, am format numărul lui Dobrin. Nu-mi explic nici acum dacă i-am telefonat sub impulsul bucuriei de care eram stăpînit, dacă am vrut să-i spun și lui, sau numai să aud vocea femeii aceleia atît de fragile și albite complet. Nu m-am gîndit că Dobrin n-ar fi putut ajunge acasă atît de repede. Am stat cu receptorul lipit de ureche, am ascultat cîteva da-uri, vocea ei, dar aproape de nerecunoscut, într-atît era de uscată și rea, suna ca un metal lovit : cine ești ? Ce vrei ? Am închis repede. Mi-am pus pardesiul și am ieșit. Afară un cer de plumb părea gata să se prăbușească peste oraș.

MI-A DESCHIS SORA PROFESORUlui, mătușa Malvinei. M-a întrebat cine sînt, cercetîndu-mă cu niște ochi mici și verzi. Asta mi-a mai tăiat din elan, m-a făcut să uit toate cuvintele pregătite mai înainte. Am încercat să-i sărut mîna, după ce i-am spus cum mă numesc, dar ea și-a retras-o cu un gest smucit, de parcă i-ar fi fost teamă să n-o ating. Faptul că nu-și mai aducea aminte de mine m-a descumpănit și mai mult. Ochii ei cu sclipiri verzui, iscoditori, îmi arătau fără nici un echivoc că mă tolera numai. Eram un oarecare ce trebuia primit, fiindcă așa cereau regulile bunului simț. A întrebat din nou : mă rog, cine sînteți ? Am repetat, ridicînd puțin glasul. O undă de furie a trecut atunci prin mine, dar m-am liniștit repede, amintindu-mi că Malvina nu vorbea despre mătușa ei decît astfel : singurătatea a cam țicnit-o, mai precis lipsa bărbatului, asta este ea, nu se mai poate schimba, o ființă bizară ! Mi-am repetat iar numele. A ! părea că

își amintise, buzele-i subțiri s-au strîns, s-au țuguiat, și mi-a făcut loc să intru, deschizînd ușa mai larg.

Cînd am trecut pe lîngă ea am simțit un miros vag de mucegai sau de haine nefolosite vreme îndelungată. Apoi a încuiat ușa și mi-a arătat cuierul, să-mi atîrn pardesiul. Mai erau acolo o pălărie gri, de fetru, și un fular roșu-aprins. Îl văzusem de multe ori la gîtul Malvinei și, poate din cauza asta, am început să mă calmez, să mă mișc mai lejer. Bătrîna părea că mințise. Tot cu buzele strînse și ochii micșorați, duși în fundul capului, a întins mîna spre o ușă. N-am intrat imediat. Am întrebat-o dacă Malvina era acasă. Nu mi-a răspuns.

Acum, cînd mă gîndesc la întîlnirea aceea, nu pot realiza decît mîna ei întinsă spre ușă, uscată și subțire, și gulerașul alb de dantelă, peste rochia neagră, ponosită, sclipirea lui neobișnuită, care îi înconjura gîtul brăzdat peste tot de riduri adînci.

Cîteva clipe mai tîrziu, eram în mijlocul unei camere lungi, cu plafonul înalt, luminată prost, numai de o lampă așezată pe un birou enorm. Mi-a făcut semn să iau loc, mi-a arătat un fotoliu, devenise nu știu cum mai categorică, și m-am lăsat repede pe plușul moale. Îmi transpiraseră îngrozitor mîinile și, în urma ei, le-am șters. Îmi amintesc senzația avută atunci, de înviorare, ca și cum aș fi băut ceva sau mi-aș fi spălat fața.

Cred că am așteptat mai mult de zece minute. M-am obișnuit cu lumina și am început să cercetez încăperea. Nu mai intrasem niciodată acolo, iar Malvina nu se pricepea la descrieri. Descopeream de fapt o enormă bibliotecă, de sus pînă jos, pereții erau căptușiți cu rafturi de cărți, cărți rare și, ici-colo, șirurile cărților întrerupte de nișe strîmte în care sclipeau vase de cristal, statuete, gravuri, desene și fotografii cu peisaje marine, cu plase de pescuit și pescăruși. O mobilă aproape neagră, greoaie, încrustată pe toate muchiile, umplea această cameră. Pe birou, mai multe tocuri cu capete de os, și cuțite pentru tăiat hîrtie, înfipte într-un suport de piele. Pe măsuța din fața mea, doar o cutie decorată cu arabescuri aurii, plină cu țigări, și o scrumieră de metal, iar dincolo de ea, o canapea îngustă, acoperită cu o pătură pufoasă. O risipă de lucruri rare, oriunde te-ai fi uitat întîlneai bibelouri, cotoare de cărți aurite, toate patinate de timpul scurs peste ele.

Aș minți dacă aș trece sub tăcere gîndul care se născuse în mine, în timp ce cercetam încăperea profesorului. Fiindcă, la un moment dat, m-am trezit mîngîind cutia aceea de țigări, m-am închipuit stăpînul acelei încăperi, al tuturor lucrurilor de acolo. Spun asta fără rușine, pentru că nu era atît sentimentul posesiunii, fără Malvina încăperea aceea ar fi devenit inutilă, fără nici o valoare. Poate că eram dintr-o dată prea lacom, voiam să merg prea repede, dar risipa din jurul meu, risipa aceea de frumusețe și înțelepciune pe care mi-ar fi plăcut s-o domin, să-i fiu stăpîn, făcea parte din ființa Malvinei, era ca și cum i-aș fi mîngîiat mîinile ei și nu cutia rece de metal. Nu m-au copleșit niciodată semnele bogăției, dar acolo mă simțeam oarecum străin, și sentimentul acesta, în loc să mă intimideze, mă îndîrjea.

Pe urmă a intrat profesorul, s-a scuzat blînd că m-a făcut să-l aștept. Mi-a spus că nu se poate suporta dacă nu se bărbierește de două ori pe zi. Cînd intrasem, el tocmai se bărbierea în baie. N-aveam decît să repet aproape cuvintele lui, străduindu-mă să-mi domolesc vocea și să zîmbesc. În cei trei ani, de cînd fiica lui îmi era prietenă, mai vorbisem cu el de cîteva ori. Țineam perfect minte, o dată în grădina din fața casei lor — cîteva cuvinte de politețe și atît — apoi pe stradă, ne întîlnisem întîmplător și mă întrebase : ce mai faci, dragul meu ?

Acum m-a servit cu țigări, a aprins un lampadar și s-a așezat încet pe canapea. Lumina îi cădea pe genunchi, pe mîini, avea mîini mari, dar delicate, mîini care bănuiam că nu cunoscuseră efortul fizic, într-un fel semănau cu ale Malvinei, mai ales la degete, mereu neliniștite. Omul acesta însă era de o mare blîndețe, te cucerea de la primele cuvinte, rostite cu un accent greoi, de moldovean. Trecuse de șaizeci de ani, dar arăta uimitor de bine păstrat. O față aproape fără riduri, ușor bucălată, păr bogat, lucitor, fără nici un fir alb. Un contrast izbitor între el și sora sa, care tocmai atunci intrase și așezase între noi o tavă cu două cești de cafea. Nu știu dacă obișnuiești cafea seara, a zis el, mie însă îmi face foarte bine. I-am răspuns că pot s-o beau oricînd, la anii mei nu contează. A rîs, și a început să soarbă încet cafeaua. Apoi, pe neașteptate, a început să vorbească despre mine. Am aflat cîte ceva de la Mal-

vina, a zis el, dar mi se pare că te cunosc și de la institut... O, nu, nu mi-ai fost student, dar știu că ești om de treabă, cu anumite calități. Mi s-a spus, nu mai știu de către cine, că ai fost un student excelent. Mă mir cum de n-ai rămas în institut.

A făcut o scurtă pauză, în care i-am mulțumit. Iată-te aici, lîngă mine, a continuat el, la o distanță de un metru sau mai puțin. Să nu rîzi, nu-i nici o deformație profesională, eu am știut să evadez mereu din profesia mea rigidă. Dar mi-a venit așa, cuvîntul acesta, metru, ca oricare altul, îmi ziceam, uite-l, ce tînăr este, oare la ce-o fi gîndind acum ? ce citește ? lucrează mult, îi place meseria ?... Ai o alură sportivă și asta îmi place, nu sînt un bătrîn neînțelegător, dar, de cîte ori ne-am întîlnit, mi-am spus că faci parte din acea categorie numeroasă — sigur, fără nici o vină dealtfel — care pleacă mereu de la bune intenții, dintre acei oameni deci ce se interesează de toate și nu se ocupă de nimic în special. Dotat cu o anumită ușurință de a înțelege lucrurile, cu un vocabular destul de ales, însuflețit de acea veselie superficială, specifică bărbaților tineri. Te rog să mă ierți, dar așa-i felul meu, spun tot. Acum însă văd că m-am înșelat, mă intimidează privirea asta cercetătoare, zîmbetul interior pe care ți-l deslușesc în ochii deopotrivă timizi și pătimași.

Am vrut să-l întrerup, dar am simțit că nu eram în stare să vorbesc, n-aveam parcă suficient aer. Am inspirat adînc, ducîndu-mi mîna la nodul cravatei. Nu, nu-l puteam slăbi. Mi-am scos batista și mi-am șters palmele, fața. Bătrînul, cu blîndețea lui, cu întorsăturile bruște de fraze, mă năucise. Ce dorea de la mine, de ce nu-mi spunea direct ? Trebuia să aștept, altă ieșire nu aveam. Uitasem de cafea și el mi-a făcut semn să beau. Mi-am aprins altă țigară, fără să mai aștept invitația, iar el s-a dus la birou, a împins scaunul și a dat drumul unui magnetofon mascat între cărți. Despre ce vorbea ? Mă întrebase dacă îmi place muzica, Bach, pe care îl ascultam acum, și am dat repede din cap. Bach ! Era compozitorul meu preferat. Mințeam bineînțeles, concertele la care fusesem le puteam număra pe degete, mă dusesem fiindcă așa dorise Malvina, și-i mulțumeam profesorului în gînd că nu mă întreba dacă recunosc bucata.

În clipele acelea am fost gata să mă ridic și să plec, o furie cumplită se ridica în mine, însă glasul lui, mai blînd parcă, m-a domolit treptat, treptat. Povestea despre el, despre o lume pe care niciodată n-am s-o înțeleg. Fusese un ales al soartei, cum zicea, toate i-au mers din plin și, cu siguranță, el însuși ar fi fost altul dacă n-ar fi existat războiul și tot ce-a urmat. Portretul bunicului se află în sala de consiliu a institutului, ar fi meritat la fel și cel al tatălui său, dacă n-ar fi fost la mijloc niște neînțelegeri de moment. Fusese înlăturat de acolo, și apoi nimeni nu și-a mai adus aminte că ar fi trebuit așezat la loc. Dar în definitiv, a zis el, cît de puțin contează asemenea onoruri! Vreau să spun pentru ei și pentru mine, sau pentru fiica mea.

După aceste cuvinte, degetele i s-au liniștit. Eu nu vedeam nimic altceva decît degetele lui, în mișcarea lor bizară, neobișnuită pentru vîrsta profesorului. A început să vorbească mai rar, cu o undă de oboseală în glas. Și-a amintit de anii de studenție, de studiile urmate mai tîrziu la Paris și Berlin, de hotărîrea lui de a nu se căsători niciodată. Avusese o mare deziluzie, și asta îl îndepărtase de femei, aproape le ura. Apoi a venit soția lui, era pe atunci o fetișcană, o cunoscuse cu cîteva luni înainte de a primi ordin de mobilizare. Sigur, ar fi putut evita războiul, adică frontul, dar în familia lor era un soi de sentiment al datoriei, despre care el vorbea acum în batjocură. Își amintea că părinții rămăseseră acasă, ei fuseseră niște ființe tari, incapabili să plîngă sau cel puțin așa și-i închipuia. El însă a plîns, nu în gară, unde ea l-a condus. Acolo nici măcar n-a fost în stare s-o sărute. Era încărcat, prea greoi în echipamentul militar, și ea prea fragilă ca să suporte apăsarea curelelor și cataramelor acelea. A lăsat-o dezamăgită, zbuciumîndu-se în plîns. La început, cînd trenul s-a pus în mișcare, totul i-a fost indiferent, a urmărit surîzînd silueta ei care se depărta încet. Apoi, zile și nopți l-au obsedat părul ei blond și brațul gol, — era vară —, mîna care se agita pentru el. Priveam strălucirea aceea, zicea el, o vedeam aievea cînd închideam ochii, brațul acela bronzat, ca de aur, întins spre mine, și nu înțelegeam încă. Mai tîrziu, m-am hotărît, dacă aveam să mă întorc, dacă ea mă aștepta, trebuia să ne căsătorim. Totul s-a consumat într-un tren puturos, în-

ghesuit în colțul unui vagon de marfă, pe o scîndură. M-a așteptat patru ani, dragul meu.

Știam de la Malvina restul. Simplificat, așa cum era ea în stare să expună chiar și cele mai cumplite fapte. Prizonieratul, sentimentul acela cumplit de uniformizare a oamenilor, de anulare, care începuse cu mult mai înainte, din clipa cînd își îmbrăcase haina de ofițer. Era o poveste lungă, și eu m-am uitat la ceas. Nu mă mai interesa. Profesorul a observat gestul meu, și a redus totul la cîteva fraze neutre. Apoi, m-a întrebat : știi de ce am făcut un astfel de ocol ? La urma urmelor, pe tine nu te interesează, te-am plictisit, și te rog să mă ierți. Ți-am povestit toate acestea, ca să ajung la Malvina. Ai să spui, poate, că n-are nici o legătură cu ea, cu tine. Eu cred că are. Dealtfel Malvina este liberă, eu i-am acordat întreaga libertate totdeauna. Glasul lui era la fel de blînd, poate chiar mai blînd ca mai înainte. Însă aceste cuvinte, ultimele, m-au adus brusc la realitate. L-am întrebat automat : despre ce legătură vorbiți ? Am spus destul, nu mai revin asupra lor. Știu tot de la Malvina, și, dealtfel, este și dorința ei. A tăcut aproape un minut, părea încurcat. Am tăcut și eu.

De cîte ori mă gîndesc la discuția aceea, nu pot să-mi iert gestul nechibzuit, atunci cînd m-am uitat la ceas, cu toate că și fără el lucrurile ar fi decurs neschimbate. Mi-a spus apoi că eu voi rămîne un prieten al casei lor, oricînd binevenit, ca între oameni civilizați. Sigur, s-ar fi putut și altfel, un telefon sau o scrisoare, cîteva cuvinte seci, care ar fi adunat totul în ele, dar cu cei tineri trebuie să fii înțelegător, nu-i poți lovi. Oricum, eu eram prea tînăr pentru căsătorie, nu aveam o situație sigură. Frumusețea, zicea el, stă tocmai în această nesiguranță, dar eu trebuie s-o apăr pe Malvina. Nu știu dacă mă înțelegi, este destul de fluturatică, nu știe să facă nimic, mă refer la cele din casă. Așa că... Înțelegeam, și i-am spus : bine ! Cuvîntul a sunat stupid, eu însumi m-am speriat că am putut să-l pronunț. Mă dureau brațele și picioarele. Nu înțelegeam de ce, poate era efectul încordării. Gura mi se încleștase, și el aștepta. Pe urmă, șoptind aproape, a adăugat : este vorba de dragoste, restul nu mai contează. De ce să suferiți mai tîrziu ? La orice m-aș fi așteptat să aud, numai la asta nu. Ce știa el despre mine și chiar despre fiica sa ? Un

bătrîn smintit, îl uram și am fost gata să-i spun : te urăsc, domnule, nu numai pentru că vrei să ne desparți !

Tremurînd, am ridicat capacul cutiei și am luat altă țigară. N-am aprins-o. Am tot răsucit-o între degete pînă s-a sfărîmat. I-am zis, aproape de sfîrșit : și ea nu are nici un cuvînt ? Este tocmai cuvîntul ei, dragul meu.

Îmi venea să urlu, mă simțeam golit, inutil, mediocru. Nu mai eram în stare nici să mimez mîndria. Am început să-l rog, i-aș fi sărutat mîinile acelea mari și neliniștite, numai să-l aud vorbind altfel. Atunci, mi-am dat seama că toată viața mea, pînă a ajunge acolo, în fața lui, fusese, printre altele, și o cumplită dorință de a avea lîngă mine un bărbat. Am simțit cu adevărat absența tatălui meu, puterea lui care m-ar fi putut smulge de acolo. Și mama !... O, dacă m-ar fi văzut mama, biata de ea, în umilirea aceea ! Dar nu mă puteam gîndi prea mult la ei, în mintea mea defilau cînd imaginea bătrînului, cînd a Malvinei. Un rîs batjocoritor flutura pe fața fiecăruia. Întreaga mea ființă se crispa ca frunza atinsă de ger. Vîrtejuri de gînduri mă amețeau. Totul se întindea pînă departe, asemenea unei mări. Orice era posibil, încrederea mea în oameni se năruia din nou. Și cu ce violență !

Dar ce cunoșteam eu, care erau relațiile mele ? Acum, cînd mă gîndesc, mă cuprinde o rușine cumplită. Mi-aduc aminte că mi-am pus toate puterile într-un efort uriaș de a mă stăpîni, să nu izbucnesc. Blîndețea profesorului era deasupra mea, mult mai puternică. La sfîrșit eram calm, împăcat, gata să le dau dreptate la amîndoi. Însă nu puteam să trec peste umilință. Tocmai felul lui blînd, dincolo de politețe, vorbele rostite ca un părinte mă umiliseră mai mult decît faptul în sine. Sau blîndețea era arma lui, cu asta se exersa, cu ea cîștiga mereu ? Așezat acolo, nemișcat, cu lumina pe mîini și pe genunchi, părea inofensiv.

Cît despre mine, care stăteam în colțul meu, nu-l mai puteam interesa. Acum nu mai eram nici măcar emoționat. Îmi spuneam că va trebui s-o întîlnesc pe Malvina, s-o pun să repete cuvintele bătrînului și, dacă va fi în stare s-o facă, atunci totul era încheiat. Mă simțeam curat, nu mă mai temeam de nimic. Fără grabă, mînat parcă de simpla curiozitate, doar ca să-mi controlez impresia că el obosise, l-am întrebat : pot să plec ? O, mai

stai, dragul meu, trebuie să vină și Malvina. Sper să nu să fi dus iar la film. Și s-a uitat la ceas, s-a ridicat, a dat drumul la televizor. Vreau să aflu timpul probabil, dragă, a zis, întorcîndu-se spre mine. Pe bătrîni îi interesează asta. Ai să vezi și tu, cînd vei ajunge la anii mei. Rîdea. Apoi cîteva minute n-am mai schimbat nici o vorbă. El a urmărit reportajul unor lupte din Vietnam, iar eu l-am cercetat în voie. De astă dată mi s-a părut altfel, liniile obrazului, ale mîinilor sale mari, umerii ușor plecați înainte nu mai aveau conture precise. Păreau surprinse în mișcare, confuze, ca fotografiile motocicliștilor în plină cursă. M-am simțit dintr-o dată rău, aveam parcă amețeală, o transpirație rece mi se scurgea pe spate și pe gît. M-am ridicat repede și i-am spus că plec. M-a condus pînă la ușă, mi-a ținut pardesiul și m-a invitat să mai vin. Cu același glas blînd, de părinte iubitor.

Afară era liniște. O seară rece, de început de noiembrie. Transpirația mi se usca pe față, pe mîini, și mă aflam din nou singur, eu, care uram singurătatea.

ERAM OBOSIT ȘI NERVOS. MĂ enerva prezența ei, respirația neschimbată și faptul că dormea. Adormise de o jumătate de oră, în ultima vreme se întîmpla tot mai des asta, ca să-mi arate parcă, o dată mai mult, nepăsarea ei. Am întins mîna spre umărul care i se dezgolise, dar în aceeași clipă am renunțat, am dus-o la loc. Nu simțeam nici o plăcere și nici nu simțisem. Totul fusese alungat de oboseala mea sau de felul ei de a se purta, pe care încercam să-l înțeleg. Chiar atunci cînd era în brațele mele, lipită toată de mine, rămînea mereu neatinsă parcă, foarte departe, independentă. Căutam tot felul de motive să o apăr, învinovățindu-mă, dar nu-mi reușea nimic. Se repetau exact cuvintele, gesturile, îmbrățișările noastre, de fiecare dată cînd venea la mine, cu teama să nu fie văzută. Era singura ei neliniște teama asta, fiindcă acum se apropia căsătoria lor, avea obligații.

Încercasem s-o opresc, jocul acesta nebun și murdar fusese declanșat numai de speranța că ea s-ar fi întors definitiv la mine. Dorința s-o smulg din prejudecățile

familiei ei se dovedise prea repede inutilă. Dar oare existau cu adevărat asemenea prejudecăți ? Acum știam că situația nu mai putea să continue, jocul nu era numai periculos, cum zicea ea, ci și umilitor. Pentru mine, bineînțeles. Niciodată nu m-am simțit mai umilit ca în săptămînile acelea. Ea aproape nu vorbea. Nu era în stare sau se ascundea în tăcere. Se mulțumea să scoată doar cîteva cuvinte, să-mi spună mai ales s-o strîng în brațe. Cîteodată plîngea, era de fapt un amestec de plîns și ris, nu putea nici în asemenea clipe să iasă din felul ei de a fi, atît de superficial, nu era în stare.

Apoi s-a căsătorit. Am crezut că nu va mai veni. Începusem să mă obișnuiesc, aproape mă liniștisem, cînd, într-o seară, m-am trezit cu ea. I-am spus să plece, dar s-a așezat pe marginea patului, privindu-mă drept în ochi, cu buzele tremurînd. A început să plîngă, acum plîngea altfel, din toată ființa ei, sau cel puțin așa mi s-a părut mie. Și astfel am continuat să ne întîlnim, ca înainte, ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic. Frazele pe care le auzeam, ieșite acum din tăcerea ei, erau mai confuze ca oricînd. Mi-l descria pe Datcu, încerca mereu să vorbească despre el, și de fiecare dată eu o opream. A reușit totuși să-mi spună, fragmentar, că într-ei niciodată nu va fi dragoste. El o respecta, avea o comportare extrem de politicoasă, și tocmai asta o scotea din minți. Într-o zi mi-a povestit cu amănunte diminețile lor, fiecare pregătindu-se să plece, străin parcă unul de altul. Este o fire ciudată, zicea ea. Așa, pedant cum îl știi, poate deveni repede copil, lunecă în copilărie... Nu știu dacă înțelegi asta, dar el se duce la stadion nu pentru că i-ar plăcea fotbalul, ci pur și simplu că acolo poate urla. Așa mi-a spus, urlu și uit de toate nimicurile. Este cumplit, Matei, așa-i ? Vorbește, omule !

Malvina exagera, și nu știu de ce simțeam că trebuia să nu-i dau dreptate. În umilința mea ajungeam pînă acolo. Un sentiment ciudat mă transforma, ori de cîte ori ea încerca să discute despre soțul ei, în apărătorul lui. N-am putut să-mi dau seama nici mai tîrziu, cînd m-am îndepărtat de ei, de ce nu-l uram. Era ca și cînd nu el mă înlocuise, ci eu plecasem cedîndu-i totul. Știind de la început ce avea să se întîmple. Știindu-i pînă și numele, fiindcă nu l-am întrebat nici pe profesor, în seara aceea, și nici pe Malvina cine era al treilea. Îmi

era parcă de multă vreme cunoscut. Ea vorbea despre el cu fruntea plecată, nu putea să mă privească în ochi și asta, nu știu cum, mă durea. Totdeauna îi tremura șuvița de păr pe frunte, spre tîmpla dreaptă și și-o ridica mereu, căpătase acest tic. Vorbea blînd și supusă, avea atunci ceva din tatăl ei, așezare și înțelepciune. Părea mai supusă, mai pătrunzătoare, resemnîndu-se în jocul acela. Cel puțin așa credeam eu. Ce gîndea ea cu adevărat în timpul cît stătea la mine, cît făceam dragoste pînă la istovire, nu mi-a fost dat să aflu niciodată. Fiindcă simțeam că îmi scăpa mereu cîte ceva foarte însemnat, chiar atunci cînd devenea gravă, cînd îmi era imposibil n-o mai suspectez de nesinceritate.

Și, în asemenea momente, se strecurau gîndurile mele îndărătnice, stricau totul. Îi spuneam că voia să mă înșele, mimînd durerea și sinceritatea, și că nu izbutea să realizeze decît contrariul. Rămînea fără replică, într-un fel de nepăsare. Ar fi fost de ajuns un cuvînt ca să ne certăm și să-i arăt ușa. Așteptam minute în șir răspunsul ei, eram gata pregătit, însă ea știa să tacă, învățase, se obișnuise, mînuia o armă nouă, care mă deruta. Și supunerea, alături de tăcere. Regreta, iar eu îi spuneam că o disprețuiam, silabiseam cuvîntul, dar fără nici un efect. Începea să rîdă pe neașteptate, recăpătîndu-și strălucirea ochilor, cu irizările lor minerale. La urma urmelor, de ce să mă disprețuiești ? — zicea. N-am decît să înlătur cauzele pentru care m-ai putea disprețui și să rămîn aici. Țipam la ea : încetează, și nu mai rîde atîta ! Pleca iar fruntea, pînă la genunchi, părul i se revărsa înainte, îi rămînea ceafa goală, superbă, ca un arc alb.

Acum nu mai rămăsese nimic, și poate Vera, soția lui Nelu, avusese dreptate cînd își repezea pumnii ei mici în pieptul meu, și-mi zicea : trezește-te, omule ! Uită-te în jur, lumea nu se sfîrșește cu Malvina ! Pe atunci, ei aveau grijă de mine. Și Nelu, și Sandu veneau cu soțiile și mă luau de acasă, să mă distreze, găseau totdeauna cîte un pretext. Făceau cerc în jurul meu, erau veseli, zgomotoși, și Vera intra prima în funcție, cu pumnii mici, strîngînd din dinți : gata, ce mai vrei ?

Cît erau ei, totul părea perfect, însă de îndată ce rămîneam singur lucrurile se schimbau, trăiam numai ca s-o aștept pe Malvina. La șantier, Dobrin mă întreba

uneori : nu ești în apele tale, stagiarule ? Nu-i răspundeam, deși aș fi vrut. În săptămînile acelea, un simplu gest al lui ar fi fost de ajuns să ne apropie din nou. Poate l-a făcut și eu nu l-am observat, apoi a venit viscolul și hotărîrea lui de a continua lucrul, îndepărtîndu-ne și mai mult. Simțeam nevoia unui sfat, într-altfel decît mi-l dădeau prietenii și soțiile lor. Nu știau mai mult decît mine nici ei, erau la fel de superficiali sau nepricepuți, așa cum eram eu. Bătrînii mei, vecinii ? Cu ei nu puteam discuta asemenea lucruri, erau singurii oameni de care m-aș fi rușinat cumplit. Rămînea el, tatăl meu, și l-am căutat.

Într-o seară, am sunat la apartamentul lui, și mi-a deschis nevastă-sa, am văzut-o astfel pentru prima dată foarte de aproape. Într-un capot albastru, decolorat, neîncheiat, cu părul ciufulit, mi s-a părut vulgară. Își strîngea cu o mînă la piept capotul care i se desfăcea mereu, iar cu cealaltă își netezea părul. M-a ținut în picioare, pe hol, evident stingherită de vizita mea, nu se așteptase, poate îi strecura chiar teamă. El plecase într-o deplasare, undeva prin Transilvania, a repetat numele orașelor prin care avea să treacă, apoi m-a poftit în sufragerie. Am liniștit-o repede, i-am spus că am vrut să-l văd doar, că auzisem de la cineva că era bolnav. Femeia a zîmbit, rezemîndu-se de ușă, sprijinindu-se într-un picior, puțin nervoasă poate de refuzul meu. Apoi i-am sărutat mîna, gestul acesta n-am să mi-l iert niciodată, nu pentru mine, ci pentru mama. I-am sărutat mîna politicos, chiar tandru. Îmi părea bine că nu-l găsisem pe tata acasă. Ce i-aș fi putut spune, ce mi-ar fi putut el spune mie, tocmai el care își încurcase propria-i viață ? — mă întrebam furios pe mine însumi, cînd am plecat de la ei.

În seara aceea mi-am amintit de vechea prietenă, o cunoștință din primul an de facultate. Ningea cu fulgi mari și gerul se potolise, străzile erau arhiaglomerate, cu mult zgomot și veselie și, poate, toate la un loc m-au determinat să mă duc la ea. Am luat un taxi. N-o mai văzusem de mult, aproape că uitasem adresa. Locuia undeva la marginea orașului, împreună cu mama ei. M-a primit veselă, mi s-a aruncat de gît și mi-a sărutat obrajii față de maică-sa. Nu se schimbase deloc, zîmbetul ei de ghiduș rămăsese intact. O ființă minunată, pe

care niciodată n-o văzusem tristă. M-au oprit la masă, apoi maică-sa a plecat să se culce și noi am stins lumina și ne-am așezat jos, în fața sobei. Nu uitase plăcerea asta a mea. În primul an de studenție veneam des aici și, tot așa, stăteam în fața sobei; întinși jos, pe niște blăni de oaie.

Am deschis portița și flăcările au început să-i joace pe față. Era nemaipomenit de frumoasă și i-am spus, i-am prins mîna, i-am mîngîiat-o și mi-am lipit obrazul de ea. Ce-i cu tine, Matei ? — m-a întrebat în șoaptă. Nimic, sînt emoționat că te văd, și-mi părea rău că mințeam. Mai tîrziu m-am ridicat și i-am spus că trebuie să plec. Nu m-a oprit. M-a condus pînă la stația de autobuz, și mi-a vorbit tot timpul despre elevii ei. Ai să fii o profesoară distinsă, i-am spus. Erau cuvintele cele mai stupide pe care le puteam rosti. Ea a rîs și atunci am prins-o în brațe. Am sărutat-o pe gură, tare, apăsat, simțindu-i dinții. La sfîrșit s-a desfăcut încet, părea amețită, și a zis : de ce, Matei ? Nu i-am răspuns. Tocmai venise autobuzul și m-am urcat repede, aproape fără să-mi iau rămas bun, ca un ticălos.

MALVINA CONTINUA SĂ DOARMĂ liniștită ca un copil. M-am răsucit spre ea cu gîndul s-o scol, și am renunțat iar. Nu mă recunoșteam, în neputința mea. Aș fi vrut să-i spun ceva, cîteva cuvinte, orice, chiar triviale să fi fost, numai să n-o mai văd acolo, dormind. Apoi mi-am zis că m-aș fi putut îmbrăca, repede, fără zgomot, aș fi plecat, lăsîndu-i un bilețel. I-aș fi scris să dea cheia vecinilor, aș fi inventat un pretext pentru asta, și să nu mai vină niciodată. Dar n-am fost în stare decît să mă scol și să văd cît era ceasul. Se înserase, în cameră era aproape întuneric. M-am îmbrăcat încet, mi-am luat ceasul de pe masă și m-am dus în bucătărie. Era ora șase. Am pregătit un ibric de cafea, am turnat-o în două cești mari, și mi-am aprins o țigară, găsită acolo, pe un raft. Am stins lumina și m-am așezat lîngă fereastră. Fulgi mari se lipeau de sticlă, se topeau, scurgîndu-se în dîre subțiri. Plopul, singurul între careul de blocuri, se zărea prin fereastră încremenit și negru. Aș fi vrut să fie vară, să deschid

fereastra și să-i ascult tremuratul frunzelor. Aveam o mare dorință în clipele acelea să plec undeva prin munți, să merg zile întregi pe jos, pînă la istovire, și seara să-mi spăl fața în apele limpezi ale unui pîrîu și să adorm în iarbă. Eram murdar, mă simțeam murdar pe dinăuntru, era ceva greu, apăsător, de care mă speriam. De ce sînt eu așa, de ce sînt oamenii astfel ? mă întrebam prosteşte. O, dacă aș fi făcut eu lumea asta, aș fi avut grijă să iasă totul mai frumos și mai inteligent, zicea mama. Minciuna, în primul rînd ea n-ar fi existat și poate și eu aș fi fost mai frumoasă. Stătea pe scaunul ei preferat, lîngă masă. Eu la fereastră, exact ca acum. Mi-am amintit de ea brusc, imaginea ei, venită din nimic, a fost atît de puternică, încît, pentru cîteva secunde, am avut impresia că dincolo de ușă dormea ea și nu Malvina, că venise obosită din tură și se culcase imediat. Am fost gata să vărs în chiuvetă cafeaua, cuprins de o rușine cum nu mai cunoscusem pînă atunci. Aveam senzația că mă aflam pe stradă, că eram gol și toată lumea se uita la mine.

Am trezit-o pe Malvina și i-am dat ceașca. Din cîteva înghițituri a terminat-o. Apoi m-a întrebat : cît e ceasul ? I-am spus, și-am vrut să aprind lumina. Te rog să nu faci asta ! Acum trebuie să plec, și s-a ridicat încet, cu aceleași mișcări lenețe, molatice, pe care i le cunoșteam atît de bine. Prin fereastră venea destulă lumină, de la becurile din stradă, s-o pot vedea. Era frumoasă din creștet pînă în tălpi, picioarele lungi și zvelte, șoldurile arcuite voluptos, talia subțire, sînii drepți, de femeie tînără, doar că arăta mai împlinită, cu contururi mai precise. O priveam fără nici un interes, cum se îmbrăca repede, aveam iar în suflet o silă imensă, nu de ea, ci de propria mea ființă. Trebuie să termin, mi-am zis. Tocmai atunci s-a apropiat de mine și m-a mîngîiat pe cap. Nu ești mulțumit de mine ? șopti ea. Te-am decepționat cumva ? De ce taci ? Vorbește ! I-am spus : mi se pare că în privința asta nu mai putem face nimic. De fapt nu mi se pare, sînt sigur, sînt hotărît. A aprins lumina cînd nu mă așteptam. Vreau să-ți văd ochii, a zis ea, în timp ce încerca să-și închidă nasturii de la bluză. Nu mai pot, Malvina, am strigat, așa nu se mai poate, nu mai sînt în stare. Am viața mea și nu pot

s-o irosesc astfel, mulțumindu-mă cu frimiturile rămase de la alții.

A început să rîdă. Rîdea ca o nebună, legănîndu-se ușor, și așa s-a apropiat iar de mine, înlănțuindu-mă strîns. Bustul continua să i se legene încet, de la stînga la dreapta, făcîndu-mă să simt apăsarea sînilor ei, cupele acelea de aur, cum le ziceam altădată, de aur palid. I-am desprins încet mîinile și am împins-o la un pas de mine. Du-te, Malvina ! i-am spus calm. Pleacă ! Nici n-a tresărit măcar, fața i-a rămas neschimbată, în zîmbetul acela veșnic, care niciodată nu știai ce ascunde. Am stat acolo nemișcat, n-am ajutat-o să-și pună paltonul deși ea m-a rugat, nu mai doream altceva decît s-o văd cît mai repede plecată. Acum nu mai însemna nimic, era o femeie ca oricare alta, nu mai eram în stare să tremur pentru ea. La un moment dat s-a uitat la ceasul de la mînă, apoi la pendulă : vai, am întîrziat ! Dacă a venit trenul ? Ce tren ? am întrebat eu. Soțul meu lipsește de două zile, nu ți-am spus ? A avut niște treburi în capitală și în seara asta trebuie să se întoarcă. I-am promis că îl aștept la gară. Bine, am zis eu, cu aceeași indiferență. Bine ! Altceva nu mai știi ? Ai putea să mă conduci pînă la ușă, ai voie. Am făcut cîțiva pași în urma ei, șovăind. Lîngă ușă, cu mîna răsucind cheia, mi-a zis : noapte bună ! Apoi a adăugat, parcă după o clipă de gîndire : iubitule !

Am închis ușa în urma ei și am stins lumina. Apoi m-am dus la fereastră, am deschis-o larg, și am rămas acolo, sprijinindu-mă cu coatele de marginea ei. Continua să ningă, fulgii mi se lipeau de obraz, de pleoape, îmi cădeau pe mîini. Nu mă gîndeam la nimic. Știam că din seara aceea viața mea se va schimba. Silueta din stradă, paltonul acela negru, cu vulpe argintie, strălucirea cizmelor, capul puțin aplecat înainte, înfășurat într-un fular roșu, toate acestea care îmi fuseseră atît de familiare nu mă mai interesau. Oare mă vindecasem atunci ? Îmi aduc aminte că mi-am spus cu glas tare, ca și cum aș fi vorbit cu cineva : dracu' să mă ia !

Am închis fereastra la loc, am tras storurile și m-am dus în bucătărie. Îmi era foame. Mi-am făcut două ochiuri și le-am mîncat cu niște pîine uscată. Cît timp am mîncat, m-am gîndit la casa lor, am văzut exact camerele acelea, cu risipa de lucruri rare, iluminate pu-

ternic, ca la revelion. Cum am putut să mă duc acolo, după toate cîte s-au întîmplat? Mi se părea un vis groaznic, dar știam că nu-i deloc vis, și îmi venea să-mi muște mîinile. Poate Dobrin, poate insistențele lui m-au determinat să accept. Este ziua lui de naștere, ne-a invitat, și trebuie să mergem, a zis Dobrin. Ce idee bizară! Lui Datcu nu i-ar fi venit niciodată ideea să-și invite toți inginerii la ziua lui.

Malvina o născocise. Pentru că ești tu, Matei, mi-a explicat ea. Altfel, îți spun sincer, n-am nici un chef. Procurasem cu greu un buchet de gladiole și trandafiri, și i l-am pus ei în brațe, de față cu toți, rîzînd ca un tîmpit. Acum îmi dau seama că nici Dobrin și nici altcineva nu m-ar fi putut convinge să merg, fusese dorința mea, nu mă simțeam în stare să stau singur în noaptea aceea, cînd toți petreceau. Nelu și Sanda plecaseră undeva în munți, la o cabană, și perspectiva de a rămîne cu vecinii mei toată noaptea mă îngrozise. Nu mă puteam trăda, fie chiar printr-un cuvînt sau printr-un gest, Malvina fusese cît se poate de categorică, și pe atunci o înțelegeam atît de bine, dorința ei era pentru mine poruncă. Cred că m-am comportat ca un imbecil, m-am lăsat bătut pe umăr de profesor, i-am adus elogii lui Datcu, spunîndu-i că nu întîlnisem un om mai om decît el. Mințeam cu nerușinare, devenisem euforic și, cînd îi întîlneam privirea Malvinei, mă apuca o cumplită dorință să beau, să mă îmbăt și să întorc pe dos toată casa. Am stat însă liniștit, nici n-am fost în stare să mă ametesc, niciodată nu mi-a reușit asta, poate și din teamă că, de cîte ori încercasem, îmi fusese cumplit de rău.

Profesorul zicea: prietenul meu, tînărul meu prieten, și ridica paharul. Chipurile lor îmi defilau acum prin față, așa cum fuseseră acolo, mă opream îndelung la mama lui Datcu, uscată și rea ca și sora profesorului, apoi din nou la el și la Malvina, și trăiam aceeași furie, același sentiment de umilință care mă scosese din minți, atunci cînd m-am ridicat și-am plecat din casa lor. Se făcuse ziuă, și le-am spus că trebuie să mă duc la gară, fiindcă venea prietena mea, scăpase pur și simplu trenul și fusese nevoită să călătorească toată noaptea. Atunci am auzit glasul Malvinei, rîsul ei, așa cum nu-l mai auzisem niciodată, strident, ca un țipăt: și dumneata, tovarășe Matei, petreci, te veselești și sărăcuța de ea se

chinuie în tren ! La asta nu mă aşteptasem, m-am ridicat brusc, şi le-am mulţumit. Malvina a venit în fugă după mine, să-mi ţină paltonul. Iartă-mă, Matei, mi-a spus ea repede, îmi joc rolul.

De atunci trebuia să înţeleg, sau mai dinainte ? I-am spus că mă apucase scîrba, şi-am împins-o de lîngă mine, am fost gata să-mi înfig degetele în umerii ei goi şi să-i strig cuvîntul care îl purtasem toată noaptea în mine.

Ouăle mi-au lăsat un gust neplăcut în gură, şi mi-am aprins o ţigară. Am ieşit pe terasă. Fulgii se cerneau de sus, jocul lor alb îmi înţepa ochii, şi cîteva becuri. ca nişte gutui enorme, galbene, cu roiul de fluturi albi în jurul lor, apoi plopul singur, drept, nemişcat şi negru. Aşa sînt poate şi eu, mi-am zis, fără nici un gînd, fără nici o dorinţă.

APOI M-AM CULCAT OBOSIT, ERA o oboseală ca o beţie trează, o mare uitare de mine însumi. Înainte de a stinge lumina, am citit vreo oră sau mai mult, pe urmă am căzut într-un somn adînc. Nici nu se luminase bine cînd m-am trezit. M-am dezmeticit încet, pradă unei tulburări cu atît mai ciudate, cu cît mă simţeam mai lucid şi mai odihnit. Niciodată n-am fost iarna la munte, şi nici nu doresc să mă duc, dar parcă atunci trăisem acolo, într-o cabană, ani în şir, era într-un fel o altă viaţă a mea, necunoscută şi bizară. Mă visasem într-o astfel de cabană, mică şi înconjurată de brazi troieniţi, ca în ilustratele de Anul nou, aveam o cameră la etaj şi, de cîte ori coboram, scările de scîndură scîrţîiau într-un fel anume, foarte plăcut, ca lemnele din soba holului unde eram aşteptat. Malvina şi Datcu stăteau tolăniţi în nişte fotolii largi, băteau din palme şi strigau : hai, încă o dată ! şi suiam din nou scările, rar, apăsat, ca să se audă scîrţîiturile acelea plăcute — aşa, da, perfect, strigau ei — ca apoi să le cobor. Aş fi vrut să plec, îmi mai aminteam asta, uşile din vis erau larg deschise, ningea în ele cu fulgi mari, fulgi de filme, însă mă oprea mereu un regret nedesluşit şi sfîşietor.

M-am frecat la ochi, încă tulburat. Aveam gura uscată şi mă dureau oasele, muşchii, eram tot numai o durere şi, cîteva minute, am rămas nemişcat, bănuind că

mă îmbolnăvisem. Pe urmă, am aruncat așternutul la o parte de parcă m-aș fi trezit din al doilea somn, și-am făcut cîțiva pași prin casă. Nu, nu era decît o febră musculară, ca și cum fiecare fibră din mine fusese bătută, strivită cu dușmănie. Am intrat în baie, am dat drumul la apă, și am stat mult sub duș. Cît m-am șters și apoi m-am îmbrăcat, a fiert și cafeaua. N-am mîncat nimic, am băut doar cafeaua și am fumat mai multe țigări. Am ieșit din casă cu o ușoară greață, dar mi-a trecut repede. Ploua ca vara, zăpada dispăruse complet, și am avut senzația că mă trezisem într-un alt oraș, necunoscut. Pe urmă am așteptat mașina și, de cîteva ori, m-am gîndit să mă întorc și să le spun vecinilor despre Malvina, ca nu care cumva să-i dea cheia. La sfîrșit am renunțat, n-aveam cum să le explic, și chiar atunci, cînd mașina putea să vină din clipă în clipă. Am aprins țigara și mi-a venit din nou greața. Am aruncat-o repede și am ridicat fața în sus, am stat așa pînă ce-am simțit cum apa mi se strecura pe sub gulerul cămășii. Apoi a venit mașina. Fără Dobrin. El fusese chemat de Datcu. Șoferul n-avea de unde să știe pentru ce fusese Dobrin chemat. Am tăcut pînă la șantier. A tăcut și el. Acolo mi-a spus că se duce după Dobrin. M-am scuturat de apă, m-am șters și mi-am scos cizmele de cauciuc din dulap. După ce le-am încălțat, m-am răzgîndit. Îl puteam chema pe Loghin acolo, în biroul nostru. Am trimis pe cineva și, după cîteva minute, omul se afla în fața mea, înalt și ciolănos, cu mustața lui mare și neagră. Era maistru și secretar al organizației de partid. Nu știu de ce i-am cerut scuze, poate pentru că îl chemasem. Pînă atunci nu mai procedasem astfel, dacă aveam treabă cu cineva mă duceam eu la el. Spune-mi, l-am întrebat, crezi că ieri am greșit ? Omul a zîmbit cu jenă, poate nu se așteptase la o asemenea întrebare. I-am repetat-o, și i-am mai spus că îmi permiteam să vorbesc astfel cu el fiindcă nu ne despărțeau decît vreo cîțiva ani. Poți să-mi spui și pe nume, așa cum te-am întrebat eu. Ezita parcă și mai mult, părea că își căuta cuvintele sau încerca să-și amintească ceva. Ai fost de față, am mai zis. Da, am fost, dar noi sîntem tineri, putem trece peste o întîmplare ca asta, a răspuns el. Poate are și tovarășul Dobrin dreptate, în felul lui. Doar el răspunde de tot ce se face aici. Vorbele m-au descumpănit. I-am zis : nu

numai el. Da, așa-i, am vrut să spun că el răspunde primul. Trebuie să-l înțelegem și pe el. Atunci am țipat: ce să înțelegem, omule! A tresărit, Loghin era un om blînd, incapabil să se înfurie, sau cel puțin așa îmi închipuiam eu. Să înțelegem măruntul lui despotism, am continuat mai tîrziu, să fim cobaii amăgirii lui. Nu-l vezi? Nu mai poate, este depășit, cred că a și uitat de cînd n-a mai pus mîna pe o carte. Nu știu ce i-am mai spus apoi. S-a așezat pe scaun, și l-a tras mai lîngă mine, apoi l-am auzit: cît mă pricep eu... Nu-l mai ascultam. Plecasem capul și rememoram precis, vedeam tot, mîna lui Dobrin întinsă categoric, arătîndu-mi baraca noastră, auzeam glasul lui răgușit: poți să pleci, stagiarule! Așteaptă-mă la birou, acolo vorbim cît poftești.

Acum, cînd încerc să-mi imaginez ziua aceea, sînt surprins că uit tocmai esențialul, ceva care îmi scapă de fiecare dată, care are legătură cu tot ce s-a întîmplat mai tîrziu. Glasul lui fusese calm, însă categoric: poți să pleci, stagiarule! — iar ochii oamenilor din jurul nostru, privirile lor, plecîndu-se jenate, nu putuseră să fie decît lașe, ca și mine. Aveau să se repete și gesturile, și privirile, și glasul lui. Mult mai tîrziu și cu consecințe pe care nu le-aș fi putut bănui. Dar atunci, dacă m-aș fi gîndit mai bine, n-ar fi trebuit să-i telefonez din nou lui Datcu. A fost iar izbucnirea mea neputincioasă, sau ceva din ticăloșia reclamagiilor, a turnătorilor, cum spunea Dobrin. Aș fi putut rezolva lucrurile acolo, pe șantier, cu el și cu Loghin. Eu însă l-am rugat pe Datcu să mă transfere pe alt șantier, i-am explicat de ce, dar chiar în același timp am simțit din nou o mare umilință, era exact sentimentul pe care îl trăisem de atîtea ori în fața Malvinei, soția lui. Îmi venea să-i strig în telefon, să urlu, să îl întreb care dintre noi doi era vinovatul.

Loghin încetase. Am ridicat privirea spre el. Am avut impresia că mă compătimea, ochii lui păreau să-mi spună: de, ce pot eu să fac, sînt prea mic. Tocmai atunci a intrat șoferul și m-a anunțat că trebuie să mă duc la centru, cum zicea el. Loghin mi-a explicat, luîndu-mă de braț, asta însemna că mă chemau la comitetul de partid. Pentru ce? am zis. Nu călcasem niciodată acolo, iar pe secretar nici nu-l cunoșteam. Loghin mi-a strîns

mai tare mîna și m-a întrebat: ai încredere în mine? Am dat din cap. Aveam, descopeream un om care părea altfel, deși, ca și mine, sub ploaia mărunță, lîngă șanțul adînc al unei conducte, fusese laș. Acolo, unde Dobrin mă concediase prin cîteva cuvinte, umilindu-mă față de toți. Se repetase întîmplarea de pe timpul viscolului, numai că de astă dată Dobrin fusese mai dur. Nu-și mai bătuse capul să mă convingă de adevărul lui, mă înlăturase, pur și simplu, prin gestul și cuvintele acelea care nu-mi ieșeau din cap: pleacă de aici, mucosule! Gîndirea lui era simplă, oamenii nu contau decît în măsura în care se depășea planul. Cel puțin așa credeam eu, mă convingeam tot mai mult, cu fiecare măsură pe care o lua. Pe el nu-l interesa că s-ar fi putut surpa malurile, că era destul timp să mai fi așteptat, cîteva zile măcar, să se fi retras mocirla aceea. Poate greșisem, dar felul lui de a mă respinge întrecea orice limită. Se repetase mereu, acum nu fusese decît picătura care umpluse paharul.

Secretarul comitetului de partid era un bătrînel scund, albit tot. L-am găsit singur, și, fără să se ridice de la birou, mi-a arătat să iau loc, apoi mi-a întins mîna, întinzîndu-se spre mine, peste hîrtiile ce le avea în față. Nici atunci și nici mai tîrziu nu i-am reținut numele. Începea cu O sau cu I, Oprea sau Ionescu, ceva asemănător cu aceste nume. Nu știu de ce am ținut să-i precizez că nu-l văzusem niciodată și că lucram de mai bine de o jumătate de an pe unul dintre șantierele principale ale întreprinderii. A, da, știu, a zis, trecînd cu ușurință peste cuvintele mele, voi construiți fabrica de mase plastice. Mai tîrziu, ca și cum și-ar fi amintit, mi-a spus: am fost bolnav, tovarășe inginer, și mai sînt și acum, am lipsit mult, am stat la spital.

Pe urmă a intrat Datcu. În fața directorului, bătrînelul s-a ridicat de pe scaun, cam în silă, dar zîmbind aproape supus. O, iartă-mă, credeam că ești singur, a zis Datcu. Și dumneata?! Mi-a întins mîna, retrăgîndu-se apoi cîțiva pași spre ușă. Vin eu mai tîrziu. Ai ceva împotrivă să discutăm o problemă dificilă? Am avut impresia că Datcu vorbea cam în glumă cu bătrînelul care se desprinsese de lîngă birou și făcuse doi pași înainte, cu figura omului conștiincios, în fața șefului. Își cam bătea joc de el. Nu-l mai auzisem vorbind

astfel, avea în glas niște modulații străine, de insinuare lunecoasă. Mă mira deopotrivă și atitudinea lui Datcu, și cea a secretarului. Dacă este urgență, a zis secretarul, pot veni chiar acum. O, nu, terminați, mai avem timp. Îmi face plăcere să vă salut!

În urma lui, secretarul s-a așezat la loc, și-a aprins o țigară și a început să tușească. Îi tremurau ușor mîinile. Și pe neașteptate, a început să-mi spună: vezi dumneata, eu am lucrat cu mulți oameni, cu sufletul altora, să spun așa. Treabă grea, periculoasă, și acum vin niște inși ca directorul nostru. Aici s-a oprit, a tușit iar, întinzînd mîna spre ușă. Am fost gata să-l întreb: cum asta, să lucrezi cu sufletul altora, domnule? De unde o asemenea pretenție la unii de a-i „lucra" pe alții?! Oameni cu tot felul de titluri și distincții, a început el pe urmă. Nu zic că nu le merită, nu discut eu asta, dar oamenii ăștia vin aici, la mine, doar cînd se află în vreo încurcătură, ori cînd vor să fie sprijiniți, să urce mai sus. Nu știu dacă mă înțelegi. Am clipit din ochi, fiindcă el se aplecase spre mine, semnul meu fusese evident, nu puteam să nu fiu de acord, dar mă întrebam ce legătură aveau toate astea cu ființa mea, de ce tocmai mie trebuia să mi le spună. Știu ce chestiune delicată vrea să discute cu mine. Îți închipui? Pensionarea mea. Asta-i! Punct, și sănătate, tovarășe! Mi-a mai spus-o acum două săptămîni, are nevoie de oameni tineri, eu nu mai pot, am scăpat hățurile. Poate are dreptate, noi ăștia, bătrînii, nu trebuie să ne cramponăm de post. Lasă, domnule, să vină altul mai tînăr, cu energie, cu alte idei. Unii nu se mai pot dezlipi de scaun, s-au lipit de el, s-au identificat și nu-și pot închipui că ar trăi altfel. De aici vin multe necazuri.

Ușa s-a deschis iar. Ce vrei, drăguță? Secretara lui Datcu se legăna ușor în fața noastră. Eram chemați la director. Vezi, parcă nu putea să discute aici, a zis bătrînelul, ridicîndu-se cu greutate. A ieșit în urma mea, a răsucit cheia, a zgîlțîit de cîteva ori ușa, trăgînd de mîner, apoi am pornit amîndoi.

La Datcu ne aștepta Dobrin. Fuma și părea liniștit. M-a privit blînd și a întins mîna spre mine. Am întins-o și eu. Apoi s-a aplecat la urechea mea și mi-a zis: de ce nu te-ai bărbierit, stagiarule? Nu i-am răspuns, mă uitam la bătrînelul cu care venisem. Se foia nervos pe

scaun și, din cînd în cînd, își ducea mîna la gură, încercînd să-și stăpînească tusea. Obrajii lui palizi se împurpuraseră ușor și o venă i se umflase pe frunte. Așa cum stătea în fața noastră, părea un neajutorat, privirea lui parcă ne-ar fi spus : ce mai vreți de la mine, nu vedeți în ce hal sînt ? Cu permisiunea dumneavoastră, a zis atunci Datcu, să lămurim niște lucruri care vă privesc. Vrea tovarășul inginer Dobrin să ne explice ?

Atunci mi s-a făcut lehamite, cuvintele lui Datcu, seci în politețea lor exagerată, sau gesturile lui, ca și cum ar fi fost la o tribună, la începutul discursului, m-au moleșit brusc, era o moleșeală imbecilă, ca după o mîncare grea. Dacă toți trei s-ar fi repezit asupra mea cu cele mai răutăcioase vorbe, n-aș fi schițat nici cel mai mic semn de protest, așteptînd doar clipa cînd ei, presați de timp sau socotindu-mă învins, s-ar fi ridicat și mi-ar fi spus : asta-i tot ! Dobrin însă mi-a adus laude, a vorbit mult despre conștiinciozitatea mea, zicînd : la urma urmei, micile incidente sînt poate necesare, dar nu trebuie să le punem la inimă. Datcu a aprobat, a spus și el cîteva vorbe, a dat din cap, cred că nu dintr-o necesitate lăuntrică ce l-ar fi îndemnat să fie așa, ci din politețe, numai din politețe de gazdă, la care nu renunță niciodată.

Acum toți trei îmi păreau altfel, în ochii lor erau semnele puterii și energiei, chiar bătrînelul asculta oarecum grav, în timp ce Datcu începuse niște fraze confuze despre generații. Tocmai asta m-a revoltat, siguranța lor că puteau face din mine ce doreau, că nimic nu se putea schimba fără voia lor. La un moment dat, am avut senzația că toți trei, dar mai ales Datcu, își întindeau pretențiile dincolo de orele mele de șantier, începuse chiar să-mi dea sfaturi. Atunci l-am întrerupt, le-am spus că nu mă puteam împăca, nu eram în stare să accept mentalitatea aceea de stăpîn. Nimeni dintre noi n-a primit moștenire posturile, am zis repede, înghițind ultimele silabe. Nu înțeleg, fii mai clar ! mi-a cerut bătrînelul. Mai clar, am zis. Dacă trec peste autoritatea tovarășului Dobrin, mai precis peste ambiția lui, dacă îndrăznesc, sînt o lichea, sau un turnător și așa mai departe, iar el nu trebuie să treacă peste dumneavoastră, și-am întins mîna spre Datcu. Dar cine sînteți, ființe invulnerabile, oameni care nu pot greși ?

Există, totuși, o ordine, a spus Datcu, roșindu-se. Mă uitam la mîinile lui lenețe pînă în clipa aceea, cum tresăriseră brusc la ultimele mele cuvinte, și cum învîrteau nervoase între degete un pix enorm, cu trei fațete, pe care erau scrise numele unor ziare sau ale unor firme străine. Da, dar ordinea asta este a oamenilor, i-am răspuns. Ea poate distruge sau modifica existența, fiecare dintre noi se poate trezi vinovat pentru soarta altora. Mîinile lui Datcu s-au oprit, s-au destins din nou, el a început să se retragă, îi plăcuseră vorbele mele, își închipuia cred că se refereau numai la Dobrin. În definitiv ce dorești dumneata ? a ridicat atunci glasul bătrînelul. Vrei să dereglezi ordinea de care vorbea tovarășul Datcu ? Nu, am zis eu, mă gîndesc la oameni, ar trebui să veniți și să-i vedeți băgați acum în noroi pînă la gît, pentru că așa vrea nu știu cine, să-i întrebați unde mănîncă și ce mănîncă. Din conserve și tocană de legume n-o mai scot. Evident, mă agățasem prosteşte de aceste cuvinte, fără să-mi închipui că i-aș putea înfuria. Mîna bătrînelului, mîna lui dreaptă, care stătea întinsă pe birou, s-a strîns brusc într-un pumn mic și uscat și a izbit în postavul verde. Unde vrei să ajungi, tovarășe ?

Din clipa aceea am cedat, lașitatea sau neputința mea, sau amîndouă, unindu-se ca în alte împrejurări, m-au făcut să fiu tot mai nesigur, ca pînă la urmă să renunț. Reacția lor, mai ales gestul bătrînului, mă derutase atît de tare, încît n-am fost în stare decît să mai scot cîteva vorbe, rar, bîlbîindu-mă ușor, am cerut voie să continuu, deși nimeni nu mă mai întrerupea. Le-am spus să mă asculte, dar am tăcut, dezamăgit, învins, ca unul abia trezit din somn și care se freacă la ochi buimac, încercînd să recunoască unde se află. Bătrînelul acela, ridicînd mîna, mă redusese la tăcere. De cei doi nu mă miram, însă gestul lui îmi părea de necrezut, fiindcă îl făcuse tocmai unul ca el, care, cu cîteva minute mai înainte, îmi spusese că lucrase mulți ani cu sufletele altora, cum zicea, în treaba asta atît de însemnată și periculoasă. Bătrînelul gîndea însă simplu, avea concepția lui clară. Poate la fel gîndeau și ceilalți, Datcu și Dobrin. După el ordinea însemna o piramidă, nimic nu trebuia să iasă în afara acestui principiu. Unde se afla el sau unde ne aflam noi ? Jos, zicea, aici, tre-

buia să se repete identic ceea ce era sus. Îi plăceau aceste cuvinte, le pronunța mereu, silabisindu-le parcă, și aș fi putut să atrag atenția că dacă noi ne aflam jos, mai existau alții și mai jos decît noi. Aș fi putut să-i descriu viața navetiștilor atît cît o știau ei, orele acelea de dimineață, cînd coborau din trenuri înfrigurați și obosiți mai înainte de a intra la lucru, mesele lor, aș fi putut să le repet și vorbele, pe care cu siguranță că bătrînelul nu le cunoștea.

Și nu erau numai oamenii aceștia sau numai aceste probleme. L-aș fi putut întreba simplu: pentru cine realizăm și depășim planul, nu și pentru ei? Atunci de ce mă judecau astfel, de ce se înfuriaseră și îmi vorbeau de ordine? Ordinea înseamnă numai supunere?

Dar tăceam, tăceam și-l ascultam pe bătrîn sau poate nici nu-l ascultam, cuvintele lui veneau parcă de foarte departe. El se mira acum de unii tineri, pe care nu-i putea înțelege, evident, tineri ca mine. Repeta iar cuvintele acelea sacre, vorbea despre ordine și despre piramida pe care și-o imagina, bineînțeles nu spunea tot ce știa, ce avea pe suflet, lăsa să se înțeleagă mereu că era numai o parte, restul eu nici nu trebuia să-l știu, fiindcă era prea greu pentru vîrsta mea, sau din alte motive. La mine, aveam să aflu apoi, se manifesta nu numai o curiozitate ciudată, păcătuiam și prin atitudinea mea, care ar fi putut tulbura ordinea șantierului, a lumii de acolo, dar asta avea legături cu lumea întreagă, adică cu tot orașul, cu țara. Ce îmi închipuiam eu? Existau diferite nivele, zicea el, eu le știam, trebuia să le știu, că doar învățasem destul, eram și comunist, nu puteam să nu-mi fi dat seama de cerințele elementare, cele cîteva virtuți fundamentale pe care se bazează totul. Nu știam să aștept, și asta putea însemna un defect, n-aveam știința prudenței, răbdarea celor ca ei, îmbătrîniți în luptă, și poate nu numai răbdare, ci și un fel de scepticism sănătos, care te făcea capabil să înțelegi perspectiva, finalitatea, nu să te încurci în niște nimicuri de moment, neajunsuri de o zi. Datcu zîmbea distant, superior, privirea lui devenise ca atunci cînd intrase în biroul bătrînelului, părea că spune: uită-te la el, cum se ambalează! cu un fel de dispreț pe care cu greu și-l putea masca.

Pe urmă a sunat telefonul, și Datcu a avut o lungă convorbire cu inginerul șef aflat pe unul dintre șantierele noastre cele mai îndepărtate și, în acest timp, bătrînelul m-a bătut părinteşte pe umăr, spunîndu-mi că așa-i viața sau că așa sîntem noi, ca viața. Dobrin însă se posomorîse. Închis în gîndurile sale, avea aerul unui copil uriaș căruia i s-au luat jucăriile. Privirea lui obosită mă căuta gata parcă să accepte orice, numai să se termine odată. Discuția, la început poate, îl înfuriase, acum însă dădea semne de plictiseală și îmi cerea ajutorul. La un moment dat chiar a căscat, răsucindu-se spre fereastră. Eu mă uitam la bătrînelul cu părul albit complet, îi auzeam vocea nesigură, rememoram tot ce spusese pînă atunci, și-i dădeam dreptate lui Datcu, care îi propusese să se pensioneze. Fiindcă tot ce gîndea el, atît de clar exprimat, nu era decît o simplificare periculoasă a lucrurilor, foarte puțin deosebită de cea a lui Dobrin. Nu puteai să nu te revolți, și nu știu de ce nu i-am spus atunci. Nu dintr-o teamă oarecare, eu n-aveam de ce să tremur, meseria mea, precisă, nu putea să mi-o ia nimeni din mîini. Cred că mi-a fost milă, nu-mi dau seama de la ce a venit asta, l-am văzut cum se agita și, ciudat, am început să-i dau dreptate, să-mi fie milă că îl forțasem să facă un gest atît de nechibzuit, de-a bate cu pumnul în masă.

Ehei, ce știu ei! îi zicea acum lui Dobrin, arătînd spre mine. Dobrin era tot plictisit, îl asculta în silă, poate i se făcuse și lehamite să mai audă cuvintele bătrînelului. Acesta din urmă zicea că, în locul averii de altădată, oamenii au pus acum succesul, că înfrîngerea sau ratarea sînt niște boli, exact așa le numise, niște păcate care se pot vindeca, numai că trebuie să ai tărie. Aici Dobrin a tresărit. S-a ridicat greoi și s-a dus la fereastra deschisă, și și-a aprins o țigară. Apoi Datcu a pus receptorul în furcă și, ca și cum și-ar fi amintit de ceva, ne-a întrebat dacă n-am dori cîte o cafea. Bătrînelul a ridicat din umeri, nu, el n-avea voie. Pînă ni s-au adus cafelele, s-au schimbat tot felul de vorbe, s-a rîs, chiar și Dobrin a ieșit din tristețea lui. Numai eu, nedumerit, mă întrebam ce fusese toată întîlnirea aceea.

Mai tîrziu, înainte de a pleca din biroul lui Datcu, bătrînelul a ținut să-mi spună, destul de dur, că șan-

tierul nu-i un fel de bîlci în care să se tocmească fiecare cum îi vine pofta și, dacă va fi nevoie, se vor lua măsuri administrative. Avea în glas, mai mult ca înainte, o undă clară de amenințare, dar nici la asta n-am reacționat. Am închis ochii, zîmbind : faceți cum vreți, eu îmi caut de treabă, nu mă privește, spunea gestul meu. Mă îmblînziseră cîteva cuvinte, cîteva gesturi, sau, mai precis, mă făcuseră laș, acceptîndu-le astfel observațiile. Am rămas neclintit și atunci cînd, înainte de a pleca, bătrînelul, în continuarea furiei sale, vrînd să fie cît mai bine înțeles, mi-a atins cu degetele obrazul și mi-a spus : și să nu te mai prezinți fără ținuta corespunzătoare ! Prost exemplu dai oamenilor, cînd te văd așa, neras. Am avut impresia că pînă și faptul că eram nebărbierit îi producea oarecare teamă că ordinea și disciplina, cum le avea el în cap, ar fi putut fi încălcate. Am zîmbit iar prostește și mi-am căutat țigările, de parcă n-ar fi fost vorba despre mine.

Ne-am strîns apoi mîinile și ne-am despărțit repede. În mașină Dobrin nu s-a mai așezat în față, ci lîngă mine, pe bancheta din spate. Iar ai făcut o prostie, stagiarule, mi-a zis, pînă să vină șoferul. Ar trebui să te gîndești la asta, aș vrea să-ți spun că abia începi o carieră, și nu te văd reușind astfel. În loc să-ți vezi de lucru, ți-i ridici pe toți în cap. Am tăcut, strîngîndu-mă în mine. Mă gîndeam la ei, la tata, la toți oamenii aceștia pe care îi cunoșteam și care, într-un fel, mă formaseră, și le-aș fi putut reproșa atîtea, fiecăruia în parte. Dobrin era unul dintre ei, poate ultimul, nu cu el ar fi trebuit să încep.

În clipele care au urmat nici nu eram în stare, dar voiam să mă conving de mine însumi, și nu a doua zi, sau peste o lună, ci atunci, în mașina care ne ducea pe șantier, ca și cum mi-ar fi fost frică că m-aș fi putut distruge, că începuse procesul acela. Nu-mi ceream altceva decît convingerea că nu-mi pierdusem controlul în relațiile cu oamenii, superiori sau subalterni, sau pur și simplu cunoștințe, amintiri chiar, că mai eram încă în stare să-i ascult pe alții și să-i cred, și să mă fac eu însumi ascultat și crezut.

Singurul lucru pe care mi-l doream era puțin timp ca să mă pot gîndi la mine. Într-alt fel ca pînă atunci. Și-mi ziceam că nimic nu mai era posibil să mi se mai întîmple fără voia mea. Începeam cu Malvina, seara, cînd

mă întorceam obosit de pe șantier, în timp ce îmi mîncam cina lăsată de vecina mea pe masa din bucătărie, și apoi fumam ultima țigară, amintindu-mi mereu o frază a Malvinei, pe care o repetam prostește : se poate Matei, vezi că se poate, nimeni nu știe de dragostea noastră, și tocmai acest furt sau această taină ne unește și mai mult. Cu ochii larg deschiși, așezat în pat, în bluza de pijama și cu pantalonii pe care mereu uitam să mi-i scot, întrebam imaginea ei : și tu crezi în aceste lucruri ? Nu mai credea nici ea, aceasta pe care eu o modelam cum doream și o puneam să-mi spună propriile mele gînduri, ca un alt eu al meu. Era limpede că dezinvoltura cu care îmi vorbea ascundea de fiecare dată o trepidație și o mare bucurie. Era și bucuria mea, cînd o strîngeam în brațe și nu mai căutam altă înțelegere. Atunci deveneam mîndru, sau prea mulțumit de mine, prea fericit.

Purta impermeabil alb și la gît un fular roșu, ridica fața spre mine și închidea ochii. Nestăpînita mea imaginație încerca să smulgă, în asemenea clipe, un înțeles din legăturile noastre. Nu mai era dragoste acum și poate nici nu fusese vreodată, dragostea la care visasem nu rămînea printre șirurile de împerecheri, așa cum ni se întîmplase nouă. Nu mai voiam să fiu amestecat într-o asemenea poveste, și dacă acceptasem continuarea ei, după căsătoria Malvinei, motivul fusese poate că nimeni nu ținuse seama și de mine. Eu oare nu aveam nici o vină ? Mă resemnasem, repede, schimbasem o situație prin alta fără cea mai mică opoziție, cînd am ieșit din casa lor trăisem chiar o oarecare mulțumire. Faptul că încă mai putea fi a mea, pentru o oră sau pentru mai puțin, venind înspăimîntată să n-o vadă cineva, mă împăcase inexplicabil.

La început mă închipuisem de multe ori ducîndu-mă la Datcu și mărturisindu-i tot, îi spuneam : este a mea, domnule, n-ai decît să crezi că îți aparține ca hainele de pe dumneata sau ca servieta scumpă și complicată pe care o porți atît de grav pe holurile institutului, dar ea îmi rămîne mereu, numai mie, chiar atunci cînd vă culcați în același pat — și la sfîrșit, furios pe neputința mea, mă hotăram s-o alung. Dar era de ajuns să o văd în cadrul ușii, legănîndu-se ușor, și să uit de toți, să-mi încalc hotărîrile. Mă stăpînea nu numai cînd era lîngă

mine, atît de vie și de frumoasă, ci și cînd eram silit s-o aștept zile întregi, și să-i recompun fața și gesturile, trupul ei de femeie tînără, în mintea mea chinuită.

Atunci, în ziua discuției cu bătrînelul acela care bătuse cu pumnul în masă și cu soțul ei, am rămas în fața ușii deschise țeapăn și rătăcit. Am întrebat-o : ce mai dorești ? Ar fi fost de ajuns să întind mîinile și, ca altă dată, s-o învîng pentru totdeauna. În clipa aceea, după ce i-am spus să închidă ușa, mi-am dat însă seama că ea nu mai putea fi învinsă niciodată așa, cum aș fi vrut eu. Pentru că, dacă aș fi recurs la tot ce este în stare un bărbat pentru a obține așa ceva, n-aș fi putut-o reține mai mult decît timpul pentru care venise. La sfîrșit tot s-ar fi uitat la ceas, spunînd că iar întîrziase. Ți s-a întîmplat ceva ? m-a întrebat, scuturîndu-și umbrela de apă. Nu, nu mi s-a întîmplat nimic, dar mă gîndeam că fiecare se pierde cînd se hotărăște să se piardă, i-am spus, cînd cineva hotărăște... Așa cum ai făcut tu sau cum am făcut eu.

A început să rîdă, și m-a întrebat de ce o țineam cu fulgarinul pe ea, de ce n-o ajutam să-l dezbrace. Poți să pleci, și va trebui să pleci, i-am răspuns. Cum ai auzit. A tresărit, sau poate mi s-a părut numai. A deschis gura, parcă ar fi vrut să spună ceva, apoi a întins mîna spre ușă și s-a sprijinit. Vezi, Malvina, i-am spus ceva mai tîrziu, retrăiesc uneori clipele petrecute cu tine, și există o pudoare pînă și în retrăirea asta. Mereu cineva murdărește amintirile, nu știu, nu-mi dau seama, poate tu, poate eu, fiecare relief devine obscen... Încetează ! a zis ea. N-am venit să te aud lamentîndu-te. Credeam că... Am ridicat ochii spre ea și i-am spus : Ce mai crezi tu, ce credeai, Malvina ? N-ai putea să-mi dai pace ? Te rog să pleci, auzi ! Acum, în clipa asta. A lăsat capul în jos și așa, fără să mă mai privească, a deschis ușa, s-a răsucit încet, și a plecat. I-am auzit pașii pînă jos, răsunau energici, n-au șovăit o clipă, nu s-au oprit așa cum aș fi crezut și, în acest timp, m-am simțit încă o dată trădat de mine însumi și de toți. De ea, de ea mai cu seamă, care îmi spusese de atîtea ori, lipindu-se goală de mine, că eram cele mai pure ființe, fără trecut, că ne inventam singuri viața cu fiecare vorbă, cu fiecare îmbrățișare.

Zilele care au urmat au fost mohorîte. Ploua întruna mărunt și rece, dintr-un cer plumburiu, căzut în jos, peste noi. Cea mai mare parte a timpului mi-o petreceam pe șantier. Plecam în zori și mă întorceam seara. Eram oare mulțumit ?

Mi-l apropiasem pe Loghin și începusem să-i cunosc mai bine pe ceilalți. Părerile mele despre ei începuseră să se clatine. Supunerea lor în fața lui Dobrin, așa cum mi-o închipuisem eu pînă atunci, se pulverizase. Încet, încet, îi descopeream așa cum erau ei, nu numai pe șantier, ci și după ce părăseau lucrul, și acest fapt mă deruta. Ei încetau să mai fie o masă de oameni pe care Dobrin ar fi putut-o mișca după voința lui, el știa doar să vină în întîmpinarea lor, ceea ce eu încă nu eram în stare. Descoperirea nu numai că mă deruta, dar într-un fel îmi dădea o oarecare siguranță, printre ei mă simțeam nu știu cum, un altul. Vorbele lor, uneori nemaipomenit de aspre, îmi făceau bine. Pînă și amintirile mele rămăseseră parcă undeva, în urmă, inutile, printre ei numai eu aveam un rost precis, deși fiecare luat în parte era poate la fel cu mine, cu aceste momente cumplite de slăbiciune sau de îndoială. Dar toți la un loc constituiau o forță, acum o simțeam cu adevărat și, în fața ei, Dobrin îmi apărea neputincios. Și totuși manevra această forță după capul lui, așa cum dorea el.

Ultima discuție, în biroul lui Datcu, sau numai vremea mohorîtă îl aplecase și mai mult. Cel puțin așa îl vedeam eu, dormitînd, absent, ca și cum nimic nu l-ar mai fi interesat. De cîteva ori îmi spusese : m-ai dezamăgit, stagiarule ! iar eu îi răspunsesem : poate ! — atît — poate, tovarășe Dobrin ! și nu căutasem să aflu cum anume îl dezamăgisem. Eu eram cel mult o parte din cauză, dar existau altele mai importante, pe care le bănuiam. Faptul că oamenii începuseră să mi se adreseze tot mai mult mie, cu fel de fel de treburi, părea să nu-l supere. Dealtfel, în ultima vreme, venise de cîteva ori beat și adormise la masă. Față de mine se scuzase într-un mod copilăresc, spunîndu-mi că noaptea avea niște insomnii groaznice. În ziua aceea, deși nu băuse, nu arăta schimbat. Mi-a spus, chiar după ce l-am salutat : dacă ar veni vîntul ar împrăștia putoarea asta de cer. Mi-e dor de soare, stagiarule. Ție nu ți-i dor ?

Am început să rîd, recunosc, fără nici un motiv anume, și asta l-a posomorît și mai rău. După cîteva minute m-a întrebat : rîzi de mine, așa-i ? N-ai decît, numai că ți-ai putea aminti din cînd în cînd de cel care rîde la urmă, și a zîmbit în silă. Eu am răbdare, oamenii puternici întotdeauna au avut răbdare, și mi se pare că ți-am spus, ești lacom, stagiarule, în viață nu se intră așa. Lacom ? l-am întrebat eu mirat. Ei, da, nu m-am exprimat tocmai corect, dar ai în tine ceva mai mult decît nerăbdare. M-am întrebat de multe ori ce-i în capul omului ăstuia ? Și ați găsit ceva care să rețină atenția ? De astă dată a început el să rîdă, bătînd cu degetele lui mari darabana în masă. Dacă am găsit ceva ? a zis el. Hee, hee, hee, hee !... Devenise brusc copilăros și fața, nu știu cum, i se îmblînzise, numai hee-urile lui sunau caraghioase, ca niște behăituri. S-a ridicat de la masă, a ocolit-o, apoi s-a întors din nou la ea și s-a rezemat de colțul ei. Uite, rîd cu lacrimi, stagiarule, ce copil ești, mă ! și rîdea, ca și cum vorbele mele îl scoseseră din amorțeala aceea.

Așa l-a găsit muncitorul care a intrat izbind în lături ușa. Era plin de noroi din cap pînă în picioare, parcă anume se tăvălise prin mocirlă să arate cît mai murdar. A izbit ușa de perete și, cîteva clipe, a rămas nemișcat în cadrul ei, sprijinîndu-se cu mîinile murdare de margine. Ce-i cu tine ? l-a întrebat Dobrin. Ești beat sau ai înnebunit, de vii în halul ăsta peste noi ? Omul a căscat gura, înghițea aerul sau saliva și nu putea vorbi. Și-a șters cu mîna pămîntul de pe buze și apoi a zis, uitîndu-se năuc la mine : s-a surpat un mal și l-a prins pe Petru Ion. Pe cine ? a urlat Dobrin, ca și cum numai numele celui surprins de pămînt avea importanță, aflarea lui ar fi rezolvat totul. Celălalt a repetat din nou, ceva mai tare. Asta l-a făcut pe Dobrin să ridice mîna. Am fost sigur că îl va lovi, dar n-a făcut decît să-l dea la o parte, să înjure și să iasă brusc, așa cum se afla, cu capul descoperit și fără palton.

Cîteva clipe am rămas în fața muncitorului, de pe hainele căruia se scurgeau apă și noroi, nemișcat, privindu-l drept în ochi. Nu-l mai văzusem niciodată sau nu-l puteam recunoaște, așa cum arăta acum, dar pentru prima dată întîlneam o privire mai amenințătoare decît

a lui Dobrin. Ea n-avea nici o legătură cu accidentul, venea de undeva din mulțimea oamenilor cărora noi le eram șefi, era parcă adunată în ochii lui întreaga lor forță. Hai ! am zis. Omul nu s-a mișcat, și eu l-am ocolit la fel ca Dobrin, apoi m-a ajuns din urmă și, cît a mers lîngă mine, m-a întrebat : pe urmă ce va fi, tovarășe inginer ? Nu i-am răspuns, fiindcă mulțimea ne înconjurase din toate părțile, oamenii alergau, se adunau acolo ca și cum cineva le-ar fi dat semnalul sau ei se înțeleseseră astfel. Nici nu știu ce i-aș fi putut răspunde. Cînd pe urmă ? pe urmă după ce ? — și stăteam nemișcat, cu ochii lipiți de spinările plecate ale celor care probabil săpau în jurul lui Petru Ion și simțeam din nou fața acestor oameni care așteptau ca și mine. De ce stați aici, cine v-a adunat ? am auzit apoi ca în vis glasul lui Dobrin. Petrina, unde ești ? Am ridicat mîna și el a strigat iar : ce mai aștepți, trimite-i la lucru ! M-am apropiat de el, am ajuns la cîțiva pași, voiam să mai înaintez, dar Loghin m-a prins de umăr și am rămas amîndoi pe locul acela, unul lîngă altul, privindu-l pe Dobrin care se agita și urla că nu are nevoie de panică. Nu l-a luat nimeni în seamă, au rămas toți nemișcați, urmărindu-i pe cei care lucrau. S-a domolit și Dobrin, a rămas cu mîinile neputincioase, atîrnîndu-i pe lîngă trupul lui mare, privindu-ne cu niște ochi tîmpi și înfricoșați.

Nu știu cît am stat astfel, cîte minute s-au scurs pînă ce-am auzit pe unul dintre cei care săpau : trăiește, fraților ! Atunci mi-am dus mîna la gură și m-am șters, simțind un gust sărat. În palmă îmi rămăseseră cîteva fire de sînge care s-au prelins încet, decolorîndu-se în picăturile de ploaie. Îmi tăiasem buza cu dinții și arătam probabil foarte prost, încît Loghin m-a întrebat : ce ai, îți este rău ? Nu, n-am nimic, și am dat din mîini, ca și cum m-aș fi eliberat dintr-o plasă ce mă ținuse pînă atunci strîns în ea. Cînd a intrat printre noi furgoneta sanitară, urlînd din sirenă să i se facă loc, m-am uitat din nou în palmă. Nu mai exista nici o urmă de sînge, și l-am auzit iar pe Dobrin țipînd : ce, mă, vreți să înnebuniți lumea ? Țipa la omul îmbrăcat într-un halat alb, care sărise din mașină chiar în fața lui. Ai putea să te dai la o parte, a zis acesta, și să lași să ne facem meseria ! Cee ? Știi cine sînt ? a strigat Dobrin. Nu mă interesează. Dobrin ridicase mîna spre el, ca și cum ar fi

vrut să-l lovească sau să-l prindă de guler, și l-am văzut cum a rămas o clipă cu mîna în aer, apoi cum a lăsat-o în jos, cu fața desfigurată de teamă.

Oamenii îl aduceau tocmai atunci pe brațe pe Petru Ion, care arăta ca un pachet de noroi. Înainte de a fi întins pe targă, cineva a răsturnat o găleată de apă peste fața lui, și mîna i s-a ridicat, dezlipindu-se de trup, într-un gest inutil de apărare. Abia atunci m-am încredințat că trăia. Fuga, la mine în birou! a zis Dobrin, începînd să se agite iar. Omul de la salvare s-a opus, zicea că el avea răspunderea. Tu? l-a întrebat Dobrin. Ce mă-ta vrei? Aici eu răspund, ai înțeles? — și le-a făcut semn celor din apropiere să ridice targa, pornind înainte în fruntea grupului. Mergea și dădea din mîini, țipa la oameni să se împrăștie, dar nimeni nu-l lua în seamă. Mulțimea s-a pus și ea în mișcare pe urmă, spre baraca noastră, unde fusese dus Petru Ion. Se deplasa încet, amenințător, și atunci am fost cuprins de o presimțire stranie și l-am strigat pe Loghin. Nu se afla nicăieri, intrase odată cu Dobrin în biroul nostru. Am rămas afară. Sleit de puteri, deși nu făcusem nici un efort, m-am rezemat de o stivă de cărămizi, aprinzîndu-mi țigara. După cîteva fumuri s-a udat, s-a stins, și-am aruncat-o. Cît am stat acolo, m-am tot întrebat prostește, adică am repetat cuvintele muncitorului care ne anunțase accidentul: pe urmă ce va fi?

Mai tîrziu, cînd oamenii se împrăștiaseră, m-am auzit strigat: dom'jener, vă cheamă șeful! M-am dezlipit în silă, tremurînd. Am intrat tocmai cînd Dobrin zicea: nu v-am spus eu, ehee, ehee!... Ce spusese el? Nu mai avea nici o importanță, în clipa aceea lumea se reducea la ochii lui Petru Ion, la fața lui aproape rotundă, cu început de zîmbet pe buzele groase și umede. I-am pus mîna pe umăr și el a întors capul spre mine. Cum te simți? Zîmbetul lui ciudat i-a dezlipit încet buzele, peste niște dinți lați și foarte albi: măiculiță, puteam să mor! Îl înfășuraseră în cearșafuri și cineva îi tot da să bea țuică dintr-o sticlă. Lasă-l, mă, că ajunge turtă, și îl vor rîde medicii! a făcut Dobrin. M-am întors brusc spre el, amintindu-mi parcă de existența lui acolo. Și-a ferit ochii. Tremura sau rîdea? Nu-ți puteai da seama, pe fața-i murdară se prelingeau picături de apă și, la un

moment dat, am avut impresia că plînge. Oricum, chipul lui arăta, întreg, o dureroasă pierdere, ca sfîrșitul celui mai groaznic eșec ce se abătuse peste el. Avea figura omului apăsat, strivit pe dinăuntru, făcînd un mare efort să se mențină pe picioare.

Mai tîrziu, înainte cu cîteva minute ca targa să fie ridicată, Dobrin s-a dezlipit de masă, unde stătuse toată vremea, și s-a apropiat de Petru Ion. I-a pus mîna pe creștet, mîngîindu-l ușor, și l-a întrebat : cum te numești, flăcăule ? Petru Ion și-a rostit numele, zîmbind cu aceeași jenă de mai înainte. Mi-am murat hainele, a zis el, de asta îmi pare rău, și a dat să se ridice. Loghin l-a oprit : lasă vitejia, Ioane, cu asta nu te joci. Acum, nu-ți dai seama, dar mai tîrziu să nu fie de rău. Petru Ion a protestat, a încercat să scoată mîinile din cearșafuri, dar pînă la urmă a fost ridicat cu targa și dus la mașină. În minutele cît am rămas numai eu cu Loghin, l-am întrebat : ce spui ? Știu eu ?! a spus Loghin. Dar tu ce-ai vrut să faci ? I-am zis : cînd, Loghine ? Cînd te-am oprit în fața lui Dobrin, mi-a răspuns el. Asta m-a mirat : arătam chiar atît de rău ? Atît ne mai lipsea, Matei ! a mai zis el, în timp ce Dobrin s-a ivit în ușă. A stat o clipă și ne-a privit nemișcat, apoi a tras ușa după el și a pășit spre masă. S-a așezat, gîfîind și ștergîndu-și fața, și ne-a zis : ei, ce mai așteptați ? Anunțați forurile superioare. Trebuie, stagiarule ! Acum este normal, și te rog s-o faci, eu nu mă mai simt în stare. Să știe și dumnealor. N-am schițat nici un gest, m-am uitat la el și el la mine, avea din nou privirea lui obișnuită, trufașă și batjocoritoare. A telefonat însă Loghin, a explicat totul lui Datcu, și Dobrin a întins mîinile peste masă și și-a așezat fruntea peste ele.

Un răstimp am tăcut toți trei. Se auzea doar gîfîitul lui Dobrin, și m-am gîndit că poate unii ca el au nevoie de asemenea clipe tari, care să-i bruscheze, să-i scoată din somnolența ce îi apuca uneori și să le redea energia de mai înainte. Au trecut așa cîteva minute, pînă ce a intrat din nou muncitorul care ne anunțase accidentul. Avea hainele ude, și le spălase și docul lucea pe el, iar picăturile de apă cădeau în jurul bocancilor făcînd un cerc, atît cît erau de largi poalele vestonului său. Dobrin a ridicat capul și l-a întrebat : ce vrei ? L-a întrebat de mai multe ori, pînă ce omul a deschis gura. A zis : ce se aude

cu prietenul meu ? Bine, i-a răspuns Dobrin, ce să se audă ? Uite, dăm telefon, așază-te... cum te numești ? Celălalt și-a spus numele, dar a rămas în picioare lîngă ușă. Și ai copii ? Am, a zis muncitorul, am, și are și Petru Ion, el are trei, de asta întreb. Ce să-i spun deseară femeii lui ? Dobrin a întins mîna spre telefon, cu oarecare silă, și cît a făcut numărul, și după aceea, pînă ce i s-a răspuns, a început să vorbească, de parcă noi nici n-am fi fost de față : ai, mă, să-ți trăiască, eu n-am, n-am copii și funia se strînge, mă, nici nu voi avea vreodată, femeia aceea nu poate, n-a putut, dracu' s-o ia !... Aici s-a oprit brusc, tresărind și uitîndu-se, cînd la mine, cînd la Loghin, cu niște ochi speriați. Apoi s-a aplecat asupra mesei, a spus da-da, de mai multe ori, a început chiar să și rîdă și, cînd a pus telefonul în furcă, i-a zis omului care aștepta, mototolindu-și căciula între mîini : n-are nici pe naiba, tovarășe Istrate. Nu Istrate, ci State, l-a corectat celălalt. Da, da, ei bine, State, mîine va fi prezent la lucru. Norocul lui și-al meu a fost nisipul, i s-a scurs de pe cap, că altfel... Și, și acum ce mai dorești ? Omul a mai dat să spună ceva, dar Dobrin a întins mîna spre ușă într-un gest categoric.

În urma lui, s-a ridicat de la masă, acum se vedea clar că intrase iar pe făgașul lui, nu mai avea nici o îndoială. Nu prea mă ajuți, stagiarule, și chiar tu, Loghine, în loc să-i fi împrăștiat, voi ați stat ca niște momîi. Am fost gata să-i spun că la fel ca noi se comportase și el, doar agitația și strigătele inutile, neluate de nimeni în seamă, îl deosebiseră, că descoperisem nesupunerea oamenilor față de un astfel de șef, nesupunerea lor dreaptă, și acolo, sub ploaie, înconjurat de ei, nici el, Dobrin, nu-i mai recunoscuse. Ceea ce era mai grav, așa mi se părea mie, pentru situația șantierului, era tocmai faptul că ei nu-l mai recunoșteau. Nu știu cum, strigătele și înjurăturile lui îl reduseseră parcă și mai mult la ceea ce era el cu adevărat și se dezvăluise în fața lor fricos și poate chiar laș.

I-a răspuns însă Loghin, calm ca de obicei, doar bărbia îi tremura ușor și obrazul îi era palid. I-a spus : nu noi, ci oamenii, restul au dreptate, iar dumneavoastră nici măcar nu știți cum îi cheamă... Să-mi dai tu, Loghine, un tabel cu ei și cu biografiile lor, tu trebuie să

le ai, uite, mor de curiozitate, a răspuns el, dintr-o dată răguşit. Ai să mă înveţi tu, ohooo, haaa... N-ai văzut, Loghine, secretar schimbat aşa, din două vorbe ? Îmi pare rău, altfel eşti băiat bun, dar aici n-am nevoie de opoziţie, să vă intre în cap ! Clar ? Eu nu-mi pot schimba viaţa, felul meu de a fi, cu gingăşiile voastre, pentru mine nu există adaptare, ci luptă. Aşa am fost învăţat, şi s-a ridicat de pe scaun, a ocolit masa, cu paşii şovăitori, şi atunci am simţit că el nu ne mai putea suporta, cel puţin în momentul acela, se trădase şi nu mai era în stare să ţină piept hărţuielii noastre, întrebărilor pe care le bănuia că vor veni. Ordinea lui, aşa cum şi-o închipuia, dorind-o aplicată exact, singura, ordinea ultimului cuvînt rostit de el, şi-o vedea ameninţată.

M-a privit din nou, s-a oprit asupra mea, detaşat şi ironic, aprinzîndu-şi ţigara. Ascultă, a zis, şi tu, care pari atît de sigur pe tine, şi îţi închipui că ştii tot, cunoşti pînă şi numele oamenilor de pe şantier, crezi că mult am să te mai tolerez cu mofturile astea de domnişoară ? Era o întrebare stupidă, şi i-am răspuns, rîzînd : nu asta-i problema, Loghin vorbea despre cu totul altceva, a vrut să spună că lumea se schimbă şi trebuie să ne schimbăm şi noi. Şantierele acelea de la început, unde ai fost dumneata şef, aveau alţi oameni, cu şefi pe mărimea lor, acum lucrurile îs altfel. Ei, da, asta ştiu şi eu, şi nu mai behăi atîta, m-a întrerupt el, posomorît, muşcîndu-şi ţigara. În definitiv, ce vrei, stagiarule, locul meu ?

N-am mai avut timp să-i răspund, fiindcă tocmai atunci a intrat Datcu. Era proaspăt la faţă şi părea mulţumit de sine. A zis : Ce se întîmplă la voi, oameni buni ? şi ne-a strîns mîinile pe rînd. Dobrin a început să-i explice, a făcut uz de fel de fel de amănunte şi, la un moment dat, Datcu, privindu-şi ceasul, l-a întrerupt : lasă asta, aveţi vreo veste de la spital ? Cîteva contuzii, i-a răspuns Dobrin. Deocamdată. Sper însă să rămînă cu atît. Da, da, speraţi, dar faceţi şi hîrtiile, corect, cît mai corect, este nevoie şi de asta, nu puteţi rămîne descoperiţi. Apoi s-a aşezat pe un scaun şi ne-a spus că încăperea în care lucram noi nu arăta prea primitoare. Tot privindu-l cum vorbea, cum ridica şi cobora mîna lui cu pumnul mic, am simţit că încep să tremur. Abia acum băgam de seamă că hainele de pe mine mai erau

încă ude, și mi-am zis că Dobrin avea dreptate în felul său, cînd îmi spunea : mă, stagiarule, de ce ești tu așa de aiurit ? Îmi fusese frică, poate nici unul dintre toți cîți așteptaseră acolo salvarea lui Petru Ion, nu trăise ca mine spaima de moarte. M-am uitat la Loghin. Era calm ca de obicei, îl asculta pe Datcu, privea cînd la el, cînd la Dobrin, și rămînea cu gîndurile lui sănătoase. De asta eram sigur, și l-am întrebat : dumneata ce părere ai ? Întrebarea n-avusese nici un rost, și toți trei au întors privirea la mine. Datcu a zis : despre ce părere este vorba, tovarășe Petrina ?... Am uitat, sînt obosit, îmi este foarte rău, vă rog să mă credeți !... am mai putut spune.

Îmi clănțăneau dinții în gură și mîinile îmi tremurau cumplit. Totul a venit brusc, neanunțat prin nimic, și m-am ridicat repede, ieșind afară. Abia am mai apucat să mă sprijin cu mîinile de perete și am început să vomit. Loghin a venit după mine și mi-a sprijinit capul, întrebîndu-mă mereu speriat : ce ai, Matei, ce-i cu tine ? Cînd m-am ridicat am avut o senzație de sfîrșire, și l-am rugat pe Loghin să mă țină. Ce-ai mîncat ? m-a mai întrebat el. Nu știu, nu-mi mai aduc aminte, am zis, și chiar nu știam. Ploaia îmi spăla fața, mi se scurgea din nou pe ceafă, pe sub guler și, curios, mă încălzea, nu mai simțeam frigul acela groaznic de mai înainte. Știi, Loghine, știi la ce mă gîndeam acum ?... Te ascult, Matei, a zis el, dar nu i-am mai spus, am început să-i strîng mîna și ochii mi s-au umplut de lacrimi.

Cîteva minute mai tîrziu, am plecat cu mașina lui Datcu și, pe drum, mi-a dat niște sfaturi, spunînd că și lui i se întîmpla de multe ori să-i fie rău așa, fără nici un motiv. Eu am zîmbit doar, n-am scos nici o vorbă și, cînd ne-am strîns mîinile, i-am simțit-o pe-a lui foarte rece și uscată. Am sunat la vecini și-am rugat-o pe bătrînă să-mi facă un ceai, apoi m-am dezbrăcat și m-am băgat în pat. Începusem să tremur iar. Bătrîna mi-a adus ceaiul și un termometru. Aveam aproape treizeci și nouă de grade și femeia s-a speriat și mi-a spus să stau liniștit, ea se va duce să cheme un medic. Abia am mai auzit-o. Mă înfundam într-un somn ciudat și nu-mi mai era nici rău și nici teamă.

trecut cu adevărat, nu izbuteam să-mi înving impresia că o vedeam jucînd o comedie pe care o cunoșteam în toate amănuntele ei, pînă și în clipirile ochilor sau în pauzele scurte cînd își căuta cuvintele. Era de nerecunoscut. Nu mai plîngea ca în întîlnirile noastre de pînă atunci, ceva parcă se uscase în ea, și glasul avea alt timbru, ascuțit, strident. Nu-i mai puțin adevărat că, de data aceasta, neliniștile mele în privința Malvinei încetaseră. În ultimele întîlniri se amestecase ura mea, de care mă îngrozisem, poate fiindcă nu reușisem să-i identific cauza. Acum eram departe de toate, gîndurile care mă mai încercau deveneau repede neputincioase, nu mă mai puteau atrage în jocul lor. Se prefăcea sau nu, era umbra ei, de altădată, sau numai dimensiunea cea mai disperată și mai nenorocită ? I-am spus, ridicîndu-mă într-un cot să-mi iau țigara : nu ești deloc datoare să te spovedești ! Dacă simți totuși nevoia, te ascult. S-a ridicat de pe scaun și s-a aplecat asupra mea. M-a sărutat pe gură, sprijinindu-se cu mîinile pe pernă, iar eu am împins-o ușor la loc, fără nici o rezistență, spunîndu-i : mai crezi, Malvina ? Nu-ți dai seama că ceea ce-am fost mai înainte este un fel de istorie ? Taci ! a strigat ea.

Și, în timp ce a început să vorbească despre mine, neatent la cuvintele ei, am urmărit-o în voie, fiindcă nu se uita la mine, ci undeva jos, la picioare. Mi se dezvăluia, mai mult ca oricînd, o ființă lipsită de stabilitate. Frumoasă, deșteaptă și capabilă să umple cu bucurie tristețea altora, era un partener minunat atunci cînd voia. Dar numai atît. Acum mi se părea insignifiantă, gata să lunece în orice moment, lipsită de demnitatea aceea feminină, așa cum mi-o închipuiam eu. Firea ei, cunoscută mie atît de bine, avea ceva schimbător și fals, ea nici nu mai era în stare să renunțe, să aibă curaj, chiar atunci cînd se simțea învinsă. Era un gol, un gol interior, de neînlocuit, pînă și cuvintele, împerecherile lor, nu mai aveau consistența de altădată.

Cînd a tăcut, am pus-o să repete ultimele cuvinte, le-a silabisit, spunîndu-mi că aveam dreptate, ea trebuia să rămînă cu Datcu, fusese doar alegerea ei, într-un moment de rătăcire, bineînțeles, dar asta nu-i diminua cu nimic vinovăția. I-am făcut semn să continue, o as-

cultam, și nu-mi mai dau seama dacă un cuvînt de-al meu a determinat-o să ajungă din nou la Datcu, sau ea venise cu acest gînd, să se potolească singură povestind.

Într-o zi, a început cu vocea mai scăzută, frămîntîndu-și mîinile, m-a întrebat cine sînt. Eu cine sînt, și cine sînt ai mei. De fapt, mi-a spus imediat că se întreba pe el, eu nu sînt în stare de asemenea răspunsuri. Nerăbdarea lui sau furia, pornită de la simpla mea prezență, mă molipsiseră parcă și pe mine, și i-am spus că n-am nici o dorință să-i determin existența, să i-o transform. S-a ridicat din pat, a aprins lumina, și și-a turnat un pahar cu apă. După ce l-a băut, s-a șters la gură cu mîneca pijamalei, așa cum fac țăranii, plescăind din buze, apoi s-a așezat pe marginea patului, întinzînd mîna spre mine. M-am ferit, cred că arătam groaznic, m-am ridicat din pat și i-am spus să nu mă atingă. Apoi mirosul mîinilor lui, spălate cu un săpun scîrbos, de care nu s-a despărțit niciodată, și vorbele șuierate — de ce să nu te ating? ba am să te ating, chiar acum! — de care îmi amintesc, m-au umplut dintr-o dată de o scîrbă cumplită... Am să-ți povestesc tot, Matei, față de tine n-am ce mai ascunde, dar atunci am întins mîinile cu atîta ură, încît dacă aș fi avut putere l-aș fi sugrumat. Să nu mă atingi, îi spuneam, dar era inutil, întotdeauna în astfel de clipe mă cuprinde senzația că mă despart de trupul meu, îl abandonez, salvîndu-mă. Înțelegi?

Am închis ochii și i-am deschis imediat, în semn că înțelegeam. Nu simțeam decît o arsură puternică la tîmplă, a continuat ea, lăsîndu-și iar capul în jos, aproape de genunchi, erau dinții lui care mi se înfigeau în lobul urechii și, în momentul acela, am început să rîd, tot mai tare, în timp ce el slăbea strînsoarea. L-am împins la o parte, continuînd să rîd, și m-a întrebat ce mă apucase sau dacă mă țîcnisem. Da, i-am răspuns, s-ar putea, dar ascultă! Și i-am spus tot, absolut totul, afară de numele tău. S-a dat iar jos din pat, a făcut cîțiva pași, spre ușă, și eu am închis ochii. Nici n-am simțit cînd s-a întors, m-am trezit cu mîna lui în păr, strîngîndu-se ca un clește. M-a ridicat spre el și mi-a poruncit să deschid ochii. Fața îi dogorea de căldură, mirosul corpului său transpirat umplea aerul. Am făcut ochii mari, nu-i vedeam decît fruntea, pe care se scurgeau picături de su-

doare. M-a pus să repet și i-am repetat, am spus doar primele fraze, apoi a început să mă lovească. Continua să mă lovească și eu tăceam, tăcerea aceea a mea parcă l-a îndîrjit și mai mult. Tot timpul nu m-am gîndit decît la tata, să nu țip, să nu audă, îmi spuneam, strîngînd din dinți. Mă mai asculți, Matei ?

I-am spus că da, o ascultam, dar în realitate cuvintele ei nu mai aveau nici o importanță, nu mai exista nici măcar curiozitatea de la început. Mi-l închipuiam pe Datcu, încremenit în poziția în care se afla, lîngă patul lor, cum zicea ea, încremenit și gol de gînduri, întrebîndu-se ce mai putea face. În ochii lui erau teama și umilința, se adunaseră acolo dureros, povestea Malvina, și ea se înfuriase tocmai din cauza acestei umilințe surprinse în privirea bărbatului pe care nimeni nu l-ar fi putut bănui de un astfel de sentiment. Poate ar mai fi lovit-o, dar ea credea că Datcu își dăduse seama că era inutil, nu se mai simțea în stare să-și terfelească încă o dată astfel demnitatea bărbătească.

Și atunci, la asta ea nu se așteptase, el s-a întins pe pat, a început să tremure cu spasme, încît a speriat-o. A încercat să-l liniștească, vorbind, dar el n-a vrut s-o asculte, a întins mîinile, să fie lăsat în pace, să-și continue hohotirile acelea uscate, care nu erau plîns. Și ea l-a lăsat, totul a durat aproape o oră, și încet, cumplit de încet pentru Malvina, care aștepta cu mîinile la piept, în fața patului, acea forță din el ce îl zvîrcolise s-a topit și vocea i-a devenit firească. Înțelegi, Matei, mi-a fost milă, n-am avut niciodată ca atunci un sentiment atît de puternic. Am stat acolo, nemișcată, pînă ce el a adormit și, privindu-l, mi-am zis că nu mai puteam să-l părăsesc. De aceea am venit acum, să-ți povestesc totul, ca să înțelegi, fiindcă acum îmi dau seama că omul acesta nu mai poate trăi fără mine, dacă a acceptat un asemenea compromis. Nici la început, cînd am întins mîna spre gîtul lui, cred că n-a fost altceva decît mîndria mea prostească și sinceritatea la fel de stupidă, ca alte mofturi ale mele...

Au fost momente cînd m-am trezit gata să întind mîinile spre ea, ca acum, la sfîrșit, înainte de a fi pronunțat ultimele cuvinte. Simțisem și eu aproape fizic zbuciumul lor, mai ales al Malvinei, mă uluise sinceritatea

ei și stătusem ca și ea, lîngă patul lui Datcu, încremenit, așteptîndu-l să adoarmă.

Acum, cînd tăcea, cînd spusese totul și se uita la ceas neliniștită, nu-mi mai puteam imagina decît patul lor larg, cu cearșafuri scrobite, în care Datcu, întins cu fața în jos, sforăia aproape muzical, într-o totală relaxare, și, alături de el, silueta ei, pe care nu o puteam compune exact, în cămașa lungă și albă ca odihna și liniștea. N-o mai uram, pentru că propria mea umilință nu mai exista ; Malvina devenise o prietenă cu care puteam să discut fără sfială orice și să-i dau dreptate, ascultîndu-i justificările. Dar era numai atît, oare nu mă înșelam ? Fiindcă îmi aduc aminte că, atunci cînd s-a ridicat, punîndu-și pardesiul pe ea, am avut senzația unei mari și dureroase pierderi, a unei nostalgii pentru totdeauna nerealizate.

Mai tîrziu, a intrat bătrîna și mi-a adus mîncare. Nu prea aveam poftă, dar am mîncat în silă și, în timpul cît am stat la masă, treptat, treptat, am fost cuprins de un sentiment ciudat de eliberare. Respingeam toate gîndurile, argumentele acelea prin care deveneam laș sau neputincios, încît nimeni nu m-ar fi crezut, le alungam înainte de a se naște, încă neformulate, impulsurile lor slabe nu mai erau în stare să mă atingă. Mă simțeam liber, liberat, așa cum nu fusesem niciodată. Bătrînul, ascunzînd cutia de șah la spate, m-a găsit încă stînd la masă și vorbind singur. Mi s-a părut că ai musafiri și eram gata să mă întorc, a zis el. Nu, n-am pe nimeni, mi-am amintit o poezie și o recitam, i-am răspuns eu mințind. Nu-l mai văzusem de cînd stăteam în casă din cauza unei gripe. Bătrînii mei nu se fereau, împotriva sfaturilor medicale, ce-i avertizau cît de periculoasă este gripa la vîrsta lor, ei făceau mereu glume și mă ingrijeau atît cît puteau.

Astăzi arăți mai bine, a zis, așezînd piesele pe tabla de șah. Și el arăta altfel, mai bronzat parcă, zilele petrecute la niște rude de la țară îi făcuseră bine. Își mișca sprîncenele stufoase și negre în timp ce vorbea, și obrazul plin, fălcile mari, canine. Mirosul de tutun i se răspîndea în jur la fiecare mișcare a corpului, un miros plăcut, bărbătesc. Am jucat mai multe partide și m-am lăsat bătut, spre bucuria lui. Era aproape miezul nopții cînd m-am culcat. Toată noaptea n-am văzut de-

cît capul plecat al Malvinei, ceafa ei albă, arcuită spre genunchi, și rotunjimile genunchilor, cu degetele tresărind pe ei la fiecare vorbă, și mîinile mele căutîndu-i mereu. Îmi dădeam seama că visam, mă răsuceam pe altă parte, furios și rușinat, dar, cum închideam ochii, căldura aceea zgomotoasă din adîncurile mele mă mîna din nou, îmi întindea mîinile, îmi zvîcnea în tot corpul, într-o mișcare plăcută și stupidă.

ÎN PRIMELE ZILE, LOGHIN A FOST nelipsit de la mine. Cum termina lucrul, trecea pe acasă, mînca, și venea repede să mă vadă. El îmi adusese vestea că bătrînelul, secretarul comitetului de partid, fusese înlocuit cu un inginer — mai precis ieșise la pensie — și că Dobrin îl chema mereu ca să-l întrebe despre mine. Este ciudat omul ăsta, mi-a spus el într-o seară. Îmi dau seama că el ține la tine, înțelegi ? Nu știu ce fel de ținut mai este și ăsta, care te umilește la fiecare pas, am zis. Ai și tu dreptate, fiecare avem într-un fel dreptate.

Am vrut să-l întreb de ce numai într-un anumit fel, dar el a schimbat vorba repede, nu-i plăcea să ne contrazicem. În multe privințe ne deosebeam complet, dar ceea ce admiram la el era o tărie neobișnuită, cu greu mi l-aș fi putut închipui învins. A schimbat vorba, s-a oprit la nevastă și la copilul său, și, ca de obicei, avea o mare bucurie în ochi spunîndu-mi cum erau ei, ca și cum de luni de zile ar fi lipsit de acasă și-l mistuia dorul. Era cu trei ani mai mare ca mine, și îmi mărturisise că în afară de nevastă-sa nu mai cunoscuse altă femeie. Poate și faptul că fuseseră prieteni de mici, încă din școala primară, și crescuseră în aceeași curte, explica într-un fel concepția lui în această privință. El însă era mai precis. Zicea : de ce, dacă la nevastă-mea găsesc tot ce am nevoie ?

Calmul și siguranța acestui om mi le doream mie însumi. Era puțin mai scund decît mine, dar mai robust și mai călit, arăta ca un sportiv, ou părul negru, ochi albaștri-închis, fața cu trăsături regulate, aproape feminine, dacă n-ar fi avut expresia aceea fermă, voluntară, care-i dădea o oarecare asprime. Blînd, amabil cu toată

lumea, îl suspectasem la început mai mult decît de simplă naivitate. Puțin poate credul, dar de o credulitate neagresivă, ceea ce-i determina pe cei cu care avea de-a face să-și scoată la iveală ce era mai bun în ei. Nu numai munca, întîmplările de pe șantier sau faptul că era secretarul organizației de partid ne-au împrietenit, dar adeseori, după vindecarea mea, aveam să ne ducem amîndoi la cinematograf, din cînd în cînd la cîte un restaurant, alteori mergeam la ei acasă, unde mă simțeam copleșit de atenție. Într-adevăr, soția lui Loghin era o ființă blîndă ca și el, nu prea frumoasă, dar nu-ți puteai închipui că ar fi fost în stare să-și arunce unul altuia nici măcar un cuvînt nechibzuit. Privindu-i cum se mișcau, cum vorbeau, mă cuprindea uneori un fel de nostalgie, ca și cum eu însumi m-aș fi pierdut, și rămîneam nemișcat și absent, și ea îmi spunea : vă plictisiți la noi, tovarășe inginer.

Singurul lucru pe care i-l ascundeam lui Loghin era Malvina. Cu el nu puteam, nu eram în stare să vorbesc despre ea. Aici mă despărțeam în mod absolut. Destăinuirile lui, plecate întotdeauna de la căsnicia sa fericită, îmi cam displăceau. În general, nu pot suferi bărbații care vorbesc despre femeile cu care se culcă, fie ele și soțiile lor. Lucrul acesta însă i-l treceam cu vederea lui Loghin.

Atunci însă reținerea mea avea alte motive, Loghin era, ca și mine, subalternul lui Datcu și, pe deasupra, secretar de partid ; prin asta am spus tot ! Poate cu Sandu sau cu Nelu lucrurile s-ar fi întîmplat altfel. Ei însă se îndepărtaseră de mine, primul fusese detașat într-un oraș din Transilvania, de unde era soția lui, iar al doilea, din pricina unui incident stupid, nu-mi mai dădea de mult nici un semn de viață. Oricum, deși eu nu mă simțeam cu nimic vinovat, Nelu fusese îndreptățit să ia asemenea măsuri. Cu toate acestea, în zilele următoare, ultimele, cît am mai stat în casă, m-am gîndit de multe ori la ei, cuprins de rușine.

...Ne aflam toți cinci în casa lor, ei cu soțiile și eu singur, venisem ultimul și Vera mă luase în primire de la ușă, bătîndu-mă iar cu pumnii ei mici în piept. Îmi amintesc că, pe urmă, mi-a mîngîiat obrazul cu palmele, spunîndu-mi că ar fi timpul să mă trezesc, iar eu am în-

trebat-o de unde găsise parfumul acela înecăcios. Ca întotdeauna, Vera nu se dezmințea, a intrat repede în rol, așa cum intra și pe scenă, cu mutricica ei de ingenuă, neobișnuit de talentată, cum scriseseră cîțiva cronicari de teatru în ziarele păstrate cu grijă de Nelu. Mi se pare că eu sau Sandu i-am spus atunci că, pentru ea, viața din afara teatrului era tot un fel de reprezentație, numai că lipseau măștile și culoarea de epocă.

Nelu devenea totdeauna mîndru cînd era vorba despre soția sa, deși n-am înțeles niciodată dacă într-adevăr ei erau uniți prin dragoste sau pur și simplu se obișnuiseră să fie împreună. El însă o iubea, era mereu îndrăgostit, iar ea găsea întotdeauna prilej să-l tachineze, nu fără oarecare plăcere. Blînd, poate prea blînd, îți făcea impresia unei ființe nepăsătoare, aproape indolentă, care gîndea greoi, și nu se potrivea deloc cu firea energică a Verei.

Se cunoscuseră întîmplător la mare, într-o vacanță, cînd încă mai erau studenți. În toamna următoare se aflau căsătoriți, cu toate că ea mai avea încă doi ani de stat în capitală, pînă la absolvire. Acești doi ani au fost cei mai grei pentru Nelu, i s-a întîmplat, toomai unuia ca el, foarte conștiincios dealtfel, să piardă cîteva examene. Eu l-am ajutat cît am putut și atunci s-a legat prietenia noastră. Am dormit multe nopți în același pat, ne-am împărțit între noi ultimul ban, și poate de aceea sentimentul rușinii devenea mai puternic cînd îmi aminteam incidentul dintre noi.

Terminasem țigările și mi-am amintit că mai aveam un pachet în pardesiu. M-am ridicat și m-am dus ca să-l iau, îmi amintesc că cineva a spus că era miezul nopții, poate soția lui Sandu sau poate chiar Vera, și eu am răspuns din ușă că am să mă culc la ei. Apoi am coborît scările pînă în hol, unde era cuierul cu hainele noastre, nici nu i-am auzit pașii, nici acum nu-mi dau seama cum a ajuns atît de repede lîngă mine fără s-o observ. Cînd m-am întors de la cuier, exact în clipa cînd m-am îndreptat de spate, am dat peste ea. S-a aplecat spre mine, a întins brațele și a început să mă sărute pe gură. Surprins, la început n-am reacționat, apoi i-am desfăcut brațele și-am împins-o spre ușă. Am ridicat în fugă scările și am intrat în baie. Eram năucit, nu-mi

venea să cred, deşi vedeam clar urmele rujului ei, simţeam în gură gustul acela dulceag. În timp cît mă ştergeam, a intrat Nelu. I-am întîlnit privirea în oglindă şi, în aceeaşi secundă, m-am aplecat brusc peste chiuvetă, dînd drumul la apă. Îţi este rău, Matei ? m-a întrebat el. Nu, Nelule, vreau doar să mă răcoresc. El n-a mai spus nimic, dar cît am mai stat apoi la ei şi-a ferit de mine privirea posomorîtă.

La plecare m-a condus cîteva sute de metri şi m-a întrebat : n-ai nimic să-mi spui, Matei ? I-am spus tot, lui nu puteam să-i ascund nimic, nu eram în stare să-l mint, deşi sinceritatea mea a fost prostească. Vera este tare fluşturatică, a mai zis el, dar, în genere, este fată bună. I-am dat dreptate, dar în gînd i-am strigat : imbecilule ! şi ne-am despărţit ca şi cum nimic nu se întîmplase. De atunci ei au început să mă ocolească. Fusese vina Verei, cu gestul ei nestăpînit, sau sinceritatea mea prostească, credinţa că putem trăi la lumina zilei, cunoscîndu-i total pe alţii şi lăsîndu-mă pe mine însumi în voia lor, să mă cerceteze, să vadă cine sînt ? — mă întrebam eu acum, după plecarea lui Loghin.

Mă complicam singur, puneam fel de fel de ipoteze, încurcîndu-mă în hăţişurile lor. Poate tot la fel, într-un moment de care nu mi-am dat seama, procedasem şi cu Malvina. Pierdusem şi pierdeam continuu. Poate nu eram pregătit, îmi ziceam uneori, cu ochii lipiţi de tavan, cînd toate gîndurile mi se încurcau îngrozitor. Dorinţa mea de a mă apropia de oameni lua poate de multe ori o formă care realiza tocmai ceea ce nu voiam. Întotdeauna greşelile plecau de la mine, cel puţin aşa mă judecam eu însumi, chiar şi în cazul lui Dobrin. Cu Malvina se întîmplase altceva, cu ea fusesem şi mai nepregătit. Întîrziat într-un anume sens, aproape că nu ştiam nimic despre femei. Pînă la Malvina, doar mama, atît cît era ea femeie, îmi dăduse să înţeleg cîteva lucruri. Mereu mi-a fost teamă să nu se întîmple ceva neplăcut, ceva rău din cauza atitudinii mele, chiar şi atunci cînd m-am culcat prima dată cu Malvina, teama mea a funcţionat cumplit, stricînd totul.

N-am ştiut pînă în noaptea aceea, n-am bănuit că zăcea în mine atîta putere şi că puteam s-o risipesc prosteşte, că era de ajuns un cuvînt sau un gest, fără

însemnătate, peste care trebuia să trec, să nu le observ, ca alții... Totul s-a săvîrșit în liniște, pe tăcute, mereu cu teama în suflet, ca și cum aș fi furat ceva...

M-am uitat la ceas. Era aproape șapte și începuse să se însereze. M-a luat groaza că aveam să stau iar singur. Vecinii mei plecaseră la cinematograf și casa vuia de singurătate. M-am sculat, m-am dus în baie și mi-am spălat fața. Cînd m-am văzut în oglindă, am început să rîd. Cu ochii duși în fundul capului, arătam ca o bufniță.

Abia m-am întors și căutam o carte, cînd am auzit soneria. În fața mea stătea Dobrin. Nici nu mă gîndisem la el. Mi-a întins o pungă cu cîteva portocale și m-a întrebat unde își poate atîrna pardesiul. Apoi mi-a spus să mă bag în pat, el avea să stea pe scaun, venise doar să mă vadă, zicea, auzise de la Loghin că mă pusesem pe picioare, dar voia să se convingă. Spera să nu mă supere. Cum putea să se gîndească la asta? eram chiar bucuros, i-am zis, mărturisindu-i că n-aș fi bănuit niciodată să-l văd în casa mea.

Aici s-a posomorît puțin, și mi-a zis: adică vrei să spui că numai în asemenea cazuri, cînd se îmbolnăvește cineva, hop și eu...? Ai dreptate, atunci ne-am despărțit nu prea prietenește. I-am răspuns că uitasem tot și așteptam nerăbdător să mă întorc pe șantier, și el m-a întrebat dacă putea să fumeze. I-am adus o scrumieră din bucătărie și, cînd m-am întors, l-am găsit muncindu-se să desfacă sîrma de la dopul unei sticle de șampanie. Ai voie, nu? Adu două pahare! a zis el. M-am întors din nou în bucătărie și am ales două pahare cu picior înalt, la care mama ținea mult, le-am așezat în fața lui, și el le-a umplut. În sănătatea ta, stagiarule! a zis Dobrin, rîzînd. Apoi, după ce a golit paharul, a început să vorbească rar, șovăind: n-am putut, mă, nu m-a răbdat inima, deși nu prea meriți tu, și a umplut iar paharele. Șampania sfîrîia în pahare, tăceam amîndoi, eu privindu-i mîinile neclintite, relaxate total, aproape de mijlocul mesei, iar el rotindu-și privirea prin cameră, și mi-am amintit de Dobrin cel care țipa la oameni și la mine, agitîndu-se ca un dement. În fața mea era altă ființă, aproape necunoscută. Nu stai prea prost pentru început, a zis el.

Cîtva timp am discutat lucruri generale, obișnuite, despre șantier, zicea că în cîteva luni baraca noastră va fi desfăcută, ne vom muta iar cortul, dar pînă atunci mai erau încă multe de făcut. El era în general cu conștiința împăcată, nu-și putea reproșa nimic, nici lui și nici altora.

Am spus și eu cîteva fraze, deveniserăm amîndoi patetici, poate din cauza șampaniei. Oricum, eu mă simțeam bine, o căldură sănătoasă se ridica în mine și mă umplea de viață. M-am dus la fereastră și am rămas un răstimp în picioare, privind spre cerul nopții. Ploaia încetase de mult și licăreau stelele.

Cînd m-am întors la pat, întinzîndu-mă peste plapumă, l-am întrebat : ce credeți despre Datcu, ce fel de om este ? A fost o săgeată trasă cu ochii închiși, la întîmplare, gîndisem că ar fi putut să se dezvăluie acum. Dar el a tăcut mai multe clipe și, cînd a deschis gura, am auzit : dă-l dracului, un imbecil, ce avem noi cu el ? și a băut iar, întinzîndu-mi și mie paharul. Datcu ? a mai zis pe urmă. Îl înțeleg sau poate mă înșel, dar unul ca mine este făcut din alt aluat. De aceea, chiar dacă îl înțeleg, nu-i pot da dreptate. Așa, în general. Eu, stagiarule, am fost crescut altfel, și poate de aici vine și răul meu, alături de celelalte. Tinerețea mea, ținută mereu în frîu, îmbibată de tot felul de precepte morale, fără să mai iau în seamă alte lipsuri, m-a amenințat mai tîrziu și, fiindcă n-am trăit-o cum aș fi vrut, a fost gata să mă arunce în prăpastie. Dar nu-mi pare rău, așa a fost și gata. Știam că mai tîrziu sau mai curînd aveam să cobor de unde urcasem, că s-ar fi putut întîmpla să-mi rup gîtul... O, nu așa cum îți închipui tu. O singură dată am simțit spaima, stagiarule, cînd niște nenorociți au încercat să mă alunge din partid. Asta n-o mai știi, și cred că te miri, dar aproape un an am fost exclus. A fost anul cel mai greu al vieții mele, fiindcă mă trezisem dintr-o dată parcă în afara lumii. Da, ăsta era sentimentul, alungat la margine sau dincolo de ea, și eu am fost dintr-aceia care au venit singuri, din hotărîrea mea. Pentru mine nu hotărîseră alții, nu mă împinseseră de la spate, ca și cum ar fi trebuit să-și facă nu știu cine planul de primiri în partid. Înțelegi ?... Da, știam că aș fi putut luneca în

jos, dar pe atunci asta nu-mi dădea în nici un fel bătaie de cap. Poate am greşit, sînt în stare să recunosc orice, aşa am fost întotdeauna. Cred că prima greşeală am făcut-o faţă de mine însumi, nu ştiu cum să-ţi explic, nu sînt în stare. Pe urmă au venit celelalte, faţă de alţii. Înţelegi ?... Devenisem atunci, ca şi tine, prea nerăbdător, prea puneam la inimă orice nimic. Dar vezi, nu erau numai nimicuri, mai ales cînd este vorba de sufletul omului. Eu, da, eu... aşa am fost, şi pentru asta nu-i nimeni vinovat. Ce poţi tu să-mi spui ?... Apoi au mai fost şi altele, de asta zic, nu numai firea mea păcătoasă... Se spune că generaţia mea a fost una sacrificată, şi asta-i drept. Parcă numai a noastră ! Dacă aş spune că nu regret nimic, că nu-mi pare rău după destule zile şi nopţi care puteau să fie numai ale mele, aş minţi... Dar aşa-i revoluţia, stagiarule, tu o cunoşti aproape numai din cărţi, eu însă am trăit-o. Văd în privirea ta un fel de reproş sau poate plictiseală...

Am protestat, rostind nişte cuvinte convenţionale, pe care el nici nu le-a luat în seamă. Şi-a golit paharul, apoi a continuat : vorbe mari, aşa-i ? Mari sau mici, tot vorbe rămîn sau, mai bine, ceea ce stă în spatele lor. În revoluţie nu cad numai uscăturile, asta o ştie tot omul, mai cad şi copaci sănătoşi, şi încă mulţi. Cum am fost eu ? Ce să-ţi mai spun ?... Nu pot să-mi dau seama, nu ştiu ce fel de copac am fost, fiindcă niciodată nu se poate măsura asta, cît e rău şi cît e bine în noi, dar sacrificarea m-a cuprins şi pe mine. Bine-bine, într-altfel decît pe cei măturaţi din primele momente... Dar şi pe nişte pîrliţi ca mine s-a sprijinit revoluţia, am dus-o şi noi la victorie, am intrat în istorie, odată cu ea, deşi nu ne cunosc decît cei din jurul nostru, unul ca tine, ca soţia mea... Pînă la urmă rămînem nişte anonimi, ce-i drept unii cu pretenţii, dar tot anonimi. De asta nu-mi pare rău, după ce nu voi mai fi, de ce să-şi mai amintească cineva de mine, ce rost ar mai avea ?... Doar să le tulbur liniştea !... El, cei de atunci, bătrînii ! — spuneţi voi. Cred însă că nu prea înţelegi sau, să mă ia naiba, poate înţelegeţi mai multe decît noi...

Am vrut să-l întrerup, voiam să fie mai clar, fiindcă acum începuse să se agite şi îmi era teamă că va întinde iar degetul lui mare spre pieptul meu, întrebîndu-mă : ştii, mă, cine sînt ? Dar n-a făcut-o. Şi-a aprins altă ţiga-

ră și mi-a spus : așa se face că cei de-o vîrstă cu mine avem în noi ceva măreț, dar și ceva amar și trist. Am avut dreptul să ne rostim, să ne arătăm numai în lupte, în marșuri, în secetă și nopți albe, iar mai tîrziu în dezbateri politice, mereu cu renunțări, uitînd idealurile personale, de la care pornește, în ultimă instanță, tot ce este omul. Fericirea ! ăsta-i cuvîntul. E făcută din iluzii, speranțe, încredere în oameni, în dragoste și prietenie, și nu în zidurile pe care le-am înălțat eu și alții ca mine. Poate exagerez, dar prea tîrziu mi-am adus aminte, sau, chiar dacă am știut, n-am avut curajul să-mi mărturisesc, cît eram de tînăr și de viu pe atunci. Da, eu sînt unul dintre acești oameni care, la douăzeci de ani sau mai puțin, în loc să fi făcut declarații de dragoste fetelor, să mă fi culcat cu ele, trăgeam cu pușca și ucideam ca să nu fiu ucis. Apoi ?... Da, apoi... cam asta-i ! Pînă te trezești că ziua se scurtează, ora nu mai are șaizeci de minute, că intri în iarnă... Și vine unul ca tine și încearcă să facă ordine în mine, în sufletul meu...

Ultimele cuvinte au fost atît de șovăitoare, încît l-am întrerupt. I-am zis : nu vrea nimeni asta, fiecare își are ordinea lui. Pe naiba, cine are ordinea lui ? Doar cel care s-ar izola de lume. N-are nimeni, stagiarule, și unii ca tine se înșală, sînteți ca fluturii de noapte, dați buluc peste flacără.

Pe urmă am tăcut și, în apartamentul de sus, s-au auzit niște pași și cîteva zgomote surde. Dobrin m-a întrebat cine locuia deasupra mea, și i-am spus că un balerin sau cîntăreț la operă, precis nu știam, îl văzusem de puține ori, deschizîndu-și cutia de poștă. Și face mereu așa ? a mai zis el, fiindcă tocmai atunci s-a auzit un urlet atît de îngrozitor că imediat m-am ridicat din pat și m-am dus la ușă. Palierul era plin de lume, și urletul s-a mai repetat de cîteva ori, pînă ce a bătut cineva în ușă. Puțin mai tîrziu, am auzit o voce de femeie, țipînd strident : bețivule, să pleci din casa mea, nenorocitule, mi-ai mîncat viața, și l-am văzut pe balerinul sau pe cîntărețul de operă coborînd scările. Avea fața răvășită și părul în dezordine, pardesiul stătea strîmb pe el și, cînd a trecut pe lîngă noi, privindu-ne cam speriat, a urlat iar : ce, mă, aici este bîlci ? Nu mai știu cum s-a întîmplat, l-a lovit cu umărul pe Dobrin, poate din greșeală, l-a izbit de perete,

și acesta l-a înșfăcat de guler și l-a tras puțin spre el, gata să-l plesnească peste față. Atunci l-am prins pe la spate pe Dobrin și l-am imobilizat, iar celălalt zicea : ce ai domnule, cu mine, nu sînt beat, tremur așa, este ceva nervos. Dobrin a dat din cap, fără să spună un cuvînt, și s-a șters pe mîini, ca și cum gulerul locatarului de deasupra mea ar fi fost murdar. Am intrat apoi în casă.

Am stat un timp fără să vorbim și l-am întrebat cum s-au petrecut lucrurile cu darea lui afară din partid. Mi-a spus că nu mai avea chef, dobitocul de sus îi stricase toată dispoziția și regreta, zicea că venise la mine ca să-mi țină de urît și, cînd colo, se băgase în scandal. Se posomorîse, într-adevăr, nu mai avea plăcerea să mai rămînă.

La ușă m-a întrebat : are cineva grijă de tine ? Nu mai știu ce i-am răspuns, și în urma lui am deschis fereastra, am vărsat la chiuvetă restul de șampanie și m-am băgat sub plapumă. Am stat așa, pe întuneric, privind stelele din pătratul ferestrei, cuprins de o ciudată bucurie. Nu venea de la nimic, poate era numai senzația că mă vindecasem, că deveniserm iar stăpîn pe mine. L-am așteptat acolo, nemișcat, cu bucuria aceea a mea pe bătrînul căruia îi promisesem o partidă de șah.

SĂPTĂMÎNILE CARE AU URMAT, pînă la plecare, n-au adus aproape nimic nou. Dobrin a rămas neschimbat, poate acum venea tot mai des băut, dar eu, care îl ocoleam, mă prefăceam că nu observ. Au fost cîteva ședințe unde aș fi putut dezvălui totul, dar n-am avut destul curaj. Lașitatea mea s-a întîlnit cu îngăduința lui Loghin. Îmi amintesc că odată i-am spus : tu, Loghine, ai în tine ceva din bunătatea creștinilor de la început. A rîs și mi-a zis : parcă tu ești mai breaz ! Dacă o faci pe omul tare, de ce nu te ridici să spui ? Ce aș fi putut spune ? De fapt, dacă stau și mă gîndesc bine, nu era nimic precis de care să mă agăț.

Treburile mergeau destul de bine, Dobrin se acoperea cu depășirile de plan, cît despre băutură, n-aveam cum să dovedesc, în privința asta știa cînd să fie prudent. Apoi, de ce să nu recunosc, îmi era silă să mă mai ocup de el. Îl ocoleam, venise primăvara, știam că în curînd baraca

noastră va fi desfăcută, lucrările se vor încheia și atunci aveam să aleg.

Mă întîlnisem pe stradă, întîmplător, cu vechea mea prietenă, profesoara. Era chiar în săptămîna cînd terminasem gripa și i-am propus să se întîlnim a doua zi. Credeam că nu va veni, dar, spre surprinderea mea, fata a venit. I-am strîns mîinile și i-am spus : ai mîinile reci, Maria. Mi-a arătat dinții albi și frumoși, zîmbind, iar pe buze îi sclipeau cîteva picături de salivă. Își tăiase părul în ajun, și din cauza asta părea complet schimbată. Avea un aer mai serios, doar ochii ei mici, de veveriță, cum îi spuneam, rămăseseră neschimbați în agitația lor. Am făcut cîțiva pași la întîmplare, apoi i-am spus să mergem la cinematograf. Invitația mea cred că a dezamăgit-o, dar n-a spus nimic, acceptînd. Filmul era foarte prost, un fel de modernizare a *Damei cu camelii*, unde ea murea foarte tînără și el se întorcea pocăit la părinții săi, mari bogătași, care urîseră fata. La fiecare episod lacrimi, ploaie de lacrimi ! Din spatele meu, o femeie începuse să-și sufle nasul în batistă și, atunci, i-am prins în palmă genunchiul Mariei, strîngîndu-l ușor. A tresărit și mi-a acoperit mîna cu mîna ei, întorcîndu-se spre mine. Am stat așa, nemișcați, și eu am închis ochii, fără să-i deschid pînă la sfîrșit.

Cînd am ieșit afară, se înserase. Mi-a spus puțin tulburată că trebuia să plece. Te rog, cîteva minute, și-am tras-o după mine într-o cafenea. Nu ne-am dezbrăcat pardesiele, în cafeneaua aceea nici nu erau scaune, ne-am rezemat cu coatele de masa înaltă și-am așteptat cîteva minute pînă ni s-au adus cafelele. În timpul acesta ea și-a descheiat pardesiul și-am văzut că purta o rochie frumoasă, cu dungi albastre, pe care n-o băgasem în seamă la cinematograf. Atît cît deschizătura pardesiului lăsa să se vadă, i se ghiceau sînii tari și drepți, și-am fost cuprins de o mare dorință, am întins mîna, atingîndu-i obrazul. Știi că ești frumoasă, Maria ? Ea mi-a arătat din nou albul dinților, cu vîrful limbii strivite între ei.

A doua zi ne-am întîlnit iar, și pe urmă mereu, devenisem nedespărțiți în fiecare seară. O dată ne-am dus la restaurant, pe la începutul nopții, cu gîndul să dansăm. Ea zicea mereu că nu se procedează așa, ar fi trebuit să o fi anunțat mai dinainte, să-și fi pus o altă rochie. Am strîns-o la piept și ea, pentru prima dată, nu s-a mai

zbătut, n-a mai făcut nici o mișcare, și-a lipit capul de umărul meu, șoptind : Matei, ce se întîmplă cu noi ? Atunci nu știu ce i-am răspuns, dar acum știu că nu se întîmpla nimic, cel puțin cu mine, nu voiam altceva decît s-o uit cu adevărat pe Malvina.

Am mîncat și am băut bere, asta dorise Maria, și ne-am ridicat, am trecut pe ringul de dans, unde era mare înghesuială. Știi că n-am dansat niciodată împreună pînă acum, a zis ea. M-am mirat, nu-mi aduceam aminte : cum, chiar n-am dansat ? Mă întreb, a zis ea ceva mai tîrziu, cum de ți-ai adus aminte de mine. Dacă nu ne întîlneam pe stradă... Am ridicat mîna pe ceafă, apăsînd-o spre mine. Vocea ei, ușor îngroșată, tremura-se ciudat. Nu-mi răspunzi ? Te iubesc, i-am spus, rușinat de glasul meu, de cuvîntul rostit, în care nu credeam. Apoi m-am liniștit, mi-am spus că trebuia să aștept, că s-ar putea într-adevăr să o iubesc. Am strîns-o în brațe. Nu mai dansam, ne mișcam doar, înghesuiți din toate părțile. Părul Mariei avea un miros de fîn sau de frunze, ceva crud și dulceag, lipsea parfumul Malvinei, mereu schimbat, și lipsa aceea poate, sau răsuflarea ei, pe obrazul meu, aproape de bărbie, m-a făcut să mă aplec și să-i repet din nou cuvîntul în care nu credeam.

La sfîrșit, mi-a spus să plecăm. Am vrut s-o conduc pînă acasă, dar nu mi-a dat voie. Doar pînă la stația de autobuz, a zis ea. Trebuie să te odihnești și tu, a mai adăugat, cu o undă de ironie în glas. Îmi aminteam că de cîteva ori mă întîlnisem cu ea și nici n-o salutasem. Întotdeauna, ca un făcut, fusesem cu Malvina și, laș, aplecasem capul în jos. Oare își aducea și ea aminte ? I-am prins mîna și-am tras-o spre mine. Cădea în umbră, nu putea să ne vadă nimeni, și-am strîns-o în brațe, căutîndu-i gura și întrebînd-o dacă mă iubea. Mi s-a strîns iar inima, nu mă mai recunoșteam rostind astfel de cuvinte și mă întrebam prostește : dacă nu era dragoste, atunci ce era ? Nu mi-a răspuns, mi s-a lăsat moale în brațe, doar mîinile îi rătăceau pe gîtul meu. Era un răspuns în tăcerea ei, poate cel adevărat, și i-am ridicat fața spre mine, sărutînd-o lung, o simțeam toată lipită de trupul meu, palpitînd slab, ca o bătaie de aripă. Puteam fi fericit.

Pe urmă am dus-o la stația de autobuz, am așteptat pînă ce ea s-a urcat și ,după ce mi-a făcut semn cu mîna, mi-am dat seama că nu mai stabilisem să ne întîlnim. I-aș fi putut striga ora și locul, cîteva cuvinte, mai era încă pe scară, prinsă cu mîna de bara de metal, dar am tăcut. Apoi, zile în șir m-am gîndit la ea, am încercat chiar să mă duc și s-o caut acasă sau la școală, renunțînd în același timp. Acum știu că de fapt nu mă gîndeam în mod special la Maria, ci la femei, așa, în general, la cele cîteva pe care le cunoscusem, sau le bănuiam cu închipuirea mea. Poate și fiindcă Maria rămînea întotdeauna deasupra celorlalte, îndepărtată de mine, îmi scăpa mereu de sub pleoape, noaptea, cînd așteptam să adorm.

A doua zi, Dobrin m-a luat în primire de la ușă. Acum se vine, stagiarule ? Am ridicat din umeri, întinzînd spre el mîna stîngă, în așa fel ca să-i arăt ceasul. Și ce-i cu asta ? Exista un ceas al șantierului, după el trebuie să venim. Uite, omul stă pe spini, ne așteaptă tovarășul Datcu. Așa mă înfuriase grosolănia lui încît, în primele clipe, nici nu l-am observat pe șoferul directorului. Așezat într-un colț, picior peste picior, fuma și arăta ca un frizer plecat la întîlnire. I-am spus să se ducă la mașină. Cuvintele mele l-au ridicat pe Dobrin de la masă. Ascultă, mi-a zis, cu mine nu-ți mai merge ! Ori, ori !

Cît fusese pînă atunci de păcătos, nu-mi vorbise niciodată astfel, nu avusese mai ales glasul de acum și privirea neîndoielnic plină de ură. M-am întrebat ce-i făcusem, cu ce îl supărasem, și cuvintele mi se înecau în gît. Abia am mai putut articula : l-am trimis afară, ca să vă spun că îmi este silă și greață. Asta era, a zis el, așezîndu-se încet pe scaun, moale, gîfîind și căutîndu-și țigările. Asta era ! l-am mai auzit repetînd, în timp ce trăgeam ușa după mine. După cîteva minute a apărut și el. Îmi părea rău, întrecusem orice limită, Loghin nu i-ar fi spus asemenea cuvinte. S-a apropiat de mașină și mi-a făcut semn să intru, zîmbindu-mi, ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic. S-a așezat lîngă șofer și i-a spus : ce mai aștepți, mînă !

Mă uluia din nou firea lui schimbătoare, faptul că putuse, cu cîteva clipe mai înainte, să-mi zîmbească înțelegător, ca unui prieten. În mașina directorului, pe

locul acestuia, lîngă șofer, Dobrin devenise brusc cel de altădată, așa cum mi-l închipuiam. Erau clipele lui de amăgire, se trădase de la primul gest, și ar fi trebuit să-i amintesc ceea ce-mi spusese, că nu se mai gîndea la trecut, îl înmormîntase cu totul, vrînd să rămînă om. Am întors privirea de la ceafa lui revărsată peste gulerul cămășii, cu marginea udă de sudoare.

În geamul mașinii lunecau teii înfloriți, straturi pestrițe, de pansele, oameni, bănci singuratice, vopsite în culori violente și, deasupra, cîteva scame albicioase de nori. Mașina mă legăna plăcut, am închis ochii gîndindu-mă la Maria. Oare o mințisem cu adevărat? Agățîndu-mă de acest cuvînt, deși nu se potrivea prea bine cu ceea ce gîndeam eu despre mine, mă găseam vulnerabil, fără nici o apărare. Pur și simplu nu eram în stare să salvez aparențele sau să joc, pînă și în tăcerea mea puteam fi lesne descoperit. Mi-am spus toate acestea nu cu ciudă ca altădată, cînd mă hărțuiam inutil cu mine însumi, acum eram detașat, mulțumit, neputința mea de a trișa, cum spunea Vera, căreia cuvîntul îi plăcea la nebunie, îmi dădea, paradoxal, oarecare liniște.

Mașina s-a oprit în fața monumentalului peron de marmură, cu cîinii lui enormi din fontă, așezați de o parte și de alta a scărilor. Holul era pustiu la ora aceea. Dobrin a intrat primul și, fără să bată, a deschis ușa la director. Ce mai faci, fato? a întrebat pe secretară. Bine, tovarășe inginer, fac ce-am învățat. Și ce-ai învățat tu? a continuat el, rîzînd. Fata a rîs și ea, urîțindu-și parcă și mai mult fața machiată gros. Apoi ne-a spus că va trebui să mai așteptăm, la director se afla cineva de la comitetul județean de partid, i-a precizat numele, un oarecare Vechiu, și s-a așezat nu la biroul ei, ci pe unul din scaunele rezervate celor care veneau acolo să aștepte. Vorbea mișcîndu-și vîrful pantofilor, piciorul ei frumos, și, cînd se întorcea spre noi, îi întîlneam zîmbetul caraghios, gura ei mare, cu dinții lați. Puțin după aceea s-a ridicat să răspundă la telefon. Am auzit-o spunînd: da, tovarășa Datcu, da... imediat. Și, după ce a apăsat pe un buton, a pus încet receptorul în furcă.

A mai intrat apoi cineva, un contabil sau un inginer, a întrebat de Datcu, fără să ne salute, retrăgîndu-se repede. Dobrin se instalase comod în scaun și eu m-am dus la

fereastra deschisă, aplecîndu-mă peste marginea ei. Castanii de sub fereastră, înfloriți, arătau ca niște candelabre uriașe. Tot privindu-i, am început să rostesc în gînd numele ei, așa cum făcuse secretara : tovarășa Datcu... tovarășa !... Am stat așa mai multe minute, bătîndu-mi joc de planurile mele, peste care puneam mereu cuvintele secretarei, parcă nu rostite, ci țipate dinlăuntrul ei.

Datcu s-a scuzat, a fost amabil, poate chiar mai mult ca de obicei. Ceea ce-mi povestise Malvina nu reușise să-mi schimbe cu nimic părerea. Privindu-i mîinile ușor bronzate, cu degetele lenește, ieșite din mînecile albe, din țesătura aceea fină și scrobită, strînsă la margine de niște butoni enormi, cu cîte o piatră roșie în vîrf, nu mai simțeam tulburarea de altădată, cînd mă întîlneam cu el și mă întrebam : oare ce-ar face să afle ? Doar această schimbare adusese povestea Malvinei. Deci mîinile acestea, îmi spuneam, atît de lenește, fuseseră în stare s-o lovească așa cum o mîngîiaseră, cum o mîngîiau și acum, cînd ea rămînea în brațele lui, părăsindu-și trupul. Mofturi, doamnă, adică ce să înțeleg ?... Dumneata ce zici ? a spus Datcu, întinzînd o mînă spre mine. Aș vrea să-ți știu părerea.

Pînă atunci Dobrin spusese că totul era clar și conducerea întreprinderii putea fi fără grijă. Eu ? am întrebat încurcat. Ne vom înțelege foarte bine, tovarășe Datcu, ca și pînă acum, inginerul Petrina este un om de nădejde. Dobrin mă lăuda, și l-am privit uluit. Totuși aș vrea să știu dacă acceptă, l-a întrerupt atunci Datcu. Tonul lui fusese indiferent, cenușiu, vorbea în silă. Sînt de acord, voi pleca, am spus.

Nu știu de ce, am început să transpir. Mi-am scos batista și m-am șters, în timp ce ei au mai schimbat cîteva vorbe. Asta era tot, aveam să mă duc acolo, pe un cîmp pustiu, la peste o sută de kilometri de oraș, să particip pentru prima dată la deschiderea unui șantier, să muncesc acolo un an, sau poate mai mult, împreună cu mătăhălosul de lîngă mine, care mă lăudase mai înainte. Să încep totul de la primul semn trasat, de la întîia cupă de pămînt excavată. Eram cam buimăcit, nici nu-mi dădeam seama dacă îmi părea rău sau bine. A fost de ajuns ca să ne ridicăm toți trei, să-i văd strîn-

gîndu-şi mîinile — n-aveţi grijă, tovarăşe director ! şi am toată încrederea, tovarăşe Dobrin ! — să-i simt mîna lui Datcu pe umăr, bătîndu-mă uşor : dumneata mai rămîi, ca să încep să tremur. Acelaşi ton indiferent, de silă, care mă exaspera. Oare tot aşa mă va întreba despre Malvina ? În definitiv, ce dorea de la mine ?

Am auzit numai lucruri bune despre dumneata, tovarăşe Petrina, a zis el. Vă mulţumesc, i-am zis. Tocmai atunci, în deschizătura uşii a apărut capul secretarei, mult mai urît aşa, fără picioarele ei lungi. Gura ei mare, stacojie, a spus ceva repede, a pronunţat cîteva nume, la care Datcu a făcut un gest cu amîndouă mîinile, ca şi cum ar fi dat pe cineva afară, zicînd : nu vezi că sînt ocupat ? Secretara s-a retras în aceeaşi clipă şi el a continuat : da, îţi spuneam că sînt mulţumit de dumneata, că voi avea grijă, cînd împlineşti anul, să-ţi fac un salariu corespunzător. Meriţi, dragă. Cîte luni mai ai ? Patru, am zis. Patru ! Trec repede, perfect, patru ! Dumneata eşti tînăr, ca să zic aşa, format în anii aceştia, aproape ca şi mine, doar nu ne desparte o viaţă... Nu ? Dumneata eşti mai proaspăt, mai la curent cu noutăţile tehnice, de aceea te rog ai grijă de el. Îmi închipui că ştii cine a fost şi cum a venit la noi. Acolo nu vei fi singur, dar dumneata eşti al doilea după el. Se întîmplă ceva... ce să te mai învăţ eu ? Cred că ai înţeles. I-am spus că înţelegeam, apoi, pe neaşteptate s-a ridicat, a făcut cîţiva paşi şi mi-a spus cu alt glas : aş fi vrut să mai discut ceva cu dumneata, dar acum, tocmai cînd voiam să încep, mi-am dat seama că este inutil. Am tăcut, şi el a început să se retragă încet spre scaunul său, stofa subţire şi lucioasă de pe el foşnea ca mătasea, sau poate numai mi se părea. Îşi pierduse calmul de pînă atunci şi, învîrtind un creion între degete, luat mai înainte dintr-un fel de pahar de piele, a zis : altă dată, acum poţi pleca, şi ai grijă ! M-am ridicat repede. Nu-mi mai amintesc dacă i-am mai întins mîna, ieşind.

Dobrin mă aştepta afară, în curte, stătea pe o bancă şi strîngea sub braţ o mapă umflată cu hîrtii. Părea abătut şi l-am întrebat cînd va fi plecarea. Mi-a spus că a doua zi, că maşinile şi o parte din oameni plecaseră deja. Du-te şi te pregăteşte, a zis, aprinzîndu-şi ţigara. Nu-i nevoie să mai vii pe şantier astăzi, lichidez eu

totul, și s-a urcat în Gaz-ul hîrbuit, pe care șoferul reușise să-l pornească după plecarea noastră. Am rămas acolo o vreme, așezat pe bancă, întrebîndu-mă cu ce aveam să încep mai întîi. Îmi mai rămăseseră unsprezece ore.

AM COBORÎT ÎNCET SPRE CENTRU. Era foarte cald, tălpile mi se lipeau de asfaltul moale. Încercam să nu mă mai gîndesc la Datcu și la ultimele lui cuvinte. M-am oprit la un telefon și am format numărul de la fabrică al lui Nelu. Am așteptat mult pînă ce telefonista de la centrală mi-a făcut legătura. Cînd i-am auzit vocea, am zis : eu sînt, Matei. Ce mai faceți voi ?... Bine, dragă, bine. Vera este plecată într-un turneu în Polonia, așa că... Aș vrea să ne întîlnim deseară, am zis. Nu, nu pot. Am niște treburi foarte urgente. Apoi a urmat o pauză, îi auzeam respirația în telefon. Te rog, vreau să te văd, i-am zis. Nu mi-a mai răspuns, am auzit cum s-a închis telefonul. Am mai rămas acolo cîteva clipe, descumpănit, cu gîndul să fac din nou numărul, dar am renunțat.

Am intrat în prima cafenea, o cafenea unde veneau studenții, fiindcă era aproape de universitate. Tras în grabă prin filtru, lichidul brun avea un iz de apă stătută. Am început să-l beau, gîndindu-mă din nou la Datcu. Dacă se întîmplă ceva... ce să te mai învăț eu ! repetam acum vorbele lui. Era clar, îl disprețuia pe Dobrin, nu-l mai considera decît un ratat, de care voia să scape, să-i facă vînt la prima ocazie. Poate din această cauză îl și trimitea acolo să organizeze un șantier, ca să se compromită definitiv. Dobrin îl înfruntase de mai multe ori, nu numai atunci, pe timpul viscolului, el era opoziția față de direcție, așa cum eram și eu, în relația cu șeful șantierului. Opoziție ? De unde scoseseră ei cuvîntul acesta și îl fluturau ori de cîte ori nu le convenea cîte ceva ? Oricum, Datcu încetase să-mi mai fie un superior, Malvina mi-l redusese la micimea sau poate la adevărul lui.

Picior peste picior, într-un scaun moale și comod, cu coatele rezemate de masa în stil popular, cu un fel de șervet întins de-a curmezișul ei, peste care trona o

scrumieră grosolană, alături de ceașca și țigările mele, începusem să-mi fac tot felul de planuri. Recunosc, ajungeam mereu, în închipuirea mea, la momentul cînd Dobrin părăsea șantierul, învins definitiv. Îmi plăcea mai ales faptul că oamenii mă înconjurau veseli și hotărîți să continue cu mine lucrul. De unde se născuse în ființa mea o asemenea ambiție ? Atunci nu mă întrebam. Mă întorceam din nou, îi vedeam fața lui Dobrin, posomorîtă, privirea stinsă. Nici nu mai era el.

Așa m-a găsit Malvina, s-a aplecat puțin asupra mesei și mi-a zis : îmi permiți și mie, monșer ? M-am ridicat brusc, fîstîcit, i-am arătat scaunul, l-am tras lîngă ea și, din clipa aceea, m-am trezit, nu știu cum, ca altădată, cînd veneam aici în fugă pentru o cafea, între două ore de curs, amîndoi, și ea se plîngea că scaunele erau incomode, lipsa spătarului o obliga să se gheboșeze. Mi-am aprins o țigară și m-am așezat la loc, în aceeași poziție, între frunțile noastre a rămas o distanță de o palmă sau poate mai puțin, exact ca atunci. Numai mîinile rămîneau cuminți, nu se mai căutau.

Ce mai faci, Matei ? m-a întrebat, în timp ce i s-a adus și ei cafeaua. Te-am zărit pe fereastră și... De ce taci ? Am ridicat ochii spre ea. N-o mai văzusem de mult. Ovalul feței avea acum o îngroșare ușoară, parcă i se adăugase ceva de care nu-mi dădusem seama, arăta mai plin și mai frumos. Am fost tentat să întind mîinile și să-i ating obrazul, și am tresărit. Aveam palmele transpirate, aș fi mînjit-o cu transpirația mea, și, la acest gînd, mi s-a făcut silă. M-ai întrebat ce fac ? am zis. Vin de la stimatul și iubitul tău soț, care m-a trimis la dracu' în praznic.

Apoi i-am povestit întîlnirea cu Datcu, i-am repetat ultimele lui cuvinte, spunîndu-i că poate să nu-i mai fie teamă, eu eram vindecat. A pus jos ceașca și s-a uitat drept în ochii mei : ei, a zis, ce facem noi aici ? Am întrebat-o mirat : ce vrei să spui ? Cum ce facem ? Mi-a cerut pe urmă o țigară și a continuat : ce se întîmplă cu noi, am vrut să spun... I-am răspuns : fiecare cum va putea, cît noroc îi vor aduce întîmplările. Prostii ! a șoptit ea, cu o scînteie de triumf în ochi.

M-ar fi plictisit cu totul glasul ei, care vibra în siguranța lui ciudată, dacă n-ar fi amintit de mătușa sa. Nu știu de ce mă mai interesa ființa aceea smochinită și

plină de răutate. Cum, tocmai ea își mai aducea aminte de mine, regretîndu-mă ? Am tresărit și m-am uitat la Malvina. Oare nu mințea ? Dar ce rost ar mai fi avut acum să mintă, și mai ales despre mătușa ei ? Zice mereu, cînd rămînem numai noi amîndouă, a spus Malvina, zice că omului, la urma urmei, îi este necesară experiența dureroasă, ca să înțeleagă rostul vieții, nu așa cum l-a înțeles ea, ucigîndu-se, sau n-a înțeles cînd trebuia. Am întrerupt-o și am spus : va să zică, numai omul poate să-și dea seama ce poate să-l facă fericit și ce nu. Perfect, atunci de ce ai mai întrebat ce facem noi sau ce este cu noi ? Evident, debitasem o prostie, și încă pe ce ton ! Am tăcut cîteva clipe și, la urmă, am zis : plec, am niște treburi de pus la punct. E bine să nu ieșim amîndoi în stradă.

Mi se uscaseră buzele, gura, abia mai vorbeam. Îmi zvîcneau tîmplele și simțeam că, dacă aș mai fi stat, i-aș fi aruncat în față cuvintele pe care le purtasem în mine de cum o văzusem. Nu m-a întrebat nici cînd aveam să plec din oraș, nu mi-a spus nici un cuvînt. A rămas acolo, cu coatele pe masă, cu capul ușor plecat, și părul i se desfăcuse la ceafă, de i se vedea o dungă neverosimil de albă.

ÎN NOAPTEA ACEEA AM ÎNCERCAT zadarnic să adorm. Îmi amintesc că stăteam cu privirea lipită de fereastră, unde tremura perdeaua cu țesătura ei tulbure, înțepîndu-mi ochii. Dincolo de ea, umbrele nopții și stelele împrăștiate deasupra lor. La un moment dat, am auzit sus, prin tavan, o izbitură înfundată și apoi glasul femeii și papucii ei tîrșindu-se pe dușumea, către baie, sau ai balerinului, bărbatul ei, care o bătea de cîte ori se întorcea beat acasă. Am ascultat încordat o vreme, pînă ce-am auzit din nou pașii și glasul ei, urmat de scîrțîitul patului sau al unui scaun. M-am sculat și am dat perdeaua la o parte și am privit licărirea stelelor. Nu știu de ce îmi aminteam tocmai atunci incidentul lui Dobrin cu balerinul. Nu-i vedeam pe nici unul dintre ei, lumea de pe palier dispăruse, era acolo numai nevasta balerinului, într-un capot ponosit, strîngîndu-și mîinile la piept, și îmi cerea ajutor...

M-am șters la ochi și am rămas nemișcat, privind minute în șir bolta înstelată. Imaginea femeii balerinului dispăruse și m-a cuprins deodată starea aceea a mea de la început, din primele zile de spital, în care încercam să mai înțeleg ce mi se întîmplase.

În prima dimineață fusese soare și sora deschisese fereastra înainte de a mă trezi. O rază căzuse pe perna mea, aproape de tîmplă, și asta mă trezise. Atunci am văzut o vrabie zburînd spre pervazul ferestrei, a fîlfîit din aripi cîteva clipe, ezitînd să se așeze. Privea cu capul pe o parte, cu ochiul ei rotund și strălucitor și gușa îi zvîcnea puternic. S-a întins spre niște firimituri și mi-a descoperit privirea. Dar nu s-a speriat. A rămas nemișcată, în așteptare, și eu am stat așa, fără să clipesc, pînă cînd l-am auzit pe Dobrin rîzînd ca un nebun, de-am tresărit. L-am întrebat : ce te-a apucat ? Pasărea țîșnise în sus, de unde venise, zburase pieziș sub soare. Prezența ei însă, pentru cele cîteva secunde, cît s-a mișcat pe marginea ferestrei, mi-a alungat nu știu cum mila față de propria mea ființă. M-am trezit repetînd aceste cuvinte : ai văzut ce mică este, ce ochi luminos are ?... pînă ce Dobrin mi-a zis : trăiești, stagiarule ?

M-am întors grăbit, parcă amintindu-mi de ceva, și mi-am alunecat mîna pe măsuța de lîngă pat pînă cînd am găsit ceasul. L-am apropiat de ochi, uitînd că fosforul se șterse de mult de pe indicatoarele lui. Era un ceas vechi, cumpărat de mama, și de aceea nu mă despărțeam de el, cu toate că arăta destul de grosolan și se defecta foarte des. Cu el în mînă, am răsucit șalterul. Trecuse de miezul nopții. Am stins iar lumina, gîndindu-mă că ar fi trebuit să pun la punct pendula de lîngă ușă, dar am renunțat în aceeași clipă. Apoi mi-am zis că aș fi putut să-i trezesc pe bătrîni, dar n-am avut destul curaj. Pînă la urmă, tot singur aș fi rămas, chiar în clipa cînd le-aș fi vorbit. Ce le-aș fi putut spune ? Să le fi mărturisit cum mă despărțisem ieri de Dobrin, pentru totdeauna și nu fusesem în stare nici măcar să regret, că pînă și plînsul meu venise ca o nevoie aproape fizică de a mă liniști... Sau să le-o fi descris pe Irina, părul ei negru și trupul subțire, așa cum o vedeam ieșind din apă, să le fi povestit ce simțeam atunci cînd mă privea printre picăturile prinse în gene, strălucind ca roua în iarbă, cum își acoperea sînii cu brațele, gestul ei ciudat,

nu de ascundere, ci parcă de dăruire... Ei n-ar fi putut înțelege, cu vîrsta lor, le-aș fi trezit doar curiozitatea, și nici mie nu mi-ar fi folosit. Sau chiar mai puțin decît curiozitatea, pentru cîteva ore, niște cuvinte de compătimire și încurajare, cînd eu aș fi tăcut obosit, nemaigăsind cuvintele dorite. Și cu alții s-ar fi întîmplat la fel, chiar cu cei tineri, și între ei aș fi rămas atunci la fel de neajutorat în singurătatea mea, deși îmi spuneam că va trebui să mă las în voia lor, să mă încredințez cu tot sufletul, ca ultimă posibilitate de ieșire... Și pe urmă ?...

Nu mă gîndeam la asta, știam doar că aveam să accept orice, că nu se putea să nu mă obișnuiesc. Dacă aș fi avut putere, aș fi trezit tot orașul, chiar dacă unii, simțindu-i în închipuirea mea, ar fi zis : lasă-ne, domnule, în pace, de ce ne strici liniștea ? Mi-aș fi dat drumul la gură, nestăpînit ca niciodată, fiindcă mai credeam că ei vor ajunge să prețuiască sinceritatea și să nu reacționeze în fața ei vindicativ. Dar eu însumi nu fusesem la fel pînă acum, nu încercam, în aceeași clipă cînd rosteam cuvîntul, să ocolesc cîte ceva ? Pînă și glasul Irinei, vorbele ei din ultima noastră seară, ca o presimțire : să nu povestești nimănui, Matei, nici unei ființe vii, nici ție să nu-ți destăinui...

M-am întins iar pe pat și am închis ochii strivind între pleoape imaginea intrării în blocul meu, cu straturile de iarbă și violete din față, pe care soarele nu apucase încă să le usuce, și stîlpul de beton, cu becul electric ascuns într-un cilindru de sticlă gălbuie, cu trandafirii cățărați pe el, în culoarea lor de un albastru nedefinit ca cerul. Păcat că nu miroase, sînt complet lipsiți de parfum, zicea Irina, ducîndu-și la nas o petală ruptă, cînd am trecut pe lîngă ei. Așa vor fi și la anul, i-am răspuns, și la celălalt an, mereu neschimbați. Cuvinte stupide, banale, fără nici un sens, și pe care le spuneam și acum...

Mica imagine, prima rotundă ca un bănuț, neschimbată de cîte ori închideam ochii, începuse să vină iar, tremurătoare, dilatîndu-se și umplîndu-mi pupilele, creierul. Ca o fotografie, din care chipul ei se desprindea mișcîndu-se încet, de parcă s-ar fi trezit, pînă ce îmi rămînea în față mereu vie, ca atunci... Ochii ! Undeva în ei, venite din adîncuri, două picături de lumină, secretul oricărei ființe. De fapt, ochii ei rămîneau nemiș-

cați, numai picăturile de lumină tremurau în ei, în deschizătura pleoapelor. S-a aplecat asupra palmei mele, întinsă pe masă și luminată prost de becul atîrnat de tavan. Dunga roșie din podul palmei creștea mereu, se lățea spre degetul mic, picura pe masă. V-ați tăiat bine, a zis ea. Nu i-am răspuns. Am strîns din dinți și, cu cealaltă mînă, i-am prins cotul. Doare ? Nu mai puteam deschide gura, mi se încleștaseră maxilarele, simțeam cum lacrimile stăteau gata să-mi țîșnească. Am închis repede ochii, continuînd să-i strîng mîna. O, ce urît faceți ! a mai adăugat ea. Apoi, încet, încet durerea a slăbit, mai erau doar zvîcniturile care se împrăștiau pînă în umăr și, de acolo, în creier. Gata ! am auzit-o puțin mai tîrziu, a trecut, și i-am simțit degetele cu vîrfurile aspre desprinzîndu-le pe ale mele, să-și elibereze mîna.

Am rămas așa, nemișcat, cu răsuflarea ei caldă pe față, cît timp mi-a terminat pansamentul. Cînd am deschis ochii, am surprins-o cercetîndu-mă, și luminițele acelea din privirea ei au tresărit, înspăimîntate. Cum ți-s ochii ? i-am zis. S-a răsucit cu spatele spre mine, făcîndu-și de lucru cu niște flacoane. Te-am întrebat ceva, de ce nu vrei să răspunzi ?... N-are nici o legătură cu rana dumneavoastră, tovarășe inginer. Va mai trebui însă să suportați o injecție. Ce injecție ? am zis eu, ridicîndu-mă de pe scaun. Antitetanos, a răspuns ea, trecîndu-și mîna prin părul negru. M-am așezat la loc. Stătea tot cu spatele la mine și agita o fiolă. Nu se poate altfel ? am mai întrebat-o. Nu ! a zis ea, apoi i-am spus că întotdeauna îmi fusese frică de injecții, că la școală, cînd se făceau vaccinări, trebuiau să mă țină doi inși cu forța. A început să rîdă. Eu n-am atîta putere !

Am rîs și eu deodată, încercînd să-mi alung stîngăcia care mă cuprinsese din nimic. O priveam în voie, puteam să-mi opresc privirea pe trupul ei, acolo unde voiam, fiindcă ea nu mă vedea. N-avea încă densitate în mișcări, așa cum avea Malvina, pînă și în voce exista un fel de tremurat abia perceptibil, de neîmplinire. Mi-am zis că nici măcar nu era frumoasă, dar că ar fi putut deveni și am întrebat-o : cîți ani ai ? Nouăsprezece, a zis, îi împlinesc peste două săptămîni ! M-am ridicat iar, și m-am apropiat de ea. S-a întors brusc spre mine, ca și cum ar fi simțit un pericol. Avea seringa în mînă, și mi-a spus să-mi ridic cămașa. Am strîns iar dinții.

Nici n-am simțit, i-am zis la urmă, mințind. Ai o mînă foarte ușoară. Cine te-a învățat să faci injecții? Întrebarea fusese stupidă, ca toate cuvintele mele de cînd intrasem acolo, în cămăruța ei, vorbe fără rost ce începuseră să mă înfurie. Am întors capul spre fereastră, căzuse noaptea, și fluturii se izbeau de tifonul întins în loc de perdea, sfîrîind ușor din aripile lor fragile. Ea s-a îndepărtat de mine, a făcut cîțiva pași spre ușă și a rămas apoi nemișcată, așteptînd. Au început să-mi tremure ușor picioarele, dar m-am mișcat, m-am apropiat de ea și i-am pus mîinile pe umăr. Cum te numești? am întrebat-o. A tresărit din nou, luminile din ochii ei s-au întunecat, s-a răsucit, eliberîndu-se brusc. De ce fugi? am vrut să-ți mulțumesc, doar atît... Trăim aici aproape de o săptămînă și nici nu știu cum te cheamă. Acum, speriată, mi se părea frumoasă, dar mi-am spus: nu-i altă cauză decît absența, iată, a fost de ajuns să treacă o săptămînă, ca prima femeie să ți se pară ruptă din soare. Ca în armată, exact ca atunci... O luasem razna, și m-am oprit, fusesem gata să întind iar mîinile spre ea, dar, în clipa aceea, lacrimile au început să-i curgă pe obraji. De ce plîngi? am întrebat-o, tremurînd bizar.

Eram emoționat, nu mi se mai întîmplase niciodată pînă atunci să mă stăpînească astfel emoția, într-un fel ciudat, simțind că ratasem o clipă de sinceritate, că mă făcusem vinovat față de o ființă fără apărare. Se retrăsese pînă la fereastra acoperită cu tifon și, în pătratul acela alb, capul i se decupa minunat, era alb în spatele ei, alb pe trupul ei, înfășurat în halat și, la un moment dat, am avut senzația că fața ei, încadrată de părul negru, se ridica dintr-un fel de spumă sau zăpadă. Plîngea fără zgomot, cu umerii strînși în palme, iar eu continuam s-o privesc neputincios, o cuprinsesem toată cu ochii, amestecul acela de cărbune ce-i îneca fruntea și ovalul feței, apoi gîtul lung, subțire ca o lamă sub greutatea capului, întregul ei trup subțire, înfășurat în halatul ca o teacă, și din toate nu rețineam decît luminițele din privire, care se abăteau să năvălească peste mine.

Iartă-mă! i-am zis, înroșindu-mă. Palmele începuseră să-mi transpire, și am pus mîna pe mînerul ușii, gata s-o deschid. Nu-mi spui cum te cheamă? am mai întrebat-o încă o dată. Acum părea că nu înțelesese întrebarea, își ștergea ochii, cu o batistă mică, o strînse toată

în pumn, într-un pumn mic, ce și-l plimba repede de la un ochi la celălalt, cu gura întredeschisă pe albeața dinților încleștați. IRINA! a zis, așa mă cheamă, și cuvîntul parcă i-a umplut gura, venit din adîncurile ființei ei, Irina, am repetat eu, știi ce înseamnă numele tău? A dat din cap că da. Atunci, hai, să facem pace! Dă-mi mîna! Mi-a întins-o repede și i-am luat-o, m-am aplecat asupra ei să i-o sărut, dar și-a retras-o la fel de repede cum mi-o dăduse. Apoi i-am spus, ca și cum aș fi vrut să rup tăcerea căzută între noi: dacă vei avea vreo neplăcere aici, anunță-mă și pe mine. Mi-a mulțumit, zîmbind în silă, iar eu i-am spus noapte bună.

Afară m-a izbit întunericul dens. Mi s-a făcut deodată frig, și m-am gîndit că poate era reacția injecției. Am străbătut spațiul dintre cele două barăci pășind repede și am intrat în încăperea unde aveam patul. M-am dezbrăcat, m-am vîrît în așternut, lăsînd fereastra deschisă. Prin peretele de scîndură se auzea sforăitul gros al lui Dobrin și, în depărtare, spre rîu, țipătul unor păsări. Mă simțeam mulțumit cuprins de o bucurie neînțeleasă. Nu mă gîndeam la ea, nici nu mă întrebam de ce plînsese. Căldura mi se ridica în tot trupul, cu valurile ei moi, îmi dădea senzația că pluteam, mă golea încet de gînduri, de cuvinte. Toată ziua aceea, în care muncisem mult, se topea în mine într-un alt fel decît în celelalte nopți.

A DOUA SAU A TREIA ZI NE-AM văzut iar. Am întins mîna pe masă, la fel ca prima dată, mi-a desfăcut pansamentul, a cercetat rana și mi-a spus că în cîteva zile avea să se vindece complet. Apoi, cît mi-a schimbat vata și tifonul, m-a întrebat dacă așa mă certam cu toată lumea, cum mă certasem în ajun cu Dobrin. Nu i-am răspuns, gîndindu-mă că fata asta prea își băga nasul unde nu-i fierbea oala. Dobrin avusese dreptate, zicea ea, și îi părea rău că nu putea fi de partea mea. Nu ți-a cerut nimeni să fii de partea mea, i-am spus în silă. Nestăpînitele mele porniri din prima seară se topiseră, lăsînd în mine doar un fel de jenă sau de rușine. Acum, cînd o priveam cum își mișca încet mîinile mici, uitîndu-se fix la ceea ce făcea, mă întrebam

dacă nu eram mai ticălos decît Dobrin. Ce-mi închipuiam, prinzînd-o de umeri, gata să-i răsucesc capul spre mine ?

Mă certasem cu Dobrin și îmi aminteam că o zărisem și pe ea pe acolo, prin preajma noastră. Totul pornise de la cuvintele mele, atunci cînd i-am spus : nici morții nu sînteți în stare să-i respectați !

Unul dintre excavatoare dăduse peste o groapă comună de pe timpul războiului, nu putea să fie altceva, fiindcă erau prea multe oseminte, și excavatoristul se speriase, se făcuse alb și tremura lîngă mașină, întrebînd ce să facă. Scoate tot ! a zis Dobrin, le găsim noi alt loc și, în clipa aceea, nu ne-am mai putut stăpîni, am țipat la el. A întins mîna spre mine — gestul lui obișnuit ! — și mi-a spus să plec. Aici a fost greșeala mea, pentru că am rămas nemișcat, i-am dat posibilitatea să se înfurie iar și să țipe la rîndul lui, să-mi repete aceleași cuvinte, așa cum făcuse și altă dată, mirîndu-i pe cei de față. Ea ce voia, să-i spun că greșisem și regretam ? Că Dobrin avea dreptate, osemintele acelea puteau fi așezate lîngă pădure, unde, zicea el, se va amenaja un parc, cînd orășelul din jurul fabricilor va fi gata ? Aproape că uitasem, povestea fusese încheiată în aceeași zi, oasele ostașilor acelora, rămași pentru totdeauna necunoscuți, fuseseră cărate și îngropate la marginea pădurii.

Și acum, așa, din senin, fata asta îmi aducea aminte, și cu ce pretenții ! I-am răspuns răutăcios : ești prea deșteaptă ! A ridicat ochii spre mine, avea în priviri o undă intensă de ironie și bărbia a început să-i tremure, părea gata să izbucnească în plîns. Fusesem grosolan și stupid, ea poate așteptase alte cuvinte de la mine, dar n-am mai fost în stare decît să-i mulțumesc și să-i spun noapte bună.

Am plecat de la ea cu gîndul că a doua zi era sîmbătă și aveam să văd orașul. Nici nu trecuse bine o săptămînă și eram stăpînit de nerăbdare, voiam să mă întorc, deși nu-mi dădeam seama ce anume așteptam. Aproape de baraca noastră l-am întîlnit pe Dobrin. Hai pînă la mine, stagiarule, mi-a zis. Avea în mînă două sticle cu vin, cumpărate din sat, și i se împleticea limba în gură. Mi-a dat cheia, rugîndu-mă să deschid ușa. După ce-am intrat, i-am spus să-l cheme și pe Loghin. Dă-l în mă-sa, m-am

săturat de ochii lui de curcă plouată, mi-a răspuns, așezînd sticlele pe masă. I-am spus că Loghin suferea din cauza soției, ei nu trăiseră despărțiți niciodată, iar Dobrin a întins mîna spre mine, rîzînd : parcă eu nu sufăr ? mie îmi este bine să dorm singur, pe patul ăsta tare... să mă cert cu tine ? Eheee !... Pînă la urmă, cînd umplea paharele, m-a trimis să-l aduc.

Mai întîi Loghin a refuzat, apoi a îndoit foaia cărții din care citea și s-a ridicat în silă, încheindu-și nasturii pijamalei. Afară mi-a spus, arătîndu-mi stelele : ce noapte, Matei !... Dă-o dracului de noapte, e ca oricare alta ! i-am răspuns, și el mi-a zis că nu mă mai recunoaște. De ce ? l-am întrebat. Parcă se usucă ceva în tine, Matei, te auzeam astăzi cum vorbeai cu oamenii și aveam senzația, nu știu cum, că intri în pielea lui Dobrin, că ai să fii la fel ca el. Un timp nu i-am răspuns, apoi i-am zis : nu mă interesează ce senzații îți provoacă ființa mea, și am intrat amîndoi.

Dobrin își îmbrăcase pijamaua și ne aștepta întins pe pat. Te lași cam greu, Loghine, uite, s-a încălzit vinul, a zis el. Pe urmă, după ce-am golit paharele, Dobrin și-a aprins țigara și m-a rugat să deschid fereastra. Mîine seara sîntem acasă, a mai adăugat, uitîndu-se la Loghin. Acesta a zîmbit și a turnat din nou în pahare. O bucată de vreme a vorbit numai el, Dobrin, zicea că puteam fi mulțumiți, începusem bine și că avea de gînd să aducă niște corecturi proiectelor, lui i se păruse, cercetînd documentația, că orășelul ar arăta prea rigid, dacă s-ar fi aplicat exact tot ce făcuseră arhitecții. Aia, spunea el, cred că nici n-au fost pe aici, ca să vadă locul, una este imaginația și alta concretizarea. Poate mai putem domoli liniile astea rigide și reci... Ce ziceți ? Loghin i-a spus cîteva vorbe, i-a amintit de Stas, apoi, cînd Dobrin a început să rîdă, zicînd că trebuie să-l mai trecem cu vederea, că nu construim doar pentru cîțiva ani, celălalt începuse să caște. Dobrin nu s-a supărat, eram toți foarte obosiți, el însuși părea blînd, și am fost gata, amintindu-mi de cuvintele fetei de la punctul sanitar, să-mi cer scuze.

Nu mă amețisem, vinul, în loc să mă dispună, mă întristase și stăteam posomorît, rezemat de marginea ferestrei. Hai, la culcare ! a zis într-un tîrziu Dobrin. O sticlă rămăsese aproape plină și știam că, după plecarea

noastră, el avea s-o bea singur, visînd la tinerețea lui, cum îmi spunea dimineața, cînd ne duceam la rîu să ne spălăm ; mă simt iar tînăr, stagiarule, ca la început, mă, vezi că se poate ! Nu-l întrebam și nici nu înțelegeam precis din vorbele lui aruncate la întîmplare, cu legăturile rupte între ele, ce se mai putea în afară de amăgirea omului aceluia atît de ciudat.

Am ieșit și Loghin m-a întrebat dacă mă simțeam chiar atît de obosit. Am dat din cap că da și atunci mi-a spus că voia să discute cu mine ceva deosebit, dar se putea amîna pentru a doua zi. Tăcînd, l-am luat de braț și l-am dus la mine. Pe masă erau o jumătate de pîine și cîteva felii de salam, iar într-o cană, cafea rece. I-am spus să se servească și am început să mă dezbrac. A băut puțină cafea și și-a aprins țigara. Numai cu pantalonii de pijama pe mine, m-am întins în pat.

Te ascult ! i-am zis. Și-a îndepărtat puțin scaunul de masă, lăsîndu-se pe spate și un timp n-a vorbit. Fața lui arăta neliniște și l-am întrebat dacă i se întîmplase ceva. A dat din cap că nu, scuturîndu-și țigara în capacul de tablă ce-mi servea ca scrumieră. Era o problemă delicată, în legătură cu mine, Dobrin de asta ne chemase pe amîndoi, sperînd că la un pahar de vin am fi putut discuta mai lejer, dar el, Loghin, n-avusese curajul să înceapă, cu asemenea lucruri nu se umblă oricum. M-am ridicat într-un cot, mi-am aprins și eu țigara, întrebîndu-l : despre ce lucruri este vorba ? Atunci mi-a povestit că fostul secretar, bătrînelul care bătuse cu pumnul în masă, amenințîndu-mă cu măsuri administrative, primise o anonimă, o scrisoare nu prea lungă, dar destul de argumentată, și că erau acolo dezvăluite legăturile mele imorale cu soția directorului Datcu. Eu îți spun așa, legături imorale, a zis Loghin, dar acolo erau cuvinte mai grele, pentru că am citit-o de mai multe ori și bătrînelul s-a uitat la mine, întrebîndu-mă cum să procedăm. El era descumpănit, se interesase de tine, știa precis cine ești și cum lucrezi, tot ce aflase îl oprea să intervină brutal, cum ar fi făcut în alte cazuri. Am uitat să-ți spun, de față se afla și Dobrin. El ce-a zis ? am întrebat eu, șovăind. A citit, a răsucit hîrtia pe o parte și pe alta, apoi a rupt-o bucățele, bucățele, a zis Loghin, ridicîndu-se. S-a învîrtit o vreme pe lîngă masă, s-a așezat la loc, continuînd. Mi-a spus că pînă la urmă a fost și

bătrînelul de acord. Dobrin procedase bine, dar, oricum, tot trebuia să se stea de vorbă cu mine. A venit accidentul acela cu Petru Ion, apoi boala mea, ei au tot amînat, acum însă Loghin aştepta o explicaţie, fiindcă s-ar fi putut ca o asemenea hîrtie să fi primit şi Datcu. Aici m-am liniştit. Ciudat, nu-mi mai tremurau mîinile, gîndurile îmi deveniseră clare, efectul surprizei trecuse.

Poţi fi liniştit, Loghine, n-am să te mai pun în situaţii dificile. Adică ? m-a întrebat el. Am fost cît se poate de clar, nu mai am nici o legătură cu doamna Datcu sau cu tovarăşa Datcu. Ai înţeles ? Pe urmă am tăcut şi Loghin m-a întrebat cînd începusem. Ultimele lui cuvinte m-au înfuriat brusc, am sărit din pat, întrebîndu-l cu ce drept te bagi tu în viaţa mea ? Eram gata să-ţi povestesc, şi nu numai acum, cînd am aflat că ştii, ci mult mai înainte, am simţit mereu nevoia să mă destăinui şi să aflu un sfat. Acum însă refuz, nu eşti prea departe de tîrîtura aceea de om, care n-a avut nici măcar curajul să semneze. De unde ştia el adevărul, ne cunoştea el, cu ce drept vin astfel de oameni şi-şi bagă mîinile pînă şi în aşternut ?... Să mă laşi în pace, mi-e silă, Loghine, auzi ?... Cînd naiba vor dispărea toate soiurile astea de oameni... eheee ! în numele înaltelor principii, anonimele astea... Putea să se ducă la Datcu, să fi fost totul pe faţă. Şi voi, voi aţi fost nişte laşi !... Poate Dobrin... Uite, pe omul ăsta chiar nu-l mai înţeleg... Acum îmi este somn, vreau să dorm.

Faţa lui Loghin s-a făcut dintr-o dată stacojie, la asta nu se aşteptase, îl dădeam pur şi simplu afară. S-a ridicat şi a mormăit cîteva cuvinte înainte de a deschide uşa. N-am înţeles nimic, îmi vuia capul, eram revoltat. Am ieşit afară, m-am aşezat pe pragul uşii şi am stat acolo pînă m-a cuprins frigul. Nu m-am gîndit decît la Malvina, acum o uram cu adevărat.

Mai tîrziu, tremurînd, am încuiat uşa, am stins lumina şi m-am băgat sub cearşaf. Aveam un aparat de radio mic, cu tranzistori, şi l-am deschis, aşezîndu-l lîngă mine, pe pernă. Multă vreme am umblat la întîmplare pe toate lungimile de undă, căutînd muzică. N-am găsit nimic care să-mi placă şi l-am închis la loc. Am rămas apoi cu mîinile sub cap, priveam în tavan, scotoceam întunericul de deasupra mea, eram frînt şi nu puteam dormi. Păsările se auzeau iar ţipînd în depăr-

tare, la rîu, și m-am întrebat ce fel de păsări erau, fiindcă strigătul bufnițelor îmi era cunoscut. M-am răsucit, m-am întins pe burtă, cu urechea lipită de pernă, înregistrînd, în afară de țipetele acelea, venite din cînd în cînd, tot felul de zgomote a căror existență nu mi-o puteam explica. Mi-am zis că nu era nimic, era doar tăcerea sfîșiată de glasul păsărilor, în rest rămîneau oboseala și neliniștea mea.

Am întins mîna și am dat de dușumeaua aspră de scîndură. Am început să desenez cu degetul, ceea ce vedeam sub pleoape, forme regulate, apoi contururi fantastice, dirijate parcă de țipetele păsărilor. Cînd m-am oprit, cînd mi-am retras mîna sub așternut, mă mai liniștisem. Mă gîndeam iar la Malvina și la micuța profesoară, cu ochii ei de veveriță și, mai tîrziu, de cîteva ori, m-am oprit asupra chipului Verei, am auzit-o rîzînd răgușit, ca întotdeauna, din cauza fumatului. Apoi brusc, din nimic, nechemată, fata de la punctul sanitar. Aș putea fi de partea ta, auzi, Matei ? zicea ea, uitîndu-se la mine cu luminițele ei tremurătoare.

SPRE SEARĂ AM FĂCUT BAIE ÎN rîu. Apa era cam rece, dar foarte limpede. Razele soarelui, căzute piezișe, se frîngeau în cristalul ei. La mal, un bătrîn pescuia și, după ce m-am îmbrăcat, m-am dus la el. Avea în plasă mulți pești și l-am întrebat dacă nu voia să-i vîndă. A dat din cap că nu, și eu m-am așezat la un pas în spatele lui, rugîndu-l să mă lase să supraveghez unul dintre bețe.

M-am uitat la ceas, aveam mai mult de o oră pînă la plecare. Bătrînul mi-a arătat cum lega cîrligele și plutele, spunîndu-mi apoi că, dacă eram de la șantier, puteam să-mi cumpăr scule și să pescuiesc. I-am răspuns că n-aveam timp și el a zis să nu mă supăr, peștele nu mi-l putea vinde, era pentru familia lui, ei n-o duceau prea bine, măcar duminica trebuiau să se ospăteze ca lumea.

Și aduceți fumul de la oraș aici ? m-a întrebat el. I-am spus că vor fi mai multe fabrici și un orășel în marginea lor, deocamdată ridicam doar niște blocuri, pentru primii oameni care vor veni. Asta înseamnă, a zis

bătrînul, că se va împuți și aici aerul, n-o ducem noi ca în rai, dar măcar avem aer bun, iar eu l-am întrerupt, i-am spus că oamenii nu pot trăi numai cu aer, că mulți nu mai aveau ce face în sat. Aici s-a întors spre mine, dînd din capul lui sur : treaba lor, eu poate nici n-o să mai fiu atunci. Îmi dați o țigară ? I-am lăsat tot pachetul și m-am ridicat să plec, în timp ce el zicea : e bine și la oraș, am fost și-am văzut, dar e mai bine ca noi să rămînem aici tot țărani, așa cum am fost. Nu omul să plece cu săptămînile la oraș, iar nevastă-sa, acasă, să n-aibă nici un rost... N-ai dreptate, moșule, i-am răspuns eu. Dar cine are, cine știe, tovarășe ? Eu zic că toți au dreptate, fiecare în felul lui, și eu, și dumneavoastră, dar mintea mea așa judecă, nu-i bine că rămîn satele pustii, de urlă cîinii.

La sfîrșit i-am întins mîna. S-a ridicat repede, smulgîndu-și de pe cap pălăria sa veche, și mi-a strîns-o cu mîna lui mare și aspră ca pămîntul. Gestul m-a mișcat, ar fi putut doar să se răsucească spre mine, fără să se descopere, și să-mi întindă mîna. Îmi pare rău că nu mai stați, a zis, ați fi văzut cum se prinde un pește. Nu i-am mai răspuns. Întîrziasem și am plecat repede, pînă la șantier, o bucată bună de drum, am alergat, temîndu-mă că ei ar fi putut pleca fără mine.

Mă așteptau. Dobrin părea nervos. Unde umbli, stagiarule, trebuia să te lăsăm aici ! Cele două microbuze, TV-uri albastre, noi-nouțe, erau pline. Le-am spus să mai aștepte cîteva minute, să-mi iau geamantanul. Am revenit repede, singurul loc liber era lîngă Dobrin. M-am așezat. În fața mea se afla Irina.

Pentru prima dată o vedeam fără halat. Purta o rochie bleumarin, cu guleraș alb, și am bănuit că era uniforma școlară, pe care și-o prefăcuse, dar îi stătea bine. Brațele ei goale, bronzate, și părul negru i se armonizau minunat cu rochia, ținea pe brațe un mic geamantănaș din carton presat, ros pe la colțuri și peste el își pusese un fîș, le ținea pe toate strîns, ca și cum i-ar fi fost frică să nu i le ia cineva. Am salutat-o, iar ea mi-a răspuns dînd din cap, închizînd încet ochii, și fața i s-a destins într-un zîmbet, făcînd gropițe în obraji. Era în înfățișarea ei, așa cum o vedeam acum, ceva degajat, sigur, energic și extrem de vioi, numai geamantanul și îmbrăcă-

mintea de pe genunchi stricau parcă totul din feminitatea ei inteligentă. I-am spus să-l așeze alături, lîngă al meu, și a zîmbit din nou, buzele i s-au deschis peste dinții albi și frumoși. A cedat, l-a pus acolo unde-i spusesem, apoi s-a răsucit la loc, rămînînd nemișcată. Pe urmă am plecat, am ieșit la asfalt, mașina a început să gonească.

Dobrin, alături de mine, închisese ochii. Pe banca din spate, Loghin privea undeva pe fereastră și părea distrat. L-am întrebat ceva, nu-mi mai amintesc ce, și nu mi-a răspuns. Mi-am amintit de discuția noastră, și-am început să mă înfurii din nou. Faptul că Dobrin fusese acela care rupsese anonima răsturnase toate raporturile dintre noi și, la un moment dat, am fost gata să întind mîna spre mîinile lui, care i se legănau pe genunchi, și să-i mulțumesc. Firea omului acestuia, atît de urîtă de mine pînă atunci, mi se deschidea într-un alt fel. Acum îmi era rușine de toate incidentele dintre noi, socotindu-mă cumplit de vinovat.

La prima oprire, Irina a coborît. Se făcuse întuneric și, prin fereastră, se distingeau doar siluetele întunecate ale caselor și copacilor. Nu departe de locul unde ne oprisem, ardea un felinar, luminînd slab o firmă îngustă pe care scria „Bufet", și o mulțime de oameni care se mișcau bizar. Irina a coborît repede, urîndu-ne drum bun, fără să mai întoarcă privirea spre mine. Am urmărit-o, am văzut-o pe urmă întreagă, pentru cîteva clipe, în lumina farurilor, cum traversa șoseaua. Și atunci am simțit o mare dorință să-i văd fața, surîsul acela al ei continuu, m-a cuprins teama, în clipa cînd silueta-i subțire s-a topit în întuneric, că n-am s-o mai întîlnesc. Nu mi-am dat seama decît mai tîrziu, cînd am coborît din mașină, în fața blocului meu, că pe fata asta, așa cum era, nu o mai simțeam chiar străină. Imaginea mîinilor ei mici, a degetelor subțiri, cu unghiile tăiate din carne, mai ales acest amănunt, și poate și îmbrăcămintea ei, mai mult decît modestă, îmi treziseră un ciudat sentiment, în care se amesteca și mila.

După aceea am uitat-o repede. M-am spălat, m-am bărbierit și, cînd mi-am scos din dulap costumul cel bun, m-am întrebat mirat : unde te grăbești așa ? Toată nerăbdarea mea din ziua aceea, ca să mă văd în oraș,

devenise inutilă. Am continuat totuși să mă pregătesc, m-am pieptănat îndelung, necăjindu-mă cu o șuviță de păr rebelă și, înainte de a coborî, am intrat la vecinii mei. Erau tot în fața televizorului, așa cum îi găsisem cînd îmi dăduseră cheia. M-au servit cu un pahar de vin și m-au întrebat dacă mîncasem ceva. Am scăpat destul de greu de la ei, nevoit să-i mint că eram invitat la o petrecere.

Aproape o oră am rătăcit pe străzi, așa, fără nici o țintă, iar la urmă, fiindu-mi foame, am intrat la restaurantul Unirea. Holul hotelului era plin, ca și barul, prin care trebuia să trec. În restaurant n-am găsit nici un loc liber și m-am învîrtit un timp printre mese, sperînd să se scoale careva. Orchestra îți spărgea urechile, pe ringul de dans era o înghesuială cumplită și, tot privind perechile care se legănau, m-a cuprins o ușoară ameteală. Eram gata să plec cînd Vera mi-a făcut semn.

La început aproape n-am recunoscut-o, părul ei avea o culoare mai deschisă, și asta îi schimba parcă toată înfățișarea. S-a ridicat și mi-a ieșit în întîmpinare, iar eu i-am sărutat mîna, întrebînd-o de Nelu. Nelu fusese operat de apendicită, peste trei zile avea să iasă din spital, iar ea tocmai venise de la o premieră, nu putuse să-și refuze colegii. Nelu știa, el îi dăduse voie, și aici i-am spus că nu trebuia să se justifice, o credeam pe cuvînt, o întrebasem de soțul ei fiindcă îmi era dor, nu-l mai văzusem de luni de zile. M-a dus la masa lor, mi-au fost prezentați colegii ei zgomotoși, trei bărbați și trei femei, toți foarte tineri, ca și ea. Un timp am tăcut amîndoi și Vera zîmbea mereu, parcă unui gînd al ei, uitîndu-se în paharul băut pe jumătate. Apoi a venit chelnerul și mi-a adus și mie un pahar, am ciocnit cu toți, și l-am băut pe nerăsuflate. Îmi pierise pofta de mîncare și am cerut cafea. Colegii Verei s-au dus să danseze și ea mi-a zis : vai, ce frică am tras cu Nelu ! Închipuiește-ți, se culcă sănătos, niciodată nu l-a durut ceva, și în miez de noapte începe să urle de durere. Pînă a venit salvarea, după aceea la spital, pînă ce-am aflat ce avea, credeam că înnebunesc, dragă... Dar tu, tu ce mai faci ? Bine, Vera, lucrez pe un alt șantier... Cum, ai plecat din oraș ? Ai renunțat tu atît de ușor ? Ce în-

seamnă am renunțat? i-am zis eu. N-am renunțat la nimic deocamdată, este nevoie de mine acolo. De sîmbătă pînă luni dimineață mi-i de ajuns să mă satur de oraș.

Ni s-au servit apoi cafelele și atunci mi-am dat seama că Vera se amețise puțin, îi străluceau ochii și buza de sus îi tremura. Trebuie să fie drăguță viața acolo, uite, mi-ar plăcea să trăiesc o vreme așa, sălbatic... Vrei să dansăm? Nu i-am răspuns imediat. Întîlnirea cu ea mă descumpănise și m-am uitat în jur dacă nu cumva puteam să întîlnesc pe cineva cunoscut. Hai, speriosule, a zis ea, luîndu-mă de mînă, te-ai sălbăticit de tot de cînd nu ne-am mai văzut.

Am dansat prost, am călcat-o de cîteva ori pe picioare. Niciodată n-am știut să dansez bine, însă acum, cu Vera în brațe mă intimidasem complet. Am renunțat înainte de sfîrșitul cîntecului și ea mi-a spus că trebuia să plece. Nu vrei să mă însoțești puțin? I-am spus că da, și ne-am luat rămas bun de la colegii ei. La garderobă am ajutat-o să-și pună pardesiul, și s-a arătat neliniștită în privința taxiului. Se afla undeva, foarte aproape, o stație de taxiuri și ne-am dus acolo. Pe drum, cît am așteptat pînă ce am putut reține o mașină, Vera a tăcut. Cînd s-a urcat în mașină, m-a rugat s-o însoțesc acasă. Nici acum nu-mi dau seama cum m-am trezit în apartamentul lor, fiindcă ea a tăcut aproape toată vremea, avusesem timp să mă gîndesc.

M-a întrebat dacă nu-mi era foame și m-a dus cu forța în bucătărie. Mi-a dat mai multe tartine cu mușchi afumat, altceva nu mai avea, mi-a spus rîzînd. Apoi ne-am întors în sufragerie și, după ce mi-a umplut un pahar de coniac m-a lăsat singur. M-am uitat în jur Își schimbaseră mobila, pe pereți atîrnau în rame fel de fel de fotografii, înfățișînd-o pe Vera în diversele ei roluri. Cea care îmi plăcea mai mult era o scenă din *Cadavrul viu,* spectacol la care stătusem în banca întîia, lîngă Nelu, și în care Vera jucase un rol episodic, de țigancă. M-a găsit contemplîndu-i fotografia asta și m-a întrebat dacă de atunci se schimbase. În bine, i-am răspuns și ea a rîs, și-a umplut un pahar, a băut puțin, apoi s-a așezat pe canapea, strîngîndu-și picioarele.

Purta un halat de culoarea mustarului, destul de ponosit și trăgea din țigară, privindu-mă cu o ironie nedisimulată. La un moment dat, mi-a zis : și acum, povestește-mi totul ! Am întrebat despre ce anume și ea mi-a spus : despre întîmplarea aceea stupidă, din ultima seară, cînd ai fost aici. Stupidă !... Da, așa era. Vera avea dreptate și i-am povestit, deși știam că nu-i plăcea. Faptul se confirma acum, mi-l confirma însăși fața ei, mereu în mișcare, după cuvintele mele. La sfîrșit, a rămas cîteva clipe încremenită, cu ochii undeva, spre ușă. Aveam impresia că făcea un efort pentru a se stăpîni. Stupidă întîmplare, a zis ea, stupidă ca și tine ! Am tresărit, dar am rămas la locul meu, i-am explicat calm, nu exista decît un singur drum pe care puteam să merg. M-a întrerupt violent : eheee, domnul și-a închipuit că !... N-am întrebat ce îmi închipuisem atunci, nici nu i-am spus că puțin îmi păsa dacă ea mă considera țicnit sau prost, i-aș fi putut oferi o mulțime de argumente convingătoare. Dar m-am pomenit spunîndu-i cu totul altceva, mi se învălmășeau prin cap cîteva gînduri sau, mai degrabă, reflexele lor.

Cele ce s-au petrecut în minutele următoare nu mai sînt în stare să le recompun exact, imaginile se împrăștie mereu în fața rușinii care năvălește în mine. Cînd m-a întrebat de ce o priveam așa, avea fața iluminată intens, ochii îi deveniseră mai lucitori și obrajii îmbujorați, gura lărgită într-un surîs bizar. Adică ce-ți închipui ? am întrebat-o eu cu o ură de care mă miram.

Atunci am înțeles că mă despărțeam de Nelu pentru totdeauna. Adică ce-ți închipui ? și m-am ridicat, pășind spre ea. O aveam în față, în toate fibrele trupului său, clocotea în așteptare, poate mai era ura de la început, și m-am aplecat asupră-i, strivindu-i gura. Era violentă și supusă, un amestec de moliciune și încordare, repeta întruna, legănîndu-și capul cînd într-o parte, cînd în alta : știam eu ce zace în tine !

Poate cuvintele acestea sau cele care au urmat apoi, cu aceeași intensitate de glas — într-o noapte am să te fac să uiți, să uităm amîndoi ! — sau poate amintirile mele, contopindu-se cu vorbele ei, m-au trezit brusc. Parcă aș fi primit în față un jet de apă rece, așa m-am ridicat din genunchi, unde stătusem pînă atunci, lîngă canapeaua ei, iar ea, cu mîna rămasă întinsă în aer, m-a

întrebat : ce-i cu tine, Matei ? Nu mă judeca, i-am spus, nu-ți folosește la nimic. Pentru că nici eu nu mă judec, sau nu mă judec așa cum ai dori tu. A început să rîdă, s-a ridicat continuîndu-și rîsul, pînă ce ochii ei mari s-au umplut de lacrimi. Atunci, s-a întors cu spatele și m-a întrebat : mă crezi chiar atît de josnică ? Nu-ți dai seama, de atîta timp nu ți-ai dat seama ?... Nu pot, Vera, zadarnic, nu pot nici să-ți explic ! S-a răsucit brusc spre mine : știi ce ? aș vrea să nu te mai văd ! Avea pe față expresia ei obișnuită pe care niciodată nu i-o descifrasem, nu puteai să-ți dai seama dacă glumea sau era serioasă.

Am plecat repede și în lift m-am uitat în oglindă. În ochii aceia era o privire șovăitoare, încît, atunci cînd am ajuns jos, am ezitat multă vreme pînă ce am împins ușa, întrebîndu-mă : dacă m-aș întoarce la ea, aș fi ticălos, chiar un ticălos ? Apoi, pînă acasă, m-am tot hărțuit cu Nelu, îi povesteam fiecare amănunt, și el mă privea indiferent, ca și cum n-ar fi fost vorba de Vera. Am ajuns obosit și m-am culcat imediat, dar n-am putut să adorm. M-am gîndit la ea multă vreme, la căsătoria lor aparent perfectă, închipuindu-mi că Vera va găsi cîndva un altul în locul meu, care nu va mai sta ca mine, îngenuncheat lîngă patul ei. M-am văzut acolo, recompunînd fiecare amănunt, și la sfîrșit i-am dat dreptate, fusesem din nou stupid, cum zicea ea.

Dar erau acele puține lucruri în care mai credeam cu încăpățînare și această speranță că eu mă mai puteam salva. Deși, pentru clipa cînd m-am ridicat de lîngă Vera, nu găseam în mine îndreptățirea de a da un verdict. Poate mă amăgeam, nu era în ființa mea decît iluzia că mă utilizam la cele mai înalte cote umane, și în realitate mă stăpînea doar inerția, așa cum li se întîmplă celor mai mulți, care trăiesc cum le îngăduie viața, momentul...

PE IRINA AM GĂSIT-O ÎN ACELAȘI loc unde o lăsasem. Cînd s-a așezat lîngă mine, mi s-a părut tristă și-am întrebat-o dacă nu cumva i s-a întîmplat ceva. Se simțea numai obosită, mi-a răspuns, fusese la niște rude dintr-un alt sat, și mersese mult pe jos.

Purta aceeași rochie din care adia un miros vag de naftalină și vorbea cam în silă. Am renunțat s-o mai întreb altceva și m-am întors spre fereastră, m-am văzut în oglinda aceea întunecată. Chiar atunci cînd zîmbeam, fața mea rămînea mereu serioasă, nu reușeam să-mi înlătur cutele apărute la colțurile gurii și uimirea ochilor. În spate, Loghin și Dobrin dormitau și, în legănarea mașinii, am fost și eu cuprins de somnolență. Am închis ochii, amintindu-mi iar de Vera, așa cum făcusem tot drumul. Imaginea ei, întinsă pe canapea, îmi strîngea inima ori de cîte ori încercam să mi-o apropii. O alungam odată cu gesturile și cuvintele, o înăbușeam în colțul cel mai întunecat al meu, unde mie însumi îmi era frică să mă privesc, dar se ridica vie și mîndră, întrebîndu-mă : de ce-ai plecat ? Poate dacă aș fi avut curajul să uit de mine, aș fi rămas la ea sau, a doua zi, m-aș fi dus la Nelu, să-i mărturisesc iar. Fusesem laș sau mi se făcuse frică ? Nu exista nici un răspuns, rămîneau doar gîndurile, în învălmășeala lor.

Am ajuns pe la nouă, era întuneric și ne-am împrăștiat repede. Am intrat în cameră cu senzația că mă aflam pentru prima dată acolo, aerul încins avea un miros puternic de scîndură uscată și de var. Am deschis geamul și am aprins lumina, uitîndu-mă buimac în jur. Salopeta și haina de ploaie atîrnau într-un cui, deasupra sobei de tablă, apoi existau masa de scîndură albă, acoperită cu ziar, două scaune, un pat de fier, cu pătura sură și, deasupra, tavanul prea jos, cu becul murdărit de muște. M-a apucat groaza la gîndul că ploile nesfîrșite de toamnă și nopțile ucigătoare ale iernii mă vor găsi tot acolo. Aveam o senzație ciudată de sufocare, mă simțeam apăsat, strivit, și am ieșit afară, amintindu-mi cuvintele lui Dobrin, spuse în mașină înainte de a adormi : treaba asta cu transformarea omului nu-i chiar așa, stagiarule, prefacerea vine uneori din nimic, și te miri cînd te vezi că din ceea ce-ai fost mai ieri n-a mai rămas nici un semn, că ești un altul... Ehei ! dar nu ne dăm seama, asta-i !... Și dacă ne-am da seama, ce s-ar întîmpla ? îmi spuneam eu acum.

Toate ferestrele erau întunecate. Am ocolit baraca, m-am apropiat de ghereta paznicului, m-am întors înapoi, și agitația din mine, în loc să scadă, creștea cu fiecare

foșnet. Mă obișnuisem cu întunericul, plasa lui densă de la început se rarefiase, distingeam siluetele înalte ale plopilor din marginea rîului, printre care se zăreau luminile unui sat îndepărtat. Deasupra, cerul era mut și plin de luciri pîlpîitoare. Am rămas nemișcat mai multe clipe între cele două barăci, cu ochii lipiți de stele, pînă cînd m-am hotărît. Nu găsisem cuvintele. Nu pregătisem nimic, am făcut cei cîțiva pași și am bătut încet în ușă. Nu mi-a răspuns și-am bătut din nou, mai tare. Atunci fereastra s-a luminat și-am auzit-o întrebînd : cine-i ? Eu, Matei, am zis, nu te speria, Irina, eu sînt... poți să-mi deschizi ?

Am mai așteptat un minut sau poate mai puțin, pînă s-a ivit în ușă. Își pusese la repezeală halatul pe ea, strîns cu cordonul, și își aranja părul, privindu-mă speriată : ce s-a întîmplat ? I-am spus fîstîcit : nimic... crede-mă, nu s-a întîmplat nimic, dar... nu știu cum să-ți spun, n-am mai putut suporta tăcerea... Mi-a făcut loc, a tras ușa după ea, a încuiat-o o dată. Așezați-vă, mi-a zis, aplecîndu-se spre dulapul unde își ținea medicamentele. Ce faci ? am întrebat. Vă caut un calmant, îl luați și gata, veți dormi tun pînă mîine dimineață. Am început să rîd și i-am spus că nu aveam nevoie de nici un medicament, apoi i-am cerut voie să fumez. S-a întors la fel de speriată, s-a așezat lîngă mine, cu mîinile în poale, acoperindu-și genunchii. Da, ce mai doream ? Nu mai știu ce i-am răspuns, îmi aduc aminte că niciodată nu mi-am simțit trupul atît de cald și de viu, o priveam cu un zîmbet de îngăduință, eram gata să întind mîinile spre ea, dar amînam mereu, convins că aș fi putut face asta oricînd. Și-am început să vorbesc despre spaima mea, vorbele nu veneau de la gîndurile care stăruiau atunci în mine, repetate la mici intervale, pulsînd nebunește. Îi priveam mîinile care se liniștiseră acum, în așteptare poate, strînse pumn, așezate moale, ca un desen pe albul pînzei, create acolo, fără nici o legătură cu tot ce făcusem mai înainte sau gîndisem.

Neliniștea mea din clipa cînd îmi schimbasem cămașa se prefăcuse acum într-o stare plăcută. Dacă mai exista vreo teamă, era în legătură cu ceea ce spuneam, că la un moment dat aș fi putut să tac, să nu mai găsesc cuvintele, să fie o pauză care să strice legătura firavă

dintre noi. Mai tîrziu, a început să vorbească și ea, am aflat că avea de gînd să dea examen de admitere la anul viitor, dorea să ajungă medic, și i-am zis : asta este o meserie care usucă sufletul ! Nu aveam dreptate, suflete uscate se găseau peste tot, așa cum zicea ea, și m-am sculat, m-am dus la fereastră, am dat tifonul la o parte, alungînd fluturii. Am aruncat țigara, apoi m-am întors. Aceeași gură ca prima dată, întredeschisă peste albeața dinților încleștați, crispîndu-se ușor. I-am luat mîna și-am început să o mîngîi. Nu mă miram de ce nu și-o mai retrăgea, de ce nu-mi spunea să plec. Ai ochi verzi sau albaștri ? Nu mi-a răspuns, a rămas nemișcată, doar luminițele din ochii ei tremurau. Am închis ochii și i-am deschis, tot în ochii ei, cuprinzîndu-i umerii cu palmele. Atingerea asta a făcut-o să tresară, o vibrare venită din adîncuri, abia perceptibilă, se revărsa din ea în trupul meu. Mi-am lunecat încet degetele spre gît, în scobitura moale, pe locurile acelea unde sîngele zvîcnește puternic, întîrziind mereu, înaintînd și revenind, pînă sus, la urechi, și de acolo la tîmple. Nu-ți mai este frică, așa-i ? Tăcea, aștepta. Ochii ei căpătaseră o lucire nouă, irizările verzui i se învîrteau în mici cercuri, creșteau din întuneric și se spărgeau lîngă marginea pleoapelor.

O descopeream fără grabă, parcă amîndoi ne lăsasem în voia unei forțe străine, venite din afara noastră, ce ne stăpînea acțiunile și gîndurile, lumea se redusese la genele ei negre, cu mici puncte roșcate în vîrfuri, la sprîncenele care se arcuiau grațios, într-un negru albăstrui, la rozul ireal ce îi juca pe obraji. O mîngîiam acum cu privirile, treceam peste frunte, în întunericimea părului, apoi mă întorceam, lunecam în jos, pe aluniță minusculă de sub ochiul stîng, pe nasul scurt și drept, cu nările vibrînd ușor. O simțeam cum se lasă tot mai moale și i-am spus : Irina, poți să-mi pronunți numele ? Aveam un glas străin, răgușit, cuvintele mi se înghesuiau disperate, și i-am lipit capul de pieptul meu și am început s-o mîngîi ușor, vorbind cu același glas. Apoi am tăcut, am rămas așa îmbrățișați o vreme, ascultînd sfîrîitul fluturilor în tifonul din fereastră și păsările care țipau pe rîu. Pe urmă a încercat să se desprindă de mine și am ridicat-o de bărbie. Avea ochii închiși, cu

genele umede, şi mi-a zîmbit obosită. M-am simţit inundat de un val de duioşie, purtînd în ea deopotrivă gustul amar al milei şi cel izvorît dintr-o bucurie sălbatică. Timpul începuse să-mi scape, am închis ochii, i-am spus : Irina, de ce taci ? — şi i-am deschis la loc, mai tulburat, ca era în faţa mea, o strîngeam în braţe cu adevărat, îi vorbeam, ştiam ce avea să urmeze şi frica se strecura în mine, cu gîndul să n-o pierd. I-am desfăcut încet cordonul, halatul nu era încheiat în nasturi, a căzut de pe ea într-o parte, am întins mîna şi i-am prins genunchiul în palmă, cu toate degetele, gol, parcă se adunase acolo toată nuditatea fiinţei ei de faţă. Acum n-o mai vedeam, m-am aplecat, i-am strivit gura şi ea a strigat, a fost un ţipăt imens care s-a spart în mine. Ne-am prăbuşit pe canapeaua îngustă, îndîrjit de muţenia în care Irina intrase iar, în tăcerea ei tristă. Trebuia să i-o înfrîng, s-o scot din ea, şi i-am deschis ochii sărutîndu-i, cu buzele i-am ridicat pleoapele. Luminile ochilor ei, acele tremurări ciudate şi verzui, căutau acum spre mine absente şi stranii, ca şi cum cu gîndul ar fi fost undeva departe. Irina, m-auzi ? Irina, fetiţa mea !... Cuvintele cădeau între noi la întîmplare, pe faţa ei, pe ochi, pe gură. Acum tremura toată, atît de tare, încît am avut o clipă de spaimă. Nu plîngea, nici faţa nu i se schimbase, doar trupul îi era străbătut de un spasm uscat, şi a deschis larg ochii, gura, a ridicat braţele, bătînd aerul cu ele, pe lîngă tîmplele mele, gemînd surd : Matei, mă doare !... Apoi, deodată, totul s-a sfîrşit şi totul a început. O ştiam amîndoi, lipiţi unul de altul, contopiţi în unul singur, născut din trupurile noastre, şi atunci m-am simţit în ea, nu tulbure, aşa cum mi se întîmpla cu Malvina, beţia mea devenise trează, însoţită de conştiinţa că, din acel moment, nimic nu ne mai putea despărţi.

TĂCEREA SE STRECURA PRIN PEreţii de scîndură, venită din îndepărtările nopţii, ne învăluia istovirea noastră dulce. Totul adormise în jur, muriseră şi ţipetele păsărilor, doar fluturii se mai zbăteau de tifon şi noi care vegheam. Mi-a zis, acoperindu-şi ochii, ca şi cînd tocmai acum ar fi băgat de seamă : lumina, Matei, stinge-o ! Am învelit-o cu halatul, m-am

ridicat, păşind peste îmbrăcămintea mea mototolită alături de canapea, şi am stins lumina. Am ocolit masa, cu mîinile întinse, ca să nu răstorn ceva, şi mi-am căutat ţigările. Mi se făcuse foame şi îmi tremurau mîinile. M-am aşezat pe scaun frînt. De ce-ai făcut asta ? m-a întrebat cu o voce ştearsă, inexpresivă. Nu i-am răspuns, priveam înspre canapea încercînd să mă obişnuiesc cu întunericul. Căldura aceea calmă, de la început, îmi invadase din nou trupul, moleşindu-l.

Prin întuneric îi bănuiam părul risipit pe pernă în jurul chipului ei, sclipind în strălucirea lui neagră, şi ochii deschişi larg, căutîndu-mă, cu un surîs palid şi obosit. Nici nu ne cunoşteam, Matei, a zis ea mai tîrziu. Ba da, ne cunoşteam, Irina, te iubesc !... La cîte ai mai spus asta ? a întrebat. Nu mă aşteptasem, cuvintele ei căzuseră brusc, ca nişte fulgere, aducînd iar peste mine amintirile. Dar nu mai aveam ce face cu ele, deveniseră inutile, şi o rugam să mă creadă. Ea zicea că fiecare dragoste îşi are istoria ei, chiar dacă uneori este foarte scurtă, pînă şi în asemena miniaturi există perioade de creştere şi de căderi abrupte, vin piscuri însorite, dar şi ploi amestecate cu zăpadă, cu cer de plumb.

La ei existaseră numai căderile şi ploile de care vorbea Irina, mi-am zis, amintindu-mi de povestea părinţilor mei, şi-am început să i-o mărturisesc, trăgînd din ţigară, condamnîndu-l mereu pe bărbatul care fugise ca un laş. Nu, nu se mai putea repeta şi cu mine, am revenit asupra acestui amănunt de multe ori, pînă cînd am crezut că ea adormise, am strigat-o. Mă înşelasem, ea asculta, îmi urmărea atentă fiecare vorbă, mai ales acum, în timp ce mă apropiam de Malvina. Ciudat, n-am ocolit nimic, deşi ştiam că asta nu-şi avea rostul atunci, doar eram cuprins de un sentiment nou, eu încetasem să mai exist singur, aşa cum fusesem pînă în noaptea aceea, devenisem soţul ei, nu mai era nici o îndoială, şi i-am spus, fără să primesc răspunsul. De aici poate firescul gîndurilor mele, dorinţa de a mărturisi fără să scap nimic din existenţa mea. N-o interesa nici Vera, căsătoria ei, şi mai puţin micuţa profesoară cu ochi de veveriţă. Se oprea ca şi mine la Malvina şi, cînd îi pronunţa numele, simţeam în vocea ei o undă de gelozie şi teamă pe care nu şi-o mai putea stăpîni.

Eram al ei, îi aparţineam, întreg, cu tot ce venisem. De cînd ţi-ai dat seama, Matei ? Ce importanţă are ? i-am răspuns. Numai aşa... N-aş putea să-ţi spun exact, asta, zău, n-o mai ştiu, poate chiar înainte de a intra la tine să mă pansezi... Te-am văzut a doua sau a treia zi după venirea mea aici, m-ai privit cu nişte ochi atît de speriaţi, încît am rîs în mine. Tocmai asta mi-a plăcut mai întîi, ochii, teama din ei.

Aici am tăcut stingherit. Îmi amintisem brusc de tata, de scrisorile lui, despre care îi vorbisem mai înainte Irinei, cuvintele erau schimbate, însă gîndurile rămîneau aceleaşi, şi el îi spusese mamei la fel, teama ochilor ei îl satisfăcuse la început. Irina uitase sau poate nu îndrăznea să vină în întîmpinarea gîndurilor mele. Dar tu cine eşti, Irina ? am întrebat-o tîrziu. Vino lîngă mine, mi-a spus. M-am ridicat, am luat pătura de pe scaun şi ne-am învelit amîndoi. Şi-a sprijinit capul de umărul meu şi cu o mînă a început să mi se rătăcească pe gît. Se ridica încet, pînă la ureche, apoi cobora parcă obosită, ca respiraţia ei egală. Am strîns-o în braţe, era moale, părea adormită. Numai memoria îi lucra, luminînd amintirile, imagini palide.

Aproape că nici nu avea amintiri. Tata, mama, bunica ei, şcoala veche, apoi cea nouă, cu bufniţa şi lupul împăiat, rîul unde se ducea în după-amiezele de vară să se scalde. Satul îi devenise străin de mult, anii de liceu i-l îndepărtaseră, nu-şi mai aducea aminte decît de vacanţele din primele clase cu plimbările ei singuratice în luncă, cu batista mototolită în pumnul strîns. În acest vis axista şi o mică aventură, singura ei ieşire din cadrul obişnuit. Fusese acolo, la ea în sat, o luncă acoperită cu iarbă înaltă, care mai tîrziu a fost arată, se ducea la rîu să se scalde, şi atunci i-a ieşit în faţă adolescentul acela, venit de la oraş la bunicii lui, vecini cu casa lor. Simţise ea mai demult urmărirea ochilor lui, acum stătea rezemat de un copac, zîmbind strîmb şi chinuit, ca un martir. A trecut pe lîngă el fără să-l bage în seamă şi, firesţe, povestea nu s-a terminat aici. I-a scris un bileţel, cîteva cuvinte caraghioase, însoţit de insistenţa de a fi rupt imediat. S-a dus la întîlnire, el a aşteptat-o tot acolo, rezemat de copac, arăta mai grav şi mai caraghios, cu părul lins, albit de soare... Apoi plimbarea, el

păşea curtenitor alături de ea pe cărarea îngustă, ezita s-o ia de braţ, întinzînd mereu mîinile la întîmplare, ca nişte aripi prea mari, pe care nu ştia unde să şi le aşeze. Ea chicotea mereu cu o răutăcioasă satisfacţie, se bucura de chinul lui. La sfîrşit a întrebat-o dacă nu-i era frig şi fata aceea a început să rîdă, arătîndu-i soarele care frigea cumplit... Asta era tot, mai încolo înainta greoi, şovăind, existau după-amiezele triste de internat şi nopţile cînd se retrăgea în sala de lectură, paşii colegelor şi cuvintele lor, apoi ochii care i se închideau deasupra paginii. Fusese o elevă silitoare în competiţia aceea inegală, fiindcă multe dintre colegele ei, din oraş, veniseră la liceu stăpînind cîte o limbă străină. Şi dacă ar fi fost numai asta! Era oarecum urîtă pentru ambiţia ei, această ură sau altceva asemănător a căpătat apoi forme violente, cînd s-a aflat că tatăl ei intrase în puşcărie. Aici am tresărit, a simţit şi s-a strîns parcă în fiinţa ei, continuînd mai şovăitoare ca înainte. Ce vină putea să aibă ea? Nici cei din sat, care îl aleseseră pe atunci preşedintele lor, nu-şi închipuiseră unde va ajunge. Maică-sa cheltuise toate economiile cu procesul, mai existau apoi două surori mai mici de întreţinut şi o bătrînă, bunica ei... Şi-a dat seama din prima clipă că drumul ei va trebui să facă un mare ocol. Aşa ajunsese pe şantier.

Şi tatăl tău? am întrebat-o la sfîrşit. S-a întors, dar stă mai mult beat, nu-l mai recunoaşte nimeni, atît de mult s-a schimbat. Doamne, ce om era!... A tăcut pe urmă, eram amîndoi stingheriţi, parcă se rupsese ceva din timpul acela, al nostru. De acum nu-ţi va mai fi teamă, Irina, înţelegi? Nu-mi vine să cred, Matei. Tot ce mi s-a întîmplat în această noapte ce va aduce? M-am răsucit şi i-am sărutat ochii: prostuţo, trebuie să mă crezi, ai să te convingi cu fiecare zi şi noapte!... Am tăcut iar şi, puţin după aceea, a început să vorbească, vocea îi devenise joasă, cu vibraţii aspre. Şcoala de surori medicale, spitalul, frica îngrozitoare în faţa muribunzilor, unde era nevoită să rămînă pînă la ultima lor clipă. Uneori îi venea să lase totul baltă şi să plece unde ar fi văzut cu ochii. Şi dacă ar fi fost numai spaima în faţa morţii altora, cu respiraţia din ultimele clipe şi privirile îngheţate, care o ţintuiau ca un groaznic re-

proș ! Își aducea aminte de o noapte, mereu amintea de ea, cînd medicul de gardă, la cîteva minute după moartea unui bolnav, o chemase la el în cabinet și tăbărîse asupra ei. Era un bătrîn scîrbos, i-ar fi putut fi tată sau bunic, și, cînd a tras-o spre el, și-a dat seama nu numai de murdăria unor oameni, ci și de forța care zăcea în ființa ei. Asta o salvase, zicea ea, iar eu nu mi-o puteam închipui eroina unei asemenea întîmplări. Taci, Irina ! i-am spus, acoperindu-i gura cu palma. Ascultă mai bine noaptea asta în care sîntem numai noi doi !... Am rămas nemișcați, ascultîndu-ne respirațiile și bătăile inimilor. Cînd am simțit-o cum se destinde, am închis ochii. Aveam pleoape de plumb și-am adormit imediat.

M-am trezit cu mîna amorțită, mă durea umărul, și m-am răsucit încet, trăgînd-o de sub Irina. A continuat să doarmă, respirînd la fel de egal și de liniștit. Întunericul se decolorase spre albastru. M-am ridicat, am aprins un chibrit și m-am uitat la ceas. Era abia două. Am dat tifonul la o parte și m-am rezemat de marginea ferestrei.

Totul mi se părea neobișnuit și, frecîndu-mă la ochi, amintindu-mi gesturile ei abrupte, ca niște spasme, cuvintele pronunțate cu un sîsîit abia perceptibil, mi-am închipuit-o lîngă mine, pe străzile orașului, îmbrăcată ca Malvina sau ca oricare alta ca ea. Mergînd așa, ușor legănată, o vedeam venindu-mi în întîmpinare prin mulțime și toți întorceau privirile asupra ei... Ar fi purtat o rochie roșie, un roșu aprins, și sandale ușoare, din cîteva curele, aproape că n-ar fi avut nevoie de podoabe, doar ceva simplu, o brățară subțire cu un ceas micuț, mascat în ea. Ar fi intrat în apartamentul meu, de unde li se făcuse vînt vechiturilor și s-ar fi așezat pe un taburet moale, în fața oglinzii, întrebîndu-mă dacă să se dezbrace sau nu. I-aș fi spus că era tîrziu, puteam sta acasă, în fața televizorului, sau pur și simplu întinși pe pat, unul lîngă altul, scăpați amîndoi de grijile examenelor. Viața noastră întreagă s-ar fi scurs armonios, între pereții aceia pe care ar fi atîrnat fotografiile ei mari, acolo, unde ne-am fi retras mai stăpîni pe noi, ori de cîte ori ne-am fi simțit atinși de răutatea cuiva. Un echilibru, îmi imaginam, un echilibru perfect, dacă asta însemna fericire. Trecutul meu, care mă însemnase adînc,

rămînea în urmă, ca o amintire de care ne-am fi adus aminte fără să ne întristăm... Apoi ?... Apoi, ce ? m-am întrebat, cu puţină spaimă. Somnul îmi fugise, nu mai simţeam nici o urmă de oboseală în mine. Poate spaima venită de la ideea aceea pe care o ocoleam mereu mă trezise. Nu ! mi-am zis, noaptea aceasta nu va luneca niciodată undeva în trecut, într-un colţ uitat, pe care unii îl numesc odinioară, aşa cum fac din bucuriile lor, transformîndu-le repede în nişte biete amintiri... În definitiv, ce era, ce făcusem ?... Abia începeam, hotărîţi să nu ne pierdem... Am fi ştiut să ne mulţumim cu puţin şi să rămînem noi înşine...

Totuşi, ce somn liniştit are ! mi-am zis, întorcîndu-mă la cuvîntul care mă obseda — odinioară ! — încercînd să scap de el. Mi-am aprins ţigara, gîndindu-mă că nici n-ar fi trebuit să mă aştept la altceva. Irina fusese prea obosită şi atunci, cînd strigase — lasă-mă, Matei ! — deşi mai exista putere în ea, vocea avea un fel de moliciune ca somnul. Dar ce puteam eu spune despre fiinţa ei, cît o cunoşteam ?

Am aruncat ţigara şi m-am strecurat sub aşternut. Mîna mi s-a oprit între sînii ei drepţi simţindu-i toată intensitatea trupului obosit şi încă atît de tainic pentru mine. Dormea cu faţa în sus, cu braţele puţin depărtate, părea încremenită în poziţia aceea, doar pieptul i se umfla şi cobora ritmic. Mîna mi-a lunecat încet, atentă, şi i-am cuprins unul din sînii calzi, i l-am strîns uşor, apoi am desfăcut degetele, întîrziind o vreme pe sfîrcul cu moliciune de mugure, simţind cum respiraţia mi se accelera. M-am stăpînit, am rămas nemişcat cîteva momente, după care am pornit din nou în explorarea trupului ei tînăr. Mîna îmi era cuprinsă de o inexplicabilă încordare, aproape mă durea, cînd i-am atins scobitura gîtului, numărîndu-i bătăile inimii. Erau mai repezite şi parcă mai multe decît ale mele, dacă atunci mă mai puteam controla. Bănuiam numai, fiindcă nu mi se mai întîmplase niciodată să simt astfel inima cuiva. Degetele mi s-au ridicat mai tîrziu spre ureche, i-am prins lobul, gata să se sfarme, cu punctul mic şi tare din el, împunsătura aceea pentru cercel, şi au coborît iar în jos, pe alte drumuri, tot mai fără sfiala de la început, peste sîni şi netezimea lunecoasă a pîntecului, pînă ce au

ajuns la liniile tari ale şoldurilor. Aici a tresărit, m-a împins cu genunchii, a scîncit ca un copil, şi-am îmbrăţişat-o iar. Irina, dormi ? am întrebat-o. N-a răspuns, a început doar să tremure, s-a ridicat într-un cot, frecîndu-se cu cealaltă mînă la ochi. Doamne, ce m-am speriat ! mi-a zis. De ce ?... Nu mi-am dat seama unde mă aflu, a zis ea, lipindu-şi capul de obrazul meu. Trebuie să plec, i-am spus. Îmi va fi frică, Matei ! De ce să-ţi fie frică ? i-am zis printre sărutările lacome. De ce ? şi am ridicat-o în braţe, aşa cum era, goală, cu părul răsfirat pe umărul meu, am dus-o la fereastră şi i-am arătat stelele. Nu mai era Irina, fata aceea speriată, ci un trup superb de femeie, ca împlinirea unui vis neaşteptat, plin de tinereţe şi de viaţă. Mirosul lui era una cu răcoarea care venea din ascunzişurile luncii, avea în el ceva stăruitor de iarbă crudă şi flori strivite în palme. M-am întors şi-am întins-o pe aşternut, sărutînd-o orbeşte. Şi cu fiecare sărut, mă cufundam iar în adîncul fiinţei ei, acum mi se deschidea altfel, cînd violentă şi supusă, cînd dominantă şi umilă, privindu-mă cu o bucurie ce nu şi-o mai putea ascunde.

TOATĂ DIMINEAŢA N-AM VĂZUt-o. Îmi era parcă teamă să mă duc la ea. Cînd m-am hotărît, mi s-a spus că plecase în sat. Am aşteptat-o mult, furios pe mine însumi. S-a întors însoţită de o femeie de la bucătărie şi, în timpul cît am privit pe fereastră, să văd cînd va pleca femeia aceea de la ea, mi-am adus aminte de Loghin. Îmi vorbise despre nişte filmări pentru televiziune. M-am uitat la ceas. Era ora la care trebuiau să sosească. Atunci s-a auzit motorul unei maşini şi scîrţîitul frînelor. Lîngă plopul uriaş dintre barăcile noastre, s-a oprit un Fiat alb. Din el a coborît Datcu şi, în aceeaşi clipă, venit de undeva din spate, a apărut Dobrin. I-am văzut discutînd, bătea vîntul şi vorbele lor nu ajungeau pînă la mine, se împrăştiau în duduitul excavatoarelor, care domina totul. Le vedeam în schimb gesturile, mimica, păreau amîndoi mulţumiţi, mai ales Datcu, care îşi arăta din cînd în cînd dinţii, rîzînd. Aşa cum era îmbrăcat, semăna perfect cu un manechin ce prezenta un costum aproape alb şi care ştia să se mişte

fără nici o stinghereală chiar în decorul acela cam cenușiu. Pe urmă Dobrin a adus două scaune, dar Datcu nu s-a așezat, a continuat să vorbească și să gesticuleze și, la un moment dat, a deschis portiera, dînd din cap cuiva din mașină.

Era Malvina, aveam s-o văd în clipa următoare, cînd a coborît în pantalonii ei negri și într-o bluză albă, strînsă în talie de o curea lată, cu cataramă lucitoare. Nu puteam fi văzut prin perdea și, urmărindu-le siluetele, încercam să înțeleg ce reprezentase cu adevărat Malvina pentru mine. Am întors brusc capul, ca într-un gest de refuz al gîndului care începuse să-și facă loc în mintea mea, tocmai transcriam pe hîrtie de calc niște detalii din proiectul general, și m-am aplecat peste liniile negre, voind să-mi continuu lucrul. Nu eram îngrijorat că Irina ar fi putut să-și facă apariția, parcă intenționat continuam să nu pricep nimic din starea aceea care mă cuprinsese. Am prins hîrtiile în piuneze, am șters penița, am muiat-o în tuș, apoi am renunțat, întorcînd din nou privirea spre fereastră.

Rămăsese numai Malvina, stătea așezată pe scaun, într-o poziție curioasă, cu mîna stîngă rezemată de umărul drept, mototolind sau strîngînd ceva între degete. Nu-mi dădeam seama de ce m-am ridicat și-am împins ușa cu piciorul, nu știam unde aveam s-o apuc. Ea m-a zărit și mi-a făcut semn.

Cînd m-am apropiat de ea, m-a învăluit cu o privire caldă, cercetătoare. Arăți destul de bine, mi-a zis, și eu i-am spus : fac și eu ce pot, tu cum o mai duci ? A tăcut, apoi m-a întrebat de punctul sanitar, își zgîriase un deget sau îi intrase un spin, acolo unde se opriseră, undeva într-o pădure, ca să picteze răsăritul soarelui. Datcu se plictisise, spunea ea rîzînd, pe el nu-l interesa profesia ei, zicea că-i aiureală și, ca întotdeauna, întinsese pătura și adormise sau stătuse cu ochii închiși. Dar era într-adevăr asta o meserie, cea de pictor ? Trebuia să ai un mare talent ca să te poți distanța de cei mulți ca ea. Datcu poate avea dreptate, suspectînd-o de lipsa talentului, ce putea ea spune oamenilor, ce știa ?

Am dus-o la Irina, am prezentat-o, și Malvina i-a arătat degetul. Lasă, fetițo, a zis ea, dă-mi numai puțin alcool și tifon ! Și-a strîns singură degetul, ajutîndu-se

cu dinții, apoi a ridicat capul, uitîndu-se fix la Irina. Ai o privire nemaipomenită, fetițo, n-am văzut ochi ca ai tăi, n-ai vrea să-mi pozezi cîteva minute afară ? Irina a zîmbit, era derutată, luminițele din ochii ei și bărbia începuseră să-i tremure și mi-a fost milă de ea. Eram gata să țip la Malvina, să-i spun că nimic nu-i dădea dreptul să vorbească astfel. Am rămas însă nemișcat, neputincios, privindu-le pe amîndouă fără gînduri. Irina s-a ridicat și s-a oprit în fața Malvinei. Da, da ! a făcut apoi cînd cealaltă i-a explicat despre ce era vorba, merg, cum să nu merg ! Am ieșit cu ele afară, le-am lăsat acolo, la umbra plopului, fiindcă veniseră cei de la televiziune și întrebau de Datcu și Dobrin.

Am dat repede peste ei, reporterul se arăta grăbit, s-a uitat în jur, a ales locul, o ridicătură foarte aproape de malul rîului, de unde puteai cuprinde cu ochii tot șantierul. Ne-am dus acolo, a venit și Loghin, soarele cădea perpendicular peste noi și asta nu-i plăcea operatorului. Ar fi preferat să avem lumina în față, dar, cum nu puteau să aștepte, a zis : cu cine începem ? Atunci mi-am dat seama că Datcu nu cunoștea cu precizie ce avea să se construiască în lunca aceea, și-a scos din buzunar o hîrtie, un text bătut la mașină, și reporterul i-a spus că nu trebuie să citească. S-a înroșit, a transpirat brusc, se ștergea mereu cu batista, iar eu, aproape neglijat, m-am așezat în iarbă, spunînd nu știu de ce : poate să înceapă tovarășul Dobrin, el știe toate amănuntele proiectului. Datcu s-a răsucit spre mine, nu-i văzusem niciodată privirea plină de furie. Mi-a zis, cu o voce disprețuitoare : păstrează-ți ideile prețioase pentru dumneata.

Mai tîrziu a început discuția cu ei trei, Loghin vorbea cam în silă, avea fața posomorîtă și oamenii de la televiziune și-au oprit de cîteva ori aparatele, rugîndu-l să fie mai vesel. Dumneata nu poți să zîmbești ? l-a întrebat reporterul, și Loghin a zîmbit, a fost ceva asemănător cu o strîmbătură, nu mai era fața lui. Am ascultat pînă la capăt, am urmărit totul, n-aveam ce face altceva, eu nu fusesem trecut în programul lor, propus de Datcu, așa cum ne anunțaseră de la început. Și nu-mi părea rău. Mă bucuram în schimb pentru Dobrin, dintre toți el se simțea lejer, rămăsese neschimbat, pe cînd ceilalți arătau

falşi, artificiali mai ales la întrebările reporterului : cum vă simţiţi ?... aveţi copii ?... vă place munca ?... — întrebări ce nu aveau legătură decît cu planul ce şi-l făcuse în prealabil el, reporterul.

Dar Dobrin cunoştea absolut totul, se vedea că studiase temeinic proiectul, îl comenta, aducea corecturi, conturînd cu mîna prin aer fabricile, micul orăşel, cu lacul din marginea rîului şi pădurea care nu trebuia tăiată, cum zicea el. Vorbea frumos, aproape că nu-l mai recunoşteam, nici vocea lui nu mai avea unda obişnuită de vulgaritate şi batjocură şi, la un moment dat, eu însumi am văzut construcţiile ridicate, se închegau în imagini clare din cuvintele lui, existau pînă şi culorile violente, aşa cum îi plăcea lui Dobrin. Pe urmă Loghin a plecat cu ei pe şantier, să-şi continue filmul, iar eu m-am întors cu Datcu şi Dobrin.

Malvina îşi terminase schiţa şi mi-a arătat-o întrebîndu-mă dacă îmi plăcea. Am fost tentat să i-o cer, dar lipsa Irinei mă neliniştea. Dobrin s-a aşezat pe scaun, şi-a şters faţa de sudoare, apoi a aprins ţigara şi, în tot timpul cît a făcut toate acestea, m-a urmărit atent cu privirea. De cîteva ori i-am întîlnit-o şi mi-a zîmbit îngăduitor, ascultîndu-l pe Datcu care vorbea. Aceleaşi sfaturi, aceleaşi griji în legătură cu planul. Şi digul cînd îl începem ? am întrebat eu. Nu-i mare grabă, mi-a răspuns Datcu. Deocamdată, locuinţele să fie gata, să nu ne prindă iarna descoperiţi. Acum vorbea iar cu indiferenţă sau cu sila lui, devenise absent, plictisit. Aşa s-a ridicat şi ne-a strîns mîinile, uitîndu-se la ceas. Dobrin i-a sărutat mîna Malvinei şi asta m-a obligat să mă aplec şi eu, politicos, şi să-i ating cu buzele pielea ei moale şi atît de cunoscută mie. În urma lor, Dobrin m-a bătut pe umăr şi mi-a zis : nu fi trist, stagiarule, n-ai pentru ce ! Am început să rîd şi l-am întrebat : unde vedeţi dumneavoastră tristeţe ? Eheei ! a făcut el, păşind spre camera lui.

Aerul ardea, devenise insuportabil, şi m-am dus la rîu. Am stat mult în apă, întrebîndu-mă ce se întîmpla cu mine ? Fusese de ajuns ca s-o văd din nou pe Malvina şi descumpănirile mele să înceapă iar. Nu, nu se mai putea, eram hotărît, nimic nu avea să se mai repete. M-am îmbrăcat încet, cu o oboseală străină în mine şi m-am întors la barăci. Am intrat în cantină. Sala era

aproape goală. La o masă, într-un colţ, am zărit-o pe Irina. Avea pe ea o rochie albă de pînză şi nişte sandale urîte şi uzate. M-am aşezat în faţa ei şi i-am atins mîna. Mi-a zîmbit trist. Am mîncat în silă, ca şi ea, fără să ne vorbim. Nu mă simţeam prea bine, aş fi vrut să mă duc la mine în cameră şi să mă culc, dar nu puteam s-o las singură. La sfîrşit, mi-a spus : este foarte drăguţă, nu mi-am închipuit să fie aşa. Cine ? am întrebat eu, şi ea nu mi-a mai răspuns. Afară ne-am despărţit repede, stingheriţi, ca şi cum amîndoi doream să ne retragem în colţurile noastre şi să ne cercetăm fiinţa.

A TRECUT MARŢEA, IAR MIERCURI am continuat s-o ocolesc pe Irina. Acum îmi dau seama că sila mă apuca numai cît îi zăream halatul ei alb şi nu avea nici o legătură cu vizita Malvinei. Dar atunci nici măcar nu mă întrebam ce se întîmpla cu noi. Spun noi fiindcă, deşi Irina a negat mai tîrziu, nu pot să cred că ea a scăpat atunci acelei stări de silă sau ceva asemănător care a urmat primelor noastre zile de dragoste. Altfel, n-ar fi putut la prînz, cînd am întîlnit-o ieşind din cantină, să-şi plece privirea şi să nu-mi spună un cuvînt. Mi-o amintesc cum s-a oprit şovăind, apoi cum a păşit iar, depărtîndu-se de mine, în soarele acela orbitor, soare de amiază, care parcă îi albea părul şi-i desfigura faţa. Avea halatul boţit la poale şi o dungă mare de rugină sau de iod la umăr, se pieptănase probabil în grabă, iar sandalele îi stricau îngrozitor linia picioarelor. Toate aceste mici amănunte mi-au întărit, nu ştiu cum, mai mult dorinţa de a nu o mai vedea.

În cantină nu se afla decît Loghin, era aşezat cu faţa spre uşă, aşa că m-a văzut de cum am intrat şi mi-a făcut semn. N-aveam nici o plăcere, dar m-am aşezat la masa lui şi mi s-a adus ciorba. O vreme am tăcut amîndoi, pînă ce m-a întrebat : mai eşti supărat, Matei ? I-am spus că era mai bine să tacă, aşa cum făceam eu, şi mi-am plecat privirea în farfurie. Aici el a greşit, mi-a spus că mă văzuse lîngă Malvina, că acolo devenisem eu, cel adevărat, gata să lunec din nou, şi îl cuprinsese frica, fiindcă el ţinea la mine. Nu mai trebuia să fac prostii, încurcătura ar fi fost şi mai mare, acum,

cînd exista Irina, şi l-am întrebat de unde ştia, de c
îşi băga nasul în viaţa mea.

Nu s-a supărat, n-am reuşit să-l scot din felul lu blînd care mă exaspera, a continuat, rupînd felia d pîine, apoi ducînd-o la gură, mi-a spus că e mai bin să ştim dinainte ce avem de făcut. L-am întrebat, cu toat răutatea de care eram în stare în clipa aceea : tu îţi în chipui că ştii întotdeauna dinainte ce vei face şi ce ve vorbi ?... N-am ridicat asemenea pretenţii, Matei, a zi el. N-ai ridicat, tovarăşe Loghin, dar parcă ţii mere să mi-o dovedeşti, îţi imaginezi, aşa cum mi-ai spus d multe ori, că sufletul omului este ca şantierul ăsta, sap ici, torni beton colo şi... şi gata. Te-aş ruga să-ţi ţi ideile pentru tine, eu sînt sătul, mai ales sătul de dă-dăceala ta. A început să rîdă şi mi-a spus : oricum, trebuie să existe în noi puţină ordine !... Ocupă-te de tine i-am zis, vezi-ţi de nevastă-ta, şi lasă-mă în pace, nici tu, care crezi în tîmpenia asta, nu ştii ce vei gîndi sau vei face chiar în clipa următoare, cea care vine acum...

Tocmai atunci a intrat Dobrin şi Loghin s-a răsucit spre masa celuilalt. Terminase de mîncat şi a rămas aşa mult timp, aproape cu spatele la mine, fără să-mi mai dea nici o atenţie. Asta m-a iritat şi mai mult, şi-am fost gata de cîteva ori să-i spun că ar fi fost mai bine să se ridice şi să plece de la masă. Ce îşi închipuia omul acesta, că putea să-mi umble cum voia prin cele mai tainice ascunzişuri ale sufletului meu ? Cine îi dădea dreptul ? Nu, nu era vorba de prietenia noastră, care trecuse fără să băgăm de seamă, pretenţiile lui nu veneau de la ea. Mi-o dovedise chiar după plecarea lui Datcu, în şedinţa în care el, Loghin, părăsise de mai multe ori problemele puse în discuţie şi vorbise aşa, în general, despre viaţa pe care ar trebui să ne-o cercetăm pentru a ne-o schimba. N-avusese curajul să mi-o spună deschis, cum vorbise cu Dobrin.

După aceea s-a ridicat şi a trecut la masa lui Dobrin, aprinzîndu-şi ţigara. Acesta şi-a ridicat privirea spre mine, în timp ce Loghin continua să-i spună ceva. I-am surîs cu îngăduinţă, simţindu-l încă o dată prieten. Mergi la o baie, stagiarule ? I-am spus că nu, mai aveam cîteva treburi pe şantier şi nu prea îmi era bine. Poate din cauza căldurii, am explicat eu, înroşindu-mă brusc

la gîndul că ei și-ar fi putut da seama că îi minteam. Dar peste cîteva clipe m-a cuprins o revoltă amară și seacă împotriva mea, ca o alergie a pielii sau a întregului trup, care s-a întins repede. Nu mai așteptam ca să izbucnesc decît ca unul dintre ei să rostească un cuvînt ce ar fi trecut dincolo de limitele relațiilor noastre de serviciu. În definitiv nu numai Loghin, ci și Dobrin încercase mai demult să se amestece în viața mea, dar nu cu atîta agresivitate ca celălalt. Și poate tocmai asta mă durea mai mult, că el, Loghin, omul de care mă apropiasem într-alt fel decît de ceilalți, îmi devenise nesuferit.

Eram acum destul de lucid ca să-mi dau seama că ei ar fi putut scăpa foarte ușor de mine, că împreună ar fi obținut lesne să fiu mutat pe un alt șantier, fără ca eu să fi găsit vreun argument în apărarea mea. Nimic însă nu mă îngrozea mai mult decît faptul că ședința trecută s-ar fi putut repeta și aluziile lui Loghin s-ar fi prefăcut în fraze concrete, clare, cu adresă precisă. Atunci ce-aș fi făcut? Întrebarea îmi albise sufletul, m-am ridicat tremurînd, și am ieșit în tăcerea obosită a amiezii.

Oamenii mîncaseră și acum se odihneau, își consumau scurta pauză pe sub copaci, întinși în iarba care mai păstra răcoare. Am ajuns în camera aceea epuizat și m-am trîntit pe pat. Cred că am adormit puțin, pentru că atunci cînd am auzit bubuitura, m-am speriat. Mi-au trebuit cîteva clipe să-mi amintesc că nu fusese altceva decît explozia de la stînca pe care ne chinuiam s-o sfărîmăm de cîteva zile. M-am ridicat din pat, mi-am făcut o cafea și, în timp ce am băut-o, m-am gîndit că Loghin ar fi putut să aibă dreptate. Mi-am scos cămașa care mi se lipise în spate, mi-am pus un maiou și-am ieșit să dau o raită pe șantier. Voiam să mai confrunt o dată una dintre schițele ce-mi dăduseră destulă bătaie de cap cu lucrările începute în zona respectivă.

În jurul barăcilor nu era nimeni. Aș fi dorit să-l întîlnesc pe Loghin, i-aș fi spus cîteva cuvinte, sperînd să-l pun în încurcătură. Nu doream mai mult decît să-i dau răspunsul pe care într-o seară îl așteptase. Fericirea unuia, i-aș fi spus, se înalță întotdeauna pe suferința al-

tuia și se poate întîmpla ca cei doi nici să nu bănuiască de ce sînt fericiți sau de ce suferă.

Spre seară, după ce îmi terminasem toate treburile și oamenii de pe șantier plecaseră, m-am dus la riu, cu gîndul să fac baie. La un moment dat, am părăsit cărarea pe care mergeam de obicei și am urcat un mal abrupt și nisipos... Am ocolit cele cîteva tufe golașe, cu țepi, ridicate chiar pe vîrf, apoi am intrat printr-un desiș de tufișuri, m-am strecurat pe sub sălcii și am ieșit la rîu. Aici, mult mai sus de șantier, se întindea o plajă destul de lată. Trunchiurile aduse de apele din primăvară, pline de zbîrcituri și acoperite de un fel de bărbi ciudate, cu urme de mîl, păreau de departe niște ființe fantomatice care se soreau la marginea rîului. Fiecare pas făcut spre ele îmi întărea senzația că îmi era urmărit de formele acelea încremenite. Nu știu de ce, mi-am dus mîinile la gură, făcute pîlnie, și am strigat: ehei, ehei!... Nimeni și nimic nu a răspuns chemării mele, cerul era atît de înalt și dunele de nisip, cu ierburi tîrîtoare, se întindeau atît de departe, încît nici ecoul nu mai era posibil.

M-am apropiat de apă, m-am așezat pe o piatră uriașă, fierbinte încă, și mi-am scos sandalele, scuturînd nisipul din ele. În spatele meu, în tufișurile și sălciile prin care trecusem, începură să se miște, ca trezite parcă din toropeala zilei, tot felul de păsări. Țîșneau săgetînd aerul cu fîlfîiri ușoare, se chemau între ele, piuind sau țipînd. Era imaginea veșniciei în soarele acela care se înroșea peste apă, în această mișcare ce mă umplea de o bucurie neînțeleasă. Am stat acolo, răcorindu-mi picioarele, pînă la apusul soarelui. Îmi aduc aminte că am fumat mai multe țigări și de fiecare dată le-am aruncat capetele în apă și le-am urmărit pînă ce au dispărut. Nu m-am gîndit la nimic sau nu m-am gîndit deloc serios. Doar o singură dată am închis ochii și mi-am imaginat cum vor arăta întinderile din jurul meu cînd eu aveam să le părăsesc definitiv.

La intrarea dinspre rîu a șantierului, m-am întîlnit cu Dobrin. Mi-a spus că se ducea în sat, avea niște treburi, și m-a rugat, dacă n-aveam altceva de făcut, să-l însoțesc. Știam precis care erau treburile lui de la ora aceea, dar n-am putut să-l refuz. Cînd am ajuns la șo-

sea, ne-am scuturat încălțămintea de praf și ne-am smuls scaieții ce ni se prinseseră pe pantaloni. Se aprinsese lumina și în jurul becurilor erau roiuri de țînțari și fluturi, iar satul vuia confuz, într-o pîclă albăstrie. La bufet am găsit multă lume, erau și cîțiva de la noi, de pe șantier, și atunci mi-am dat seama că eu și cu Dobrin aproape că nu vorbisem tot drumul. Am băut mai multe pahare de vin și am mîncat împreună cu el o cutie de conserve de pește. În loc de pîine, ni s-au dat niște covrigi uscați, și Dobrin îi spărgea între degete, rîzînd prostește. Aproape de plecare, a intrat cunoștința mea, bătrînul pe care îl întîlnisem pescuind la rîu. M-a recunoscut și i-am făcut cinste cu o țuică. La sfîrșit, nu mai știu dacă vorbise despre el, sau despre oameni în general, sau Dobrin îl întrebase cum o ducea, dar îmi amintesc că ne-a spus rîzînd : nimeni nu se dă jos de pe cal cu gîndul că mai trebuie să odihnească și calul, ci pentru că ori și-a făcut treaba, ori s-a săturat să-l tot călărească. A zis vorbele acestea rîzînd și tot învîrtind pălăria în mînă.

La întoarcere Dobrin a luat-o înainte și iar nu am vorbit. Doar cînd ne-am apropiat de barăcile noastre, mi-a zis : a început să-mi fie dor de casă, de patul meu de acolo, stagiarule. Mi-am întors capul spre el. Nu părea deloc trist, ba dimpotrivă, avea în ochi un fel de bucurie. Mai sînt cîteva zile și veți fi din nou acasă, am zis eu. M-ai înțeles greșit sau ai înțeles numai o parte, stagiarule. Cînd veneam acum împreună, știi la ce mă gîndeam ? Că, uite, sîntem aici o mînă de oameni, și de bine, de rău ne înțelegem, dar pe măsură ce șantierul se va lăți, vor veni alții și alții, mii, și atunci unde voim mai fi noi, ăștia de la început ? Mai este mult pînă atunci, i-am zis.

După asta ne-am despărțit repede. Cum am intrat în cameră, am aprins lumina și m-am întins în pat. Am citit poate vreo două ore, cînd am auzit bătaia din ușă. Am strigat, fără să mă ridic : intră ! Peste cîteva clipe am văzut-o trăgînd încet ușa după ea. S-a oprit lîngă masă, sprijinindu-se cu o mînă de colțul ei, și cîteva clipe a rămas așa, nemișcată.

Părea golită nu de carne și de oase, ci de voința de

a se mai mişca. I-am spus să vină lîngă mine, dar ea a rămas la fel, privindu-mă fix : eşti şi tu ca toţi ceilalţi ! Atunci am aruncat cearşaful de pe mine şi am sărit lîngă ea. A început să plîngă şi, ciudat, plînsul ei nu avea asupra mea alt efect decît să-mi trezească dorinţa pe care îmi dădeam seama că nu mi-o mai puteam stăpîni. I-am şters ochii cu mîneca pijamalei, am stins lumina, fără să-i slăbesc umărul, care se rotunjea în palma mea, tremurînd, apoi am început s-o dezbrac, încet, întîrziind la fiecare nasture sau copcă. Ea a rămas tot la fel pînă la sfîrşit, cînd am ridicat-o în braţe şi am dus-o la pat. M-am culcat alături, cu faţa în sus şi-am început să-i vorbesc despre plimbarea făcută la rîu, despre trunchiurile acelea cu vîrfurile bărboase şi îndepărtările de linişte, pe urmă ea şi-a apropiat încet buzele de ale mele.

Nu mai era Irina care stătuse rezemată de masă, ci fiinţa plină de tinereţe şi de viaţă pe care doream s-o cunosc iar. Am răsucit-o spre mine, s-a prefăcut cîteva clipe că nu voia, mi s-a zbătut în braţe, pînă cînd s-a dăruit, parcă cu grijă să nu rămînă nimic din ea in afara îmbrăţişării noastre, să-şi ia asupra-şi orice temere sau suferinţă.

Tîrziu am simţit-o că adormise. Am mai rămas cîteva minute cu ochii deschişi, privind umbrele care se mişcau în fereastră, apoi m-am pierdut ca şi ea, strîngîndu-i braţul.

M-am trezit primul cînd se lumina, şi o vreme nu mi-am dat seama dacă trecusem cu adevărat din somn în starea opusă. Era ca o deplasare lină, nu mai exista somn cu adevărat, ci o toropeală atentă, cu tot felul de îndoieli, pe care încercam să le înţeleg. Irina dormea cu faţa în sus, buzele i se desfăcuseră puţin, marcînd dunga umedă a dinţilor, iar restul feţei arăta o încordare ciudată, era ca şi cum mintea i-ar fi fost chinuită, şi mi-am spus că visa. Am trezit-o sărutîndu-i fruntea şi ochii. S-a ridicat într-un cot, speriată parcă de goliciunea ei sau a mea. I-am spus : mîine plecăm la oraş, Irina. Pentru ce ? a întrebat mirată. Nu i-am răspuns. Am văzut-o cum s-a îmbrăcat, fără să se mai sfiască de mine şi, cînd a pus mîna pe mînerul uşii, am adăugat : trebuie să le spunem, Irina, aşa nu se mai poate ! S-a întors repede,

s-a aplecat spre mine și m-a întrebat : de ce ? ce să le spunem ?... Așa, Irina ! i-am răspuns, ridicînd mîna să-i mîngîi sînul. Mi-a dat-o la o parte, zicînd : mă supun, Matei.

SPRE SEARĂ AM LĂSAT ȘANTIE-rul în urmă, cotind pe cărările care se împleteau prin iarba pîrjolită de soare. Irina mergea înaintea mea, era îmbrăcată în rochia ei albă de pînză și în picioare avea niște tenișI. Abia puteam să mă țin după ea. Mai mult decît sălciile pletoase, de pe margine pe care le cunoșteam, eram călăuzit de o amintire foarte îndepărtată, de pe timpul cînd îmi făceam armata. Ajunsesem cu plutonul într-o după-amiază la un rîu, după ce toată dimineața plouase și ne înghesuisem într-un fel de hangar părăsit, ascultînd, gata să picăm de somn, explicațiile unui ofițer despre tactica în războiul modern sau ceva asemănător. Atunci, după orele acelea, în fața apei, simțisem parcă eu însumi că mă scurgeam odată cu ea. Fusese o senzație înaltă, de risipire, ca și cum mă contopisem cu rîul, lacom să înghit depărtările spre care gonea.

Eram gata să-i mărturisesc gîndul, atît de neașteptată și de nestăpînită era nostalgia care mă cuprinsese după imaginea aceea ciudată, revenită mereu, dacă ea nu s-ar fi oprit, nu s-ar fi întors spre mine să-mi dăruiască ochii cu luminile ei, ce îi adunau în tremuratul lor întreaga ființă. Sărutînd-o, am sfărîmat sentimentul acela nou, ca o ieșire din mine însumi. A fost ca și cum m-aș fi întors dintr-o dată în camera din baracă sau în apartamentul din oraș, și m-aș fi pierdut printre lucrurile neînsemnate ce le mobilau.

La mal am dat de bătrînul pe care îl cinstisem cu țuică la bufet. Pescuia din nou și l-am întrebat dacă venea în fiecare zi la rîu. A dat din cap că da, s-a uitat la Irina, cercetînd-o atent, apoi m-a întrebat dacă aveam țigări. I-am dat mai multe, și-a aprins una, apoi ne-a întors spatele, privind cam în silă plutele nemișcate și firele verzui priponite de mal. Bătrînul părea morocănos, așa mi-a răspuns de cîteva ori, mi-a zis că puteam supraveghea unul dintre fire, apoi a tăcut. Irina s-a așezat lîngă mine și și-a descălțat tenișii privind spre malul

celălalt, de unde se ridicau cîrduri de rațe sălbatice. Am stat nemișcat, cu firul între degete, apoi am întrebat-o pe Irina dacă nu cumva se plictisea. A dat din cap că nu și mi-a zîmbit, închizînd puțin ochii. În clipa aceea firul mi-a zvîcnit în palmă, întinzîndu-se brusc. M-am ridicat în picioare și am început să trag încet, cum îmi spusese bătrînul, apoi mai tare, pe măsură ce scădea rezistența. Ceva mai tîrziu, din întunecimea apei, am văzut trupul cenușiu al unui somn. Nu era prea mare și luneca acum spre mine fără nici o împotrivire, după propria-i durere. La mal, l-am smucit și a căzut la picioarele mele, închizînd și deschizînd gura, în timp ce Irina a țipat de cîteva ori. În glasul ei nu fusese teamă, ci bucurie, o bucurie sălbatică. Am întors privirea spre ea și atunci a strigat bătrînul : ce faceți, nu vedeți că se duce în apă ? L-am tras din nou spre mine. Vietatea prinsă în cîrlig a mai făcut o ultimă încercare, zbătîndu-se cu violență. Am așteptat pînă ce a rămas nemișcat, cu burta pe nisipul ud. O dungă albă, ca un fir de ață, se scurgea de sub el în apă, pe măsură ce urechile i se căscau în spasme. Bătrînul s-a ridicat, i-a smuls nepăsător cîrligul din gură și l-a băgat în plasă. Aveți noroc, mi-a spus el, după ce a aruncat iar firul, este primul pește prins astăzi. Nu i-am răspuns, cu ochii lipiți de locul unde stătuse peștele ultima oară, m-a cuprins încet nerăbdarea spunînd că niciodată n-aveam să mai pescuiesc. Bătrînul probabil n-a auzit, căutîndu-și de treabă, și m-am întors iar spre Irina. Părea că nici nu băgase de seamă vorbele mele. Dar o frază a ei, ca o continuare a unui gînd care probabil că o preocupase în tot acest timp, m-a surprins prin fermitate. Hai să plecăm de aici, chiar acum ! a zis arătînd în sus pe rîu.

Cred că nici nu ne-am luat rămas bun de la bătrîn, am mers multă vreme în susul rîului, mereu în urma ei, pînă la un mal fără plajă, acoperit de iarbă și de sălcii. Acolo mi-a spus să ne așezăm. Eu am aprins țigara și m-am întins cu fața în sus, urmărind cîteva scame de nori care se scurgeau printre crengile sălciei. Irina a aruncat pietre în rîu, apoi m-a întrebat dacă nu vreau să fac baie. I-am spus că mai tîrziu, și ea a început să se dezbrace. Pe urmă i-am auzit țipetele înăbușite, în timp ce intra în apă, urmate de niște plesnituri seci, la

intervale ritmice. M-am ridicat într-un cot. Înota pe lîngă mal și, din cînd în cînd, ridica mîna, semn ca să intru și eu.

Bătrînul nu se zărea. De jur împrejur numai vegetația cu foșnetele ei, păsările, apa și noi. Mi-am spus că o dată va trebui să o aduc acolo în zori, să stăm pe nisipul răcit din timpul nopții și să privim răsăritul soarelui. Am strigat-o și ea și-a ridicat capul. Este caldă apa? am întrebat-o. Nu prea, dar e foarte plăcut aici. Nu vii? M-am dezbrăcat repede și am intrat după ea în apă. Cum m-a văzut, s-a depărtat înotînd repede, însă eu am ajuns-o, am prins-o, încolăcindu-i mijlocul cu brațul. Am bătut amîndoi apa, părul îi cădea în ochi și ea rîdea cu toată gura, spunîndu-mi că obosise. Am înotat unul lîngă altul pînă la o mică insulă din mijlocul rîului, unde Irina s-a speriat de un șarpe, și ne-am întors înapoi la mal. Nu sînt periculoși, i-am spus, eu ar trebui să mă tem, fiindcă am învățat să înot la ștrand. Rîdea storcîndu-și părul în palme. M-am apropiat pe la spate și-am ridicat-o în brațe. Ai înnebunit! Poate să ne vadă cineva! a spus ea, închizînd ochii, ca și cum astfel acel cineva care ar fi existat prin apropierea noastră nu ne-ar mai fi putut vedea. Am așezat-o pe iarbă, soarele cădea pe spatele meu și pe fața ei și, lungindu-mă alături, i-am spus: doar n-am venit aici numai pentru baie. A tăcut o vreme, apoi a întins mîna spre mine, și-a așezat-o pe umărul meu și m-a întrebat: ce crezi tu despre mine? Ești o ticăloasă ca și mine, i-am zis. Dacă mă tem de ceva, a continuat ea după aceea, este faptul că odată ai putea să mă disprețuiești. Atunci, dacă aș ști, n-aș mai putea îndura... Ce n-ai putea îndura? am întrebat-o repede, ridicîndu-mă, să-mi caut țigările. Nu știu de ce voiam să fiu aspru în clipa aceea cu ea, dar cînd m-am întors, cu țigara aprinsă, nu i-am mai spus că toate femeile se tem de ceea ce se temea ea și că, atunci cînd ele spun asemenea cuvinte, mint. Mai tîrziu s-a răsucit spre mine, întinzînd mîna după un fir de iarbă mai înalt decît celelalte, sau după altceva, chiar în momentul cînd m-am uitat la ea, la mîna aceea, mișcîndu-se ca un șarpe auriu prin iarbă. Spunea că zilele din urmă fuseseră pentru ea un fel de vis din care se trezise abia acum, puțin înspăimîntată, și vocea avea parcă o stridență caldă,

dureroasă, necunoscută prin vorbele pe care le rostea. N-o mai auzisem niciodată vorbind astfel, slăbiciunea sau emotivitatea ei, cum mi se dezvăluiau acum, le simțeam, nu știu de ce, false, și îmi strecurau un sentiment de frustrare, ca o anumită fugă necinstită a ei. La un moment dat mi s-a făcut frig și-am încercat s-o învelesc cu cămașa mea, dar ea a aruncat-o la o parte. Asta m-a înfuriat, m-am aplecat asupra ei, iar ea mi-a zîmbit absentă, nimic din ființa ei sau din ceea ce eram noi, în acea clipă, nu răspundea expresiei ce i se întipărise pe față.

Atunci am fost înspăimîntat, m-a fulgerat gîndul că, dacă aș fi iubit-o, aș fi putut s-o omor. Matei, hai, vreau să plecăm ! Drept răspuns, m-am aplecat și mai tare asupra ei și ea m-a prins de gît cu amîndouă brațele, și a început să mă sărute. Cu o disperare tăcută, nici nu erau sărutări, buzele i se striveau la întîmplare, acolo unde cădeau, pe obraji, pe păr, pe frunte, îmi săruta mîinile, cu o lăcomie inconștientă, care m-a făcut s-o strig : Irina ! Dar glasul nu mai era al meu, și poate asta a făcut să se liniștească, să se destindă toată, lipită de mine. O clipă, răsucindu-mă într-un cot, i-am zărit picioarele, ca o sclipire orbitoare, pe iarba aceea deasă și crudă... apoi am auzit-o rostindu-mi numele, ca un țipăt binefăcător, venit din adîncul ființei ei, și ochii, gura, trăsăturile feței, toate, i-au trădat acel țipăt.

Era o femeie frumoasă, acum o vedeam întreagă, sub soarele roșcat ce cădea peste trupurile noastre care, parcă independente, ascultau scurgerea rîului, sau se contopiseră cu el, la fel, înstrăinate de noi. Abia acum această frumusețe era cu adevărat a mea și trupul meu o simțea uimit cum i se alătura, despărțindu-se de femeia cealaltă, care îmi vorbise pînă atunci. Nu rămăseseră din ea decît mîinile, rătăcind singure pe umerii mei, și niște șoapte neînțelese, asemănătoare cu foșnetul sălciilor sau fîlfîitul aripilor. O aveam și mă avea deplin, nu mai eram în stare, așa cum aș fi dorit, s-o întreb de ce nu-și stăpînea plînsul sau de ce plîngea. Trupul ei părea un murmur nesfîrșit ca de ape, pe care numai ochii i-l trădau în imensa lor bucurie mîndră și obosită, așa cum mi se scurgea propriul meu trup...

Tîrziu, ieșind din apă, ne-am întins pe nisipul încă fierbinte. Mi-am sprijinit capul de pîntecele ei și am întrebat-o : de ce ai plîns ? Nu știu, n-aș putea să-ți spun. Apoi a vorbit numai ea, am lăsat-o, ascultînd ca într-un fel de somn dulce din care nu înțelegeam aproape nimic. Într-atît eram de proaspeți și neprihăniți, încît, în timp ce vorbea, eliberîndu-se de ceea ce fusese pînă la întîlnirea noastră, cum zicea ea, am avut senzația că pînă și cuvintele nu-și mai aveau rostul între noi, murdărindu-ne parcă, și i-am spus să tacă. De ce, nu-ți place să mă auzi ? m-a întrebat. Nu, nu-i asta, prostuțo, fericirea poate fi mută și-i mai bine așa, tăcerea o desăvîrșește. Nu m-a înțeles și mi-a spus asta rîzînd.

M-am ridicat și m-am răsucit cu fața spre rîu. Întinderea lui de apă lucea ca o oglindă în care se prăbușea cerul. Ea a început din nou să vorbească, era o repetare a primei nopți, își povestea copilăria și adolescența aproape cu aceleași cuvinte. Am fost gata să-i spun că știam, nisipul începuse să-mi pătrundă în piele, mă ustura și m-am ridicat să mă scutur, numai cu acest gînd, dar ea a crezut că voiam să plec. Nu te interesează, așa-i ? m-a întrebat întristată. Ba da, am zis eu, te ascult, și atunci am simțit o mare dorință să fiu numai cu ea, dar nu acolo, în pustiul acela, ci într-un loc plin de lume, pe o stradă sau pe un ring de dans, ca să fim văzuți de toți și, în același timp, să rămînem singuri, și numai noi să știm un neînsemnat secret din dimineața sau după-amiaza aceea. Sau poate mai bine, gîndeam eu, pe o terasă la malul mării, lîngă întinderea care îmi tăiase răsuflarea, cînd o văzusem prima dată, la înmormîntarea mamei. Pe o terasă plină de perechi, care ar fi dansat atente, făcîndu-se loc, ca noi să trecem, să fim cît mai aproape de marea care aduna parcă de sus cerul și-l tîra din zare, să-l izbească la picioarele noastre.

Murmurul celor din jur și muzica, între pauzele dintre valuri, au continuat în mine pînă ce Irina m-a întrebat : vrei să mergem ? Nu, mai aveam încă vreme, și mi-am scufundat mîinile în nisipul zgrunțuros, am început să sap cu degetele, făcînd un tunel. Am lucrat așa minute în șir, ca și cînd aș fi uitat de prezența ei, pe urmă am întrebat-o : de ce taci ? M-am supus voinței tale, n-ai spus tu să tac ? Liniștea se răcise, o simțeam înfiorîn-

du-mi pielea și, tot scormonind nisipul, închipuind niște construcții, i-am spus că ziua aceea începea partea cea mai frumoasă a vieții mele.

Poate că atunci îmi scăpau niște amănunte, de care aș fi avut nevoie, fiindcă devenisem patetic, arătîndu-i cum visam eu să construiesc un oraș, undeva la malul mării, dintr-o piatră albă, peste care ar fi căzut lumina aproape fără culoare, numai umbrele și florile ar fi fost colorate. Vorbeam aproape necontrolat, pentru că mă cuprinsese o teamă neînțeleasă că aș fi putut-o pierde, să rămîn doar cu amintirile mele, ea însăși să devină astfel o amintire. Gîndul acesta mă îngrozea, căutam să-l alung cu vorbele, cu nisipul în care îmi cufundam mîinile, aproape că îl simțeam fizic, și devenisem nervos. I-am spus că, în orașul pe care mi-l imaginam, ar fi fost nimerit să intre numai tinerii. Nu pentru că aș fi urît bătrînii, dar la vîrsta asta devenim toți o mărturisire a suferinței.

Apoi am rugat-o să-mi repete ceea ce îmi povestise mai înainte, după ce eu am tăcut, obosit, ca și cum m-aș fi agățat de puținele ei amintiri, apărîndu-mă în felul acesta bizar. Nici nu m-a privit, cu capul plecat deasupra genunchilor, pe care și-i strîngea între brațe, a povestit din nou supusă. Deși era doar la un pas, poate din cauza razelor de soare, căzute pieziș, mi s-a părut mai departe și mai jos decît mine, aproape de apă, și nu puteam crede că ea era eroina bietelor istorii, atît de stupide, ce le auzeam. Atunci am avut ieșirea aceea, care ne-ar fi despărțit acolo, dacă n-aș fi mințit. I-am spus : nu ți-i dor de întinderi, de o întindere ca asta ? — și am arătat malurile însorite și dincolo de ele colinele care începeau să-și piardă siluetele în ceața albăstrie. Nu vrei să lăsăm dracului prostiile astea ? S-a răsucit spre mine, a întins o mînă în aer, acum mă privea mai mult decît mirată, ochii i se micșoraseră, erau reduși numai la funcția vederii, mă căutau parcă, acolo unde eu însumi mă temeam să mă uit. Așa presupuneam, după cum tot o presupunere a fost că ea se afla foarte departe de asemenea gînd...

Dar atunci am crezut, nu mi-am aplecat ochii, i-am înfruntat pe ai ei, și-am alunecat încet spre ea, tîrîndu-mă pe nisip, neslăbindu-i privirea. Cînd i-am prins

mîinile, mi-a spus : poate este mai bine, Matei ! Am rămas îmbrățișați, într-o poziție incomodă, dar nu m-am mișcat pînă ce n-am simțit degetele ei, mîngîindu-mi spatele. Ne-am ridicat, ne-am îmbrăcat încet, am ajutat-o să-și tragă rochia pe cap, apoi am luat-o de mînă, strîngîndu-i pumnul mic în palmă, și am plecat de-a dreptul, după luminile șantierului. O vreme am mers fără să ne vorbim, pînă ce m-a întrebat, strecurîndu-și brațul după mijlocul meu : știi cum ești tu, Matei ?... Poate, dar nu știu ce-ai văzut tu. Spune ! i-am zis, ridicînd puțin glasul. N-aș fi crezut că era în stare să observe atîtea detalii, în cuvintele ei se amestecau deopotrivă sfială și îndrăzneală, dar niciodată nu trecea dincolo de curățenia noastră, pe care o simțeam acum cu adevărat în amîndoi. Pentru că și ea, la rîndul ei, așa cum mi-a mărturisit cînd am ajuns la șantier, își descoperea propria-i ființă.

Ne-am despărțit repede și eu m-am dus direct la Dobrin. L-am găsit întins pe pat, cu țigara în gură și mi-a spus că era obosit. L-am rugat ca, a doua zi, să-mi dea voie să plec în oraș. Nu mai reziști, stagiarule ? a zis el, scuturîndu-și țigara pe podea. Poți să mai aștepți pînă sîmbătă, au mai rămas doar trei zile. M-am așezat pe scaun și i-am spus tot. Cîteva minute, m-a privit cu obișnuita lui indiferență, apoi s-a ridicat într-un cot și m-a întrerupt : deci nu pleci singur... Am înțeles, stagiarule.

Mai tîrziu și-a pus cămașa și ne-am dus la cantină. Am mîncat în tăcere, în toată sala eram numai noi doi și femeia care ne-a servit. La sfîrșit, cînd am ieșit afară, m-a luat de umăr și m-a întrebat : te-ai gîndit bine ? Și, fără să mai aștepte răspunsul meu, și-a continuat gîndul : mă tem pentru ea, stagiarule. Am început să vorbesc, ridicasem glasul și el mi-a făcut semn să mă domolesc, dar eu am continuat la fel, simțeam parcă nevoia să-mi aud vocea. Lîngă ușa mea m-a lăsat singur. Am descuiat-o, am aprins lumina și, în timp ce mă dezbrăcam, m-am întrebat aproape fără să-mi dau seama : și pe urmă ce va fi ? Acum, întins pe pat, mă mai neliniștea ceva, ca un început de panică, strecurată din nimic. M-am ridicat, am stins lumina, am deschis fereastra și m-am întors din nou, învelindu-mă în așternut.

Apoi, tot ascultînd vuietul stins al nopții, sfîșiat din cînd în cînd de păsările rîului, am înțeles că starea mea de panică nu era altceva decît frica de singurătate. Nu mai puteam suferi încăperea aceea și, pe jumătate îmbrăcat, am ieșit afară.

Irina m-a primit somnoroasă, strîngîndu-mi-se la piept. Bătăile inimii ei, pe care le-am numărat o vreme, cu mîna lipită sub sîn, m-au liniștit repede. În noaptea aceea cred că am visat rîul sau marea, o întindere uriașă de ape cu multă lumină, peste care lunecau păsări albe. Era de-ajuns să bat din palme și ele se ridicau repede, cu aripile întinse, și le urmăream pînă ce se pierdeau în zare, contopindu-se cu apa sau cu cerul.

NICIODATĂ NU MĂ SIMȚISEM ÎN largul meu cînd ceva îmi aparținuse. Așa mi s-a întîmplat și cu Irina. Din clipa cînd ne-am urcat în mașină și l-am văzut pe Dobrin fluturîndu-și mîna în urma noastră, m-am răsucit spre fereastră cu mîinile pe genunchi, de parcă mi-ar fi fost teamă să mă mai ating de ea. Mai tîrziu am discutat dacă trebuia sau nu să ne oprim în satul ei, la părinți, să le spunem. La sfîrșit am ajuns amîndoi la concluzia că puteam amîna această vizită la întoarcere, și eu m-am cufundat iar în tăcerea mea, exasperînd-o. De cîteva ori a încercat să mă facă să vorbesc, dar a renunțat, urmărind pe lîngă șofer șoseaua care luneca iute sub mașină.

Acum îmi dau seama că am fost doar emoționat și, din această cauză, gîndurile îmi deveniseră atît de confuze încît am avut momente cînd m-am întrebat ce se întîmpla cu mine. Din discuția cu ea, despre părinți, am reținut doar că maică-sa era o femeie micuță și veselă, chiar în clipele cînd îl vedea pe soțul ei beat, stînd lîngă fereastră și privind cu ochii lui ficși, care te îngrozeau, după cum povestea Irina. Am avut o ușoară strîngere de inimă, închipuindu-mi-o în față, gata să mă întrebe ce căutam în casa lor. Minute în șir am imaginat tot felul de dialoguri cu femeia aceea necunoscută și am fost gata să-i spun Irinei. Apoi am așteptat cu nerăbdare să mă văd acasă.

Cînd am coborît din mașină, se înnoptase. Am intrat repede și, cît am luat cheile de la vecinii mei, ea a stat rezemată de ușă, privind speriată de parcă s-ar fi așteptat să-i ceară cineva socoteală pentru această călătorie. Avea să mi-o mărturisească, de cum am intrat și am încuiat ușa. Nu trebuie să-ți fie teamă, am zis. Pe urmă i-am spus că îi voi spăla cada, dacă voia să facă baie. Nu mi-a dat voie, începînd să cerceteze fiecare lucru din casă. O simțeam cît de ușor intra în rolul stăpînei și cum eu însumi cădeam în același joc, ca și cum am fi trăit împreună de ani de zile nedespărțiți și în seara aceea ne întorsesem dintr-o excursie, cu dorința de a ne revedea lucrurile din casă. Mi-a cerut să-i dau explicații despre fotografiile atîrnate pe pereți, ce făceam seara, cînd veneam de la șantier. Încet, închizîndu-mi-se ochii, i-am spus că voi intra primul în baie. Am dat drumul la apă și am început să mă dezbrac fără nici o sfială. Îmi spuneam că, la urma urmei, mă aflam în casa mea.

Dar după ce mi-am scos cămașa, am încercat un sentiment de rușine și m-am dus în baie, încuind ușa. M-am spălat în grabă și, aproape ud, mi-am pus pijamaua. Mă aștepta fără să-și fi schimbat nimic din înfățișarea ei firească. Chiar apariția mea, așa cum eram îmbrăcat, în cadrul acela de o dulceagă intimitate, deosebit de camerele noastre de la șantier, n-a jenat-o. M-a întrebat doar : te-ai înroșit ca un rac, n-are să-ți fie rău ? I-am răspuns că nu, apoi am scos un halat vechi, de-al mamei, i l-am dat și am întrebat dacă nu-i era foame. Mîncasem amîndoi la plecare, la aceeași masă cu Dobrin, care vorbise tot timpul, și mi-a răspuns că nu avea nevoie de nimic, dorea doar să doarmă.

M-am strecurat sub așternut și-am așteptat-o, nevenindu-mi să cred că nu eram singur. Foșnetele rochiei ei, pe care și-a dezbrăcat-o trăgînd-o peste cap și strîngîndu-și furoul între picioare, apoi plescăiturile din baie și, mai tîrziu, pașii șovăitori, ducîndu-se și venind din cealaltă cameră, un du-te-vino de neînțeles, și întrebările ei, mă făceau să-mi închipui că visam. Într-un tîrziu am închis ochii. Ea a continuat să se miște prin cameră, am bănuit cum se pieptăna, ridicîndu-și părul în sus, am auzit-o intrînd după aceea și

în bucătărie, un clinchet de pahar, apa curgînd în chiuvetă, și din nou pași, oprindu-se lîngă fereastră. Îmi aminteam tot și m-am răsucit spre ea, am întrebat-o : ce mai aștepți, spuneai că ți-i somn ! Atunci s-a ridicat de unde stătea, împingînd scaunul cu piciorul în urma ei, și s-a dus la fotografia mamei. A ezitat cîteva clipe, pînă ce a întins amîndouă mîinile spre ea. De ce faci asta, Irina ? Așa ! mi-a răspuns aproape serioasă. Ținînd fotografia înrămată departe de trup, parcă i-ar fi fost teamă să nu atingă de ea altceva decît degetele, a dispărut în cealaltă cameră. Acolo era întuneric și a întîrziat mult, probabil pînă i s-au obișnuit ochii, ca să găsească un loc potrivit unde s-o așeze. Îndată ce s-a întors, a și stins lumina și s-a culcat lîngă mine. Cum așa ? am întrebat-o din nou. Aș fi avut senzația că toată noaptea ne-ar fi privit, Matei, a zis. Am început să rîd, strecurîndu-i mîna pe sub ceafa încă umedă și i-am căutat gura, sărutînd-o de mai multe ori. În timp ce o sărutam mi-am amintit de mama. Poate amintirea ei n-ar fi venit tocmai atunci între noi, dacă Irina n-ar fi băgat în seamă fotografia, așa cum făcuse de atîtea ori Malvina. Nu mă gîndeam la ceea ce-mi spusese ea atunci, cînd a întins mîinile s-o dea jos de pe perete, ci la scrisorile primite de la tata și la vorbele care urmau întotdeauna după ce erau citite. Mă îngrozea repetarea, aproape identică, cum mi-o închipuiam eu.

Am strîns-o în brațe și ea a scîncit ca un copil adormit. Aveam ochii deschiși, i-am întors spre fereastră, privind perdeaua care tremura ușor. Am întrebat : dormi, Irina ? Nu mi-a răspuns. M-am ridicat într-o mînă și m-am uitat la fața ei. Adormise. Lumina care cădea prin fereastră, de la becul din stradă, abia îi contura obrazul. I-am împrăștiat părul pe pernă, s-o văd mai bine, pe urmă am tras cearșaful în jos. Goală, așa cum mi se arăta din nou, părea voinică, la fel ca atunci cînd ieșise din apă și bătea din palme, stropindu-mă. Sînii i se ridicau încet, odată cu respirația, împingînd întunericul din jurul lor. M-am aplecat asupra lor și i-am sărutat, iar ea s-a răsucit cu fața la mine, strîngîndu-se ca un arc. Mai tîrziu s-a trezit și m-a mîngîiat pe față. De ce nu dormi ? a întrebat. Nu pot !... Încearcă, Matei ! a zis. După cîteva clipe am întrebat eu : ai vrea să

mergem acum în oraș ? Ce ți-a venit ? a zis ea. Uite așa, într-o oră am fi sus, la motel, am sta rezemați de marginea terasei și am privi pînă departe... De-acolo se vede întregul oraș. Spune, ți-ar plăcea ?... A întins mîna spre mine și a zis : Lasă-mă, Matei, mi-e somn !...

Am tăcut, a urmat o pauză în care am crezut că mă voi scula, dar mîna ei s-a ridicat tocmai atunci, așezîndu-mi-se pe gură. Taci ! mi-a spus. Știi, Irina, m-am gîndit : ce s-ar întîmpla dacă într-o zi unul din noi ar fi lovit de o boală ? S-a ridicat în coate, rezemîndu-și capul de marginea patului. E cu neputință, a zis ea frecîndu-se la ochi. Tu nu ai mai fi în stare să mă iubești ca acum, a mai adăugat, șoptind. Ce te face să crezi ? Atît cît te cunosc, Matei. Numai puținul acesta. Ar rămîne numai mila. Am tras-o în jos spre mine și, așezîndu-i capul pe piept, i-am zis : acum ți-i frică de suferință, n-ai fi în stare să suporți compătimirea ? A tresărit. Suferința, ca și mila, a zis ea, nu te ajută, ele ucid ! Pe urmă a trecut alt timp fără cuvinte, numai cu respirațiile și bătăile inimilor noastre, pînă ce i-am spus să doarmă. Dar eu m-am chinuit din nou, îmi dădeam seama că neliniștea mea venea de la absența nopții de pe șantier, așa cum era acolo, cu foșnetele luncii și țipătul păsărilor, și mă miram cum de îmi devenise atît de străină casa mea, în care fiecare lucru îmi amintea de cîte ceva.

Tîrziu, am închis ochii, rememorînd după-amiezile noastre cînd coboram spre rîu...

LA PRÎNZ, DUPĂ CE AM MÎNCAT cu Irina la vecinii mei, m-am gîndit să mai rămînem încă o zi în oraș. I-aș fi putut telefona lui Dobrin și el n-ar fi fost în stare să mă refuze. Era însă o căldură infernală și mi-a fost lene să mă înghesui în autobuz pînă la telefoane. Am amînat totul pentru seara, iar Irina a adormit de îndată ce s-a întins pe pat. Era frîntă de oboseală și avea picioarele umflate de atîta alergătură. Întreaga dimineață nu făcusem altceva decît colindasem magazinele.

Mi-aduc aminte că am intrat în baie și am făcut duș. Apa rece a început să mă învioreze treptat, și prin cap au început să mi se perinde întîmplări disparate

din ziua aceea, mici gesturi, vorbe, fără nici o legătură între ele. Irina purtînd o rochie, apoi întinzînd piciorul spre pantof și vînzătorul care i-l privea ca un neghiob, bătrîna din fața unei florării ducîndu-și cîinele de curea, cabina îngustă unde și-a îmbrăcat pantalonii și m-a sărutat, ținînd cu amîndouă mîinile draperia de pluș, să nu dea cineva peste noi, apoi senzația mea de sufocare, imaginîndu-mi brusc că intrasem amîndoi într-o cușcă sau într-un tunel, și iarăși piciorul Irinei, întins grațios, cu degetele strîns lipite. Pe măsură ce apa rece mă pătrundea, aceste secvențe disparate au început să se lege cu altele, reconstituind întregul nostru drum prin magazine și pe străzi.

Am ieșit din baie, numai cu pantalonii de pijama pe mine, și m-am dus în bucătărie să fumez. Mai tîrziu am început să-mi fac tot felul de socoteli în legătură cu banii. Nu fusesem niciodată risipitor, dar atunci mă gîndeam fără rușine că îmi cheltuisem toate economiile. Nu-i greu de bănuit ce sumă fusesem în stare să strîng într-un an, ca inginer stagiar. După ce cumpărasem pentru Irina cele cîteva rochii, pantofii, un pulover și niște pantaloni, nu mai puteam să-mi dau seama dacă mai rămăsesem cu ceva. Adunînd acum tot de prin buzunare, am mai numărat vreo opt sute de lei, amintindu-mi că mai plătisem verighetele și o cravată pentru mine, aleasă de Irina. Risipa asta, pe care n-o mai făcusem niciodată pînă atunci, m-a neliniștit, dar pe urmă mi-am dat seama că începutul acela de grijă nu venea decît de la ființa ei.

Îmi părea acum deosebită de cea pe care o cunoscusem pe șantier sau în escapadele noastre pe malul rîului, mai întreprizătoare, mai vie. Începea să arate o sensibilitate cunoscută mie, aceea a femeilor de la oraș, se entuziasma ca și ele în mod ciudat de foșnetul unei rochii de mătase, de lucirile unor ciorapi, sau de forma curioasă a unor pantofi văzuți în vitrină, de aceste mărunte nimicuri care pentru multe din semenele ei sînt hotărîtoare. Departe de a mă bucura, noua ei purtare mai întrista, eram parcă frustrat, fiindcă întotdeauna cînd mă apropiam de ziua aceea, mergeam mai departe, intuiam o Irină aproape străină, care ar fi putut cîndva să aparțină unora ca Datcu. Era o tristețe care creștea poate și din pricina

încăperii strîmte în care mă aflam, mă dezobișnuisem de zidurile drepte și limitele lor dure. Cînd m-am așezat lîngă ea pe pat, făcîndu-mi loc atent, să nu se trezească, mi-am dat seama că tristețea aceea era parcă inevitabilă, comună tuturor.

Seara, la restaurant, nu-mi mai aminteam nici un gînd din toate acestea. Pe stradă mă întrebase : unde mă duci, Matei ? Undeva, am zis, unde este lume multă și muzică... Vreau să te vadă toți ! — și rîsul ei mă făcuse să regret vorbele stupide ce le rostisem.

Stătuse nemișcată, cu coatele sprijinite de masă, în rochia nouă și albă, foarte decoltată, care parcă îi aurea și-i netezea și mai mult pielea, privindu-mă cu aceeași expresie pe care o remarcasem dimineața, cînd îmi spusese : știi că poți fi nesuferit ? — cu niște ochi pătrunzători, veniți de foarte departe, amintindu-mi de alții, întîlniți nu știu unde. Îți place ? — am întrebat. A surîs, dînd din cap, apoi și-a odihnit ochii pe pahar, sau pe mîna mea, pe degetele mele, care chinuiau o scobitoare. Avea atunci, îmi amintesc bine, o față frumoasă, dar aspră puțin. Poate părul lung, risipit pe umerii goi, rochia albă, locul unde ne aflam sau poate altceva, nici bănuit de mine, îi adusese unda aceea de asprime. Sau numai ochii, ca ceva nedefinit, sufletesc, și chiar buzele și gura, cutele ușoare din colțuri, ce aparțin tot sufletului... N-am putut să-mi dau seama atunci și nici nu știu prea bine ce mă făcea să cred că ea se depărtase de mine. Mă gîndesc că ar fi putut să fie chiar felul ei de a vorbi.

Am fost destul de stingherit, nu-mi găseam cuvintele, sau dădeam peste altele ce nu le-aș fi pronunțat niciodată, deși făceam un mare efort, cu senzația că mă găseam foarte aproape de adevăr. I-am spus : nu știu cum va fi viața noastră, dar simt că tu vei fi ceva esențial în tot ce voi face. A început să rîdă și mi-a acoperit degetele cu palma.

În amintirea mea, ziua de atunci, de care mă apropiam cu greu, nu era decît o încercare de a descoperi defectele Irinei, sau a le crea dacă nu le găseam, amăgindu-mi astfel suferința. Dar nu rămînea decît neputința să mă revolt, în rest, suferința venea mereu, neatinsă. Recunosc că nu era poate prea inteligentă, avea momente

cînd aţipea în ea, şi trăia parcă numai cu trupul, ca un animal tînăr şi mîndru, dar pe atunci nici nu-mi dădea prin cap să-mi pun asemenea întrebare. Chiar şi cînd o făcea pe supărata, avea un fel al ei de-a fi, care mă umplea de bucurie. Gestul acela tainic, de răsucire spre mine, cu braţele gata să mă cuprindă, îl trăiam din nou aproape fizic. Nu mai ştiu dacă în asemenea clipe o doream cu adevărat. Ştiu că dorinţa trecea întotdeauna repede, se cufunda ca şi lucrurile din jurul nostru.

În seara aceea însă, cum mă uitam la ea, cercetîndu-i faţa, după ce ea îmi acoperise degetele cu palma, mi se părea o fiinţă creată de mine însumi pentru îmbrăţişările noastre. Mă stăpîneau emoţiile, venite încet, pe nesimţite, îmi dădeam seama de multe lucruri şi, în primul rînd, de parfumul pielii, de mîna acum încleştată pe încheietura mîinii mele şi de micile zvîcniri, abia perceptibile. Localul se umpluse de lume şi de muzică şi i-am spus că voiam să dansez. S-a ridicat, fără să răspundă, neslăbindu-mi mîna din strînsoarea ei fragilă. Pe ring erau puţine perechi, în majoritate tineri.

La sfîrşit s-a aplecat spre urechea mea şi mi-a spus în şoaptă, cu o voce obosită : hai să plecăm ! Am întrebat-o de ce, şi a zis, cu aceeaşi voce : vreau să fim numai noi.

În drum spre casă, într-un taxi, a fost aproape mută, dar simţeam că fiinţa ei era cuprinsă de un puternic sentiment de recunoştinţă. Pe palier, cît am deschis uşa mi-a spus ceea ce bănuiam, deşi nu pronunţase cuvîntul respectiv. Am încercat s-o cert, dar nu m-a lăsat să vorbesc. Spunea că pentru ea toate zilele, de cînd ne cunoscusem, fuseseră un adevărat triumf. Am întrebat-o în ce sens, însă nu şi-a putut explica şi nici nu prea o interesa un astfel de răspuns. Oricare ar fi fost, n-ar fi schimbat nimic. Apoi a tăcut multă vreme şi, cînd a început să vorbească, avea ochii închişi, ca şi cum n-ar fi fost în stare să vadă materializarea a ceea ce spunea, sau poate totul i se afla sub pleoape. Zicea că numai din ziua cînd venise Malvina pe şantier se gîndise cu adevărat la mine, şi mă văzuse acolo, în acel loc dintre barăci, alături de ea. Atunci, recunoştea că de multe ori încercase să mă caute, dar n-avusese destul curaj. Mă ajutase însă cu toată puterea ei, îmi şoptise

numele în fiecare noapte și începuse să fie atît de sigură că nu se înșelase, încît pierise în ea orice teamă, chiar aceea care nu avea nici o legătură cu dragostea noastră.

Tăceam. Sentimentele și gîndurile mi se învălmășeau în mine, în timp ce îi ascultam glasul. Aproape că nu-i înțelegeam nici un cuvînt, ascultam doar pentru vocea aceea care se depărta și se apropia ca o luminiță în noapte. După un timp i-am simțit mîinile mîngîindu-mi părul. Nu puteam vorbi, mi se părea că dacă aș fi rostit un singur cuvînt aș fi destrămat tot ce ne învăluia atît de plăcut. Mi-am lăsat capul lîngă umărul ei și am închis ochii. Așa am auzit prima bubuitură a tunetului și apoi ropotul ploii. Închide fereastra ! m-a rugat Irina speriată. De ce ți-i frică ? am întrebat-o eu, acoperindu-i ochii, fiindcă începuseră fulgerele.

PLOUA DE PATRU ZILE FĂRĂ încetare. Șantierul arăta ca o mlaștină pe care se umflau bălțile tulburi. Lucrul încetase și oamenii se adunaseră la cantină, tropăind cu bocancii lor grei pe dușumea. Știam că pe urmă aveau să se risipească prin dormitoarele cu paturi suprapuse, răsfoind ziarele vechi sau jucînd cărți. Așa se întîmplase și cu o zi înainte, cînd toți hotărîseră să nu mai lucreze.

Cum am intrat acolo, m-a izbit un miros greu de tutun și haine ude de ploaie sau de transpirație, în care se lățea rîncezeala de la bucătărie, și m-a apucat greața. Am plecat repede și am împins ușa camerei unde țineam, împreună cu Dobrin, hîrtiile șantierului. În clipa cînd am intrat suna telefonul. I-am recunoscut imediat vocea lui Datcu și i-am spus cu cine vorbea. M-a întrebat cum ne simțeam și, uitîndu-mă pe fereastră, i-am zis că așteptam să se oprească ploaia și să începem lucrul. Altceva ? m-a mai întrebat el. Nimic ! am zis, apoi el mi-a vorbit despre Dobrin, rugîndu-mă să-l ajut. I-am promis din nou și el a închis telefonul.

Cu o mînă rămasă încă pe telefon, am început să răsfoiesc foile volante ale unui calendar, fixat pe un mic postament de lemn, un calendar din acelea ieftine, pe care, la începutul anului, le primesc toți salariații ce au o masă de lucru, așa cum aveam eu. Nu însemnasem nimic și am

citit pe foaia din ziua aceea : soarele răsare la 4,15, soarele apune la 20,30, zile rămase 200.

Atunci a intrat Dobrin și cu Loghin. Acesta din urmă, cum s-a așezat pe scaun, a și ridicat glasul. Era de nerecunoscut, nu-l mai văzusem niciodată înfuriat. În timp ce el vorbea gesticulînd, mă gîndeam că mă înșelasem pînă și în privința blîndeții sale. L-am întrerupt, spunîndu-le că vorbisem cu Datcu. Ce mai vrea și ăla, stagiarule ? a întrebat Dobrin. Pauza mea a fost lungă, n-am mai apucat să spun decît că nu auzisem nimic interesant, după care Dobrin a început să rîdă. Aș fi vrut să mă retrag, cu gîndul la cartea neterminată ce o lăsasem pe pernă. În lipsă de altă ocupație, în zilele acelea citisem mult, ca pe timpul cînd eram elev, în serile cînd o așteptam pe mama să se întoarcă din tură. Simțeam însă și nevoia de a-i spune cîteva cuvinte lui Loghin. De Dobrin n-aveam cum să mă mai sfiesc, așteptam doar momentul, ascultîndu-l pe Loghin. Dorea să evacuăm șantierul, să scoatem măcar mașinile, spunea el, în glasul său amenințarea nu mai era potolită, vorbea privindu-ne cînd pe unul, cînd pe celălalt, neezitînd să ne numească de mai multe ori iresponsabili. Dobrin l-a ascultat pînă la capăt, cu un efort silnic, nici nu-l privea, bătea încet cu degetele lui groase darabana în masă, și trăgea din țigară. Fă tu asta, Loghine ! a zis el, pe neașteptate. Noi n-o facem, evacuează tu șantierul, dacă te ține punga să plătești tot tărăboiul care va fi. Nu poți să înțelegi că locurile astea n-au fost niciodată inundate ? Și te-aș mai întreba, de ce nu-ți vezi lungul nasului ? Ți s-a urcat la cap ?

Atunci i-am surprins încă o dată, a nu știu cîta oară în dimineața aceea, expresia ochilor, aproape străină, privirea lucioasă și rea, fața transfigurată, cu trăsăturile modificate, subțiate, golită de sînge. Așa o vedeam eu și nu mă întrebam cum lunecasem de partea lui Dobrin, cînd se întîmplase apropierea noastră definitivă. Așteptam doar prilejul, o clipă în care Loghin s-ar fi oprit la mine, ca să-l înfrunt, corpul mi se acoperise cu sudoare, o simțeam prelingîndu-mi-se pe spate rece, ca și cum m-aș fi încleștat fizic cu el. I-am zis : mi se pare că îți cam tremură fundul. Puțină ploaie, puțină furtună și vitejii fug ca păsărelele. Dobrin a ridicat mîna spre mine :

stai, stagiarule, baţi cîmpii, nu-i chiar aşa. El încă n-a fugit.

Loghin şi-a aprins ţigara, a tras din ea cu sete, parcă să-şi revină. A ridicat apoi şi el o mînă în sus, a fost un gest stupid şi şi-a dat seama imediat şi-a lăsat-o în jos, aşezînd-o pe genunchi. Mîna îi tremura ca şi bărbia. Răspunderea o avem cu toţii, a reuşit el apoi să spună. Ceee ? Care toţi ? a întrebat Dobrin, şi faţa i-a devenit brusc serioasă, fiindcă pînă atunci arătase de parcă ar fi vorbit în glumă. Unda aceea din privirea lui, rece şi batjocoritoare, a licărit, trezind în mine vechile resentimente.

Am fost gata să-l întrerup, să-i spun că nu avea dreptate, dar ceva mai tîrziu n-am mai fost în stare. Dobrin şi-a continuat furia : eu nu ştiu să conduc decît prin disciplină, iar tu, Loghine, eşti obligat să mă ajuţi. Uite, m-am înşelat, îmi închipuisem că ai reuşit să mă cunoşti, să simţi că nu sînt obişnuit cu dădăceala, n-am reflexele astea, de a tot da explicaţii. Îndeplinesc planul şi asta nu-i puţin lucru. Sufletele, lucrul cu ele, cad în sarcina ta. Hai, prelucrează-i să fugă ! De ce n-o faci ? Loghin îl privea puţin cam confuz, părea să nu creadă ceea ce-i spunea Dobrin, care continua să vorbească. Mai tîrziu, Loghin s-a ridicat tăcut şi a ieşit fără să ne salute. În urma lui, i-am spus lui Dobrin, pentru prima dată fără să mai întrebuinţez formule de politeţe : nu te iluziona, Loghin este destul de tare, oamenii ţin la el mai mult decît îţi închipui. Gîndeşte-te că n-ai cîştigat, gîndeşte-te mai ales ce ai de făcut ! S-a răsturnat în scaun şi a început să rîdă, era din nou rîsul lui care umplea încăperea ca o behăitură. Ochii îi luceau mici, înconjuraţi de pielea zbîrcită, strînsă ca atunci cînd priveşti ceva foarte îndepărtat. Uite cine s-a găsit să-mi dea sfaturi ! Mai bine ai grijă de-ale tale, stagiarule ! Nu sînt eu omul să mă pierd ca voi în amănunte, altfel m-ar fi mîncat de mult cîinii.

Aceste cuvinte îmi confirmau încă o dată că potolirea lui Dobrin din ultimele săptămîni fusese trecătoare. Intrase iar în rolul autoritarului, o autoritate dealtfel obişnuită, pentru că nu era vorba atît de el, o mărturisise de multe ori, ca şi atunci, ci de interesele şantierului şi ale întreprnderii, fiinţa lui era lacomă de a se confunda cu lucruri mari. S-a ridicat greoi şi şi-a îm-

brăcat mantaua de ploaie. Apoi mi-a spus să-l chem și pe Loghin, voia să dăm o raită pe malul rîului, numai pe porțiunea aceea periculoasă, cum o numise Loghin. Să vadă cu ochii lui ! a zis Dobrin.

După cîteva minute, înaintam toți trei prin lutul gălbui. Am mers în șir, eu am fost ultimul și, cînd am ajuns pe malul rîului, vîntul devenise mai intens. Ochii lor, acum ascunși aproape în încrețiturile obrajilor, în sforțarea pe care o făceau pentru a se feri de rafalele de ploaie, nu s-au căutat nici o clipă. Apele scăzuseră, se vedea dîra de spumă pe maluri, înaltă de cîțiva metri. Ei, ce spui, tovarășe Loghin ? a întrebat Dobrin. Natura asta o fi ea afurisită, dar mai ține și cu noi. Loghin nu i-a răspuns, s-a răsucit și a început să pășească egal, plecat ușor în față, din cauza ploii. Noi am mai rămas acolo o vreme, apoi am ieșit la șosea. Aici vîntul nu mai era atît de aspru și obrazul lui Dobrin se mai descrețise. Avea în gură un fir de pai, al cărui capăt se mișca după impulsurile pe care le imprima limba. Hai să bem ceva, a zis el, tot n-avem ce face acum altceva mai bun.

Pe urmă orele s-au scurs repede. Îmi amintesc că am străbătut drumul pînă la șantier mult mai greu ca la venire, amîndoi cu capetele plecate. Dobrin avea chef de vorbă și i-am făcut plăcerea, deși am fost aproape absent la toată discuția. Mă gîndeam la ultimele două zile, cu nopțile lor, timp în care aproape nici n-o văzusem pe Irina. Nu, Loghin nu poate fi atît de ticălos ! îmi repetam mereu, în timp ce-i răspundeam cu da-uri sau nu-uri lui Dobrin. Îl găsisem la ea, chiar în prima zi după ce ne-am întors, și poate nu aș fi dat nici o însemnătate prezenței lui acolo, dacă Irina nu mi-ar fi vorbit atîta despre el, refuzîndu-mi la sfîrșit îmbrățișarea cu o violență necunoscută pînă atunci la ea.

Călcam fără să mă uit și rememoram tot ce se întîmplase între noi, după plecarea lui. Îi răsuceam brațele și o priveam fix în ochi, să pot găsi un indiciu, o strălucire bănuitoare. Mă întîmpinau niște ochi înspăimîntați care nu tresăreau la cuvintele mele. Dacă mă vei înșela, îi repetam întruna, o să te ucid ca pe un cîine ! Puțin mai tîrziu, stătea cu capul plecat și părul îi căzuse pe față, aproape că i-o acoperise. I l-am dat încet la o

parte și i-am descoperit ochii plini de lacrimi. Am vrut să-i cer iertare, i-am sărutat mîinile, dar nici după aceea nu a rostit vreun cuvînt. La un moment dat, rezemîndu-se de perete, mi-a arătat ușa, rugîndu-mă s-o las... Ei, stagiarule, te-am întrebat ceva ? Da, da, poate are dreptate, i-am răspuns eu absent. După tine toți au dreptate, a mai zis el. Nu există nimeni care să nu aibă. Acum ce mai putem face decît să așteptăm ? Părea puțin neliniștit și a continuat să vorbească, zicea că dacă s-ar fi întîmplat urgia aceea peste un an nici n-am fi băgat-o în seamă, ar fi fost cu totul altceva. L-am însoțit pînă la baracă fără să mai răspund cuvintelor lui și, în timp ce el deschidea ușa, eu am rămas lîngă fereastra unuia dintre dormitoarele comune. Aveam de gînd să intru acolo și să pălăvrăgesc cu oamenii, dar am renunțat și-am făcut la fel ca Dobrin. Apoi am așteptat să se culce toți, a fost o așteptare nesfîrșit de lungă. Nici nu mai știu cîte ore s-au scurs din acel timp, străin de sentimentele mele, indiferent la tot ce mi se întîmpla, pînă m-am ridicat de la masă și am împins ușa.

Afară continua să plouă, cu stropi mărunți, împroșcați în toate părțile de vînt. Am mers încet pînă la ușa ei, cu tîmplele umflate, zvîcnindu-mi cumplit, și acele zvîcnituri sau căldura din mine parcă se opuneau înaintării mele. Și de fiecare dată, cînd simțeam ploaia în față, strîngeam dinții și pumnii, trupul mi se încorda ca să învîng parcă nu ceea ce era în afară, ci acea forță din mine.

Cînd am intrat și ea a aprins lumina, aveam ochii orbiți îndărătul perdelei de apă sau de oboseală. Mi-a arătat un scaun. M-am așezat. Am tăcut, tăceam amîndoi, ne dădeam unul altuia răgazul de a pune în balanță ceea ce făcusem și am fi putut face. Poate că ne gîndeam ca despărțirea să fie cît mai neutră, să arătăm cît mai integri, deși nu ne gîndeam la ea. Era o ironie cumplită ceea ce ni se întîmpla. Nici eu și nici Irina nu găseam cuvîntul adevărat care să ne împiedice de a ne retrage în noi înșine. Deodată, m-am pomenit spunîndu-i că voiam să mă întorc la tot ce fusesem înainte de a ne cunoaște și ea mi-a întîmpinat vorbele cu un zîmbet. Nu era în el nici măcar mirarea, se resemnase parcă, începea să cedeze. Și de ce, Matei ? a întrebat ea. Răs-

punsul meu a fost o improvizație, i-am spus că într-o oră sau două n-aș fi putut să-i povestesc totul. Ce aveam, la urma urmelor, să-i reproșez Irinei ? m-am întrebat după aceea. Cele mai frumoase momente din dragostea noastră, marcate doar de un simplu gest al ei sau o privire caldă, o mînă întinzîndu-se spre mine, au început să se ridice încet în mine, cu grija pe care o porți bolnavilor ce nu pot suferi nici cea mai mică mișcare. Treptat nostalgia și tristețea s-au prefăcut în dorință și, de neînchipuit pentru lipsa mea de stăpînire, am deschis ușa, spunîndu-i : să lăsăm timpul, avem amîndoi nevoie de puțin timp.

Îmi dădeam seama că nu fusese decît un joc al meu, stupid, de a complica lucrurile, în care se lăsase și ea prinsă. Trîntit pe pat, fără să-mi fi scos hainele de pe mine, m-am gîndit la rîu, la după-amiezile acelea cu cerul înalt și la îndepărtările care mă făceau să mă simt liber ca păsările care zburau către ele. Și-i spusesem toate acestea Irinei și o întrebasem prostește dacă păsările erau cu adevărat libere. Timpul se scurgea pe lîngă noi ca apele rîului, deasupra cărora Irina și eu păream nemișcați.

Știam că noaptea aceea era ultima care ne mai despărțea. Eram hotărît s-o aduc la mine, în camera strîmtă, sărăcăcioasă, și să trăim ca soț și soție, fără să ne mai ferim de nimeni. Așteptam amîndoi, de asta eram sigur. Parcă pînă atunci trăisem foarte aproape unul de altul, ne cunoscusem încă de la început, de cînd dădusem cu ochii de lumina zilei și ne despărțise doar timpul, ca un zid. Fără să fi băgat de seamă, mersesem unul lîngă altul, două ființe asemănătoare, simțind că odată drumurile noastre se vor întîlni. Poate mă apropiasem de ea la început numai din curiozitate sau poate mă intrigase privirea ei — limbajul acela mut al ochilor. Mă gîndeam că toată viața mea de pînă atunci fusese însemnată cu lunecările care mă îngrozeau de cîte ori îmi reveneau în minte. Unele nici nu-mi aparțineau, fuseseră ca un fel de moștenire de la părinți, numai ei mi le hotărîseră. Dar întotdeauna voisem să fiu liber, să ies din necesitățile care îmi copleșiseră viața, chiar dacă nu reușisem niciodată.

Mai înainte de a veni pe şantier, mă obişnuisem cu gîndul că nu eram decît un ins ca atîţia alţii, un pion pe tabla de şah, oricînd în pericol să fie sacrificat, şi de aceea mă ţinusem la o parte. Dar nici cînd reuşisem, cînd devenisem egal cu mine însumi, ignorînd necesităţile momentului, nu fusesem mai puternic, ci doar mînat de mica mea vanitate. Mă realizasem sau nu? Nu-mi dădusem seama. Mă chinuise mereu gîndul că avusesem o existenţă mediocră, dar nu fusesem în stare să-i descopăr cauzele. Poate din teamă, n-avusesem puterea să mă cufund în propria mea fiinţă, ca într-o cameră obscură, s-o fi luminat, să fi stabilit o ordine.

Acum abia aveam să încep totul de la capăt, eram capabil să mă eliberez pe deplin, ca şi cum trăiam o a doua naştere. Trecutul meu, atît cît era şi cît mă însemnase, nu mai avea forţa de altădată. Ştiam că am să muncesc ca şi pînă atunci, dar însăşi munca mea, aşa cum mi-o închipuiam, căpăta alte dimensiuni. Luam totul de la capăt lîngă Irina, veneau apoi copiii, bucuriile şi tristeţile la fel de trecătoare, dar exista un scop, un punct spre care trebuia să merg, aşa cum lunecau apele rîului, chiar dacă la sfîrşit nu mai rămînea nimic din ele, acolo unde se întîlneau cu marea.

Îmi aminteam perfect planurile mele de atunci. Nu era deloc simplu, îmi ziceam. Toate îndatoririle, toate problemele pe care le ridica viaţa materială îşi găseau pînă la urmă dezlegarea firească. Dincolo de ele se ridica adevărata noastră viaţă, fiindcă niciodată n-ar fi reuşit să ne înlănţuiască. Orice gînd frumos ar fi fost cu putinţă de realizat, pentru că n-am fi cunoscut între noi ura. Dorinţele noastre s-ar fi potrivit oricînd perfect, ca mîinile sau ca ochii unui singur om... Erau lucruri şi fapte văzute într-o clipă, cît deschideam şi închideam ochii, rămîneau acolo în mine, imprimate ca pe pelicula unui aparat fotografic. Le reluam mereu, parcă să le dau consistenţă sau eu însumi să mă conving...

MI-A DESCHIS UŞA ŞI A SPUS să intru, ca şi cum nu s-ar fi întîmplat nimic între noi. Îşi tot strîngea cordonul halatului şi mă privea zîmbind. Timp de cîteva minute, am şovăit amîndoi. Eu am în-

cercat de mai multe ori să-mi aprind ţigara, dar am renunţat de fiecare dată... Nici unul n-a căutat privirea celuilalt, nici unul n-a rostit o vorbă. Dacă ne-ar fi văzut cineva, aşa cum stăteam amîndoi, i s-ar fi părut că ne studiam reciproc prin trupurile noastre încremenite, care se pîndeau unul pe altul. Poate n-ar fi greşit, fiindcă noi înşine ne comportam în concordanţă cu aceste trupuri, iar atunci cînd unul se mişca, aproape concomitent făcea acelaşi lucru şi celălalt, cu ezitările respective. Ochii mi se lipiseră de patul desfăcut, de albul cearşafurilor şi al pernei, pe care era o carte deschisă. Citeai ? am întrebat-o ca să spun, în sfîrşit, ceva. După cum vezi, a zis ea, zîmbind.

Ar fi fost uşor să renunţ pur şi simplu la ideile mele fixe şi s-o cuprind în braţe. Cred că i-am spus, pentru că ea a întins mîna spre comutator. Atunci i-am zis : pe întuneric ai impresia că este mai moral ? A început să rîdă, dar cînd a încetat, avea faţa schimbată, se făcuse mai palidă şi buzele îi tremurau. Cum putusem să pronunţ asemenea cuvinte, ce mai voiam ? Dragostea. Parcă spusesem la sfîrşitul unui alt raţionament stupid, ca şi vorbele pe care le rostisem, silabisind... Sînt totuşi ţărancă, a zis ea, ţi-am spus ce gîndesc despre toate astea am rămas la fel de înapoiată ca strămoşii mei.

Mi-am aprins ţigara şi m-am aşezat pe scaun. Devenisem rău, simţeam dorinţa să o văd supusă, aşteptam gestul ei. I-am spus : ne prefacem că ne este ruşine, sîntem făţarnici, închipuindu-ne că întunericul ne poate ascunde făţărnicia. Mie unuia mi se pare incomparabil mai moral să-ţi deschizi inima în faţa tuturor... A dat din cap că era de acord, şi o şuviţă de păr i-a căzut pe frunte. Obrajii i se îmbujoraseră iar, avea aceeaşi înfăţişare neînduplecată şi hotărîtă ca atunci cînd îmi arătase uşa. Schimbarea ei bruscă m-a surprins într-atît, încît am uitat ceea ce gîndisem mai înainte de a intra acolo. Te-am oprit să stingi lumina, i-am zis apoi, pentru că unele lucruri nu se discută decît aşa. Poate ar fi mai bine, a zis ea, să amînăm, dacă este atît de important, acum ai băut. Miroşi a vin... Iar te-ai dus cu nesuferitul acela de Dobrin, aşa-i ?... Ajunge ! Crezi că ai dreptul să-mi judeci prietenii, să-ţi dau cont de ceea ce fac şi unde mă duc ?... M-am blestemat imediat în sinea mea pentru această ieşire, dar trupul nu-mi mai dădea ascul-

ture. M-am resemnat simțind că trebuia să asist la ceea ce avea să urmeze, ca și cum totul ar fi fost străin de persoana mea. N-am bănuit că te-aș putea supăra, purtîndu-ți de grijă, a zis ea, cu o voce cenușie și rece. O voce de nesomn, de teamă și resemnare. Apoi a adăugat : nu te-aș fi controlat niciodată, nu știu ce înseamnă a controla pe cineva, a-i cere cont, mai ales atunci cînd el... Dar ce să mai spun ! A fost o pornire prostească, pe care te rog să n-o iei în seamă. Am zis și eu fiindcă nu-mi place Dobrin, nu știu de ce, cînd te văd cu el, mi se face frică. El te-a îndepărtat de Loghin. Ai grijă, Matei, oare ai uitat toate cîte ți-a făcut pe șantierul din oraș ? Tu mi-ai povestit doar... Iar Loghin ? am zis. Poate pe el îl aștepta.

Și-a ridicat privirea spre mine, apoi a plecat capul în jos, încet, așa cum a mers pînă la canapea unde s-a așezat, strîngîndu-și genunchii între mîini. Tot ce mă gîndisem să-i spun, în clipele acelea, devenise inutil. Ea începuse să plîngă, izbucnise într-o violentă criză de plîns și cu asta parcă îmi răspundea gîndurilor mele. Nu știam de ce, dar ne încurcasem amîndoi în propriile noastre lațuri. Deschideam gura și o închideam la loc. Ce i-aș fi putut spune ? Cred că dacă aș fi reușit, ar fi fost, ca de obicei, ceva lipsit de sens. Mă simțeam penibil, întindeam mîinile și le lăsam la loc, în jos, pe lîngă trup, chinuindu-mă să-i explic cum îmi închipuisem eu laturile noastre, deci și ale mele, unde încă nu lăsasem ceea ce ar fi trebuit să lăsăm. Nu mîinile, care continuau să strîngă genunchii, și nici părul căzut în față, ochii pe care îi bănuiam numai, sau trupul ei, nimic din aceste semne materiale nu mi-ar fi putut răspunde ceea ce aș fi vrut să aflu. Doar ochii, ei ar fi fost în stare, privirea ca ceva sufletesc, venit din interior...

În sfîrșit, am reușit mai tîrziu să mă apropii de ea și să-i spun : hai, vorbește ! Am repetat de cîteva ori, dar gîndul îmi era altul. Aș fi vrut să-i spun că o iubeam, că eram gata să-i iau în brațe toate lucrurile ei și să le duc la mine, ca a doua zi toți să vadă că ne căsătorisem cu adevărat. Oare răspunsul ei la această dorință îl așteptam ? Doar nu mi-l spusese de atîtea ori ! Nu mai puteam rosti decît acel îndemn : hai, vorbește !, fără nici un sens.

Mai tîrziu s-a potolit, şi-a şters ochii şi, în cele din urmă, şi-a lăsat încet capul pe pernă, privind în tavan. Atunci m-am gîndit că nu mai trebuia să aştept, puteam s-o iau, aşa cum era, ştiam doar că în asemenea momente esenţialul este să fii năvalnic, să nu cedezi nici un gest, nici un cuvînt, să rămîi surd. Apoi totul avea să se schimbe, ca altădată. Brusc, m-am aplecat asupra ei, i-am cuprins umerii şi am tras-o spre mine. S-a răsucit, o mînă mi-a lunecat pe lîngă urechea ei mai jos, între umăr şi gît. Voiam să-i prind sînii, să-i am în mîini, să-i sărut nebuneşte, să nu le mai dau drumul, cuprins de teamă că dacă nu i-aş fi ajuns, mi-ar fi fost refuzaţi pentru totdeauna. În clipa următoare m-au oprit cuvintele ei, aproape ţipate: pleacă! Dacă nu pleci, strig, scol toţi oamenii. Mîinile mele au slăbit strînsoarea, ea a simţit, m-a împins violent şi s-a ridicat, încheindu-şi halatul. Pleacă, n-auzi! a mai strigat, rămînînd în picioare, dincolo de masă, şi privindu-mă cu o expresie ciudată. Luminiţele acelea din ochii ei se întunecaseră, păreau stinse, nimic nu mai lucea în adîncul lor. Continua să-şi încheie un nasture de la halat, cînd mi-a spus: aştept să pleci.

Dacă pînă atunci mai avusesem vreo nădejde ca ea să renunţe, această nădejde a pierit repede. M-am simţit dintr-o dată obosit cumplit şi picioarele au început să-mi tremure. Mă uitam la ea, la obrazul ei palid, aşa cum nu i-l mai văzusem pînă atunci, năpădit de lumina bolnăvicioasă a becului, şi mi-am amintit de prima seară cînd intrasem acolo, ca să-mi pună ceva peste tăietura din palmă. Tot la fel aşteptase. Acum auzeam din nou cuvintele acelea, desluşite, ca şi cum le-ar fi rostit propria mea umbră, întinsă pînă în tavan. Nu ştii încotro s-o apuci, aşa-i? am zis, apropindu-mă de ea. Vream să te conving să ai încredere în mine. Nu poţi, mi-a răspuns, asta este imposibil atîta timp cît tu mă suspectezi. Loghin... a mai apucat să zică, fiindcă i-am închis gura cu toată furia şi puterea de care eram în stare atunci. Te implor, du-te, a zis mai tîrziu, apoi s-a lăsat în voia mea...

La sfîrşit, întoarsă cu spatele spre mine, mi-a zis: nu ştiu dacă am citit asta, dar cred că aşa se întîmplă şi cu cei care se îneacă, exact cum mi s-a întîmplat mie acum. Am văzut doar un şir de imagini care m-au scu-

fundat. Atît, Matei... Poți să pleci, ești mulțumit ? Hai, pleacă ! M-am ridicat de pe canapea în silă și am pășit spre ușă. Nu vrei să te întorci cu fața la mine, Irina ?... La ce-ar folosi ? Doar tu m-ai obișnuit. Hai, du-te ! Pe mîine, Irina, poate vom avea mai mult noroc, i-am zis, deschizînd ușa. În urma mea am auzit cheia răsucindu-se, și pe urmă s-a întunecat și fereastra. Am mers prin ploaie, fără să-mi feresc fața de rafalele vîntului.

Ceva mai tîrziu mă aflam pe o cărare ce ducea spre șoseaua asfaltată. Nu se vedeau decît becurile atîrnînd în pînza deasă de apă și umbrele stîlpilor și ale copacilor din jur. Am ieșit la șosea și am pornit-o în sus, spre pod. Știam că dincolo de pod trecea calea ferată și mai departe se afla satul. Luminile lui puține pîlpîiau în întuneric. În cele din urmă am ajuns la pod. Rîul mugea atît de îngrozitor sub el, încît m-am îngrozit. Cizmele mi se umpluseră cu apă și, cît am stat acolo, rezemat de grilajul de fier, mi le-am golit. Nu-mi mai era frig, nu mai simțeam nici oboseala de mai înainte, rămăsese în mine doar frica. Am aprins un chibrit, care s-a stins imediat. Gestul a fost atît de inutil, încît am început să rîd. Ce, voiam să văd apele cu bățul acela de chibrit ?

Am mai stat cîteva minute, fumîndu-mi țigara, apoi m-am întors încet spre șantier. După vreo sută de metri am zărit farurile unei mașini, dar am mai mers încă o bucată de drum prin mijlocul șoselei. Era un camion și șoferul probabil că m-a zărit de departe, pentru că s-a oprit și a strigat la mine : ei, ești de pe aici ? M-am apropiat. Nu i-am văzut bine fața, dar după glas părea tînăr. Nu știi, pe aici este inundată cumva șoseaua ? I-am spus că nu, rîul n-avea cum s-o inunde, revărsările de apă prin locurile acelea nu se întîmplau decît la sute de ani. Ori nu ești de pe aici, ori îți arde de glume, mi-a răspuns el. N-am mai reușit să-l întreb ce știa sau ce aflase, pentru că a pornit în aceeași clipă mașina, înjurînd. Și atunci am întors capul după el, nu pentru că omul înjurase. Am așteptat ca să ajungă la pod, ca și cum, în lumina farurilor, aș fi putut vedea dacă apa se revărsase peste maluri. Apoi am plecat spre barăci, întrebîndu-mă de ce ieșisem pe o noapte atît de neobișnuită. Ceva mă neliniștea. Nu gîndul la Irina, la cuvintele ei. Înțelesesem precis, și dacă i-aș fi văzut ochii, mi-ar fi confirmat și ei : ea rămăsese, poate, nu numai

în noaptea aceea, departe de mine, neatinsă în independenţa propriei ei fiinţe.

Cînd am ajuns la barăci, ploaia se rărise. La Dobrin era lumină şi m-am gîndit să intru acolo. M-am uitat pe fereastră şi l-am văzut, aşa cum bănuisem, întins pe patul de fier, cu perna mică adunată toată sub cap, cu faţa în sus. Ziarul îi căzuse din mînă alături, iar pe masă era o sticlă goală şi un pahar galben, de plastic. Am renunţat să-l mai trezesc şi am intrat la mine. Mantaua de ploaie se făcuse insuportabil de grea, abia acum o simţeam, agăţînd-o în cui. M-am lăsat pe scaun şi mi-am aprins o ţigară. După două fumuri am renunţat, am strivit-o în scrumieră şi, întinzînd mîinile pe masă, mi-am sprijinit fruntea de ele.

M-AM TREZIT AMORŢIT. MĂ DUrea îngrozitor capul, trupul întreg era o durere, orice mişcare îmi desfăcea parcă de pe oase carnea. Am rămas o vreme nemişcat, ca şi cum mi-ar fi fost teamă că m-aş fi putut desface în bucăţi, m-aş fi risipit pe podeaua murdară. Ascultam încordat. Ceva lipsea, la început nu mi-am dat seama ce, apoi am ştiut că ploaia încetase. Răpăitul de pe acoperişul învelit cu carton şi smoală nu se mai auzea. M-am ridicat încet, cu privirea tulbure şi am deschis fereastra.

Zorile erau roşii, undeva departe, şi pămîntul fumega, sălciile şi plopii din luncă se desfăcuseră parcă din rădăcini şi urcau odată cu ceaţa albăstruie spre cerul căzut în jos. Am stat acolo mai multe minute, cu coatele rezemate de marginea ferestrei, urmărind cum dunga roşie a zărilor se lăţea, decolorîndu-se. Din streaşină mai cădeau picături, cînd şi cînd, numărînd o tăcere de infinit. Poate picăturile acelea, fumegarea plopilor şi sălciilor sau nebunia de culori, scurgîndu-se una în alta, mă întorceau mereu cu gîndul la Irina. Ce se întîmplase? Fusesem pînă într-atît de ticălos? Întrebările nu mă atingeau, veneau ca şi cum le-ar fi rostit un altul în locul meu şi tot acela trebuia să răspundă. Eu ştiam doar că aş fi putut-o trezi, iar la urmă aş fi adunat toate lucrurile ei şi le-aş fi adus la mine. Acolo, în camera aceea cu miros dulceag de iod, n-aveau decît să rămînă

dulapurile albe, din tablă, pline cu tot felul de medicamente, canapeaua, scaunele, masa... Mie nu-mi trebuia decît ea, ființa ei. Trăiam o mare bucurie, pe care o dilatam în mine, amînînd mereu clipa în care le-aș fi spus tuturor : soția mea ! Mai ales lui Loghin. Lui i-aș fi zis că ar trebui să se pună, din cînd în cînd, în situația omului pe care toată lumea vrea să-l facă mai bun, să-l îndrepte și să-l convingă. A omului care ar suporta dădăceala unuia ca el. L-aș fi întrebat ce rost avusese să-mi amintească neîncetat slăbiciunile și să mă amenințe că voi fi lecuit de ele. I-aș fi putut spune, cum îmi închipuisem, dacă ei m-ar fi întrebat, că totul începuse așa cum li se întîmplă tuturor, cu un fel de mirare mai întîi, apoi fiorul, și cel puțin un fapt ca mîna întinsă spre ochi sau spre frunte. Ar fi existat rîsul Irinei și semnul ei discret, pe sub masă, mi-ar fi strîns genunchiul între degete, să tac...

Parcă cerul cenușiu, din care se scursese ploaia zile și nopți de-a rîndul, îmi luase cu el și gîndurile mele chinuite. Parcă îmi spălam fața în fumegarea lăptoasă a pămîntului și așteptam soarele ca să mi-o usuce. Mai tîrziu, cît mi-am scos puloverul și cămașa, apoi cît m-am spălat la butoiul de lîngă ușa mea, umplut cu apă scursă din streașină, mi-am amintit de cîteva ori gestul Irinei, mîna ei autoritară. Ce gîndise atunci, nu mi-a fost dat să aflu. În orice caz, existase ceva grav în ea, pentru că nu întorsese capul spre mine, nu fusese în stare să mă privească. Măcar ochii îi cunoscusem îndeajuns ca să nu mă înșel. Mi-am închipuit că regretase, crezuse că n-am să plec atît de repede. De unde să fi știut ea că devenisem laș și meschin și abia așteptam să mă văd afară, singur.

Nimic din tot ce mi-am spus atunci n-a fost exact. Nici eu nu mă înțelegeam prea bine. Acum îmi dădeam seama că nu făceam altceva decît mă străduiam să-mi dovedesc că nu exista vreo deosebire între ea și Malvina. În felul acesta îmi sporeau îndoielile, închipuindu-mi că ea mai trăise și altă dată zile asemănătoare cu cele petrecute cu mine. Ceea ce mă indigna și mai mult, în fața unei presupuse înșelări, nu era faptul că fusese în stare să mintă, ci că eu mă dăruisem dintr-o dată, întreg, fără apărare.

Uneori mă neliniștiseră ființele acelea necunoscute, oamenii printre care ea trăise în ultimul an, acolo, într-un spital, cu intimitate specifică unor asemenea locuri, ajunsă uneori pînă la vulgaritate. Nu-mi vorbise decît rar, și numai la început, dar ființele lor se mișcaseră ca niște umbre în jurul nostru. Cele mai rele lucruri despre Irina mi le imaginasem în legătură cu ele, cu nopțile de spital, care căpătau în închipuirea mea dimensiuni cumplite. Într-un asemenea moment i-am spus un cuvînt — făceam dragoste — și mă mai chinuie și astăzi ecoul lui rostogolit în mine...

Mă îmbrăcasem, cînd a intrat Dobrin. Avea într-o mînă ibricul plin cu cafea fierbinte și mi-a spus vesel : gata, stagiarule, este timpul să ne simțim din nou oameni ! Am băut amîndoi cafeaua și el a continuat să vorbească, spunîndu-mi cum am fi putut recupera zilele pierdute. Pe urmă m-a întrebat dacă nu-l zărisem pe Loghin și i-am răspuns că probabil dormea, nu era decît ora cinci. Poate cam în silă, fiindcă a zis imediat : nu prea ești în apele tale, ce s-a întîmplat ? - Nimic, ce să mi se întîmple ? — i-am răspuns. Atunci de ce naiba faci mutra asta ? Întrebările lui începuseră să mă sîcîie, bănuind ca de obicei unde voia să ajungă. Din această cauză am amintit iar de Loghin. I-am spus că îmi părea rău că ne certasem, Loghin nu era om rău, ba dimpotrivă, echilibrul lui, atît de solid, nu ne-ar fi stricat nici nouă. Poate ție nu ți-ar strica, a zis Dobrin. Da, ție, cît despre mine, nu mai pot băga altul în mine. Și zici că-i om bun ? Toți, stagiarule, toți sîntem buni, fiecare în felul lui, și a început să rîdă. De ce rîzi ? Fiindcă a răsărit soarele, stagiarule, a zis el, ridicînd mîna în sus.

Pe urmă, cînd m-am ridicat de pe pat ca să pun ceașca pe masă, am văzut venind dinspre rîu pe cineva. L-am așteptat lîngă fereastră și, după ce s-a mai apropiat, recunoscîndu-l, l-am întrebat dacă nu-l văzuse pe Loghin. Era un excavatorist, un băiat tînăr și destul de firav la trup. De cîte ori îl întîlnisem, îmi spuneam că meseria asta nu i se prea potrivea. M-a salutat și apoi a ridicat din umeri, în semn că nu-l văzuse. Gestul lui semăna însă și cu un oarecare dispreț, parcă ar fi zis : ce mă întrebi pe mine, nu știi ?

M-am întors din nou la pat și m-am rezemat cu capul de pernă, aprinzîndu-mi țigara. Dobrin avea chef de vorbă, iar pe mine mă cuprinsese o căldură plăcută. Noaptea aproape nedormită se întoarcea cu somnul ei în mine. Nu mi-am putut stăpîni căscatul, întrebîndu-mă ce spusese Dobrin mai înainte cu cîteva clipe. Avea iar un acces de sinceritate, cum spusese odată. Asta se repetase de mai multe ori în ultima vreme, și mai ales cînd era băut. M-am uitat mai atent la fața lui. Nu după felul cum vorbea, cum își mișca mîinile și ochii părea foarte lucid. Își amintise de primii lui ani de studenție și acum spunea cum lucrase el la un proiect pe atunci, stăpînit de o sălbatică dorință de a realiza ceva grandios. Visase un oraș nemaipomenit, ceva de basm, cu poduri subțiri și arcuite ca niște gîturi de lebădă peste canale cu apă limpede. Trebuia să fie un oraș de munte, ridicat pe stîncă, fiecare stradă însemnînd sute de mii de trepte, strecurîndu-mă printre siluetele albe ale caselor. Își închipuise statuile pentru fiecare stradă, exista acolo, în visul acela al lui, o magistrală luminată cu sute de lămpi și cu statuile bărbaților care făcuseră faima neamului nostru. Poate magistrala aceasta, statuile sau inscripțiile de sub ele, așa cum le concepuse el, îl făcuseră pe profesorul la care s-a prezentat la examen să urle. El presupunea o asemenea cauză, fiindcă profesorul, urmărind cu degetul, pe hîrtiile lui Dobrin, magistrala, batjocorise toată istoria noastră. Sigur, Dobrin, cel din fața mea, recunoștea acum că era un lucru irealibazil, dar încercarea eșuată îl determinase să părăsească arhitectura. Asta se întîmplase în ultimul an de război, și l-am întrebat dacă se mai întîlnise cu profesorul. Mi-a răspuns că nu, fugise sau își pusese singur capăt zilelor, fiindcă orice i s-ar fi putut ierta, dar nu și faptul că omorîse oameni, alături de alții ca el, îmbrăcați în cămăși verzi. La proiectul acela se întorcea mereu, zicea el, așa cum visezi la o femeie frumoasă, pe care ai cunoscut-o cîndva sau chiar numai ți-ai închipuit-o. Nu-și putea da seama, nu era în stare să explice și nici eu n-am insistat. M-am mulțumit să-l privesc cum fuma, micșorîndu-și ochii în momentul în care trăgea fumul, lacom, pînă în fundul plămînilor, cum i

se deschidea gura, într-o rotunjire caraghioasă. Ce se întîmplase mai tîrziu ?

Păstrase mereu nostalgia orașului aceluia de munte. Poate din această cauză nu-i mai plăcea să-și petreacă vacanța într-o asemenea ambianță. La urma urmelor, fiecare om, zicea el, renunță la multe și abia mai tîrziu își dă seama că nu-i chiar o mare nenorocire. Recunoștea că un asemenea sentiment vine aproape de sfîrșit, cînd începi să te simți obosit fără nici o cauză precisă. Dorința sălbatică de a fi admirat de cei din jur, de a-și vedea numele tipărit și rostit sau chiar aclamat, ca cele ale cîntăreților sau fotbaliștilor, îl amețise și pe el de multe ori. Mai ales în primii ani de studenție, cînd se vedea colindînd lumea să construiască orașe. Închidea ochii, trîntit în pat, și se visa intrînd în sala unde se înmînau premiile Nobel, cum văzuse într-o fotografie cu Max Planck sau Max Born, fizicienii aceia nemți, cu chipuri rigide ca de morți. Intra acolo degajat, chiar cu puțină maliționitate, răzbunînd astfel pe atîția savanți români, trecuți cu vederea de ochii încremeniți pe pînza portretelor, de ochii acelor domni din juriile trecute...

Aici s-a oprit, și-a netezit fruntea, părul, și a început să rîdă. Închipuiri, fiindcă pe urmă știam ce-a urmat el îmi povestise, cum zicea, și sperase că eu înțelesesem cîte ceva. Mai ales un lucru, spunea el, nu trebuia să uit, că existau mulți asemenea lui, oamenii care își lăsaseră urmele prin betonul atîtor construcții, și nu numai urmele, ci și gîndurile, tinerețea. Am fost gata să-i spun că asta nu însemna ceva ieșit din comun, mă aștepta doar o viață ca și a lui, dar l-am ascultat pînă la capăt. Era un anonim, ca marea majoritate, și tocmai în asta consta rezistența lui. Nu-l mai amețeau himerele, știa că trebuie să muncească pînă la capăt, chiar dacă nimeni nu-și va aminti de el, cînd nu va mai fi ! Exact așa gîndise și tatăl meu, tot la fel avea să-mi spună mai tîrziu Vechiu, doar cuvintele erau deosebite. Te-am plictisit, stagiarule ? m-a întrebat el, ridicîndu-se greoi. N-am mai avut timp să-i mai răspund, atunci a răsunat, în liniștea dimineții, bubuitul motoarelor. Parcă toate se porniseră deodată să umple golul lăsat de vînt și de ploaie. Am ieșit repede afară. Dobrin arăta mult mai neliniștit

decît mine. Ce se întîmplă ? mă întrebau ochii lui. Soarele stătea să se ridice deasupra orizontului și aerul devenise înăbușitor. Am plecat alături de Dobrin, pășind în grabă ca el. O clipă, la colțul barăcii, am zărit halatul Irinei și părul și negru, lucitor. Apoi s-au năpustit asupra noastră orele cumplite din ziua aceea.

Îmi amintesc cum s-a certat Dobrin cu Loghin, care deja scosese la șosea aproape jumătate din mașinile șantierului pînă ce am sosit noi. Au fost cîteva cuvinte pe care nu mi le închipuiam să cadă vreodată între noi. Nu rostite, ci țipate, acolo, în mijlocul oamenilor muți, cu privirile atente asupra noastră. Nici unul dintre ei nu ne mai asculta. Mi-am dat seama din prima clipă, cînd Dobrin l-a oprit pe primul întîlnit în calea lui și l-a înșfăcat de piept. Omul i-a desprins încet mîinile și, fără o vorbă, a trecut mai departe. Nu știu dacă atunci, după ce Dobrin l-a înjurat pe Loghin, au început să urle toate claxoanele mașinilor duse la șosea, sau mai tîrziu. Cu asta a început panica, abia în clipa aceea am înțeles cu adevărat pericolul. M-am întors spre barăci, alergînd nebunește. Claxoanele continuau să urle cînd am primit izbitura cumplită în spate. Le-am mai auzit o vreme, apoi totul s-a cufundat într-o bolboroseală scîrboasă cu miros puternic de lut.

MÎINILE ÎMI TREMURAU, SIMțeam cum slăbeau strînsoarea de pe fierul sau lemnul de care mă prinsesem. Era parcă un fel de grindă, plină de cioturi și de cuie, pentru că la fiecare mișcare îmi intrau adînc în carnea palmelor. La un moment dat am reușit să mă țin numai cu o singură mînă și pe cealaltă să o încolăcesc după bușteanul subțire sau grinda aceea. Apoi am îmbrățișat-o, strîngînd-o cu picioarele și cu mîinile. Țineam capul sus, ca apa să nu-mi intre în gură. Arăta roșcată și grea ca mîlul, se repezea cu furie în mine ca să mă smulgă din îmbrățișarea mea disperată. Am aruncat o privire spre imensitatea pustie a cerului, mi-am umplut plămînii o dată, de două ori, și am început să urlu.

Nu, nu era glasul meu, era ceva venit din adîncul apelor, din zvîrcolirea lor groaznică. Nu știu de ce tot

timpul m-am gîndit nu la moarte, ci la faptul că nu eu strigam, ci altul, și, în neputința mea, ascultîndu-l pe celălalt, mă umpleam și mai mult de groază. Pe urmă n-am mai văzut decît întunericul punctat de mici stele de foc care mi se învîrteau în amîndoi ochii. Aveam senzația că sînt tras printr-un tunel îngust și colțuros, iar fiecare opintire îmi rănea trupul sau eu însumi mă tîram pe coate și pe burtă. Apa parcă mă strivea cu toată greutatea pămîntului, mă simțeam ca un balon umflat, gata să plesnească, și am început să număr. Aproape de mal, am zărit prin crăpăturile ochilor razele soarelui și mi-am spus resemnat că nu voi mai ajunge pînă la ele. Respiram convulsiv ca peștii și nu știam dacă în gură apa era sărată sau aveam sînge. După ce m-am prins de o rădăcină, tîrîndu-mă cu burta pe pămînt, am simțit cum bătăile inimii începuseră să se domolească.

Cred că am zăcut acolo mai mult de o oră, pînă ce i-am văzut. Erau oamenii de la noi, de pe șantier, și o mulțime din satul vecin, bărbați și femei. Se înghesuiau în grupuri în jurul unei speranțe de a afla ceva în plus decît ceea ce vedeau, în jurul omului sau al oamenilor care păreau că știu mai multe sau care, cel puțin, vorbeau mai mult. Stăteau acolo, se mișcau încet, sau ochii mei îi vedeau astfel, în hainele mînjite de noroi, tîrau boccele sau stăteau deasupra lor.

M-am gîndit de mai multe ori, urmărind masa de oameni, că n-aveam decît să mă tîrăsc vreo cîțiva pași și să alunec pe burtă, ținîndu-mi capul drept. O mișcare a mulțimii, una deosebită, desfăcîndu-se în două, m-a făcut să privesc mai atent. În grupul care venea dinspre rîu, pe lîngă stînca singuratică, pe unde trecusem de atîtea ori, l-am putut distinge pe Dobrin. Am știut că era el pentru că mergea în față. În afară de acesta, l-am putut recunoaște și după trupul lui gros și după gesturi. Șchiopăta rău de un picior, dădea din mîini, poate chiar vorbea, dar nu auzeam ce. În urma lui, la cîțiva pași, alți patru duceau pe brațe ceva care părea a fi trupul unui om. Atunci mi-am amintit că tot așa îl văzusem pe Petru Ion, cînd se surpase malul peste el, și m-am ridicat, bătînd aerul cu mîinile. Am alergat poate mult pe malul

apei sau n-am făcut decît cîţiva paşi pînă ce mi-am simţit gura plină de mîl. M-am întors cu faţa în sus şi cerul mi s-a prăvălit în ochi dureros. Dobrin a îngenuncheat lîngă mine şi mi-a pus mîna pe frunte. L-am întrebat : Irina ?... A aplecat capul şi nu mi-a răspuns. Cu un efort l-am prins de gulerul vestonului, dar l-am scăpat în aceeaşi clipă. Hainele îi erau pline de mîl ca şi ale mele şi mi-a lunecat din mînă. Unde-i Irina, Dobrine ? Răspunde ! l-am întrebat, cu mîna întinsă. El a rămas la fel de încremenit şi mut, iar ochii mi s-au lipit de palma mea, aşa cum o ţineam sus, deasupra lor. Era năclăită în sînge şi de la încheietură cădeau picături mici şi roşii. Nu, nu sîngele meu, nu culoarea aceea care mi-a rămas multă vreme în ochi m-a făcut să înţeleg dintr-o dată ceea ce nu putusem să admit pînă atunci.

Tăcerea lui Dobrin, capul lui plecat, întreaga lui înfăţişare, de om strivit, mi-au spus totul. Am deschis gura ca şi cum n-aş fi avut suficient aer. Sus, pe cer, în dreptul soarelui, zbura un elicopter, iar undeva, în spate, urla sirena unei salvări. L-am urmărit cu ochii încremeniţi, priveam rotirea eliciei lui uriaşe şi mă pierdeam în mine.

Cînd m-a ridicat şi mi-a scos, hainele, apoi cînd mi s-a făcut injecţia, n-am mai simţit nimic. Dispăruse şi elicopterul. Am închis ochii, cuprins de o moleşeală plăcută. Valuri de căldură mi se ridicau încet în trupul meu vlăguit. Ştiam că trăiesc, că eram între oameni, lîngă mîinile şi răsuflarea lor. Tot ce nu simţisem pînă atunci niciodată trecea acum prin mine. O clipă am avut impresia că cineva s-a aplecat asupra mea, era poate numai umbra unui braţ. O mică umbră caldă pe care aveam să mi-o amintesc mereu. Apoi a dispărut şi ea...

ALERGAM DUPĂ IMAGINILE ACElea, venit din întuneric, le ajungeam din urmă, legîndu-le între ele... Pe urmă am început să le imprim mişcarea pe care o doream, era un fel de joc, poate îmi dădeam seama că numai închipuirea mea, cuprinsă de febră, născocea mereu, dar m-am văzut aievea în oglindă. Nu semănam deloc cu mine, celălalt era un ins scund

și gras, care mă întreba politicos cum s-au întîmplat lucrurile. L-am întrebat de unde mă cunoștea și mi-a zis că numai el punea întrebări, eu trebuia doar să răspund. Atunci i-am spus că uitasem și el a izbucnit în rîs. Rîdea în hohote. Am întins mîna spre el, țipînd ca un dement, pentru că se desprinsese parcă din oglindă, avea independența lui proprie. De ce behăi ca un imbecil? i-am zis. Știi tu ce înseamnă să uiți? Așa-i că n-ai mai întîlnit oameni fără amintiri?... Spune! Știu, ai să zici că numai morții n-au amintiri, morții și pietrele... Nu mi-a răspuns. A trecut pe lîngă mine rîzînd la fel și a deschis ușa. Afară era soare și lumina lui puternică m-a făcut să observ ce întuneric exista în încăperea în care mă aflam. Insul acela dispăruse. Doar vocea i se mai auzea, era glasul meu, îl recunoșteam, și l-am întrebat: unde să mă duc? Afară, la lumină, ieși din tine, auzi! Aici n-ai să mai poți trăi. Mi s-a făcut frică și am pășit încet, atent să nu dau peste ceva. Pe urmă m-am văzut coborînd niște trepte, asemănătoare cu cele de pe falezele mării. Pe undeva era apa, o simțeam numai. Nu era marea, ci un rîu, pentru că se auzea scurgerea lui lină, un rîu de cîmpie, leneș și obosit, tîrîndu-se printr-un culoar de sălcii și ierburi înalte, cu vîrfurile aspre, albite de soare. Coboram atent, cînd deodată am auzit rîsul lor. Mă miram cum de nu-i văzusem pînă atunci. Stăteau sprijiniți de parapetul care străjuia scările, femei și bărbați, și arătau spre mine rîzînd. Uite-l, acesta-i! Ce curaj, cîtă sfidare! M-am oprit și i-am întrebat pe cine sfidam, le-am spus că nu eram curajos, ba dimpotrivă, lașitatea mea mergea mînă în mînă cu frica, iar ei erau la fel ca mine. N-a răspuns nimeni, o clipă a fost liniște, se auzea numai scurgerea apelor, ca și cum cineva ar fi sfîșiat mătase, pînă ce unul dintre ei, mai înalt decît bărbatul care mă scosese din încăperea întunecoasă, a întins mîna și mi-a atins pîntecul cu degetele. Atunci am văzut că eram gol, mi-am descoperit trupul cercetat de privirile lor lacome, ochii care se plimbau în voie pe pielea mea încinsă de soare, simțeam cuvintele cum mă loveau din toate părțile. Ce vreți? i-am întrebat. Să nu mai umbli așa, mi-au răspuns toți în cor. Dumneata n-ai nici un pic de demnitate? Dacă nu mă umilesc, înseamnă că mai exista în mine și asta, am zis. Hainele ne ascund ceea ce sîntem, hainele și pielea, ca un fel de

carceră... Și am continuat să merg fără să mă mai uit la ei. Mu mă mai preocupa decît căldura, soarele care te dobora, sfărîmîndu-se peste treptele acelea albe. Apoi am simțit nisipul sub tălpi, aspru, lipicios și adierea răcoroasă, venită de peste ape. Cînd am ajuns la rîu nu mai rămăsese din mine decît un copil. Un copil la fel de gol, cu umerii puțin căzuți, cu coapsele înguste, picioarele drepte, părul desfăcut de cărare în partea stîngă, și cele cîteva fire rebele, din creștet, nasul ascuțit și privirea mirată, o copie identică, doar mult micșorată, trupul meu privit parcă printr-o lupă care în loc să dilate imaginea, o reducea la maximum.

Nu știu cum, existam eu și, în același timp, copilul acela, pe care îl urmăream alergînd cu brațele întinse spre rîu, spre silueta nemișcată a unei femei. Cînd am ajuns lîngă ea a întors fața spre mine, un oval perfect, umbrit de părul lung, revărsat pe umeri. Mă privea cu ochii ei mari, albaștri, și am întrebat-o : nu vreți să faceți baie ? Mi-a spus că nu se putea dezbrăca, tot ce era îmbrăcăminte pe ea făcea parte din trupul ei. Am întins mîinile și i-am atins rochia ca și cum aș fi vrut să mă conving. Țesătura rochiei avea finețea pielii, și am început s-o mîngîi. Ea a rămas nemișcată, nu s-a opus nici atunci cînd am ridicat-o în brațe și am dus-o în apă. Acolo am dezbrăcat-o încet, spunîndu-i mereu : vezi, de ce-ai mințit ? Ea rîdea, zicea după mine, între pauzele cuvintelor mele : te așteptam ! M-am uitat în jur. Nu erau decît luciul apei și umbrele capetelor noastre, lungite spre mal, întîlnindu-se cu cele lăsate de sălcii.

M-am întors apoi la ea, uimindu-mă de frumusețea acelui trup. Nu făceam nici un efort, era ca și cum îmi pierdusem greutatea și pluteam ca un fulg. O așteptam, știam că va luneca spre mine. O vedeam acum întreagă, doar fața îi era umbrită, și am ridicat mîna, i-am făcut semn să se apropie. Apoi a fost îmbrățișarea și țipătul ei sau al meu — bucurie și durere — care ne-a transformat în ceva fluid, era una cu apa care luneca spre mare. Știam că acolo, departe, pe întinsul apelor, aveam să mă pierd, că nimic, nici o picătură din mine nu va mai putea fi recunoscută la sfîrșit, dar continuam să curg, să alerg lacom în albia îngustă, să mă zvîrcolesc între maluri...

N-am crezut nici o clipă în realitatea acelui vis sau acelei închipuiri, dar am simțit aproape fizic gura femeii părul ei și pielea mirosind a vînt, gustul searbăd al apei Am repetat totul de la capăt și, neizbutind să recunosc nici unul din chipurile cunoscute, sau să le înlocuiesc pe cele străine, am deschis ochii. Mi-am dat seama că era dimineața și mirosea cumplit a iod. Am pipăit brațul bandajat, apoi mi-am ridicat capul pe speteaza patului. Abia atunci l-am descoperit pe Dobrin. Stătea cu fața în sus, cu ochii deschiși, și privea în tavan. După barba lui nerasă, am înțeles că nu ne aflam acolo de puțină vreme. I-am spus : Dobrine, vrei să-mi spui ceva ? Am așteptat mai multe clipe și l-am întrebat din nou : de ce nu-mi răspunzi ? Vorbește, orice !...

Mai tîrziu a intrat sora și mi-a făcut o altă injecție.

LA CÎTEVA ZILE, A VENIT UN procuror însoțit de Vechiu. Acesta din urmă s-a arătat foarte amabil și ne-a pus la fiecare, pe noptieră, cîte o pungă plină de portocale. În loc să-i mulțumesc, l-am întrebat prostește de unde făcuse rost de portocale pentru că eu nu le văzusem niciodată vara. Nu mai țin minte ce mi-a răspuns. Pe urmă am aflat că el era noul nostru director, în locul lui Datcu. Ne-a spus asta cu un fel de jenă care m-a cucerit. Părea un om blînd, care își cîntărea fiecare cuvînt. Cu multe precauții ne-a anunțat după aceea în ce scop venise tovarășul lui. Am făcut cunoștință cu procurorul, un tînăr scund și rotofei, cu un început de chelie, care pînă atunci stătuse în picioare lîngă ușă. La un moment dat, procurorul a ieșit afară și Vechiu s-a întors spre Dobrin, întrebîndu-l : cum te simți, tovarășe Dobrin ? Bine, a răspuns el în silă. Îl auzeam vorbind pentru prima dată de cînd ne aflam la spital. Cuvîntul acela, singurul, a răsunat parcă străin de ceea ce era bărbatul care îl pronunțase. Vechiu se mișca printre paturile noastre tot mai stingherit, și l-am poftit să se așeze, era un scaun chiar lîngă fereastră, i-am spus că acolo putea chiar să și fumeze. M-a refuzat, el trebuia să plece. După cîteva minute, în care ne-a spus că Datcu nu fusese destituit numai din cauza

celor întîmplate pe șantierul nostru, a intrat procurorul, și el ne-a strîns mîinile și a plecat.

A urmat apoi un timp penibil pentru toți trei, pînă ce procurorul ne-a întrebat: cum v-ați petrecut ultima noapte de inundație? A început Dobrin primul. El fusese cu mine în sat, unde băuse trei pahare cu vin la bufet. Asta se întîmplase seara, apoi venise la baracă, în camera lui, și citise pînă aproape de miezul nopții, cînd adormise. Procurorul s-a răsucit spre mine, fiindcă Dobrin nu mai avea ce spune, și mi-a zis că toate astea, aparent, n-aveau nici o legătură cu nenorocirea noastră. Am înțeles că trebuia să vorbesc despre Irina și am refuzat. I-am răspuns că eu aveam să scriu totul, și i-am cerut hîrtie. A acceptat și mi-a întins cîteva coale. Apoi i-a dat și lui Dobrin.

Am scris amîndoi timp de vreo zece minute, în care procurorul a fumat, rezemat de fereastră. După prima pagină am obosit, poate din cauza poziției incomode în care stăteam. Am mai adăugat cîteva fraze și am semnat. Scrisesem acolo că mă simțeam vinovat pentru tot ce se întîmplase, dar, atît eu cît și Dobrin, nu fuseserăm înștiințați de direcțiune. Le-a citit repede și m-a întrebat dacă fusesem de față la discuția dintre Dobrin și Loghin. Știți doar, a precizat procurorul, că secretarul de partid și fata aceea și-au pierdut viața. Apoi și excavatoristul... cum îl cheamă? A, da, Asaftei, îmi amintesc bine. Atunci, nu știu de ce, s-a rupt ceva în mine. Fără să-și fi dat seama, procurorul mi-a adus vestea mai brutal decît și-ar fi închipuit. Curios, pînă în clipa aceea mai sperasem, mă agățasem de fiecare imagine care îmi venise în minte. Mă învîrtisem cu gîndul doar în jurul Irinei, mă chinuisem numai pentru ea, și acum aflam că și Loghin... N-am fost în stare să-i răspund imediat. Poate Dobrin a observat șovăiala mea și a intervenit: nu, tovarășe, el n-a fost la discuția noastră. Îmi aduc aminte foarte bine. Iar cu o zi mai înainte, cînd am discutat dacă trebuia sau nu să evacuăm șantierul, am fost singurul care m-am opus. Inginerul Petrina l-a susținut pe Loghin. Am scris aici tot, a mai zis el, întinzînd hîrtiile.

Am rămas uluit, căutîndu-i privirea lui Dobrin. Pentru ce făcuse asta, îi fusese teamă că puteam fi și eu învinovățit, sau el își simțise sfîrșitul? Am fost gata să-l contrazic, să-i povestesc procurorului ce discutasem

în dimineaţa aceea cumplită, cum îmi descrisese Dobrin oraşul proiectat de el în studenţie, dar în timp ce îmi căutam cuvintele, mi-am dat seama că totul era inutil. Avusese Dobrin dreptate să-şi ia asupra sa toată răspunderea sau eu aveam vreo motivare pentru tăcerea mea laşă ? Nimic nu mai putea schimba lucrurile. Trăisem parcă desprins de pămînt şi aş fi putut să trăiesc altfel, iar acum n-aveam nici măcar curajul de-a recunoaşte. Această neputinţă îmi sporea şi mai mult vinovăţia. Cel puţin Dobrin se mărturisise, şi asta însemna într-un fel un început de uşurare.

Restul timpului cît procurorul a mai stat în rezerva noastră, au vorbit numai ei amîndoi. Dobrin vorbea rar, cu oarecare greutate şi gîfîia cumplit. Ştiam că suferea pentru că nu putea fuma. Profesorul ne interzisese din prima zi, iar el nu avea voie să se dea jos din pat. La sfîrşit, procurorul a repetat ceea ce spusese şi Vechiu. În asemenea cazuri cine mai ştie cîtă vină poartă fiecare ? Ceea ce făcea el nu era decît o pură formalitate, în alte locuri din ţară, zicea el, se întîmplaseră nenorociri şi mai mari. Îl ascultam în silă, nu atît din cauza cuvintelor pe care le întrebuinţa şi a tonului pedant, a vocii sale stridente, sila venea din mine, cel care căutam cu disperare să-mi cercetez faptele. Apoi procurorul s-a ridicat, urîndu-ne însănătoşire grabnică. A ieşit din rezerva noastră puţin aplecat de spate, ca şi cum tot ce ne spusese îl copleşise, cuvintele sau profesia lui îl apăsau ca o forţă fizică.

După plecarea lui, l-am întrebat pe Dobrin : tu i-ai văzut pe toţi trei ? A închis ochii, parcă să-şi aducă aminte, şi a zis : numai pe Irina şi pe Loghin. Poţi să nu ai încredere în ceea ce îţi spun, dar ceea ce-ai să faci de acum încolo să judeci cu propriul tău cap...

Am împins cu mîna cearşaful de pe mine, căutînd să-i înţeleg rostul vorbelor lui. De ce-mi spui asta ? l-am întrebat. Lasă-mă, stagiarule, să dorm ! De fapt voiam să-i spun că într-un fel eram amîndoi vinovaţi de moartea lor, poate singurii vinovaţi. Nu-mi spusese Dobrin de-atîtea ori că încercările trebuie să-i găsească pe oameni uniţi ? Atunci cum de uitase tocmai el asta şi-l împiedicase pe Loghin, cînd, dimpotrivă, ar fi putut să-l ajute ? Dar eu, eu ce făcusem, ce s-ar fi cuvenit să fac ? Nu mai avea rost să-l întreb. Ştiam că orice

insistență ar fi fost de prisos. Rămîneam din nou singur, să ascult vuietul orașului și să-mi cercetez propria-mi ființă. Cu tot chinul meu, mai tîrziu n-am fost în stare să mai adun nimic sub pleoape. Nu-mi mai dădeam seama nici măcar de scurgerea timpului, gîndurile îmi deveniseră febrile pînă la confuzie și împrăștiau orice imagine. Știam doar că va urma un alt timp după ieșirea din spital. Eram însă prea extenuat ca să-mi fi putut închipui cum avea să arate.

M-AM SPERIAT ATÎT DE TARE ÎN somn, încît, înainte de a mă trezi, am strîns puternic pumnii de mi-au intrat unghiile în carne. M-am deșteptat sufocîndu-mă. Visasem că cineva mă țintuise la pămînt și mă sugruma încet, în timp ce eu mă zvîrcoleam, strivit de genunchiul lui care mi se înfigea în piept. Cu ochii deschiși, speriați și buimăciți de somn, m-am uitat mai întîi în palme, de unde venea durerea. Dungile vineții mă usturau de parcă mă fripsesem. Din geamuri venea o lumină puternică și mi-am dat seama că era aproape de prînz. Îmi aduc aminte că am întins mîinile sub pernă, lipite de cearșaful răcoros, și usturimea a trecut repede. Apoi am închis ochii și am adormit iar. Era a doua zi de cînd mă aflam din nou acasă...

M-am trezit pe la unu, de fapt m-a trezit bătrîna, să mă cheme la masă. M-am spălat repede și, numai în pijama, am intrat la ei. Bătrînul stătea în capul mesei și citea ziarul. Cînd m-a văzut, s-a ridicat, a aruncat ziarul pe televizor și mi-a zis : somn de tinerețe, Matei, te-a și refăcut, arăți mult mai bine ! Pe urmă ne-am așezat la masă și am mîncat cu poftă ciorbă de fasole verde și friptură de pasăre. Aproape de sfîrșit, bătrîna mi-a umplut din nou paharul cu vin și m-a întrebat : da' logodnica n-ați adus-o ?

Ea nu-mi spunea pe nume, deși mă cunoșteau de mic, întotdeauna îmi vorbise cu dumneavoastră, neținînd seamă de protestele mele sau de glumele soțului ei. Nu, n-am adus-o, am zis și, în aceeași clipă, întinzînd mîna spre pahar, mi-am văzut-o tremurînd puternic. Cuvintele ei sau poate ale mele declanșaseră în mine imaginea pe care o ocolisem mereu pînă atunci, cu noi trei,

cei care ne găseam acum la masă, și Irina în fața bătrînei, cercetată continu de ochii ei, prînzul acela care mi se păruse de o familiaritate dulceagă. Nerăbdarea mea, manifestată prin semne, o făcuse la un moment dat pe Irina să izbucnească în rîs, încît bătrîna s-a simțit obligată s-o întrebe, cu oarecare răutate, de ce rîdea. Ar fi fost bine să-i fi scris, astăzi este sîmbătă, s-ar fi putut învoi, a mai zis bătrîna. Am tăcut, golind încet paharul. Mi-a făcut o impresie foarte bună, să știți, pare o fată la locul ei... Parcă te întreabă cineva pe tine, a întrerupt-o bătrînul, ce, Matei nu-i băiat bun ?...

Atunci le-am spus tot, am început șovăind, nu-mi găseam cuvintele, am simțit o mare dorință să mă mărturisesc. Bătrîna plîngea cu mici sughițuri, care răsunau cumplit de caraghios, între cuvintele mele pe timpul pauzelor, și am avut impresia că nu se va mai putea opri, arăta îngrozitor, deschidea gura, cu dinții ei de viplă, ca și cum ar fi vrut să spună ceva, apoi venea icnitura din gît sau de mai departe. Mi s-a făcut milă, dar am continuat să vorbesc pînă ce bătrînul i-a făcut semn să plece în baie. Pe urmă am tăcut și bătrînul și-a așezat mîna lui grea și uscată peste a mea. El nu era în stare de cuvinte mari, tăcerile și ochii țineau loc de vorbe, de răspunsuri, cum zicea el. Așa se obișnuise de mult, de pe timpul grelei lui ucenicii, și poate asta era un fel de infirmitate, suferința devenea astfel mult mai mare decît la cei care puteau să vorbească sau să plîngă. Doar ochii, privind undeva, pe fereastră, i se spălăciseră parcă și mai mult.

Bătrîna s-a întors tîrziu, ștergîndu-și ochii, iar eu mi-am retras încet mîna de sub mîna lui. M-am ridicat și le-am mulțumit. Bătrînul m-a condus pînă la ușă și mi-a spus : sfaturile sînt de prisos, dar trebuie să te ții tare. I-am mulțumit din nou și am intrat în apartamentul meu. Am deschis radioul și am început să mă îmbrac. Arătam destul de bine în oglindă, cu ochii puțin umflați din cauza somnului și, tot privindu-mă, mi-am dat seama cu adevărat unde trebuia să mă duc. Pînă atunci aproape că uitasem de Dobrin, în tot ce povestisem bătrînilor nu-i pronunțasem niciodată numele. Astăzi mai există, mi-am spus, va fi drumul pînă la cimitir, mulțimea care își va aminti de el, cîteva lacrimi la discurs, apoi uitat cu desăvîrșire. Așa se întîmplă cu

toți, așa va fi și cu mine odată, într-o anumită zi, cînd un prieten se va pregăti să vină la înmormîntare.

Oare Dobrin îmi fusese prieten ? El, care mă umilise de atîtea ori ? Acum nu-mi mai puteam aduce aminte decît fața lui din momentele cînd se îmblînzea, arătînd ca un copil uriaș și neajutorat. Nu eram în stare să-l mai acuz de ceva, nu-i mai găseam nici un defect, devenise unul dintre oamenii cei buni de care mă apropiasem. El avusese adevărul lui, căruia îi rămăsese credincios pînă în ultima clipă, avusese dreptate chiar și în erorile ce le săvîrșise pentru că nu abdicase de la gîndul în care crezuse, în fiecare zi sau oră. Poate erau numai niște presupuneri ale mele, poate Dobrin greșise cu adevărat, își repetase erorile pînă la sfîrșit, dar eu mă încăpățînam să cred că viața ar fi arătat altfel dacă n-am mai fi întins mîinile unii spre alții, să ne învinuim. Abia acum îl vedeam iar întreg, stînd întins pe pat, numai în pantalonii de pijama. Avea în ochi oboseala imensă a omului învins care îl închidea, și mai mult decît fusese pînă atunci, în adîncurile ființei lui. Un fel de amorțeală dureroasă ce numai ochii i-o arătau, ca apa încremenită de ger.

Mai tîrziu mi-am amintit că nu aveam nici un semn de doliu, hainele mele de culoare foarte deschisă nu erau deloc potrivite. Am căutat în dulap, am răscolit toate sertarele, n-am găsit nici un capăt de pînză neagră. La început m-am ferit să deschid geamantanul Irinei, aveam senzația că aș fi săvîrșit o profanare. Știam că acolo se aflau mai multe panglici cumpărate de mine, ca să-și strîngă cu ele părul și am ezitat mult, pe urmă însă am învins senzația aceea inutilă.

Cu doliu la rever, mulțumit ca după o mare izbîndă, am ieșit în stradă. Din întîmplare am găsit un taxi, dar tot am sosit tîrziu. Convoiul plecase. L-am ajuns din urmă aproape de cimitir.

Ceea ce m-a impresionat, cum am coborît din mașină, a fost faptul că, în locul mulțimii, așa cum mi-o imaginasem eu, eram doar cîteva zeci de oameni. Soarele cădea drept peste micul convoi și ardea cumplit. Oamenii aveau fețele roșii, transpirate, și pășeau în silă în urma mașinii cu sicriul. M-am apropiat de cei din față și am fost zărit de Vechiu. Mi-a făcut semn, pentru că fanfara urla îngrozitor. Vechiu m-a prins de braț, strîngîndu-mi-l

ușor și s-a aplecat la urechea mea. Mi-a spus ceva, dar n-am înțeles. Mai tîrziu, cînd am intrat în cimitir și fanfara tăcuse, m-a întrebat : cum te simți ? Bine, am zis. Apoi am tăcut amîndoi, ca și ceilalți. Pe marginea gropii ne așteptau doi bărbați, în niște haine de doc. Stăteau întinși peste bulgării proaspeți de pămînt și între ei aveau un aparat de radio cu transistori. Se transmitea, ca de obicei la ora aceea, o întîlnire din campionatul de fotbal. Cineva a strigat la ei să închidă aparatul, în timp ce se cobora sicriul din mașină. Nu m-am putut uita la Dobrin, n-am fost în stare, m-am răsucit brusc iar spre cei doi gropari care se sculau, scuturîndu-și pămîntul de pe haine. Arătau nemulțumiți că nu mai urmăreau transmisia. Unul dintre ei avea părul netuns, umflat pe cap ca un arici, de sub care ieșeau pe laturi două urechi mari, blege, cu marginile albite și sfărîmicioase. Nu știu de ce l-am urmărit, pînă ce s-a întins din nou, într-un tufiș, alături de tovarășul său mai tînăr, și unde probabil au continuat să asculte întîlnirea de fotbal.

Tocmai atunci a început să vorbească inginerul șef și eu m-am retras cîțiva pași înapoi, în rînd cu Vechiu. Acesta părea absent la tot ce se întîmpla în jurul lui și am fost gata să-l întreb la ce se gîndea, dar am renunțat repede, dîndu-mi seama că nu avea nici un rost. Inginerul șef a continuat să vorbească, cuvîntarea lui era simplă, obișnuitele cuvinte din astfel de împrejurări care m-au făcut să mă întreb, în felul meu inutil : oare numai atîta merită un om ? Fiindcă glasul lui răsuna bizar peste capetele noastre plecate, peste coroanele de flori... a fost un bun tovarăș, un comunist, un om dintre aceia... care primii... în anii tulburi ai... Prea multe cuvinte și de aceea neputincioase să exprime unirea gîndurilor celor de acolo, în clipa aceea, dacă asta ar fi fost posibil. Ce gîndeam noi, unde era cu închipuirea Vechiu sau bărbatul de lîngă el, eu însumi ce îmi spuneam ?

Poate aveau toate o legătură cu Dobrin, cel din sicriu, dintre coroane și flori, dar îngrozitor de vagă. Nici cel care vorbea nu mai era atent la propriile lui cuvinte, adică nu le simțea, ele veneau dintr-o obișnuință înstrăinătoare... Nu ! am refuzat apoi gîndurile acestea, erau numai semnele oboselii mele din ultima vreme, aici îmi dădeam mai bine ca oricînd seama de ea. Deci atît, atît

merită un om, am repetat iar în mine, alții nu avuseseră parte nici de asta... flori, cuvinte !... Pe urmă am căutat-o cu privirea pe nevasta lui Dobrin și, negăsind-o, l-am întrebat pe Vechiu, aplecîndu-mă la urechea lui. Este bolnavă rău, a zis, am vorbit dimineață cu ea la telefon, apoi mi-a făcut semn să ascult pe cel care vorbea. Am rămas nemișcat, uitîndu-mă fix la gura inginerului șef, o urmăream cum se închidea și se deschidea, cum rotunjea cuvintele, dar n-am mai înțeles nimic din ceea ce spunea.

Mă întrebam ce fapte i-ar fi iertat Dobrin, care stătea acum întins între florile cu miros dulceag, soției lui, sau ea însăși ce ar fi trebuit să-și spună, așa cum se întîmplă la marea despărțire de cel cu care am împărțit o viață același pat și-am respirat același aer, acoperindu-l nu numai de dragoste, ci și cu obișnuință, sau cu sila obișnuinței ? Îmi aduceam aminte nu numai de femeia aceea micuță, cu capul complet alb, soția lui Dobrin, care mă sărutase de ziua ei, imaginile se succedau în minte, ea era cînd mama, cînd Irina... apoi veneau bărbații. Tatăl meu, care nici nu fusese la înmormîntarea mamei, și cuvintele mele, gîndite acolo, la căpătîiul ei, într-o cameră străină și rece. Zăcea ca o fată adormită, gura avea o undă de uimire, ca și cum s-ar fi mirat de cît suferise, în rest, fața arăta tînără, prea tînără pentru cîte știam eu. Îi mîngîiam fruntea și părul, și o întrebam : ce să-ți spun din partea lui, sau tu, ce ai să-i transmiți, acum, pentru ultima oară ? Și m-am trezit apărîndu-l, îngenuncheat la picioarele ei, era ca și cum l-aș fi acuzat că el nu putuse veni la o plimbare ce i-o promisese, doream oricum să-i împac, uzînd de cele mai șubrede argumente. Mă agățam de cîte un cuvînt, sau de vreo amintire, încercam să-i reproduc scrisorile lui, pe care mă punea să i le citesc.

Tu nu ești ca el, așa-i, Matei ? spunea cealaltă, vie, de care mă despărțisem mai înainte cu cîteva luni. Să nu fii ca el, deși eu l-am iertat, o știi prea bine, nu l-am urît niciodată, fiindcă prea mare a fost dragostea mea de la început. Așa îmi vorbise cînd am condus-o la gară, iar acum nu-mi răspundea, nici măcar nu-și mai trăda gîndurile ei ascunse, pentru că uneori și le trădase, îmi vorbise de bătrînețea lui, de anii cînd se va simți copleșit de viață și va avea nevoie de ajutorul meu. Ea

nu mă minţise, mai ales în legătură cu tatăl meu şi, atunci cînd am văzut-o pentru ultima dată, am fost convins, dacă ar fi putut deschide gura, că mi-ar fi zis : du-te, spune-i că l-am iertat, că nu am fost în stare de ură.

Am repetat toate aceste lucruri, acolo la înmormîntarea lui Dobrin, trecînd prin amănunte poate fără rost, dacă le-aş fi povestit celor din jurul meu. Pentru mine însă ele încă mai trăiau, erau încă vii, şi m-am uitat la ei, i-am privit pe rînd, mai întîi pe Vechiu, apoi pe cei din stînga lui, reprezentanţii autorităţilor locale sau colegii, chipuri străine, veniţi de pe nu ştiu care şantiere, pe unde lucrase Dobrin.

Îmi dădusem seama, văzîndu-le chipurile solemne, triste, poate nu de circumstanţă, că Dobrin fusese totuşi un om cunoscut, aşa cum spunea el, atunci cînd se îmbăta şi îmi împungea pieptul cu degetul. Dar am sfîrşit întrebîndu-mă : îl cunoscuseră ei cu adevărat, sau spaima pe care toţi o resimţeau, ca şi mine, îi făcea să-şi închipuie că ştiu cu adevărat ce om fusese ? Făceam fel de fel de legături cu propria mea existenţă, toate ciocnirile noastre de pe şantier îmi trecuseră prin cap, iar la sfîrşit nu eram în stare de nici un răspuns. Ce ştiam eu despre acest om, şi chiar dacă aş fi ştiut, mi-ar fi folosit la ceva ? Putem învăţa din viaţa altora, ni se spune, dar cum să înveţi cînd momentele vieţii tale nu se aseamănă prin nimic cu ale celui spre care eşti îndreptat ? Descopeream cu o dureroasă uimire că nici pe mama mea nu reuşisem s-o cunosc, că dusese cu ea destule lucruri nespuse niciodată.

M-am întors apoi din nou la Dobrin, mai precis la cuvintele pe care le rostea inginerul şef. Acum erau dezvelite de haina oficială, omul vorbea adresîndu-se direct lui Dobrin, şi de aceea aveau putere asupra mea. Cîtă deosebire între el şi Datcu sau între el şi mine ! mi-am zis, ascultîndu-l. Poate eu am fost singurul om întîlnit de Dobrin, în ultimii lui ani, care l-ar fi putut scoate din somnolenţa şi absenţa sa. Pentru că nu fusese altceva ; iar eu însumi, în loc să încerc, aşa cum făcusem la început, lunecasem încet, pe nesimţite, în felul lui de-a fi. Cum ar fi arătat altfel sau eu însumi cum aş fi fost ? Nu, refuzam masca, nu fusesem în stare să compun niciodată nimic, chiar atunci cînd minţisem, cînd încer-

casem să joc un rol, mă trădasem stupid de la primele gesturi. Nu eram omul făcut pentru așa ceva, obsesiile sau închipuirile mele rămîneau neputincioase, așa cum le construiam noaptea. Ziua le împrăștia repede, deveneau incapabile să se transforme în existență plină, și să mă ajute. Dar Dobrin, purtase el oare cu adevărat vreo mască ?... Întrebarea mi-a rămas, ca și altădată, fără răspuns. Nu mă mai puteam întoarce la vechile mele gînduri despre el, moartea lui sau a altora le răsturnase, nu mai găseam decît presupuneri care se învălmășeau cumplit.

Tîrziu, m-am trezit luat de braț de Vechiu. Mi-a zis : s-a terminat, Matei ! Am tresărit, încercînd să mă dezmeticesc, ca și cum pînă atunci dormisem. Am mers o vreme fără să schimbăm nici o vorbă, încet, încet ne-au depășit toți, și Vechiu m-a întrebat : nu vrei să mergi cu mine mîine, tot am treabă pe șantierul vostru, ar fi mai plăcut în doi. I-am răspuns că da, puteam să plec a doua zi, tot nu mai aveam ce face în oraș, și el a fixat ora. Șoferul știa unde locuiam, i-am spus eu, și Vechiu a fost de părere să plecăm înainte de răsăritul soarelui, nu-i plăcea să călătorească pe căldură. Puțin după aceea s-a oprit și s-a răsucit spre mine : abia acum am aflat povestea ta, Matei, iartă-mă că-ți spun pe nume, dar am fost coleg cu tatăl tău, buni prieteni. Povestea mea ? l-am întrebat eu mirat. Matei, am aflat-o abia astăzi de la oamenii voștri care au venit la înmormîntare... N-ar fi trebuit să-ți mai amintesc, dar te-am primit ieri foarte prost. Eram și eu necăjit și poate acum sînt și mai necăjit. Moartea acestui om și pierderea lui Loghin, mai ales Loghin, pe care îl cunoșteam de mult, mă obsedează mereu. Ar fi putut să nu se întîmple nimic, totul pare fără nici o cauză și asta mă revoltă.

Nu-l mai priveam, îl auzeam numai, ochii îmi erau lipiți pe mîinile lui, care i se împreunaseră pe burtă, zvîrcolindu-și degetele groase, cu unghii mari și bombate. Omul era sincer sau așa mi se părea mie, mai ales acum, cînd spunea că nu putem să ne hrănim numai din amintiri și durere, așa cum făceam eu, exista prezentul, tot ce ne înconjura, atît de viu, încît nu te puteai sustrage decît înșelîndu-te, trișînd. Aveam, ascultîndu-l, un sentiment ciudat, ca și cum aș fi luat parte la o întîmplare încheiată, unde nimic nu se mai putea schimba,

fiindcă stătusem neputincios pînă atunci, și acum se trezise în mine voința să modific ceea ce se desăvîrșise fără voia mea. Era însă prea tîrziu și mă retrăgeam. Asta însemna înșelare, trișam eu astfel, așa cum spusese Vechiu ? Nu-mi era frică de prezent, l-aș mai fi putut modifica, mai aveam încă în mine forța, o simțeam, ceea ce mă înfricoșa era doar mișcarea inconștientă a amintirilor, lunecările acelea care mă atrăgeau în vîrtejul lor. Spune-mi, ce crezi ? m-a întrebat Vechiu, după primul pas. Nu i-am răspuns imediat, ceea ce eram noi, atunci, n-avea nici o legătură directă cu trecutul, apoi am spus cîteva cuvinte îngrozitor de convenționale, nu știu cum de n-a observat sau poate s-a prefăcut că nu observă sila mea.

Îmi aminteam, cuprins de o ciudată rușine, de parcă aș fi săvîrșit o faptă îngrozitoare, cum mă destăinuisem în fața acestui om. În definitiv cine era el sau eu, cu ce drept vorbisem despre ceilalți toți, judecîndu-i după voia mea ?

M-am întors să-l văd mai bine. Transpirația îi lipea firele de păr, iar la tîmple păreau mai rare și mai albite. Fața, mai ales, și privirea îi erau ușor schimbate, deși arătau altfel decît în timpul înmormîntării. Două cute clare i se adînciseră și mai mult, de la nări pînă la bărbie, și lumina întunecată din pupile, cu reflexe de metal, dovedea nu atît înăsprire, ci mai degrabă oboseală.

La un moment dat, a vrut să-mi spună ceva, dar s-a mulțumit să ridice din umeri, gest din care n-am înțeles nimic. Am fost gata să încep din nou să vorbesc, să-l întreb dacă înțelesese ceva din toată destăinuirea mea, măcar despre Dobrin. Am renunțat în aceeași clipă, cuprins iar de rușine. Pentru ce o făcusem ? Ca să-mi fie mie ușor, așteptasem ca el să limpezească propriile mele gînduri ?... Nu, nu se mai putea repeta, faptul că îi vorbisem fără să ascund nimic fusese mai mult decît o copilărie. Ce-l putea interesa pe el, pe Vechiu, ce fusesem eu pînă atunci ? Nu-mi mai doream decît să mă despart repede de el. În clipele acelea, știam că trebuie s-o văd pe soția lui Dobrin. Mi-o închipuisem tot timpul bolnavă, zăcînd în pat, singură în toată casa și uitată de cunoscuți. Dar nu erau numai mila și curiozitatea care mă mînau spre ea, acum îmi dădeam seama că, în zilele

după ieşirea din spital, am făcut destule fapte pe care nu mi le pot justifica. A fost un impuls ce nu-l pot explica, acela de a-i vedea pe toţi cei rămaşi după nenorocirea ce mi se întîmplase. Într-un fel, îi inculpam şi pe ei, chiar dacă nu exista nici o vină. Aş minţi dacă n-aş recunoaşte că la gîndul acesta devenisem mai liniştit, îmi închipuiam că m-aş putea sustrage amintirilor, trecutului. Ce mi-ar fi putut spune soţia lui Dobrin, şi Malvina, ce mai aşteptam eu de la ele, sau de la Datcu, ce-ar mai fi fost în stare oamenii aceştia să-mi arate ? Sigur, găsisem destule justificări ca să-i revăd. Speram, de pildă, că Malvina ar mai fi păstrat schiţa pe care i-o făcuse Irinei, şi soţia lui Dobrin ar fi avut nevoie de ajutorul meu.

La poartă ne aştepta maşina lui. Mi-a spus să mă urc şi eu. Am aruncat ţigara şi m-am aşezat pe perna moale a banchetei, simţindu-mă iar obosit. N-am discutat nimic pînă în centru, unde l-am rugat pe şofer să oprească. Am coborît mulţumindu-le. Străzile erau aproape pustii din cauza căldurii. Simţeam nevoia să intru într-un restaurant şi să beau ceva, dar gîndul la soţia lui Dobrin m-a făcut să renunţ repede.

INTRĂ, DOMNULE PETRINA, POFtim ! Să mă scuzi, la mine este un deranj cumplit, a zis ea, închizînd uşa. Spuneai parcă ceva... a, da !... nu sînt bolnavă, domnule Petrina. Dar cine ştie cu adevărat cînd este şi cînd nu este bolnav ?... Apoi a tăcut, aşezîndu-se într-un scaun-balansoar, şi-a rezemat capul ei alb de spetează, şi a început să se legene, arătîndu-mi canapeaua din faţa ei, să iau loc. De cînd n-o mai văzusem nu se schimbase, doar vocea nu mai avea precizia sau stăpînirea din seara cînd fusesem la ei la masă. Nu, nu era bolnavă, zicea ea, nu venise la înmormîntare pentru că nu avusese curajul să-l vadă pe Dobrin, altfel decît viu. El trăia, era plecat acolo, pe şantierul acela nenorocit şi trebuia să se întoarcă. Cînd a tăcut, i-am povestit pe scurt şi cît mai simplu, poate şi cu puţină răutate, fiindcă nu crezusem nimic din ceea ce-mi spusese pînă atunci, şi nici chipul ei nu vădea vreo urmă de suferinţă, i-am descris scena în care m-am despărţit de Dobrin, învinovăţindu-mă pentru indiferenţa sau laşitatea mea. Fuse-

sem ca și ea, la fel de absent, nici măcar nu regretasem, i-am spus, abia mai tîrziu mă apucase urletul acela. Urlet ? a întrebat ea, adăugînd apoi : pentru mine nu-i nici o noutate, domnule Petrina, am știut tot timpul, am bănuit asta înainte de a se întîmpla.

După aceea a tăcut, s-au scurs mai multe minute, cred că uitase de prezența mea. Fața i se luminase de ceva tainic, nu era nici bucurie și nici durere, privea drept înainte, cu ochii ficși, și am fost gata să-i spun că ceea ce vedea, dacă într-adevăr era ceea ce bănuiam, nu mai exista, plecase fără întoarcere. M-am ridicat, cu gîndul s-o părăsesc, m-am apropiat de ea, vrînd să-i ocolesc scaunul, și mîna mea, străină parcă de mine, a făcut un gest care m-a înfricoșat. I-am atins părul ei alb, în creștet, mîngîind-o. A tresărit și buzele ei albe au șoptit, ca și cum ar fi vorbit pentru propria-i ființă : mulțumesc, dragul meu, de ce vrei să pleci, ți-e teamă de mine ?... O, nu, cum să-mi fie teamă de dumneavoastră ! am zis eu, retrăgîndu-mă la loc. Ar trebui să te servesc cu ceva, dar n-am nimic de băut și, chiar de-aș avea, nu mi-au mai rămas decît vreo două cești, restul am vîndut tot. Aștept și acum să vină alți cumpărători...

Am avut senzația că visez, și, la un moment dat, m-am frecat la ochi, fiindcă femeia din fața mea se îmbujorase brusc vorbind despre ea, parcă vorbele acelea, întrebările și răspunsurile ei, i-ar fi adunat dintr-o dată frumusețea risipită în timp. La ce-ar mai folosi, zicea, să mai reconstitui cu închipuirea viața mea sau a lui, sîntem prea obscuri ca să interesăm pe cineva. Puținii prieteni ne-au uitat a doua zi după prima vizită, sau eu, da, eu i-am alungat fără să-mi dau seama. De fapt plutim în presupuneri, dragul meu, dar ceea ce-ți spun nu mai este o presupunere. Ai să rîzi, dar Dobrin a făcut parte din acea categorie rară a oamenilor capabili să renunțe. Taci și ascultă !... Este așa cum îți vorbesc, el a cedat mereu, nu într-un moment sau altul, ci toată viața. Renunțarea a început de la dragostea noastră, căsătoria cu una ca mine, însemnată de clasa ei, era pe atunci o cumplită renunțare. Sau poate el așa a venit, în casa mea, poate totul începuse de mai înainte, inexplicabil, pentru că acest om, absolut onest, avea atrofiat pînă și simțul conservării... M-aș fi putut culca aici cu cineva, cu un străin oarecare, unul ca dumneata de pildă, și el ar fi fost în

stare să stea toată noaptea în camera vecină, să fi știut precis ce se întîmpla și, a doua zi, să-mi spună : te-ai sculat, mamă ? De aceea poate nu m-am culcat cu altcineva, nu l-am înșelat niciodată, renunțînd și la feminitatea mea... Aici am ridicat mîna, aș fi vrut să-i spun că nu mă interesau închipuirile ei, dar mi-a făcut iar semn s-o scult. Am încercat, a zis ea, după ce și-a prins țigara, strîngînd-o între degetele-i lungi și uscate, cu unghii mari, stacojii, am crezut că sînt în stare să-l transform, am făcut și destule greșeli, fără nici un rezultat. Refulații sînt galbeni de venin, dragă, el nici de asta nu era în stare.

La un moment dat, am încetat s-o mai urmăresc cu atenția de mai înainte. Se învîrtea în jurul acelorași idei, care o obsedau, zicea că dacă ea n-ar fi fost așa cum este, el ar fi pierdut-o de mult. Poate în ochii celorlalți părea un om lipsit de sensibilitate sau un laș, în realitate fusese un suflet pur, prea pur ca să poată rezista încercărilor vieții. În ultimul timp, zicea ea, asta i se transformase într-un fel de abulie, dar numai în măsura în care era vorba despre un lucru ce el l-ar fi putut obține, în rest, tremura pentru orice dereglare a relațiilor dintre alți oameni. S-a oprit și și-a strivit țigara în scrumiera pe care o ținea pe genunchi, și m-a scrutat cu privirile ei pătrunzătoare, zicîndu-mi : nu știu dacă l-am urît vreodată, dragul meu, dar acum cînd nu mai există, îmi mărturisesc ura, pot s-o fac fără teama că i-aș provoca vreo durere. Morții nu simt, nu mai simt... Văd că nu-ți place ceea ce-ți spun, ca și înfățișarea mea de sacrificată.

Apoi a tăcut, privindu-și genunchii uimitor de rotunzi în păstrarea lor, mișcîndu-și încet degetele, ca și cum i-ar fi fost amorțite, mîinile ei nemaiînchipuit de frumoase. Tot trupul acela micuț se destindea parcă, fuseseră cîndva niște cuvinte și dispăruseră, odată cu bărbatul acela greoi, care gîfîia ca un astmatic, fumînd cele mai proaste țigări și împrăștiind în jur un miros greu de transpirație. Acum nu mai exista nimic, nici cel puțin spaima înțelegerii. Tocmai fiindcă nimic nu existase din ceea ce ea își dorise. Nu-i plăcuseră niciodată bărbații aceia pe jumătate virili, așa cum fusese el, pentru că, la urma urmelor, dragostea nu însemna numai contemplare, atingerea obrazului ființei iubite, gingășie. Își aprinsese

altă țigară și fumul îi învăluia fața. Oricît ne-am ascunde, a zis ca mai tîrziu, oricît am întîrzia, înșelînd viața, pînă la sfîrșit tot se trezește în noi ceea ce trebuie să fim. Măcar pentru un moment. Privește-mă, ființa mea nu-i o mărturie ?

O ascultam neputincios și înfuriat că nu plecam sau nu-i răspundeam, așa cum ar fi meritat. Dar ce i-aș fi putut răspunde, ce știam eu despre femeia din fața mea ? mă întrebam acum. Ea pășea în închipuirea ei, își vedea piciorul puțin ridicat de sub rochia lungă, rochia albă de mireasă, închiriată de la un telal, glezna ce se lăsa întrevăzută la marginea rochiei de voal, genunchii, coapsele, talia, pieptul ce i se mișca din ce în ce mai puternic, și brațele lui care stăteau nemișcate pe trupul ei înlemnit... Ea refuzase pe toți papițoii aceia care veneau în casa lor să bea vinurile scumpe ale lui taică-său și să-i fumeze țigările, să se distreze la ei, să-și ucidă timpul cu fetele domnului Iorga, care mai spera să-și recapete fabrica naționalizată. Și pe flăcăii tomnatici, ființe ratate din naștere, cu privirile lor libidinoase care o speriau. Uneori rîdea fericită, nu pentru ce auzea sau ce vedea în jurul ei, dar la asemenea serate se simțea iubită, senzația de inutilitate dispărea din ea. Ce aștepta ? Aștepta să se mărite, așa cum dorea fostul fabricant, tatăl ei, și cînta la pian, înconjurată de ființele acelea buimăcite de fulgerele care căzuseră asupra lor, risipindu-le fericirea clădită pe munca altora. Exista acolo o grădină, în fața casei, unde ieșea uneori, evadînd dintre vorbele lor înecate de fum și alcool, erau nopți cu cer înalt de vedeai pînă departe, întristîndu-te și liniștindu-te în același timp. Cum intrase Dobrin între oamenii din jurul ei ? nu-și mai amintea, pentru că a venit apoi anul cel mai fericit, locuiau într-o mansardă, cu cîteva lucruri de care se împiedicau la fiecare pas, beau apă din același pahar, fiindcă nu mai aveau altul, așteptînd să plece undeva după ce el va absolvi... Ceea ce așteptase cu atîta intensitate avea să fie o cumplită dezamăgire, cum mărturisea ea, și atunci, în satul acela în marginea căruia aveau să se ridice șiruri de fabrici, a încercat să-l înșele. Nu fiindcă nu-l mai iubea, sperase să trezească bărbatul din el, mîndria pe care și-o risipea pe șantier, printre oamenii lui, tremurînd pentru fiecare oră pierdută. Ajunsese pînă acolo, încît începuse să-i urască și pe cei care

veneau în casa lor, tovarăși de-ai lui, și chiar siluetele înalte și drepte care se ridicau mereu dintre schele. Da, atunci încercase, lecuindu-se pentru totdeauna. Un tinerel, zicea ea, aproape un adolescent, era noapte în livada casei unde locuiam, și i-a luat mîna și l-a apropiat de ea, i-a simțit respirația caldă și trupul încins, trecîndu-i cealaltă mînă pe după gît, cu o mișcare înceată, încît el s-a speriat, a avut timp să înțeleagă ceea ce avea să se întîmple... A împins-o și a fugit, ea rămînînd să se clatine singură, să-i urmărească pata albă a cămășii, pînă ce s-a topit în întuneric. Cînd s-a întors acasă, Dobrin citea și ea a început să țipe la el, i-a povestit tot, mișcările încete ca de somnambulă, cînd și-a descheiat nasturii rochiei, cînd a alunecat goală în iarba plină de rouă, încercînd să afle — ciudat! — prin pămîntul tare și iarba lui un alt adevăr. El a privit-o puțin mirat în prima clipă și, pe neașteptate, a început să rîdă, spunîndu-i să se culce și să nu mai umble cu închipuirile ei prostești.

De atunci începea uscarea ei, aproape că nu-și mai amintea că fusese femeie. Nici nu știa de ce, văzîndu-mă pe mine la ziua ei de naștere, și-a amintit de tinerelul sau adolescentul acela, dar acum nu se mai putea, nici eu nu venisem ca un adolescent, trecusem în maturitate, cum zicea ea, iar ființa ei în bătrînețe... După acest gînd s-a oprit încet, moleșită sau obosită, vocea i-a tremurat ca o flacără, și mi-am ridicat privirea spre ea. Închisese ochii și, cum stătea astfel, parcă îi adormise inteligența și liniile feței se amestecaseră în forme rigide, încetase să mai fie frumoasă, era doar un trup lunecat în bătrînețe, ca oricare altul.

M-am ridicat încet, dar ea m-a simțit, a deschis ochii. Ți-i silă de mine, așa-i? Te-a cuprins sila privindu-mă? Am zîmbit strîmb, făcînd cîteva gesturi caraghioase cu mîinile. Nu, cum de v-a venit un asemenea gînd?... Voiam să vă întreb unde plecați și de ce? De ce? a zis ea, ridicîndu-se sprintenă din scaun. Domnule Petrina, poate îți închipui că fug de acest oraș, de oamenii care mă cunosc. Te înșeli, dragul meu, fug de mine însămi. Voi vinde tot, pînă și rochia asta cu care m-am îmbrăcat astăzi, nu mai vreau să am trecut. Am ajuns la momentul acela în care nu mă mai pot ascunde, voi încerca să mă

ajut singură, cu mîinile astea, care nu prea știu să facă mare lucru.

Acum devenise aceeași femeie pe care o cunoscusem la ziua ei, nu mai avea nimic din ciudățenia de pînă atunci. Părea trezită din somn și stătea cu mîinile întinse spre mine. Mîinile astea, care nu știu să facă mai nimic, dar nu din vina lui, nici eu măcar nu sînt vinovată că nu le-am învățat. Aș fi putut să-mi termin studiile, aveam destulă înzestrare. Medic, profesor, inginer, ar fi ieșit ceva din mine pînă la urmă. În primii ani, ce-i drept, el s-a opus, cred că nu din sentimentul acela de proprietate al bărbaților, ți-am spus că nu era în stare nici de gelozie, mai degrabă din pricina fricii. Voia să mă știe undeva ascunsă, ieșirea în public ar fi fost periculoasă pentru fiica unui fost fabricant. Pe urmă, cînd lucrurile s-au mai schimbat, eu însămi am renunțat... Și acum mă uit la mîinile acestea... O, dar se vor obișnui ele ! Spune-mi, crezi că voi izbuti, domnule Petrina ? M-am aplecat și i-am sărutat mîinile, spunîndu-i : da, doamnă, da !... Da, doamnă ! Ce știi dumneata ? m-a întrebat, strîngîndu-și brațele la piept. Ce știi ? Eu n-am fost în stare să nasc, n-am putut, dar printre dureri am născut mereu, a fost ca o naștere : mereu către ceva. Așa-i viața, doamnă, i-am zis, deși în gînd aveam alte cuvinte, ce ar fi început astfel : mofturi, doamnă, dacă ai fi dorit cu adevărat să faci ceva în viață. Nu viața, viața n-are nici o vină, ea merge înainte, oamenii poate sînt vinovați... Apoi am pășit după ea pînă la ușă. Înainte de a-mi deschide, m-a întrebat : nu vrei să cumperi ceva, domnule Petrina ? Hai să ne întoarcem, alege-ți orice pînă nu sosesc cei pe care-i aștept. Avea aerul unui ghid dintr-un muzeu, cu mîna întinsă, pe aici, tovarăși, așa, la dreapta, această piesă rară, din secolul... și m-a fulgerat gîndul să-i cumpăr fotografia ei, cu ovalul mare și negru, pe care n-o mai văzusem pe perete. N-am bani, doamnă ! Nu-i nimic, dragă, și n-ar trebui să te înroșești pentru asta. Îți doresc fericire !...

Am plecat și, pe scară, pînă în stradă, am mers cu pumnii și dinții încleștați. Nu știam împotriva cui mă revoltam, încercam doar să țin echilibrul între femeia asta și Dobrin, chipurile lor care îmi năvăleau în ochi. Era poate propriul meu echilibru...

mult, dar eu aproape că n-o ascultam. Mi-a explicat de ce plecase fratele ei singur, că avea neapărată nevoie de băi contra reumatismului, i se umflau încheieturile, nu mai putea să aștepte, ea însă era mai tare, se simțea chiar foarte bine. Mă condusese ca prima dată, în tăcere, îmi arătase aceeași ușă, de la biblioteca profesorului. Apoi s-a dus s-o anunțe pe Malvina, nepoata ei încă dormea, venise acasă tîrziu dintr-o excursie și, cînd s-a întors, a ținut să-mi spună : lucrează foarte mult, sărăcuța, speră ca la toamnă să deschidă prima ei expoziție. Priviți ! Într-adevăr, peste tot tablouri înrămate, cartoane, schițe și mirosul înțepător al uleiului de in. M-am ridicat fără să spun nimic și am început să le examinez. În toate domina griul aproape închis, pînă și ochii erau făcuți din griuri, zgrunțuroși și chinuiți.

Nu mă pricepeam la pictură, știam ce lucrase Malvina pînă la despărțirea noastră, dar acum era ceva nou și necunoscut. Puteau să fie frumoase tablourile acelea, era cu siguranță lipsa mea de gust sau de pregătire în această direcție, dar, privindu-le, m-a cuprins o senzație de sufocare, parcă în încăperea profesorului se făcuse dintr-o dată vid. Am dat perdeaua la o parte și am deschis fereastra. Mătușa Malvinei n-a zis nimic, mi-a adus o scrumieră, fiindcă îmi aprinsesem țigara, apoi a rămas nemișcată lîngă ușă, cu mîinile întinse de-a lungul șoldurilor ei uscate. Într-un tîrziu m-a întrebat : vă plac ? Așa-i că sînt minunate ? Nu se poate să nu aibă succes, o văd cum se zbuciumă, disperată, spunînd că ratează mereu cîte ceva... Din asta trebuie să iasă arta, marea artă. Așa-i, domnule Petrina ? Am dat din cap că o aprobam, mirat că acum îmi știa numele, și ea a continuat : vă rog, încurajați-o și dumneavoastră ! Vai, cît este de singură, biata de ea ! Atunci a intrat Malvina. Era aurie la piele, mai frumoasă de cum o văzusem pe șantier, obrajii ei, înfierbîntați de somn, aminteau de un fruct copt. I-am sărutat mîna și mătușa ei s-a retras, spunînd că ne va aduce cafea.

În primele minute, cît Malvina a încercat să spună cîteva cuvinte despre excursia în care fusese, m-am simțit bine. Oboseala parcă se scursese din mine. Lumina lămpii de pe birou împrăștia peste noi tot felul de umbre în noaptea artificială din biroul profesorului, o noapte de

storuri și draperii grele. Dar știam că totul era înșelător, îmi dădeam seama ce însemna asta, ar fi fost destul să mă ridic, să fac vreo cîțiva pași, ca să mă fi simțit la fel de obosit cum intrasem.

La ce te gîndești ? m-a întrebat apoi Malvina, ca și cum ne-am fi despărțit cu o zi mai înainte. Era întrebarea ei obișnuită, atunci cînd eu tăceam. Îmi plac tablourile tale, i-am zis. Ești amabil, Matei. Pe urmă a tăcut și ea, intrase bătrîna, care ne-a pus pe măsuța dintre noi ceștile cu cafea.

Am băut în tăcere, Malvina aștepta ca eu să încep, sau așa mi-am închipuit, i-am zis : de ce te-ai despărțit de Datcu ? Nu avea chef să discute despre asta, pentru ea Datcu nu mai exista. Am insistat totuși, deși nici mie nu-mi făcea vreo plăcere, cercetînd-o atent. Așa cum stătea, cu capul aplecat asupra genunchilor, între tablourile ei și mobila aceea greoaie, cu risipa de bibelouri de pe ele, mi s-a părut că își pierduse personalitatea. Părea strivită de lucrurile din jurul ei, ea le aparținea, se contopise cu ele, absorbită parcă în tainele și trecutul lor. S-a ridicat apoi brusc și mi-a spus : hai mai bine să-ți arăt restul lucrărilor. M-a condus prin sufragerie în dormitorul ei, mi-am rotit privirea peste suprafețele de grîuri ca și cele din biblioteca profesorului, pe urmă a împins ușa de la atelier, o cameră largă și luminoasă, în care domnea dezordinea caracteristică unor asemenea încăperi. O canapea peste care fusese așternut un covor țărănesc, cu flori mari, roșii, ca niște explozii de foc, două scaune mînjite de vopsele și șevaletul formau tot mobilierul. În rest, spațiul era umplut cu tablouri terminate sau nu, cartoane cu schițe în cărbune, și mi-a zis : uite, stai aici pe canapeaua asta și eu am să pun pînzele pe șevalet, lucrările pe care le consider mai reușite, dacă este ceva de capul meu. Știu că nu-i momentul pentru așa ceva, Matei, dar dacă ai venit, trebuie să facem ceva, nu ? A început să rîdă, aplecîndu-se spre pînza de lîngă ea, un peisaj marin, cu o siluetă singuratică, și m-am lăsat pe canapea, încercînd să-mi aprind țigara. Nu e deloc rău, i-am spus, și ea a înlocuit pînza aceea cu alta, căutîndu-mi mereu privirea. Mi-o feream cît puteam, ochii ei mă dezarmau încet, înviau în mine imagini moarte de mult. Nu, nu mai era cu putință să mă reîntorc la ceea ce fusese Malvina atunci, fiindcă în femeia ce se afla

în fața mea, care așeza cu mișcări domoale, moi, tablourile pe șevalet nu mai găseam nimic din cealaltă. În geam atîrnau crengile unui nuc, frunzele se frecau de sticlă, scoțînd un foșnet stins și plăcut. Îmi întorceam mereu capul spre ele, cît Malvina căuta o altă lucrare, ea poate observase dezinteresul sau oboseala mea, fiindcă mi-a zis : gata, asta-i tot ! Sînt frumoase, Malvina, i-am spus dintr-o pură pornire de amabilitate, din acel convențional care ne falsifică întotdeauna mai mult sau mai puțin.

Apoi s-a învîrtit o bucată de vreme în jurul șevaletului, pășind printre pînzele și vasele de lut împrăștiate pe podea. Purta o rochie albă, strînsă în talie cu un cordon argintiu, urmăream atent mișcările ei molatice, atît de cunoscute în existența lor interioară, de unde veneau, și am fost gata să mă năpustesc, din ascunzișul meu, să dau drumul cuvîntului aceluia care mă chinuia. Am rostit doar o întrebare fățarnic nevinovată, cu gîndul că, înșelată de vocea mea, prudența sau teama ei va dispărea, va începe să se deschidă, simțeam nevoia să o chinui, s-o văd suferind. Atunci mi-a răspuns : n-ar avea decît un singur rost să nu neg faptele, dacă tu ai încerca să statornicim între noi ceea ce a fost înainte de lunecarea mea. Lunecare ? am întrebat eu mirat. Dar ai avut timp să te gîndești, să judeci fiecare pas din lunile acelea, lunecarea vine într-o clipă, nu așa...

S-a așezat pe scaun, a tăcut mai multe minute în șir și apoi, făcînd parcă efort, m-a întrebat : pentru ce ai mai venit ? Nu-i puteam răspunde, uitasem pur și simplu, fiindcă venisem cu un scop precis la ea. Irina nu m-ar fi întrebat niciodată astfel, cu atîta precizie, n-ar fi fost în stare să-mi aștepte răspunsul așa cum aștepta Malvina, încremenită acum într-o rigiditate care alungase orice urmă de căldură. Irina nu era numai ființa cu care făceam dragoste, era și sora mai mare, care nu existase niciodată decît în închipuirea mamei, sau devenea uneori chiar mama mea, mîngîindu-mi tîmplele, cu vorbele ei, aceleași, cunoscute de toate femeile... Era uneori doar un braț ars de soare, întins spre ochii mei, sau un foșnet de rochie, un sunet sau o stingere de voce, ca să se nască din nou necunoscută, cu întregul ei trup. De ce nu-mi răspunzi, Matei ? Te-am întrebat ceva, la ce te gîndești ?... Voiam să-mi spun că n-aveam dreptul să le

compar, nedreptățindu-le pe amîndouă, mai ales pe Irina, amintirea mea o murdărea iar, și m-am ridicat furios, zicînd : de ce-am venit ? Nu, să nu-ți închipui că pentru tine, nici pentru mine nu mă aflu acum aici, te-ai înșelat, a fost o clipă de rătăcire... Ce vrei să-ți spun ? Uite, te rog doar să-ți amintești că atunci, cînd ai venit pe șantier, i-ai făcut o schiță fetei de la punctul sanitar. Ai uitat ?... O !... da, îmi aduc aminte, era foarte drăguță, dar cine poate ști pe unde o fi rămas cartonul acela... Am întins mîna și i-am cuprins iar umărul între degete, strîngînd ușor. Malvina, te rog să-l cauți, am nevoie de el ! A început să rîdă, rîdea în hohote. Ești drăguț, Matei ! Ți-a trebuit aproape o oră ca să-mi poți spune asta ! Și cum ! Emoționat, înroșindu-te ca o fecioară. Am țipat la ea, i-am zis, simțindu-mi tot corpul cuprins de frig : am cunoscut o fecioară care nu se înroșea la față chiar atunci... cînd... Hai, spune, n-ai curaj ? — a zis ea. Deci atunci, la început, așa-i ? Vezi, nici nu mă poți privi în ochi, nu mai ești în stare, dar atunci mă iubeai, Matei. Dar uite, fata asta m-a înlocuit foarte repede, deși, recunosc, are o privire rară. Aici am ridicat mîna asupra ei : taci ! Tu n-ai dreptul, nici un drept, auzi ?...

Apoi fără voia mea, dintr-un impuls ciudat, i-am povestit în cîteva cuvinte. Aveam să regret imediat, cuvintele mele n-au reușit s-o impresioneze decît în primul moment, în rest, a rămas supusă propriilor ei gînduri. În definitiv, nu eram eu primul și ultimul căruia i se întîmpla o astfel de nenorocire, zicea Malvina acum, într-un anume fel plătise și ea, tot cu ceva asemănător morții. Era doar chinuită de gîndul la ce va urma.

Mai tîrziu a revenit la cuvintele mele, adică la ea, la fata care fusese atunci, la început și m-a întrebat : ce-ai simțit, Matei ? Răspunde-mi, fiindcă mi se pare esențial pentru noi. Spaima, Malvina, am zis, spaima, frica, tot ce vor să însemne aceste vorbe... Și nimic altceva, numai atît ? a insistat ea rîzînd, numai atît ? Mă uitam la ea, la gura ei arcuită frumos, cu buzele pline, poate prea pline, cum se deschideau peste dinții albi, strălucitori, ca o umbră de zăpadă, străjuită de jur împrejur de roșul acela atît de viu și imaginea lor mi se înfigea adînc în ochi, ca un început de dorință. Și poate plăcerea, am adăugat, șovăitor, plăcerea momentului, a clipei, ca o nevoie fizică pe care nu mi-o puteam stăpîni. În rest,

nu mai rămînea nimic din acel fel de a fi împreună, din îmbrățișarea ca o prelungire a gîndului care ne frămîntă, imposibil de exprimat altfel...

Mă încurcasem, nu mai găseam cuvintele și ea m-a întrebat, surîzînd ironică : și, și ?... Mai departe, dragul meu ! După asta, n-am mai putut opri în mine ceea ce nu voisem să-i spun pînă atunci. A urmat astfel, din cauza ei, și cuvîntul acela... repetat de cîteva ori, cu o voce pe care nu mi-o mai recunoșteam. Mă purtam îngrozitor, deși îmi dădeam seama că ea nu avea nici o vină. Nu știu cum s-ar fi sfîrșit această discuție, dacă nu i-aș fi cerut apoi iertare. Mi-a oferit o mulțime de argumente pro și contra lui Datcu și le-am ascultat fără nici un interes. Nu era nici măcar curiozitatea de altădată, retragerea lui Datcu din casa lor, determinată de Malvina, n-avea nici un sens pentru mine. Toate acestea, recunosc, nu erau niște idei coerente, le-aș numi doar niște reflexe venite din trecut, din amintirile prea proaspete.

Mă liniștisem și ochii mei poate o priveau acum cu căldură, fiindcă ea, la un moment dat, mi-a spun : știam că ai să vii. Chiar dacă ar fi trăit fata aceea, tu tot la mine te-ai fi întors. Am știut asta din clipa cînd am văzut ce violent ești, în stare să reacționezi pentru orice amănunt lipsit de importanță. Te înșeli, Malvina, am zis, n-am venit decît să-mi dai schița făcută Irinei. Frumos nume ! a zis ea, pînă acum nici nu l-ai pronunțat. Îți dai seama ? Uite, domnule inginer, începi să uiți.

Avea dreptate, Malvina stătuse la pîndă, căsătoria ei, atît cît fusese, îi dăduse oarecare experiență, o debarasase pînă și de superficialitatea cu care judeca tot ce era în jur, atunci cînd ne despărțisem. Se purta ca o femeie care știa să înțeleagă nuanțele, să le dea semnificația adevărată, ființa ei devenise ușor versatilă și mi-am zis : ea va reuși, va ști să-și canalizeze ambițiile și să se ridice deasupra altora. Îmi dădea cea mai puternică dovadă acum, cînd o ascultam vorbind despre fericire, cînd luciditatea ei pătrundea pînă în adîncuri, răscolind totul fără sfială. Tu nu poți, Matei, să trăiești singur, mi-a zis ea la sfîrșit. Și fericirea înseamnă doi, nu unul și nici mai mulți, fiindcă există în fiecare zi un ceas cînd rămînem cu singurătatea... Am întrebat-o : de unde știi tu

că nu pot trăi singur sau că sînt singur ? Ce te face să crezi că altfel aș fi fericit ? Nu mi-a mai răspuns, s-a ridicat, a păşit încet spre fereastră şi, întorcîndu-se cu faţa la mine, a spus : de ce nu încerci ?... Ce să încerc, Malvina ? — am întrebat. Să rămîi aici, cu noi, cu mine... Nu, Malvina, ar însemna să mă stăpîneşti numai pe jumătate, poate chiar mai puţin. Am auzit-o apoi oftînd, ca şi cum ar fi scăpat de o greutate ce o apăsase pînă atunci.

Malvina avea dreptate, era adevărul ei, aşa cum eu îl aveam pe al meu, poate nu atît de simplu şi clar cum şi-l formula ea, întorcîndu-se acum la Datcu, cînd zicea că aşa li se întîmplă tuturor. Întîlneşte pe cineva într-o zi, se plimbă cu el, o dată, de mai multe ori, pînă ce, rămasă singură, îşi aminteşte arcuirea buzelor, gura care îi vorbise, inflexiunile vocii, gesturile, şi vine tresărirea aceea... Apoi din nou, fără să obosească, ascultînd şi vorbind, şi lupta dintre ceea ce este ea şi ceea ce este el — cum va fi întîlnirea reală ? — oarecare spaimă... Ei i se întîmplase să uite, şi să se supună altora, bătrînului profesor, dar oare fusese numai supunerea ? Mărturisise, Datcu îi plăcuse, venirile lui dese în casa lor i-l apropiaseră fără să-şi dea seama... Aşa cum nu ştim de pildă, zicea ea, şovăind mereu, de propriul nostru trup, nu ne simţim carnea atît de fragilă şi muritoare. Trebuie să vină un moment în care toate acestea să se năpustească asupra noastră, ca să înţelegem nu numai teama din noi, ci mai ales ceea ce ne leagă cu atîta tărie de viaţă.

Apoi mi-a spus că se simţea vinovată faţă de mine, chiar şi de Datcu, care o chinuise, durerea şi ura ei pentru omul care o transformase atît de uşor într-un obiect docil, arătîndu-i cît de slabă era, se transformaseră într-un sentiment bizar de vinovăţie. Am avut impresia că numai mîinile îi tremurau pe genunchi şi a început să repete iar rugămintea ei. Nu te mai umili atît, Malvina ! A ridicat privirea spre mine, zicîndu-mi : poate dragostea are totdeauna nevoie şi de umilinţă. Dar eu n-o simt, am spus, ce înseamnă să te umileşti ?

Poate în nopţile cînd el dormea, sforăind, relaxat absolut, după scenele acelea oribile, consumate în tăcere, să nu audă bătrînii, îşi înţelesese Malvina atît vina, cît şi drumul pe care trebuia să apuce. Încetul cu încetul,

putea să vină uitarea, să închidă rănile, ale mele, ale ei, încredințați în micile noastre bucurii de la început. Ea trebuie să mă ajute, eu n-aveam decît să mă las în voia ei, să mă fi încredințat ei cu dragostea de atunci. Nu aștepta decît un cuvînt sau un gest, și tăcerea i-ar fi putut spune. Nu, nu mă interesează, am strigat eu, înțelege, Malvina ! Nu sînt în stare, ce vrei de la mine ? Timpul..., a zis ea. Vorbe inutile ! i-am răspuns. Și eu, eu sînt inutilă ? Uită-te la mine, Matei, așa, trupul ăsta nu-ți mai spune nimic ? Nici măcar spaima sau plăcerea, cum le-ai numit tu ?... Cuvîntul acela a venit din nou, căzînd între noi, dar fără efectul de mai înainte, n-a mai supărat-o. Ai intrat perfect în rol, am zis, în ceea ce ești tu cu adevărat. Da, iubitule, dar asta nu-i un rol, e un fel de întrupare în ceea ce am fost și am păstrat pentru tine. În rest însă, în așa măsură m-am înșelat, încît nu vreau să mai gîndesc. S-a oprit, cutremurată parcă de un frison, și m-am gîndit iar că ea avea dreptate, dar dreptatea ei n-avea nici o legătură cu mine. Rol ? a continuat ea, tu crezi că ești mereu același, cam rigid și osificat, gata să despici firul pînă nu mai rămîne nimic din el ? Atunci m-am răsucit încet, am făcut cîțiva pași și am deschis ușa. Te rog, Matei, nu pleca ! Vreau să te ajut... Tu, Malvina ? am întrebat. Mă privea mîndră, cu o forță inexplicabilă a mîndriei, după umilința în care coborîse singură. Dar atunci, a zis ea, atunci de ce-ai mai venit ? Fiindcă nu ți-ai găsit încă alta, pentru că eu eram mai la îndemînă, fără nici o oră pierdută... știindu-mă cum sînt ?...

Nu i-am răspuns. Și ea a continuat să vorbească.

La plecare, n-am văzut-o, am simțit-o numai cum s-a lăsat pe canapea și a rămas acolo nemișcată. Cunoșteam drumul, am deschis ușile pe rînd, fără să le mai închid la loc, nu mă gîndeam decît la aerul curat de afară, la mulțimea ce umplea străzile și în care voiam să mă rătăcesc. Gîndul meu de a aspira să intru în altul, să fiu ceea ce încercasem de atîtea ori, se întorcea în el însuși. Mergeam încet, în ochi cu voluptățile cetii de griuri, liniștit și epuizat, ca în tablourile lipsite de înțeles pe care le văzusem.

Dar mai tîrziu m-am întrebat : ce-a fost, omule, răzbunare sau nestăpînire ?... Ce puteam să-mi răspund ?

mă duc la Datcu. Nu știam precis unde stătea, dar aș fi putut afla adresa din cartea de telefoane, îmi aminteam că îi citisem odată numele acolo și strada, pe undeva, în apropierea parcului, în zona cea mai liniștită a orașului. Malvina îmi spusese de cîteva ori că locuia cu maică-sa, în apartamentul lui de două camere, cumpărat înainte de căsătoria lor.

Bătrîna fusese adusă dintr-un sat de munte, unde trăise singură, era o munteancă vînjoasă care se mai ținea încă bine, fapt ce o mira pe Malvina, pentru că născuse o ființă atît de moliie ca Datcu. O văzusem la revelionul ei. Nu tăcuse, așa cum fac țărăncile, sfioase cînd vin la oraș și intră într-o asemenea casă. Explicația pe care mi-o dădusem atunci era că mama lui Datcu nu fusese chiar țărancă nici în satul ei. Aveam să mă înșel, puțin mai tîrziu, el singur povestise, arătînd mereu spre bătrînă, cu un fel de mîndrie agresivă ce nu i se adresa mamei, ci lui, singurul ei fiu, vorbise despre faptul că era primul din familia lor de țărani, oameni ce nu se afirmaseră prin nimic decît prin aceea că își păstraseră pămîntul din generație în generație și făcuseră copii, deci el, Datcu, era cel care nu mai purtase opinci. Spusese toate acestea subliniind mereu ultimul cuvînt, ca și cum asta îi adusese în mod automat și afirmarea. Oricum, bătrîna îl aproba, ochii ei pluteau într-o mare bucurie, nu visase vreodată să-și vadă fiul atît de sus, și arăta cu degetul ei uscat, în tavan.

În asemenea împrejurări Datcu devenea vorbăreț, glasul lui avea o undă din hîtrenia povestitorilor de la țară, fiindcă îmi aminteam și acum că bunicii lui, așa cum îi zugrăvise el, arătau ca niște sfinți de pe pereții mînăstirilor, uscați și reci, cu priviri bănuitoare, bărbatul cu mustăți și plete albe, iar femeia înfășurată într-un batic negru de la frunte pînă la bărbie... Poate bănuiala din ochii lui fusese de la ei moștenită, dar gîndul de a mă duce nu venea de la această curiozitate, dealtfel inutilă, de a-i vedea privirea acum, cînd nu mai era director și Malvina îl părăsise.

Uneori, îmi povestise Malvina, profesorul venea în aceeași mașină acasă, mașina lui Datcu, și el trîntea portiera cam în scîrbă, privind întotdeauna nu la șofer, ci undeva, în sus. În ziua aceea au venit amîndoi pe jos și

ea a observat imediat că se întîmplase ceva, i-o arăta fața bătrînului profesor, fiindcă Datcu știa să se ascundă. Se gîndise de multe ori la moartea bătrînului, mai ales cînd se plîngea de cîte un junghi, ori de senzații de sufocare, dar uita repede. Acum, fața lui albită îi amintea iar, și l-a întrebat dacă nu-i era rău. Nu, n-avea nimic, putea să-și vadă de treburile ei.

Am intrat într-o cafenea și, nemaigăsind nici un loc la mese, m-am sprijinit de bara metalică a barului, sorbind din ceașcă. O mare liniște curgea în mine ca un rîu de cîmpie, detașîndu-mă de tot ce mă chinuise pînă atunci. Faptele aveau acum lucirile lucidității, nu se mai amestecau între ele și, mai ales, nu mă mai atingeau, ca și cum rămăseseră toate în trupul Malvinei, acolo, pe canapea... Chiar și discuția dintre Datcu și profesor, în biblioteca de unde ieșisem cu cîteva minute mai înainte, îmi devenea mai clară. Profesorul îl întreba ce prostii mai făcuse în ziua aceea și Datcu tăcea, supus ca întotdeauna, un manechin în mîinile bătrînului, cum îl numise de multe ori Malvina. Îi spunea că el, Datcu, nu era decît un mucea, la începutul unei cariere, nici nu știa măcar dacă va reuși. Atunci de ce și-i ridica pe toți în cap ? Bătrînul urla, își ieșise din fire, și o vreme, Malvina, ascultînd din cealaltă cameră, n-a mai înțeles decît cum se zbătuse tatăl ei să-l aranjeze în oraș, mai întîi la institut, pe urmă dincolo, la noi, cum regreta foarte mult, pentru că în joc nu era el, Datcu, ci fiică-sa. Malvina atît așteptase, ca Datcu să ridice glasul, să zică ceva, și cînd a auzit mai mult decît sperase ea, a deschis ușa și i-a spus să plece, a bătut din picior, ridicînd pumnii.

Nu puteam să-mi imaginez scena în amănunte, fiindcă îi cunoșteam și, din cauza asta, surpriza era și mai mare. M-aș fi dus la el, dar am renunțat nu pentru că mi-ar fi lipsit curajul, ci mai mult pentru liniștea mea. De fapt, acum îmi dau seama, că începeam să mă retrag, să fug, deși la început căutasem, inexplicabil, să-i întîlnesc pe toți. De la el nu puteam ști precis ce răspuns aș fi primit. Nu, nu despre Malvina, putea să se întoarcă la ea, ar fi fost una dintre posibilitățile cele mai acceptabile pentru el, chiar și pentru ea, l-aș fi întrebat doar de ce oprise mereu proiectul digului, găsind tot felul de explicații, mai ales aceea că lunca nu fusese inundată de sute

de ani. Existase oare și înțelegerea cu Dobrin ? Pentru că el, Dobrin, avea proiectul, digul era una dintre lucrările din prima urgență... Cine era vinovatul ? mă întrebam eu inutil, fiindcă, dacă fusese într-adevăr cineva, eu îi eram complice. Din această cauză se adîncise și mai mult despărțirea mea de Loghin. Dar acum nu mai avea nici o însemnătate, morții nu mai puteau fi înviați, iar noi, cei rămași în viață, n-aveam decît să ne apucăm iar de muncă și să uităm.

M-am întors spre mese, de unde se ridicau suluri de fum și mulțime de cuvinte. Într-un colț, un tînăr se aplecase peste masă și-i atingea cu vîrful degetelor pleoapele fetei de lîngă el. Ea era blondă, cu o față durdulie de o inocență prostească. Lui nu-i vedeam decît spatele și mîinile întinse deasupra gurii care chicotea întruna. M-am răsucit din nou spre barman.

Pe urmă m-a lovit cineva cu cotul în spate, mi-a vărsat cafeaua, se făcuse aglomerație și în jurul barului. Am pus ceașca în tava de zinc și am ieșit afară. Pînă la stația de autobuz am oscilat dacă să mă duc sau nu la prietena mea din marginea orașului, la profesoară. Cînd a venit autobuzul mă tot întrebam ce i-aș fi putut spune ? Și m-am îndreptat spre casă.

Pe primul palier m-am lovit de tata. M-a strîns în brațe, m-a sărutat pe obraji, spunîndu-mi : ce noroc, eram gata să plec, vecinii tăi nu mi-au putut spune pe unde umbli, băiete. Nu i-am răspuns, i-am făcut doar semn să vină după mine. Am răsucit șaltărul și i-am arătat scaunul. Tata arăta acum ca înainte. Hainele îi erau curate și călcate, purta cravată și avea cămașă albă, scrobită. Inelul îi strălucea pe deget, cînd își ducea mîna la bărbie să se scarpine. În afară de ultima noastră întîlnire, niciodată ființa lui nu-mi inspirase în vreun fel compătimire, dimpotrivă, el părea făcut pentru a proteja pe alții și a domina. Existau mari deosebiri între el și Dobrin, cu care, nu știu de ce, îl comparam uneori.

Toată ființa sa trăia într-un aer de gravitate autoritară, chiar și în felul în care vorbea, sau atunci cînd mă îmbrățișa cu tandrețe, păstra în el ceva închis, care îi impresiona plăcut pe cei din jur, supunîndu-i. Poate de aici veniseră și lunecările lui, ca și cum acel ceva închis în ființa sa lucra independent de el, determinîndu-i pînă și cele mai mici gesturi, sau cuvintele convenționale pe

care le rostea acum, ca să umple tăcerea dintre noi. Așa, Matei, a zis el trăgîndu-și scaunul spre pat, unde mă așezasem, ai trecut printr-o grea încercare, băiete. I-am răspuns în silă : grea, negrea, ce te interesează pe tine ? Poate mă interesează, așa cum ți-am mai spus, poate prea tîrziu, am recunoscut, dar nu mă poți alunga. Ești doar fiul meu și, oricît de păcătos aș fi, nu mă poți respinge, îți întind mîna. Avem nevoie unul de celălalt. Dragostea... Încetează ! am zis, nu pare să fie nici un fel de dragoste sau, dacă este, e întoarsă pe dos. Așa a fost totdeauna, de cînd te cunosc. A tăcut, privindu-mă trist. Pentru prima dată îi vedeam ochii astfel, el care știuse să se stăpînească perfect. Nici în restaurant, cînd ne despărțisem destul de aspru, nu avusese în privire unda aceea de duioșie tristă. A născut ? l-am întrebat pe urmă, dar fără răutatea pe care o simțeam năvălind în mine. Nu, dar se așteaptă din zi în zi, a zis, întîlnindu-mi iar privirea.

Aveam în față un străin și, deși făceam efort să mă apropii de el, rămîneam mereu neputincios. Părea că își pierduse stăpînirea de sine și că ar fi vrut să dispară cît mai degrabă, stătea ca pe ghimpi, neștiind cum să scape de unde intrase singur, și totuși mai trebuia să mai rămînă, pentru că așa se cuvenea. Impresia asta făcea ca prezența lui să fie tot mai apăsătoare. Își încrunta acum disperat sprîncenele, îi vedeam mîinile pe genunchi strîngîndu-i-se în pumni. Atunci i-am zis, șovăind în efortul meu : dacă... dacă îți pot fi de folos, tată... Nu-i vorba de mine, Matei, ci de tine, mi-a răspuns el și, în aceeași clipă, fața i s-a destins într-un zîmbet de bucurie. Mă căuta din ochi și m-am lăsat privit. Îi dispăruse unda de tristețe întrebătoare, devenise aproape vesel, spunînd că nici nu ghiceam eu ce m-ar fi putut întreba, da, de ce mă miram, voia să știe cum îmi petrecusem duminica, zicea că simțea o mare nevoie să discute cu mine, să mă audă. Se trăda, nu eu, ci el părea că avea nevoie de ajutor, dar nu i-am spus, i-aș fi retezat tot elanul, apoi începusem să mă apropii de ființa lui, și asta îmi dădea o mare bucurie. Am fost la o înmormîntare, tată ! A început să rîdă : asta înseamnă că ți-ai petrecut duminica ? Aici am început să-i povestesc și, cînd am ajuns la Irina, l-am văzut tresărind de cîteva ori. El putea înțelege, era

singurul om în stare să trăiască ceea ce trăiam eu și, ciudat, nici nu mă miram pronunțînd asemenea cuvinte.

Niciodată nu fusese în stare să-și manifeste sentimentele față de mine, pînă și îmbrățișările rare, cînd ne întîlnisem întîmplător, se consumaseră protocolar, lipsite de orice căldură. Tandrețea pe care o simțeam venea de la mine, mi-o cream singur, dar nu-l puteam învinovăți. În privința asta era ca și un infirm. Mă așteptasem să întindă mîinile spre mine sau să rostească niște vorbe, chiar de compătimire, poate tocmai compătimirea lui o doream, încurajatoare. A rămas nemișcat, cu fața împietrită, cu pumnii strînși. Au fost doar tresăririle acelea, presupunînd că, într-un anumit fel, îi adusesem aminte de propria lui viață, de la început, cînd mama intrase prima dată în camera aceea cu lut pe jos și cu patul susținut pe parii înfipți în pămînt. Este o presupunere, îmi ziceam privindu-l atent, în timp ce continuam să vorbesc. Ce-mi lipsea ? m-am întrebat, și am dat din cap. Chiar, ce-mi lipsea ? Îmi dorisem de mic să ajung inginer ca și el, izbutisem, eram tînăr, fete erau destule, ce-mi mai doream ? Neînțelegerile de moment sînt firești, poate chiar și durerea, suferința care se năpustește asupra noastră ca un trăsnet, gata să ne ucidă, poate și asta își are rostul ei, altfel cum am mai putea despărți bucuria de ea ?

Îmi dădea dreptate, în felul lui grav și autoritar, mi-a povestit apoi cîteva întîmplări prin care trecuse, cum se simțise atunci la pămînt, strivit și călcat în picioare, dar nu disperase, se ridicase mai drept ca înainte, spre mirarea celor care îl trișaseră. Nu se întrebase niciodată, așa ca mine, zicea el, cum ar putea trăi altfel, ci trăise. Pe urmă a rămas o clipă tăcut și am fost gata să-i spun că greșea încăpățînîndu-se în ideile acelea fixe, mă cuprinsese revolta și l-am întrebat : cum îți permiți să vorbești astfel despre ea, nici n-ai cunoscut-o ! S-a aplecat spre mine, m-a privit cu seriozitate în ochi, grav, trist, îmbătrînit parcă brusc cu cîțiva ani, și mi-a spus : nu fi prost, băiete, lumea nu se termină cu fata asta. După cît îmi dau seama, nici n-ai cunoscut-o îndeajuns, cine știe ce era în ea. Și așa, fără o meserie, să te fi înhămat singur... Fără să vrea își dăduse la iveală ceea ce era ticălos în ființa lui. Poate eu îl adusesem aici, prin indiferența cu care povestisem, cu ultimele cuvinte

atît de lipsite de sens, sau fusese numai felul lui de a mă încuraja, atunci cînd spusese : desigur, știu că întoarcem spatele unei asemenea idei, adică ne prefacem, dar, chiar atunci cînd ne unim, unul poate gîndește la înșelarea celuilalt. Ar fi fost prea dureros să-l fi acceptat, Irina nu fusese o femeie așa cum și-o închipuise el. Sînt gîndurile tale, propriile tale bănuieli, recunoaște ! am strigat, dar el s-a mulțumit să rîdă. Rîdea gros, umplea tot spațiul din cameră, acum avea în el ceva din Dobrin, numai ochii, albaștri, atît de deschis încît se schimbau la cea mai ușoară variație de lumină, nu erau ca ai celuilalt. Mi-am plecat capul să nu-l mai văd.

Mi-am dat apoi seama că, într-adevăr, el nu dorise decît să mă ajute și n-ar fi trebuit să-i iau în seamă rîsul și nepăsarea lui grosolană. Nu era în stare de mai mult și nici eu nu aveam dreptul să-i cer. N-ai întîrziat iar ? l-am întrebat, după o pauză penibilă dintre noi. Nu, nu mă simt bine singur, băiete...

Deci asta era, te-a alungat singurătatea din casă și, neavînd unde să te duci, ți-ai amintit de mine. Dacă nevastă-ta n-ar fi acum internată acolo, în spital, și te-ar chema, ai da fuga... A ridicat mîna, să mă opresc. Nu fi nesuferit ! Hai, mergem în oraș, vreau să petrec cu tine !

NU-MI MAI ADUC AMINTE CUM m-am întors acasă. Vedeam doar vag fața tatii, cu obrajii parcă scurși în bărbie, mîna lui ridicîndu-se încet spre mine, mîna aceea cu inelul masiv de aur pe deget. Ridicam un pahar mic, încercam să-l duc la gură, nu reușeam, scaunul se legăna sub mine, pluteam sub lumina care fierbea, se dizolva din lămpile prinse în tavan, lunecînd cînd într-o parte, cînd într-alta, iar de jur împrejur era o masă informă de ochi și buze care se deschideau și se închideau continuu. Nu fi timpit ! mi-a spus el. Ce naiba, ești ca o muiere ? Am reușit să mă aplec și mi-am acoperit fața cu șervetul... Apoi n-am mai știut o vreme nimic, am simțit doar un miros vag de benzină și transpirație și mi-am dat seama că mă aflam într-o mașină, sprijinit de umărul lui.

Cînd am coborît, a întrebat de cheie, și i-am arătat buzunarul. A luat-o singur, pe urmă m-am agățat de brațul lui și-am urcat încet scările. Știu că m-a dezbrăcat ca pe un copil și m-a întins pe pat, învelindu-mă. Îmi tot zicea : Matei, ce-i cu tine, băiete ? La naiba, parcă nici n-ar fi din carnea mea ! Am avut o clipă dorința să-l plesnesc peste gură, dar mîna mi-a rămas neputincioasă. Am reușit doar să-l întreb : de ce m-ai îmbătat, ticălosule ? Nu sînt ticălos, Matei, auzi ? Striga, mă zgîlțîia de umeri, aplecîndu-se asupra mea. Se îmbătase și el. Îmi era scîrbă. M-am răsucit cu fața la perete și, în același moment, am adormit.

În zori, cînd am aruncat așternutul de pe mine, am crezut că plecase. Zărindu-i însă haina atîrnată de scaun l-am strigat. Era în bucătărie. Își suflecase mînecile cămășii și pregătea cafeaua. M-a bătut pe umăr și mi-a spus, rîzînd : am făcut-o prea de tot aseară, tovarășe inginer ! I-am spus că nu-mi mai aminteam nimic, parcă mi se spălase creierul, și l-am întrebat cît era ceasul. Patru, a zis el, turnînd cafeaua în cești. Am intrat în baie și, după ce m-am spălat, m-am văzut în oglindă, în timp ce mă pieptănam. Arătam îngrozitor. Am ieșit repede și am început să mă îmbrac. După ce am aruncat în geamantan cîteva lucruri, am luat în mînă ceașca de cafea. El și-o băuse. Acum fuma, lîngă fereastra deschisă, își trăsese acolo un scaun și, în lumina aceea, avea un profil frumos. Căderea gurii, închiderea bărbiei, oasele de sub obraji, fruntea, toate căpătaseră rotunjimi blînde. Era parcă lipsit de feminitatea lui obișnuită, îmbătrînise brusc, căpătînd acea frumusețe a unor bărbați ajunși la sfîrșitul vieții. Nu-mi părea rău, ba dimpotrivă, tatăl meu trăise, cunoscuse, se consumase așa cum dorise, era un om terminat și regretele pentru cele făcute sau pentru ce ar fi putut face îl priveau numai pe el. Cum stătea, cu spatele spre mine, fiindcă între timp se răsucise de tot, poate mă și uitase. L-am întrebat : nu te duci acasă ? Cine știe cînd va veni mașina... Vrei să scapi de mine ? a zis el, ridicîndu-se încet, cu țigara între degete. Știi că îmi ești indiferent ? — i-am zis. Credemă ! N-am reușit să te mint pentru că nu mi-ai dat prilejul.

M-a privit cu ochii micșorați și cutele de sub pleoape s-au umflat caraghios. La urma urmelor, a zis, orice-aș fi făcut, tot tatăl tău rămîn, iar tu tot fiul meu. Am pus ceașca pe masă, cuvintele lui erau adevărate, nu mai exista replică. Totuși i-am spus : cred că ai fost fericit la viața ta, fiindcă știi să simplifici cele mai îngrozitoare lucruri, pînă nu mai rămîne nimic din ele. S-a așezat la loc pe scaun și un timp a stat nemișcat, cu brațele pe genunchi. Degetele i se mișcau încet, se frecau leneșe unele de altele. Mi-am spus că tot ce auzise de la mine nu avusese nici un ecou în el. Mîinile lui nu erau ale unui om frămîntat, care căuta dezlegarea unei probleme, nici măcar ale unuia ce ar fi încercat un sentiment de dragoste sau de compătimire. Exista în mișcarea degetelor numai satisfacție, plăcerea clipei, își băuse cafeaua și acum era mulțumit. Poate ai dreptate, Matei, dar asta nu schimbă nimic, a zis el, zîmbind. I-am întors zîmbetul prin rîs, rîdeam strîmb, înfuriat pe mine însumi că nu aveam suficientă forță să-i spun să plece. Tocmai atunci mă încercase aceeași strîngere de inimă, ca în ziua cînd căutasem prin mulțimea din piață. Aceeași milă pe care o resimțeam altădată, cînd surprindeam în slăbiciunile mamei, în blîndețea ei neobișnuită față de mine, primele semne ale bătrîneții. Dar cuvintele îmi ieșeau altfel. L-am întrebat : așa-i că m-ai mințit, că ai simplificat sau ai înfrumusețat în felul tău ceea ce-a fost între tine și mama ? Și-a aprins altă țigară, a băut ultima picătură de cafea și, după ce și-a trecut limba peste buze, umezindu-le, a zis : nu te oblig să mă crezi, dar poate ai să-ți dai singur seama. Nu numai în privința mea, dar mai ales despre ce aștepți de la oameni, de la viață. Aș fi nefericit să te văd mereu în halul ăsta. Tonul lui părintesc m-a întărîtat peste măsură, ca și cum în spatele acestor cuvinte nu era neliniștea lui pentru soarta mea, ci numai acea autoritate, atît de cunoscută mie, care nu suferea să fie contrazisă în nici un chip. Poate ar fi mai bine să pleci, te așteaptă o zi de muncă. Nu ? A tresărit de parcă între noi s-ar fi ivit ceva hotărîtor și ireparabil. A scos țigara din gură, și-a șters iar buzele cu limba și, făcînd efort, mi-a zis : să știi că de mic arătai la fel. Minți, n-ai de unde ști ! de cîte ori m-ai văzut tu pe atunci ? Aveam mîinile

pe masă și mi-am stăpînit cu greu dorința de a mă arunca asupra lui, nu într-o îmbrățișare, așa cum se întîmplase în rarele noastre întîlniri.

Am avut timpul să judec că eram mai înalt decît el și mai puternic, l-aș fi doborît de la primul contact. Între timp, s-a ridicat, și-a strivit capătul țigării în scrumieră, și m-a privit drept în ochi. Ne despărțea doar masa, iar ochii lui căpătaseră o lucire stinsă, de animal. Chiar dacă ți-aș spune că regret, a zis el, tot nu m-ai crede ? Și chiar dacă aș regreta, dacă ți-aș cădea în genunchi, ar mai folosi la ceva ? Ultimele cuvinte le rostise cu un fel de oboseală în glas. Și-a trecut apoi mîna peste frunte, și-a netezit părul, rezemîndu-se de marginea ferestrei. Voia parcă să-mi sublinieze și fizic efortul care îl costaseră vorbele acelea. Asta m-a pus în încurcătură. Deși îl disprețuiam, n-am izbutit să-l urăsc nici acum, cînd mă privea cu niște ochi tîmpi, așteptînd răspunsul meu. Nu i-am mai spus nimic. M-am mulțumit doar să-i întind mîna și să-l conduc pînă la ușă. Pentru prima dată despărțirea noastră a fost fără cuvinte, iar mîinile noastre n-au putut să-și spună mai mult decît cele ale unor străini. Cel puțin a mea a rămas mută, între degetele lui moi, puțin transpirate.

I-am ascultat lîngă ușa închisă pașii pînă ce au dispărut, apoi m-am întors la masă. În scrumieră mai era o jumătate din țigara pe care și-o aprinsese. Am strivit-o încet, gîndindu-mă că n-am să-l mai întîlnesc niciodată sau el nu va mai arăta la fel. Nașterea copilului său nu putea să rămînă fără urmări. Așa cum îi spusesem, nu-l uram, nu simțeam față de el decît un ciudat sentiment de indiferență, și m-am trezit întrebîndu-mă : oare dacă ar muri, m-aș duce la înmormîntarea lui ?... Am recunoscut întotdeauna cele mai ticăloase gînduri, dar acesta m-a îngrozit. Am fost gata să alerg după el pe stradă și să-i mărturisesc tot. Mai tîrziu am hotărît că-i voi scrie, și mi-am închipuit cum va arăta legănîndu-și pruncul. Nu-l vedeam deloc într-atît de domesticit, cu toate că îmi spuneam că ceea ce știam eu despre el era foarte departe de adevăr.

Pe urmă le-am scris cîteva rînduri bătrînilor. Le spuneam acolo că începeam totul de la capăt și că puteau fi liniștiți în privința mea, deoarece mă simțeam resta-

bilit complet. La sfîrșit, în cîteva vorbe, îi îmbrățișam, mulțumindu-le pentru cîte făcuseră pentru mine. Cînd a venit șoferul lui Vechiu, adormisem cu capul pe masă. Mi-a luat geamantanul și eu am încuiat, am pus cheia în scrisoare și am împins-o pe sub ușa lor. Cred că în timp ce coboram scările nu mă mai gîndeam la tatăl meu și nici la cele ce mi se întîmplaseră. Eram cuprins de un puternic sentiment de eliberare. Poate și fiindcă nu mai aveam nimic să-mi spun și nu mai simțeam nimic. Eram golit de mine însumi, ca și cum — ciudat! — mă aflam în așteptarea unei alte ființe care trebuia să-mi ia locul, să se miște și să gîndească așa cum făcusem eu pînă atunci.

VECHIU M-A PRIMIT POLITICOS în mașină, chiar cu oarecare afecțiune. O vreme am discutat despre tata, adică a vorbit mai mult el, apoi ne-am oprit la Dobrin. Acum aflam că Vechiu îl cunoscuse înainte de a veni la I. și îl compătimea sincer. Eu răspundeam cu cîte un cuvînt, mă străduiam să fiu cît de cît amabil, dar gîndurile îmi erau în altă parte. După ce-am ieșit din oraș, am tras în jos fereastra și curentul a năvălit rece peste mine. Asta îmi făcea bine, dar Vechiu m-a rugat să închid fereastra. Am învîrtit încet mînerul pînă ce geamul a intrat în lăcașul lui, privind pădurea care luneca în spatele nostru. Vechiu tăcuse de mult și acum moțăia în fața mea, lîngă șofer. Eram din nou singur. Mă dureau ochii de atîta lumină și culoare ce se scurgeau de o parte și de alta a mașinii. Nu se schimbase nimic, drumul era același. Natura care își revenise după risipa ei de furie se liniștise, totul intrase în normal. Liniștea și nepăsarea ei mă dureau parcă mai cumplit decît atunci cînd mă lovise. Am închis ochii ca și cum aș fi încercat să scap de imaginea aceea care mă chinuise toată noaptea trecută. Așa, fără celelalte culori, fără lumina din afara mea, venea mai vie, avea o consistență aproape materială. Mă vedeam întinzînd mîinile și atingînd fruntea ei rece...

Acum știam că prăbușirea mea pe malul apei, urletul acela de fiară care mă paralizase nu se datoraseră fricii mele de moarte. Deși nimeni nu-mi spusese, simțisem

din clipa cînd soarele mi se înfipsese în ochi că ea nu mai exista. Că aveam să rămîn cu urletul acela pentru totdeauna înfipt în creier, deşi gura nu mi-l mai putea niciodată repeta... Mila era mai puternică decît groaza. Frumosul ei chip, aşa cum mi-l imaginam, se desfăcea în bucăţi, se risipea. Încercările mele eşuau mereu, nu puteam s-o văd decît într-o cameră cu tavanul jos, în mijlocul căreia erau lipite două mese, cap la cap, peste care fusese întins un covor ţărănesc. Într-un colţ, o oglindă era acoperită cu pînză neagră, iar în ferestre atîrnau crengi de busuioc. Mă întorceam din nou la mesele lipite între ele, la covorul care le acoperea, dar în afară de flori nu mai vedeam nimic. Aici creierul meu parcă se bloca, refuzînd să mai primească vreun impuls. Rămînea restul trupului, puterea din el, care mă făcea să strîng dinţii şi pumnii.

Cînd am ajuns în satul ei, l-am rugat pe Vechiu să ne oprim. I-am spus că aveam acolo o cunoştinţă căreia trebuia să-i dau o scrisoare. Nu ştiu de ce am considerat că trebuia să-l mint. Poate mi-ar fi fost silă să-i dau tot felul de explicaţii sau să mă fi însoţit. Am acceptat repede şi mi-a spus că el avea să rămînă în maşină. Era obosit, şi i-a spus şoferului să oprească la umbra unui copac. Am coborît fără nici o emoţie şi tot la fel am întrebat pe primul întîlnit unde era casa lor. Mi-a arătat-o cu mîna, la cîteva sute de metri. Nişte porţi înalte, în spatele cărora se înălţa cumpăna unei fîntîni şi, mai departe, casa. O construcţie solidă, învelită cu tablă, cu două ferestre largi şi, între ele, într-un fel de coroană, modelată cu stîngăcie, din ghips, două iniţiale : numele tatălui ei. Am bătut mult în poartă, apoi a apărut bătrîna. Era îmbrăcată toată în negru şi baticul îi lăsa liber doar ovalul feţei, de la bărbie pînă la jumătatea frunţii, cumplit de zbîrcit. Se sprijinea într-un băţ lustruit de atîta întrebuinţare, şi era atît de aplecată cu capul spre pămînt, încît mîinile îi păreau îngrozitor de lungi. Pe cine căutaţi ? m-a întrebat fără să mă privească. I-am spus şi atunci şi-a ridicat faţa spre mine, oftînd. Ce mai vreţi cu el, doar şi-a ispăşit toate cîte le-a făcut ! a mai zis ea. I-am răspuns că nu venisem pentru asta, nu mă interesa ce făcuse şi ce ispăşise el, voiam să stau de vorbă în legătură cu fiică-sa, cu Irina. A, da ! a făcut bătrîna, lăsîndu-mă să intru. M-a dus într-un fel de

chioșc, erau acolo două bănci, și mi-a spus să stau jos, așezîndu-se și ea. Ce vrei să vorbești despre Irina ? Irina nu mai este, a luat-o Cel-de-Sus, maică, a zis ea, înecîndu-se în plîns.

Mai tîrziu și-a șters ochii ei mici și albaștri ca fumul, ochi de oameni prea bătrîni, care parcă nu mai văd, ci simt numai, și mi-a spus că nu erau acasă decît fetele, fiică-sa plecase din zori la lucru, iar ginerele tăia frunze la cîini pe unde apuca, cum zicea ea. A fost bun, maică, se văita bătrîna, dar după ce s-a întors de acolo parcă a intrat în el ducă-se pe pustiu. Bea întruna și bate din gură, că i-am spus Mariei, asta-i fata mea, pune piciorul în prag, femeie, că n-ai să poți duce tot în spate și-o să se prăpădească toată gospodăria asta.

Mă uitam la ea și nu găseam ce i-aș fi putut spune. M-am mulțumit doar s-o aprob, i-am zis că avea dreptate, și pe urmă am rugat-o să cheme fetele. Mi le-a adus pe amîndouă. Aproape că aveau aceeași statură, deși una era mai mare cu doi ani. La început m-au privit puțin speriate, apoi s-au obișnuit repede cu mine. Nu-mi mai aduc aminte ce le-am spus, dar știu că le-am cercetat atent fețele, privirile, gesturile, ca să descopăr parcă ceva din Irina. Nu exista nimic din ea în ființa lor. După ce ele au plecat, bătrîna a întins mîna ei ciolănoasă pe masă și mi-a spus : dar dumneata de unde ai cunoscut-o ? I-am spus. Părea neîncrezătoare și se uita în ochii mei, fără să clipească. Cum adică ai cunoscut-o, ai trăit cu ea ? Spune ! M-am ridicat încet, hotărît să plec, dar mi-a făcut semn să mă așez la loc. Cuvintele bătrînei răsunaseră atît de brutal, încît am fost gata să strig la ea să tacă, ca și cum ea ar fi fost vinovată pentru moartea Irinei. O vreme a tăcut, s-a aplecat, a smuls un fir de iarbă și l-a dus la gură, mișcîndu-l cînd într-o parte, cînd într-alta, între buzele ei crețe și vinete. Te-am întrebat ceva, a mai zis ea. De ce nu răspunzi ? Nu mă mai miram că mi se adresa acum cu tu, îi urmăream firul de iarbă dintre buze și mîna i se sălta ușor pe masă, odată cu respirația. Da, am zis. Ei vezi, am bănuit eu, înseamnă că ești om bun dacă ți-ai amintit de ea. Și iar a început să plîngă. Cînd s-a liniștit, a scuipat firul de iarbă, a întins mîna să ia altul, dar a renunțat, îndreptîndu-și la loc spatele, atît cît putea. Așa a fost

să fie, a continuat ea după pauza aceea. O ființă fără noroc, și ăștia tot oameni fără noroc! Or încerca cu celelalte două fete, care dintre ele va fi mai ageră la minte... De Irina nu ne-am putut plînge. Of, doamne, s-o fi văzut cît de frumoasă era... patru preoți și în convoi tot satul!... Mi-am aprins o țigară și am ieșit încet din chioșc. Ea a venit după mine, și m-a întrebat dacă mă supărase vreo vorbă de-a ei, zicîndu-mi s-o iert, că bătrînii uneori o iau razna. I-am spus cîteva cuvinte, ca s-o liniștesc și, înainte de a pleca, am întrebat unde l-aș fi putut găsi pe ginere-său. Păi, unde, dacă nu pe la bufet! mi-a răspuns.

Am ieșit în șosea. Soarele cădea aproape vertical pe asfalt și strălucirea lui îți lua ochii. Am mers repede, trăgînd din țigară, deși gura mi se uscase și mă ustura limba. Satul părea pustiu la ora aceea. Doar cîte o mașină sfîșia pentru cîteva clipe liniștea moleșitoare de amiază. Pînă la bufet, n-a trecut nici una, n-a fost nimic altceva decît soarele și tăcerea care încremenea casele și copacii din jurul lor.

În bufet erau doar trei clienți. Doi inși, după îmbrăcăminte probabil șoferi pe camioanele staționate nu departe, pe șosea, care mîncau lacomi salam cu pîine. Înghițeau bucăți mari, după ce mai întîi le presărau din belșug cu sare, și vorbeau de parcă s-ar fi certat. Într-un colț, cu coatele rezemate de masă, se afla un bărbat de vreo cincizeci de ani. Avea în față un pahar de țuică, din care a gustat de cîteva ori, cît eu mi-am băut sifonul. Am întins apoi paharul spre omul din spatele tejghelei și i-am cerut să mi-l mai umple o dată. Mi-a turnat cam plictisit, l-am zărit doar cît am întors capul spre el, fiindcă în restul timpului m-am uitat peste fotografiile lipite de rafturi, printre cutiile de conserve și sticle. Erau tăieturi din reviste ilustrate, cu actori și cîntăreți de muzică ușoară, mai ales femei frumoase, în rochii scurte, de li se vedeau coapsele, sau lungi, cu trenă, și strînse la mijloc în curele cu cătărămi uriașe și strălucitoare. Mai serviți ceva în afară de sifon? m-a întrebat barmanul cu aceeași mină plictisită. Nu, mulțumesc, am zis și am împins spre el, pe tabla plină de apă, o monedă de un leu. Apoi l-am întrebat dacă nu l-a văzut pe tatăl Irinei. Mi l-a arătat ridicînd capul spre el. Era

bărbatul din colț. În prima clipă am fost tentat să mă duc la masa lui, dar la gîndul că aș fi putut repeta aceleași cuvinte pe care le spusesem și bătrînei am renunțat. M-am răsucit doar cu fața spre ușă ca să-l văd mai bine. Nebărbierit, cu ochii roșii, în niște orbite adînci, stătea nemișcat și privea absent undeva în tavan. Ce i-aș fi putut spune omului acestuia străin? N-avea pe chip nimic din fiică-sa.

Am ieșit afară, pășind repede, ca și cum el s-ar fi ridicat de la masă și ar fi venit după mine. La mașină l-am găsit pe Vechiu dormind, iar șoferul stătea pe marginea șanțului și răsfoia o revistă. Nici el și nici Vechiu nu m-au întrebat dacă găsisem cunoștința căreia trebuia să-i dau scrisoarea. Am plecat imediat și, după aproape două ore de mers, am ajuns pe șantier. Acolo i-am spus lui Vechiu că nu mă simțeam bine, rugîndu-l să mă scuze. O femeie îmbrăcată într-un halat albastru de doc mi-a arătat camera, întrebîndu-mă dacă eu eram inginerul Petrina, pe care tovarășul Ștefănescu îl aștepta. I-am spus că da, și m-am interesat cine era Ștefănescu. Cum, nu-l cunoașteți? Este șeful șantierului nostru, a zis, de parcă mi-ar fi reproșat că nu auzisem de șeful ei pînă atunci.

În cameră era totul nou și curat, mirosea a ulei proaspăt și a lemn. M-am dezbrăcat și m-am întins pe pat. Cîteva minute am auzit duduitul îndepărtat al excavatoarelor, apoi am adormit. Am visat că făceam dragoste cu Malvina în atelierul ei, și ea, rîzînd nebunește îmi arată portretul Irinei atîrnat pe perete. M-am trezit cu stelele în ochi și mi-am dat seama că era noapte. Visul mi s-a părut grotesc, animalic, dar mă liniștise ca și atunci, cînd m-am ridicat cu adevărat de lîngă ea. Ceasul nu arăta decît ora nouă. Mi-am tras repede pantalonii și bascheții, mi-am pus o cămașă și am ieșit afară, netezindu-mi părul. Bănuiam că alături trebuia să locuiască Ștefănescu.

Am bătut la ușă. Intră! a strigat o voce de bas. Numai în chiloți și maieu, inginerul Ștefănescu, noul meu șef, lucra ceva la masă. Nici nu s-a sculat, dar mi a întins mîna și mi-a spus să iau loc, arătîndu-mi celălalt scaun, din fața lui. Eu sînt Petrina, i-am zis. Te așteptam, domnule. Singur este foarte greu, mi a răspuns el

destul de rece. Apoi am mai schimbat cîteva cuvinte și m-am ridicat să plec. Am auzit numai lucruri frumoase despre dumneata, a mai adăugat el, înainte ca eu să deschid ușa. I-am mulțumit și am ieșit în același moment. După cîțiva pași m-am oprit descumpănit, privind în jur. Totul era aproape neschimbat, barăcile, cu cărările dintre ele, și iarba sfrijită pe margini, plopul uriaș, cu trunchiul văruit, și, undeva prin apropiere, rîul.

Am coborît spre el, simțindu-i iar lunecarea apelor. Și cu fiecare pas mă eliberam parcă de mine însumi. sub cerul acela înalt și plin de stele, ale cărui depărtări mă întristau și mă linișteau deopotrivă, ca și altădată. Mă uitam la stele, care ar fi putut păstra încă urma ochilor ei, ultima urmă...

Iubirea — această putere ce își are rînduiala sa și normele pe care singură și le prescrie — poate să împlinească sau să degradeze flăcările pure ale sufletului nostru. Deși Matei Petrina nu rostește în nici una din paginile cărții asemenea cuvinte, în încercările sale pare a le intui sensul. În primăvara lui neistovită și curată, el este gata să recunoască: am mai puțină șansă decît dorință, fiindcă iubesc mai sus decît pot ajunge! De aici clipele de înălțare, dar și cele de lașitate și durere. Toate la un loc întăresc „rădăcina" ființei lui, care-și plătește scump fiecare pas al devenirii, descoperind astfel că dragostea, lipsită de creație, ajunge un tiran distrugător, un foc ce pustiește...

C. ȘTEFANACHE

ULTIMELE APARIȚII:

109 Maurice Baring ◆ Daphne Adeane
110 Marie-Anne Desmarest ◆ Torente
111 Cella Delavrancea ◆ O vară ciudată
112 Cezar Petrescu ◆ Dumineca orbului
113 Gárdony Géza ◆ Contract de căsătorie
114 Emanuel Roblès ◆ Ceasul limpezirilor
115 Jean Cayrol ◆ Să nu uitați că ne iubim • Străinele corpuri
116 Thomas Hardy ◆ Doi ochi albaștri